

## **Crisis Theologica**

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,  
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi  
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

**Casnedi, Carlo Antonio**

**Ulyssipone, M.DCCXI**

Disputatio VIII. De Potestate Voluntatis in Intellectum, quod Probabilia.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

## DISPUTATIO VIII.

*De potestate voluntatis in intellectum quoad Probabilia.*

## SUMMARIUM.

Quid hic tractandum? num. 1.

N. 1. **D**ISPUTATUM satis est de cetera opinionis probabilis; de aliquā, aut nullā veritatis cum probabilitate, aut probabilitatis cum veritate connexione; de ignorantia vincibili, & invincibili in ordine ad excludendum à peccato, & rectificandam moraliter operationem: videndum in praesenti, an duæ contradictoria, aut contraria possint simul esse probabiles probabilitate conscientiæ eidem intellectui; & an intellectus possit à voluntate determinari inter quæ probabilia, immo ad minus probabile.

## S E C T I O I.

An duæ opiniones contraria, vel contradictoria possint simul esse probabiles eidem intellectus probabilitate conscientia?

## §. I.

Status questionis, & notanda contra Car-  
muel. & Eliz.

## SUMMARIUM.

Quid opiniones contraria, & contradictoria? n. 2.

Quid in hac questione certum? ibid.

Tota difficultas est, an eidem intellectui simul esse possint probabiles duæ contraria, aut contradictoria, n. 3.

Probabilitas conscientia juxta Eliz. idem est, ac veritas, n. 4.

Quid propositio absoluta, quid modalis? n. 5.

Contradictria numquam possint esse vera, nec ob diversas causas, cur? n. 6.

D.D. ibid.

Implicat a sensu cum diverso simul in eodem in-  
tellectu, est ex diversis motivis, n. 7.

Aliud est, an intellectus possit simul judicare utramque contradictorium esse probabilitatem  
verum; aliud, an possit probabiliter judicare utrumque esse verum; hoc repugnat, non illud, num. 9.

Affert ob motuum probabile assentitur veri-  
tati, non probabilitati, n. 10.

Aliud est judicare probabiliter, aliud probabilitatem expono, n. 11.

Assentior probabilitati ut motivo, non ut puro

termino materiali affirmato, ibid.

Solvò argumentum, n. 12.

Caram. ait, omnes assertiones probabiles esse mo-  
dales; idem ait Eliz. n. 13. 14.

Est falsum, nullam opinionem probabilem esse  
absolutam, n. 15.

DD. regulariter non impugnat probabilitatem  
oppositionis opposita, ibid.

Probabilitas non tollitur per probabilitatem, 16.

Si omnes assertiones essent modales, Doctores non  
opponerentur, n. 17.

Quid necesse, ut modales opponantur, ibid.

Rejectur P. Eliz. quia omnis opinans affirmat,  
aut negat mentaliter, rem ita esse, non autem  
ita videri, n. 18. 19.

Hec non sunt opposita, Probabile est licere, pro-  
bable est non licere; hec sunt, Licet, non licet,  
n. 20.

Diversitas motivorum non tollit contradic-  
tionem, n. 21.

Cur utraque contradictoria possit simul esse pro-  
babili? n. 22.

Si una est certa, alia non est probabilis, n. 23.

Certitudo tollitur, vel a probabilitate oppositi,  
vel a probabili certi fundamenti solutione, ib.

Implicat, ut utraque si mutuò probabilior, 24.

Tollitur probabilitas unius per certitudinem,  
aut probabilitatem alterius, ibid.

Ut tollatur probabilitas, non est necesse evi-  
dencia oppositi, sed satis, ut certa ratione pro-  
bet fundamentum illud non esse probabile

cur? n. 25.

Non repugnat simultas potentia, repugnat poten-  
tia simultatis in voluntate, n. 26.

Simultas probabilitatis, & probabilitas simulta-  
tis quid? Eanom repugnat, hac repugnat,  
cur? n. 26. 27.

N. 2. Piniones contrariae sunt illæ, quarum

Utraque affirmat, una rem esse, alia af-  
firmat rem non esse: contradictoria sunt,

quarum una affirmat rem esse, alia negat rem  
esse. Certum autem est duas opiniones con-  
trarias, aut contradictorias eidem intellectui

divisim, aut distinctis intellectibus simul  
posse esse probabiles, nam & distincti DD.

codem tempore contraria, aut contradic-  
tria opinantur, & idem Doctor potest instati

A judicare probabilem opinionem A, & in-  
stanti B judicare probabilem opinionem B;

ci

- ci contradictoriam ; immò potest instanti A judicare probabilem opinionem A, & intitati B, judicare improbabilem ipsam opinionem N. 3. A. Tota ergo difficultas est, an eidem intellectui possint codem instanti, seu simul esse probabiles duæ opinione contraria, aut P. Eliz. *probabilitate conscientie?* Quid autem veniat per *probabilitatem conscientie*, dabimus, N. 4. & dedimus ex eodem, qui non intelligit nisi *veritatem*; confundit enim iterum probabilitatem cum veritate; quod fatis impugnamus d. 5. *fest. 1.* & iterum impugnabimus. Quare pro clarâ quæstionis resolutione N. 5. Advertendum est 1. propositionem aliam esse absolutam, aliam modalem: ab soluta est, quæ absolute affirmat, aut negat prædicatum de subiecto, ex. gr. *Pingere die festo licet*: modalis est, quæ affirmat, aut negat modum, quo tale prædicatum convenit, aut non convenit subiecto, ex. gr. *Probabile est, quod licet pictura die festo.*
- N. 6. Adverte 2. quod contradictoria numquā verificari possunt, neque ratione diversiarum causarum; alias tu, & ego facere possemus, ut A simul esset, & non esset; neque ratione diversarum cognitionum; alias simul esse possunt in intellectu, licet, non licet. Ratio est; quia id, quod non potest esse, nec potest judicari verum, quod sit: sed idem non potest simul esse, & non esse: ergo neque potest judicari verum, quod simul sit, & non sit. Hoc sentiunt omnes Philosophi, & Theologici, & bene probat Greg. Arim. qu. 2. Prologi à *principio*, & Durand. in *Prol. qu. 1. n. 21.* qui ait, quod *affirmare contradictoria simul esse vera, non potest esse in mente hominis, et si voce proferatur*; & Philal. qu. 1. de opin. Praxi pag. mhi 35. & ideo tum in Logica, tum in *Animistica* impugnavimus eos, qui volunt posse simul esse in eodem intellectu alienum, & disensem de eodem ex diversis motivis; nam diversa motiva non tollunt ab illis attributis repugnantiam, alias idem posset simul esse, & non esse ex diversis causis, cùm tamen hoc sit evidenter falsum ex 4. *Metaphys.*
- N. 7. Dices non repugnare, ut intellectus assentiat, & dissentiat probabiliter utriusque contradictorio codem instanti, & judicet probabiliter utrumque verum; primò, quia potest intellectus judicare utrumque contradictorium esse probabile; ergo etiam probabiliter judicare utrumque verum: secundò, quia assentiri probabiliter simul utriusque propositioni contradictorio, non est affirmare utramque esse in re veram, sed tantum est affirmare utramque sibi videri veram, in

quo nulla est contradictio: ergo non repugnat, ut intellectus simul affirmet probabilit utramque esse veram: tertio, quia judicium probabile non affirmat rem absolutè esse, sed potius affirmat modum essendi, adeoque qui affirmat lictum esse pingere dic fieri, non affirmat absolutè hoc esse licitum, sed unicè affirmat esse probabile, quod sit lictum, seu esse probabilita lictum: sed nulla est inter hæc duo judicia repugnantia, est probabilita lictum pingere: ergo nulla est repugnancia, quod intellectus assentiat, & dissentiat codem instanti probabiliter utriusque contradictorio. Hæc M. Ferre 1.2. tr. 6. a. n. M. Ferre 1.70. contra M. Mercor. apud Palanci qu. 24. M. Mercor. Palanci. N. 9.

Respondeo hanc quæstionem, an intellectus possit simul assentiri probabiliter utriusque contradictorio, posse habere duplum sensum: primus est, an intellectus possit eodem instanti judicare utramque contradictoriam esse probabiliter veram: secundus, an intellectus possit probabiliter judicare codem instanti utramque contradictoriam esse veram: primum affirmamus, & non est nisi judicare, quod utriusque contradictoriam conveniat probabilitas; posse autem intellectum judicare utramque contradictoriam esse simul probabile, nullam includit repugnantiam, ut patebit: secundum negamus, quia est judicare, eti per probabile judicium, quod utriusque contradictorio conveniat veritas, quod repugnat. Hæc autem duo toto Cælo distant. Mono autem, quod 10. quando intellectus assentitur ex motu probabiliti alicui objecto, non id est, eti probabiliter assentiat illi objecto, assentitur probabilitati ejus objecti, sed veritati, neque enim omne judicium probabile est modale, ut dixi, & dicam, sed est ab solutum; ex. gr. eti assentias ex motu probabiliti huic objecto, licita est pictura die festo, non ideo, eti assentiar probabiliter ei objecto, pro objecto terminativo, & affirmato per illud judicium, habeo, inquam, probabilitatem, sed veritatem, seu connexionem prædicati cum eo subiecto: hinc aliud est judicare probabiliter, aliud judicare probabilitatem: aliud affirmare probabiliter, seu ob motum probabile, aliud affirmare probabilitatem. Breviter: probabilitas potest esse puru motivum assensus, & potest esse purus terminus, seu objectum affirmatum per assensum: si sit purum motivum, tunc non assentior probabilitati tamquam puro termino affirmato: si sit terminus affirmatus per assensum, tunc assentior probabilitati ut termino: dixi autem certum esse, quod non omne judi-

judicium probabile, licet omne affirmet probabilitatem, non tamen omne affirmat probabilitatem, ut terminum, immo tam non affirmat, sed ob probabilitatem tamquam propter motivum, affirmat aut negat aliud objectum: quare valde distat haec quae propositiones, *Judico probabile verum utrumque contradicitorum; judico utrumque contradicitorum esse probabile verum*: primum implicat, implicat enim, ut judicem probabile utrumque contradicitorum esse verum, cum sit evidens alterutrum esse falso: secundum non implicat; & nihil aliud est, quam judicare utrumque contradicitorum gaudere probabilitate veritatis. Hinc ad 1. nego antecedens, vel distinguo: non repugnat, ut intellectus judicet probabile utrumque esse verum, nego antecedens; judicet utrumque esse probabile verum, concedo antecedens, & nego consequentiam: ad probationem concessis antecedenti, nego consequentiam juxta datam distinctionem. Ad 2. nego antecedens; qui enim assentitur directe probabiliti alicui objecto, non affirmit signatae tale objectum sibi tali modo videri, hic enim est actus reflexus supra judicium probabile, sed affirmit probabilitatem, seu ex motivo probabili tale objectum ita esse. Ad 3. nego antecedens, ut mox dicam.

N. Adverte 3. falso esse, quod tradit Caram, impugnat à P. Card. tom. 1. disp. 2. Quam per totam, & à P. Eliz. 2. p. lib. 6. qu. 8. §. 4. P. Card. 5. 6. a pag. mibi 205. ad 212. fuisse: vult enim Caram, quod omnes probabiles Doctorum assertiones sint modales, de modo probabili, quia omnis conclusio modificatur à premis; ergo si haec sunt probabiles, etiam conclusio. Hinc inferit, quod S. Thom. esto dicat ex gr. Deiparam in peccato conceptam, & Scotus esto dicat eam non fuisse conceptam in peccato, nec S. Thomam afferere absolute suam opinionem, nec Scotum suam, sed utrumque Doctorem assertere modaliter, nempe S. Thomam, Probabile est Deiparam in peccato conceptam; & Scotum, Probabile est Deiparam non conceptam in peccato: quae duae propositiones modales non opponuntur, nam utraque est affirmativa.

N. Ad hanc Caramuelis doctrinam plurimum accedit, et si fuisse impugnet, illa, quam tradit P. Eliz. in Append. quam ponit post librum 4. in qua fuisse agit de natura opinionis probabilis; & qu. 6. §. 4 pag. mibi 263. ait ex D. Thomâ: *Cum aliquid intelligimus, assertimus sic esse sicut autem opinamus, dicimus sic videri, vel apparere nobis*: ex quo P. Eliz. inferit, nullum opinantem absolute affirmare, vel negare rem ita esse, sed tantum affirmare, aut negare rem ita sibi videri.

Adverte 4. sententiam Caramuelis, quod N. omnes probabiles Doctorum assertiones sint modales, & nulla sit absoluta, esse certò falsam, ut benè Eliz. 2. p. lib. 6. qu. 8. a §. 4. P. Eliz. ad 7. & P. Teril. qu. 15. de Reg. mor. n. 5. P. Teril. Palanco qu. 24. a n. 14. & P. Card. l. c. quia S. Thomas impugnans alienam opinionem in materiâ Topicâ non impugnat alienâ opinionis probabilitatem, immo tam saepe admittit, ergo impugnat propositionem absolutam, seu falsitatem dicta opinionis: ergo non omnes probabiles Doctorum assertiones sunt modales de modo *probabile*, sed plerique sunt *absolutae*, ut bene P. Card. tom. 1. d. 2. cap. 6. & si sunt modales, sunt de modo *probabile*, non de modo *probabile*. Immò si omnes N. essent modales, cum probabilitas partis A non tollatur per probabilitatem partis opposita B, sed tantum per certitudinem saltem moralis partis B, aut per certitudinem ostendentem fundamentum partis A, non esse grave, omnis, qui alterius assertione impugnat, deberet impugnare illam argumentis omnino certis, sed certo certius est, non afferri a Doctoribus inter se pugnantibus argumentis certa, immo implicat, ut pro utrâque parte contradictionis detur certitudo: ergo dū Doctores impugnant opiniones oppositas, non impugnant probabilitatem opinionis oppositae, cum ea non tollatur, nisi saltem per certitudinem, sed impugnare veritatem oppositae opinionis ostendentes, seu negantes eam esse veram, non autem negant esse probabile veram, seu probabile, & verosimile: ergo opiniones impugnatae non sunt modales de modo *probabile*, sed *absolutae*. Dixi probabilitatem unius partis non tolli, seu non expugnari per probabilitatem alterius, licet impugnetur, ut scitè loquitur P. Teril. de Reg. mor. qu. 15. n. 1. & 3. Confirimo: Si omnes assertiones essent modales N. de modo *probabile*, numquam darentur Doctores in opinando oppositi, quia opinio docens, *Probabile est licitam esse die festo pietatum*, non opponitur huic, *Probabile est non esse licitam*; ut enim opponeretur, deberet haec secunda ita formari, *Non est probabile, quod sit licita*, nam una debet esse affirmativa de modo, alia negativa de modo; atque adeo Doctores opponerentur *tantum* in materiâ certâ, dum unus affirmit esse probabile, alter negat esse probabile: sed est extra omne dubium Doctores inter se opponi in opinando, non tantum in materiâ Topicâ philosophicâ, sed etiam in materiâ morali: ergo est extra omne dubium corum propositiones esse *absolutas*: hoc enim pacto, & propositio-

Aa propositio-

positiones, & Doctores opponuntur; non autem esse modales; hoc enim pacto opponi non possunt, nisi unus afferat argumenta certa, quibus non tantum alterius assertio- nem, sed etiam ejusdem assertionis probabili- tatem impugnet, quod utique in opinionibus hinc inde classis non accidit.

N. 18. Adverte 5. quod iijdem ferè argumentis impugnatur doctrina P. Elizaldæ, nam se- queritur, quod Doctores contraria sentien- tes ferè numquam opinarèt, nec umquam inter se opponerèt, siquidem hæ duas pro- positiones, *Mibi videtur, quod liceat pictura die festo a mihi videtur, quod non liceat*, sunt affirmativæ; ergo non sunt oppositæ; ergo nec Doctores inter se; adeoque omnis im- pugnans alterum verberaret acrem; proban- ti enim, *picturam licere*, respondere posset defendens, *non licere*, atque adeo nihil pro- baret, nam defendens non tuerit, *picturam non licere*, sed tuerit, *mibi videtur, quod non liceat*; debuisset ergo probare, quod *hoc illi p. Moy. non videatur*: quare, ut benè P. Moya *tom. 2. N. qu. 2. n. 30.* omnis opinans absolute menti- liter affirmat, vel negat ita esse; esto quia iudicium illud includit formidinem de op- posito, communiter explicari soleat per has voces, *videtur ita esse*, aut *videtur ita non esse*.

N. 20. Adverte 6. ut propius ad quæstionem accedam, sequi ex mox dictis 1. nullam inter se hæc duo iudicia habere repugnantiam, cum utrumque sit affirmativum de modo, esto unum sit negativum de dicto, *Probabile est licere die festo picturam, probabile est non licere*: si ergo nullam inter se repugnantiam habent, poterunt eodem in intellectu simul existere. Econtra hæc duo, *Licit pictu- ra die festo, non licet pictura die festo*, quia inter se opponuntur, non poterunt eodem in intellectu simul existere, non minus, quam amor, & odium efficax; esto enim assensu habeat diversum motivum a dissensu, non minus, quam amor ab odio, ea tamen moti- torum diversitas non tollit ab illis actibus repugnantiam, quam inter se habent, ob rationem, quam hic dedi *advertis. 2.* ut enim repugnat, ut res à diversis causis sit simul, & non sit, ita etiam repugnat, ut à diversis motivis sit simul vera, & falsa, nam esset sim- mul, & non esset in intellectu: immò si moti- va diversa tollerent ab assensu & dissensu, ab amore & odio repugnantiam; tantò magis verum esset, quod opiniones contrariae possent simul esse in eodem intellectu. Se- quitur 2. quod cùm probabilitas partis A non tollatur per probabilitatem partis B op- positæ, sed tantum per certitudinem saltē

moralem partis B, aut per certitudinem ostendentem fundamentum partis A non el- se grave, sequitur evidenter, quod utraque pars contradictionis poterit simul esse pro- babilis: econtra non poterit una esse certa, N. & alia esse probabilis, cùm per certitudinem 23. unius tollatur probabilitas parris oppositæ. Sequitur 3. quod ipsa certitudo tolli poter- rit, vel per probabilitatem partis oppositæ, vel per probabilitatem partis oppositæ, vel per probabilem fundamentum certi solu- tionem. Sequitur 4. quod implicet, ut utraque N. pars contradictionis sit ad invicem quoad idem probabilius: quia idem esset excedens, & excessum quoad idem: tollitur autem probabiliitas, vel ostendendo cam non el- se probabiliorem, vel ostendendo oppositam esse probabiliorem. Sequitur 5. quod ut tol- latur ab opinione A probabilitas, necesse non est, ut fundamenta opinionis A solvan- tur evidenter, ut rectè contra Caram. often- dit P. Card. *tom. 1. d. 3.* sed fatis est, ut op- p. Card. N. B ei opposita probetur evidenter, & fun- damēta opinionis A solvantur probabilitas: 25. eo enim ipso quod opinio A sit certa, vel evidens, co ipso opinio A non est probabilius: immò ut opinio A non sit amplius probabilius, ne quidem necesse est, ut opinio B opposita sit certa, sed fatis est, ut certa ra- tione ostendam fundamentum opinionis A non esse grave, ut benè P. Carden. *tom. 1. d. 2. a. n. 110.*

Adverte 7. sicut in voluntate juxta cele- brem divisionem, alia est similitas potentia, 26. alia est potentia similitatis; ita in intellectu, quantum ad rem praesentem, alia est similitas probabilitatis, alia est probabilitas similitatis. Sicut autem voluntas habet similita- tem potentia, quatenus habet simul poten- tiam ad amorem, & potentiam ad odium, di- visim ponendos; eodem enim instanti re- præsentantur motiva opposita ad amorem, & odium divisim; nec ulla est repugnancia, quod simul stent motiva opposita, esto sit re- pugnancia, ut in eadem voluntate simul stent actus oppositi, seu amor, & odium, adeoque licet voluntas habeat similitatem potentia, non tamen habet potentiam similitatis, quatenus non habet potentiam compo- nendi simul amorem cum odio. Ita accidit N. in intellectu, qui habet similitatem proba- 27. bilitatis, quatenus habet codem instaurati simili- poten-

potentiam ad assensum, & potentiam ad diffidendum, divisim ponendos; & eodem instanti proponi posunt intellectui motiva opposita, quorum unum alliciat ad ponendum assensum, scorfum à diffensu; aliud ad ponendum diffensum, scorfum ab assensu; ex gratia unum ut affirmet, Licet pictura die festo; aliud ut neget, Non licet pictura die festo. Non habet autem intellectus probabilitatem simultatis, quatenus nullum habet motivum probable alliciens intellectum ad componendum simul assensum cum diffensu. Hujus divisionis meminit etiam P. Eliz. lib. 2. qu. 11. §. 6. pag. 100. sed adeo obli- curè, ut cum non aliequar, clarissim tamen eam proponit lib. 2. quæst. 8. §. 2. pag. mibi 88.

## §. II.

Communissima, &amp; verissima Sententia.

## S U M M A R I U M.

Non repugnat simultas probabilitatis, repugnat probabilitas simultatis; explicatur, n. 28.

D.D. opposit., n. 29.

Hinc inquit P. Eliz. questionem de lito usu esse de subiecto non supponente, ibid.

D.D. faventes, n. 30.

Eagnus ait, licetum inter speculativas sequi minus probabilem, n. 31.

Merc. ait, posse quem disputationis gratia sequi minus probabilem, stante probabiliore, n. 32.

Quid sit probabilitas simultatis, & cur repugnet? n. 33.

Quid simultas probabilitatis, & cur non repugnet? n. 34.

Intellectus sentit se allici ab utroque fundamento, dum utrumque ponderat, n. 35.

Quoties Doctores propriam non vocant certam, regulariter putant oppositam probabilem, n. 38.

Egregium dictum M. Godoy in eos, qui oppositam non putant probabilem, n. 39. 40. 41.

Falso, quod ait M. Baro, quod D. Th. Discipuli in probabilius ita sumunt, ut ab oppositâ sententiâ omnem tollant probabilitatem, n. 42.

Falso, quod Doctores, dum oppositam impugnant, impugnant probabilitatem, n. 43.

Absurda opposita sententia, n. 44.

Abulensis ait, D. Hieronymum, & D. Augustinum sepe inter se contradicere, n. 45.

Sixtus V. utramque opinionem, affirmantem, & negantem, Christum D. venturum, esse pietatis, fidei, autoritatibus, & rationi consonam, n. 46.

Non nisi temere dici potest, oppositam propriam.

Tom. I.

non esse probabilem; cur? n. 47. In Expositoribus Scriptura magna oppositio; contradicatio, ibid.

Duo argumenta ad hominem contra P. Eliz. dicentem, quid opinans, nec affirmet, nec neget absolute rem; & quid in Doctoribus contradicentibus nulla presumptio veritatis, n. 48. 49.

Quid significet tò videtur mihi ita esse? Ibid. Si utraq. non potest simul esse probabilis, potest idota, immò doctus nulli assentiri, n. 50.

Ex sententia contraria sequitur, ut quilibet de suis semper bene, de alienis semper male presumat, n. 51.

Alia absurdia, que sequuntur, si neutra opinio in conformato alterius manet probabilis, à n. 52. ad 58.

Probabilitas tollit, vel à certitudine oppositio, vel à carentia gravis fundamēti; non autem à probabilitate, sive, à n. 53.

Constat inductione in questionibus Scholasticis, & Politicis, n. 55.

P. Eliz. concedit, posse Theologum in Scholasticis sive probabilibus nunc hanc, nunc illam sequi, n. 56.

Omnis opinio est temeraria, quoties non est certa, n. 57.

Paritas Cathedrarum doctrine opposite, que utraq. judicatur probabilis ab Infructuibus, n. 58.

Nulla est disparitas, cur in Moralibus non licet eligere inter sive probabiles, licet in Scholasticis, n. 59.

Ex quo homo tenetur querere verum, ac honestum, n. 60.

Rejecitur alia responso, quod pars, cui quis adharet, appareat probabilius ex hoc enim ipso infertur utramque simul esse probabilem, à n. 61. ad 63.

Baro ait, quid rationes stantes contra fidem, sint probabilissima, fortissima, & pene cogentes intellectum; ejus contradicatio, n. 62.

S. Th. propriam de non confundendis circumstantiis vocat probabiliorem, n. 63.

Ratio ex Innac. Conceptione, n. 64.

**U**nica conclusio: Implicat duas opinio- N. nes contrarias, aut contradictiones esse 2. 8. simul eidem intellectui probabiles probabilitate simultatis; non autem implicat esse simul eidem intellectui probabiles simultate probabilitatis. Id est, implicat, ut eodem instanti in eodem intellectu componantur assensus, & diffensus de eodem objecto ex diversis motivis probabilibus, ita ut intellectus absolutè affirmet simul, & neget idem objectum: non tamen implicat, ut in eodem intellectu eodem instanti componantur per

Aa ij modum

modum objecti dua opiniones contrariae, aut contradictriae, vel duo motiva probabilia opposita, allicientia ad assensum probabilem scorum a disensu, aut ad disensem probabilem scorum ab assensu ex imperio voluntatis ponendos.

N. Conclusio est contra Palancu. 23. per 29. totam, & contra C. Pallav. quem sequitur Palancu. P. Thyrs. disp. 7. §. 18. an. 100. & contra C. Pal. C. Pal. 2. qu. 11. per totam, dicentem esse P. Thyrs. P. Thyrs. ad eo evidens non poterit eidem intellectui duplum opinionem contrariam apparere simul probabilem, ut inde inferat questionem, an licitus sit usus opinionis practice probabilis pro libertate, data alia practice probabili pro lege, esse de subiecto non supponente, quia numquam eidem intellectui posunt duas opiniones contrariae apparere simul probabiles. Vide, quæsto, mi Lector, in quas P. Eliz. se conjiciat angustias, ut enim tuncatur, non esse licitum usum opinionis minus practice probabilis pro libertate, stante alia practice magis, aut æquæ probabili pro lege, negat rem aliam evidenter, nempe posse eidem intellectui duplum opinionem contrariam apparere simul probabilem: cum tamen debuisset potius utrumque affirmare, vel faltem affirmare secundum, & negare primum, ut faciunt reliqui Anti-Probabilistæ, quæ utrumque negare.

N. At nostra conclusio est adeo certa, ut eam 30. Doctores potius supponant, aut obiter in P. Vafq. dicent, quam directe probent. Ita P. Vafq. C. de Lugo, cap. 6. n. 32. C. de Lugo d. 5. de Fide d. 16. P. Perez cap. 6. n. 14. P. Perez tr. de Just. d. 4. cap. 6. n. 139. P. Espanz. in Append. part. 2. art. 127. P. P. Säch. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 7. & 12. & cap. 10. n. 9. & alij fine numero apud, & cum P. P. Moy. Moya tom. 2. qu. 2. & 7. §. 3. & tom. 1. qu. 1. & 6. qui hoc fusse probat, quibus addo P. Card. P. Card. tom. 1. d. 6. cap. 5. & d. 15. cap. 4. P. de la Fuente, & cap. 8. & tom. 3. d. 56. cap. 16. n. 824. P. M. Godoy tom. 1. in 3. p. d. 6. n. 108. & 178. & d. 8. n. 48. & 49. qui propriam vocat probabilem, & oppositam probabilem; & tom. 2. d. 29. n. 129. ubi querit, an Anti-Christus non tantum malorum hominum, sed etiam Dæmonum caput sit; & ait: Negat Caicer. alij Recentiores affirmant, & utrumque reputo M. Tap. probabile; M. Tapia passim tom. 1. & 2. Catenæ Mor. P. Teril. latè de Reg. mor. qu. 29. immo, quod caput est, ipsi Anti-Probabilistæ; ita M. Mart. qu. 84. in 3. p. de Pœnit. N. dub. 4. n. 35. pag. mibi 45. querens, quæ verba sint de essentia absolutionis, relatis pro more dilucidè, & doctè utriusque sententia.

31. tam negant, quæ affirmantis omnia hæc, Absolvo te a peccatis, est de essentia, aut Recitat tertia sententia, quæ mihi videtur probabilior, quamvis duas præcedentes sint fatis probabiles per principia intrinseca, & extrinseca: Fagnanus n. 117. supponit inter Fagnan. speculativas licet sequi non tantum minus probabiles, sed etiam falsas; ergo supponit manere probabilem; M. Baro 2. p. Manuscript. d. 4. secl. 1. art. 3. §. 1. pag. mibi 355. docet D. Thomam secutum finitum minus probabilem, stante probabili in materia quantitatis; Riccius in elucubratione contra usum probabilitatis cap. 1. n. 3. ait: Ad sensus opinativus est cum formidine oppositi, non autem probabilitatis; nam duas probabilitates oppositæ posunt stare simul, & esse æquæ certe; M. Mercor. 2. p. art. 3. pag. M. Mercor. mibi 56. aperte supponit posse utrumque contradictriorum judicari probabile; & 2. p. art. 1. rectè ostendit non posse intellectu opnari simul utrumque partem contradictionis, quia implicat, ut intellectus credat utramque veram; dein ait, aliud esse judicare utramque partem contradictionis esse probabilem, aliud probabiliter assentiri utriusque, ut docet C. de Lugo d. 10. de Fide C. de sedl. 1. n. 14. & pag. 57. & 113. Idem Mercor. Lugo, corus affirmat, immo supponit utrumque M. Mercor. contradictriorum posse simul esse probabile. N. immo hoc loco versic. Nota 2. ait, posse dif- 32. putationis gratia aliquem sequi partem minus probabilem, stante probabili oppositam; Cand. Philal. præter ea, quæ infra dabitur, sèpissimè nostram sententiam insinuat, licet aliquando sibi opponi videatur s. nam qu. 3. pag. mibi 52. exprestè dicit, quod intellectus judicare poslit probabile utramque partem contradictionis; & quidem simul, de cetero nihil probaret, nam assentiri vero, & fallo potest intellectus divisim: ergo dum Cædidas (ex quo plerique Anti-Probabilistæ pleno gutture biberunt) rectè distinguit probabilitatem à veritate, affirmat utrumque contradictriorum posse simul esse probabile, non utrumque simul verum; & utrumque judicium de probabilitate posse simul coexistere, non utrumque de veritate: & qu. 6. a pag. 122. ad 129. sèpè docet utramque partem contradictionis posse esse probabilem; nam pag. 127. ait: Utraque pars contradictionis est probabilis; licet enim res non poslit, nisi vel est, vel non est, atque adeo propositio una debeat esse vera, altera falsa; atamen potest ex diversis medijs simul apparere, quod sit, & quod non sit; adeoque potest utraque contradictionis esse probabilis, seu probabiliter vera; nam opinionem csc

esse probabilem ait Candidus *qu. 7. pag. mibi 123.* non est nisi apparere veram, ex non levi fundamento; potest autem utraque contradictriorum per diversa fundamenta apparere vera, adeoque ab intellectu judicari probabile utraque. *Hac Candidus, qui pag. 124. ait: Res non potest nisi vel esse, vel non esse; licet utroque modo possit apparere*, id est, simul apparere esse, & non esse. Hinc dixi Candidum expresse stare pro nostra sententia, eto aliquando sibi contradicat, ductus fortasse argumentis, in quibus veritas, & probabilitas confunduntur; & ideo dixit *pag. 140.* Probabilis propositio cum opposita aequa probabili non est probabilis, sed dubia, quia expensa cum aequa probabili non potest generare assensum probabilem; & *pag. 128. ad 139 ait*, quod quoties utraque contradictriorum est aequa probabilis, neutra est simpliciter probabilis, quia neutra vincit aliam. Sed mens Candidi infra exponetur.

*P.M. Addo P. Muniesha. sim. 6. §. 12. n. 122.*

Prima pars conclusio omne dubitationis aleam excedit; quia si intellectus posset simul unire assensum cum disensu de eodem omnino objecto, posset eodem instanti affirmare simul, & negare idem objectum, quod implicat: ergo implicat in eodem intellectu pro eodem instanti probabilitas multitatis duplicitis opinionis contrarie, aut contradictorie; id est, implicat in intellectu, tam duplex probabilitas objectiva alliciens intellectum ad componendum simul assensum cum disensu, quam duplex probabilitas formalis, seu duplex opinio nixa ijdem motivis oppositis. Ratio a priori est, quia implicat eamdem rem simul esse, & non esse: ergo etiam certo implicat, ut in intellectu detur motivum alliciens intellectum, ut simul affirmet, & neget eam rem esse, & non esse: ergo implicat in intellectu potentia ad simul affirmandum, & negandum rem esse simul, & non esse: sed si intellectus posset simul unire duplicitem opinionem contrariam, tunc per assensum affirmaret, ex. gr. licere pictura die festo, per disensem negaret licere, adeoque verum est, quod licita simul, & non licita est pictura die festo, quod implicat: ergo implicat esse simul in intellectu duas contrarias, aut contradictorias opiniones probabiles. Vide confirmationem paulo post ponendam.

Secunda pars probatur 1. Dari in intellectu simultatem probabilitatis, est dari in intellectu simul motiva alliciens intellectum ad assensum divisivè à disensu; vel ad disensem divisivè ab assensu ponendum: vel est

Tom. I.

dari in intellectu simul per modum objecti, seu objectivè duas opiniones contrariaas, aut contradictorias probabiles; sed est evidens hoc non repugnare; ergo est evidens non repugnare simultatem probabilitatis pro eodem instanti in eodem intellectu, ita ut utraque opinio contraria proponatur simul ut probabiles. Maior est definitio simultatis probabilitatis. Minor probatur: Est evidens N. eudem intellectum, dum utriusque sententiae opposita fundamenta ponderat, simul allicet ad assensum seorsim à disensu, & ad disensem seorsim ab disensu: rursus est evidens sepe reflectere, quod utriusque simul fundamenta sint gravia; quid enim magis familiare Philosophis, Theologis, & cuiusvis scientiæ Professoribus, quoties in materia Topicæ versantur, quam judicare sepe utramque opinionem contrariam esse probabilem, & dubitare de alterutrius veritate? ut aperte facetur P. Thyrius *dis. 7. n. 26.* P. Thy. ubi loquens de Magistris, dixit, *tandem unare dubios, quandiu fundamenta earum apparent eis aequi verisimilia*: ergo si intellectus manet dubius, utique utrumque motivum simul movet, adeoque est simul probabile: ergo est evidens in eodem intellectu stare simultatem probabilitatis de utrâque parte oppositâ, adeoque duas opiniones contradictorias esse simul objectivè eidem intellectui comprobabiles.

Confirmo utramque partem conclusio- N. nis: Simultas probabilitatis est simultas motivorum probabilium simul allicientium ad assensum seorsim à disensu, & ad disensem seorsim ab disensu: probabilitas simultatis est simultas motivorum probabilium suadentium rem simul esse, & non esse, adeoque suadentium ad componendum assensum simul cum disensu, & ad disensem simul cum assensu: sed quam evidens est repugnare simultatem motivorum suadentium rem simul esse, & non esse, & ad assensum simul componendum cum disensu ejusdem objecti; tam evidens est non repugnare in eodem intellectu simultatem duorum motivorum oppositorum allicientium intellectum ad assensum seorsim à disensu, aut econtra; hoc enim non est nisi, quod simul in intellectu coexistant motiva opposita inclinantia ad affirmandum rem esse, vel non esse; non autem est dari in intellectu motiva opposita inclinantia ad affirmandum rem esse simul, & non esse; aut rem non esse simul, & esse: ergo &c. Præsto est exemplum voluntatis, cum motiva opposita simul proponuntur ad amorem, & odium divisiæ ponendum; immò amor, & odium possunt simul proponi per modum objecti reflexi ipsi

Aa iij volun-

voluntati, ut alium amorem seorsim ab odio, aut aliud odium seorsim ab amore eliciat.

N.  
37. Probatur 2. eadem 2. pars ex P. Moya,  
P. Moy. qui mira pro more sibi ingenito eruditione  
plurimos DD. recitatis fideliter verbis citat,  
& suadet tom. 1. qu. 5. & 6. & tom. 2. qu. 2.  
per seorsim, addens n. 30. tam esse indubitata  
apud omnes tam Antiquos, quam Modernos, uno, aut altero excepto. Ferè omnes  
Doctores utramque partem contradictionis probabilem probabilitate conscientiam  
putant, quoties propriam non vocant certam, & pro propriâ non habent evidentiam:  
ergo doctrina P. Eliz. afferens duas opinio-

P. Eliz.  
N.  
38. N. probabilitate conscientiae, est contra modeſtissimam, & ingenitam ferè omnium Do-  
ctorum apprehensionem. Antecedens probari posset inductione; at pro omnibus iatis  
erit Ang. Doctor, qui mihi inſtar omnium  
est; at cùm 1. p. qu. 66. art. 3. ad 2. & quodlib. 6. art. 9. probabilitorem sibi esse fenten-  
tiam affirmantem Calum Empyreum in-  
fluere, & tamen fententiam negantem, quam  
olim in 2. dist. 2. qu. 2. art. 3. locutus fuerat,

probabilem vocat: & in 4. dist. 16. qu. 3. art.  
2. quodlib. 5. propriam fententiam de non  
obligatione confitendi circumstantias non  
mutantes speciem, vocat probabilem; ergo  
oppositam, quam ibi citat, supponit proba-  
bilem. Similiter illustriss. Godoy, qui ab

III. God.  
N.  
39. Ang. Doctore aequaliter exquisitæ sapientiae  
modestiam, & humilitatem hauſit tom. 1. in  
3. p. in *Præfatione*, habet hæc verba maximè  
meditanda: Aliorum placita, argumenta  
probativa, argumentorumque solutiones  
frequenter retero, & multoties impugno,  
non quidem, ut expungam, nec ut illa im-  
probabilitatis convincam; neque enim adeo  
meis fententijs adhæreo, nec tantum in pro-  
prijs partibus mihi complacere, ut alienos  
fatus exhorream, illisque improbabilitatis  
notam injiciam; in quo plures deficientes re-  
perio (N 3) proprias imaginaciones eo cultu  
venerantes, ut scelus idolatriæ judicent, alienis  
præbere asensum, adeoque proprijs ar-  
gumentis convictos, ut nullus in illorum  
intellectu ad aliorum fententijs asentien-  
dum locus relinquitur. Quod ut meum ju-  
dicium proferam, (N 3) ex ignorantia po-  
tius, quam ex ingenij cœlititudine, & pro-  
funda rerum penetratione, ut ipsi putant,  
procedit; dum ad pauca recipientes, demon-  
strativa judicant, que sepe, nec topica sunt  
argumenta. Igitur non eâ mente aliorum  
fententias, argumenta probativa, & solu-  
tiones refello, sed ut prudens Lector, omni-  
bus hinc inde perpenſis, sibi eligat, quod

melius censuerit, & quod verius judicave-  
rit; et si omnibus ex intimo corde exoptem,  
ut Angelici Praeceptoris doctrinam non tam  
proprio comparatam labore, quam divini-  
tus acceptam lequantur. Haec vix nemini te-  
cundus. In cuius verbis nota 1. quod qui no-  
tam improbabilitatis alienis inurunt ten-  
tenui, & tuis omnino desponsantur, peccant  
ex ignorantia, & potius inter ignorantias,  
quam inter Doctos numerandi sunt, immo  
hoc ipsum vitum ab ignorantia tamquam à  
radice pullulat. Nota 2. quod si fententia N.  
Theologicæ circa Incarnationem contro-  
verſa, eti plerique in Scripturâ, Concilijs,  
Patribus fundentur, quamvis a M. Godoy M. God.  
sibi oppositæ impugnentur, adhuc non sunt  
ei improbables, licet cas plerumque impug-  
net argumentis ex Scriptura, Patribus, &  
Concilijs deductis, & rationibus cas authori-  
tates supponuntur, quam ratione opiniones  
morales, qua non nisi remotissime funtantur  
in similibus facris Litteris, & definitionibus,  
opposite opinioni propriæ, eti à nobis im-  
pugnentur, erunt nobis non probables, aut  
improbables.

Nota 3. quod licet dicat, quod quisque N.  
eligit, quod sibi verius est, ad hoc tamen  
non obligat, immo suadet, ut quilibet do-  
ctrinam S. Thomæ sequatur, eti alicui vi-  
deri posset non esse verior. Utinam sicut M.  
Godoy plures in Scholastica Theologiam  
doctissimos Commentarios edidit, eosdem in  
Moralem edidisset, erubescendum est et illis,  
qui quantum à modestia, tantum à sapien-  
tissimi. Praefulsi sapientiæ remoti, osculat-  
ur propria, & aliena, ut improbabilis, in-  
famant. Hinc patet quam falso sit, quod  
ait Baron sepe in 2. p. Manuduct. ad Mor. M. Bar.  
Theologiam, singulariter d. 2. seet. 4. pag. N.  
mibi 260. ait enim, *Comparativum illud* (nem- 42.  
pe *probabilis*) à S. Thomâ, ejusque discipulis  
naturari, nec ullam relinquere contrarie fenten-  
tiae probabilitatem, licet si verborum non eri-  
piant. Ecce quam inverso modo M. Baro M. Cam.  
procedit; vult enim, quod quoties M. Cam. M. Bar.  
no, M. Bannez, M. Mart. M. Tapia, M. Go- M. Mar.  
doy, & alij D. Thomæ discipuli vocant pro- M. Tap. M. God.  
priam probabilem, velint oppositam non  
esse probabilem; quod certe est evidenter  
falso; tum quia sepe oppositam vocant  
probabilem; tum quia Hispani Theologi  
non solent impropriè loqui; tum quia D.  
Thomæ discipuli à S. Thomâ modestiam  
quæ ac sapientiam hauriunt, nec, ut diximus,  
ex celebri M. Godoy adeoque proprijs op-  
tioni inhaerent, ut oppositam sibi non proba-  
bilem putent, cum hoc ignorantie indicium  
sit, quod de talibus viris somniare nefas est.  
Nec

N. Nec dici potest, quod quilibet, impug-  
nans oppositam sententiam, impugnet ejus  
probabilitatem; contra enim est, quia hoc  
est aequum faltum, ac falsum est quemlibet.

43. Doctorem propriam sententiam argumentis  
temper certus, & evidentibus probare; & op-  
positam argumentis semper certis, & evi-  
dentiis impugnare: immo quia certum est  
opposita sententias non semper impugnari  
evidenti ratione, ideo, eti illa impugnare,  
dici solent probabiles ab ipsis impug-  
nantibus. Quare enim, an Thomista ex gr.  
impugnans Scotum abitulerit à Scotti sen-  
tentia probabilitatem? Utique negabitur: si  
ergo non abitulit probabilitatem, adhuc

N. Scotti sententia manet probabilis: quare  
etiam, an sententia Thomistica in contario  
opposita Scotti maneat probabilis? Utique  
concedetur ergo jam conceditur utramque  
simul esse probabilem: si enim utraque  
simul non est probabilem, alterutra est  
certa, aut evidens, cum probabilitas non  
tollatur nisi per certitudinem, vel eviden-  
tiam, vel certiam fundametum gravis, ut  
dixi §. 1. *advertis.* 6. ergo alterutra erit certa,  
nempe illa, quae enervat probabilitatem al-  
terius. Modo peto, an certa sit sententia D.

N. Thomas, an Scotti? Si D. Thomas, tunc om-  
nis sententia Scotti opposita D. Thomas erit  
improbabilis: si Scotti, tunc omnis sententia  
D. Thomas erit improbabilem, quod quis  
sомнabit? Ergo evidens est utramque op-  
positam posse esse simul probabilem. Idem  
accidit D. Hieronymo, & D. Augustino,

Abulensis, qui, ut ait Abulensis in *Defensorio part. 2.*  
cap. 8. sibi interdum directe, & formaliter in  
multis locis contradicunt patet hoc primò, quan-  
tum ad fidem septuaginta *Interpretum*, &c. dis-  
cordant etiam Hieronymus, & Augustinus in  
*Observationibus legibus* &c. Hoc Abulensis;  
& tamen quis iniipientie damnabit Hiero-  
nymum, vel Augustinum? Ergo evidens est  
utramque oppositam posse simul esse proba-  
bilem. Idem contigit Pontificibus; aliquando  
enim idem Pontifex tamquam probabili-  
ties approbat duas contradictiones, quod per  
specialem Bullam factum inventur in cele-  
bri de Adventu Christi D. controversia, ut  
ergo potest apud P. de la Fuente *diff. 1. n. 136.*  
& Saura de Examine propositionum *cap.*  
12. qui refert Bullam Sixti V. dicentis utra-  
que opinionem esse, *pietati, fidei, authorita-*  
*tibus, & rationi consonam*; quare igitur ab  
Adverfaris, quomodo, cum veritas sit una,  
posse utramque opinionem contradictione esse illi-  
conformis? Rursus quare, quomodo Sixtus  
dixerit utramque opinionem esse ratio-  
ni, & fidei consonam? vel enim dixit, quod

sibi videretur utraque rationi consona, & sic  
utraque simul erat Sixto probabilis; vel ex-  
xit unam esse uni, alteram alteri intellectui  
consonam, & sic nihil dixit.

N. 47. Ni ergo temerarii culpare velimus im-  
probabilitatem alteratram, vel ex Scholis, vel ex  
Universitatibus, vel ex Doctribus op-  
posita docentibus, quod idem locum habet  
inter ipsos Ecclesiæ Doctores, qui saepe in  
pluribus opponuntur; aliqui enim dicunt  
Christum D. culto ferreo, alij lapideo, ali-  
qui die sabbati, alij alio die, aliqui a Deipa-  
râ, alij à S. Joseph circumcisum; aliqui Sa-  
lomonem electum, alij reprobum; aliqui An-  
gelos ante Caëlos, alij post Cælos creatos fuisse;  
& sexcenta familiæ: nisi ergo quilibet tem-  
erarii damnare velit temper improbabili-  
tatis oppositam sibi sententiam, dicendum  
necessario est oppositam sententiam non tâ-  
tum esse probabilem suis Patronis, sed etiam  
cum impugnantibus: ergo utraque contra-  
dictoria est simul probabilis propugnanti  
unam, & impugnanti aliam.

N. 48. Confirmo duplii ad hominem argumen-  
to contra P. Eliz. cum enim ipse, ut etiam  
notavit P. Moya n. 30. supponat opinionem P. Eliz.  
nec affirmare, nec negare absolute rem, P. Moy.  
(quod falsum est, ut dixi §. 1. *advertis.* 3. & 5.)  
nam absolute mentaliter affirmat, aut negat  
rem esse, licet, quia illud judicium includit  
formidinem oppositi, explicitur per voces,  
*Videatur mihi rem esse, aut non esse*, sequitur,  
supposita hæc ejus doctrinæ, quod simul ita-  
re poterunt duas opiniones contrariae proba-  
biles; nam judicium ex gr. S. Thomas est,  
*Videatur mihi non esse necessarii confitendas cir-*  
*cumstantias speciem non mutantes* s. judicium  
Scotti est, *Videtur mihi esse necessario confi-*  
*endas*; sed in his propositionibus nulla est con-  
trarietas, vel contradictione, ut dixi §. 1. *ad-*  
*vertis.* 5. cum utraque sit affirmativa de modo:  
ergo haec duas opiniones (suppono autem  
utramque nisi gravi fundamento) poterunt N.  
simul stare: ergo duas illæ opiniones proba-  
biles poterunt simul stare. Alterum est, quia  
dum P. Eliz. lib. 2. qn. 11. §. 4. pag. *mihi 97.* P. Eliz.  
sicut, nullam in Authoribus sibi contradic-  
tibus esse præsumptionem veritatis in  
utrisque simul s. vel per hæc verba vult,  
quod non nisi unus dicat absolute verum, &  
hoc verum est, sed non est ad rem, tunc  
quia cōfundit probabilitatem cum veritate;  
tunc quia non quæritur, an duas opiniones  
contraria possint simul esse veræ, cum impli-  
cat utrumque esse veram, sed an possint simul  
esse probabiles: vel per ea verba vult, quod  
neuter dicat probabilitatem verum; hoc autem di-  
ci non potest sine magna temeritate, & nisi  
dice-

dicere velimus, quod dum S. Thom. & Scotus sibi opponuntur, neutra opinio sit probabilis; ergo dum sibi opponuntur, uterque dicere potest probabiliter verum, utrumque enim contradictorium potest esse verofimile; alias nullus idiota assentiri posset Scotiæ, quoties illi Thomista opponitur; nullus Thomista, quoties Scotista opponitur; quia juxta P. Eliz. nullus ex Doctoribus sibi contradicentibus præsumendus est dicere verum. Addo aliud ad hominem contra Eliz. argumentum: Nullus Author, cui alter contradicit, præsumendus est dicere verum: ergo multo minus præsumendus erit ipse P. Eliz. dicere verum, quia non tantum quod punctum præsens, sed quod fieri omnia, quæ suo in tomo docet, fieri omnes habet sibi contradicentes. Cur ergo librum impremit? Vel enim oppositas sibi sententias impugnat evidenter, vel probabilibus? Non evidenter, (quæ enim modestia hoc dicat!) ergo probabilibus. Vel ergo oppositæ à te impugnare manent simul probables; & tunc habeo intentum, nempe quod duas oppositæ posseunt simul esse probables: vel non manent? hoc autem, quia ejus erit evidens, & aliena erit improbabilis; aut econtra: fed ejus opiniones non sunt evidentes, ut dixi; ergo ei oppositæ non erunt improbabiles; ergo opinio illius, & aliena erit simul probabilis. Sane si P. Eliz. audiens me dicentem ejus opinionem, quæcumque casit, esse mihi certo falsam, vix iure merito continere posset, quomodo velit, ut nos continamus audiendum doctrinam generali, quod numquam duplex contra posse eidem intellectui esse simul probabilis, & quod contraria proprieatæ est cuique semper improbabilis? Ergo sanè doctrinam, quæ suadet, ut quilibet de fe, & suā opinione semper bene præsumat, de aliena semper male, diligere non possum.

N. 52. Probarunt 3. argumento enervante doctrinam Adverlariorum, qui dicere solent, quod nulla opinio in confortio sibi opposita suam probabilitatem retineat, adeoque neutrā manere probabilem, quia una enervat probabilitatem alterius, & hæc illius mutuo ad invicem. Sed contra 1. quia, ut dixi, probabilitas numquam tollitur per probabilitatem, sed tantum per certitudinem faltem moralē sententia opposita, vel per carentiam gravis fundamenti. Contra 2. quia, ut etiam dixi, neutra ex Universitatibus sibi contradicentibus diceret probabile, adeoque numquam audiendus esset S. Thomas, dum Scotus opponitur, numquam Scotus, dum S. Thomas opponitur; immo nulla opinio,

nisi sit evidens, (rarissima autem est) reduci poterit ad præsumendum, quia vix illa est in materia hinc inde incerta, quæ non habeat op̄positam probabilem. Contra 3. quia tantum abest, quod rationes unius partis enervant rationes probabiles oppositas, ut op̄positum confitetur experientiæ; nam Philoforus, vel Theologus reflexe considerans utriusque fundamenta, vocat utramque partem probabilem.

Idem constat in quæstionibus Politicis, ait P. Carden. tom. 3. cap. 16. art. 2. quero N. enim, an utilius sit Episcopum esse in Ecclesiæ perpetuum, an potius transire de unâ ad aliam? an Religionum Generalem esse ad tempus, an non? In quibus quæstionibus conitat Pontifices utramque partem, ut quæ probabilem, prædictare, præcipue cum non constet, quæ sit probabilior. Idem patet ex confessione P. Eliz. in quæstionibus Scholasticis; concedit enim Theologum p. Eliz. posse modò unam, modò aliam tueri ex quæ probabilibus: si ergo in quæstionibus Scholasticis ratio unius partis non enervat rationem alterius, (i. enim enervaret, intellectus N. neutri parti prudenter assentiri posset) quare, cur in Moralibus contingat op̄positum? quod enim probabilis ratio unius partis enervat probabilitatem alterius, non oritur ex materia, sive hæc, sive illa sit, fed a sola vi intellectus solventis rationes utriusque; in quo casu manet dubius nulli parti assentendo; vel solventis rationes probabiles partis oppositæ, & non solvendo rationes probabiles partis, cui assentitur.

N. 53. Demum si ex consortio opinionum utraque opinio suam probabilitatem amitteret, omnium opinio moralis esset temeraria, vel certa: vel enim dum Theologus assentitur opinione A, stante opinione B, oppositæ, assentitur cum gravi fundamento, vel non? Si non; ergo temerariæ assentitur, quod dici non potest. Si ex gravi fundamento; quare, an cum fundamento opinionis A, cui assentitur, sit etiam præsens fundamentum grave opinionis B, cui non assentitur, vel non? Si est præsens fundamentum op̄positum, ergo non enervatur: si non est præsens, ergo omnis opinio moralis, cui quis assentitur, erit illi moraliter certa. Hoc scio, quod Theologi adeò certo credunt se habere fundamentum assentiendi directe opinioni, cui assentuntur, ex. gr. affirmandi esse licitum, etiam stante fundamento gravi opinionis oppositæ pro non licto, vel econtra, ut non possum de op̄posito dubitare.

N. 54. Confirmo exemplo incluctabili. Certum est

est sapienter à Regno, Republicā, & Ecclesiā institutam contrarietatem Cathedra-  
rum, quae pinguibus stipendijs, & privi-  
legijs dotari solent: ergo est aequē certum,  
quod licet alterutrius Cathedrae doctrina sit  
falsa, utraque tamen est simul probabilis.  
Consequenter probatur 1. quia utraque Ca-  
thedra simili stipendio, & privilegio dona-  
tur: 2. quia si unius tantum doctrina est  
probabilis, eo ipso alterius doctrina est  
certo non probabilis, aut improbabili-  
s; in-  
sapienter autem donaretur eodem stipendio,  
& privilegio doctrina improbabili, ac pro-  
babili; 3. quia si una tantum est probabilis in  
confortio alterius, neutra erit probabilis,  
nam A non est probabile, stante B; ergo nec  
B, stante A. 4. quia dici non potest doctrinā  
S. Thomae non esse probabilem in con-  
fortio doctrinā Scoti: 5. quia neutra Schola-  
tia probat evidenter, & certō suam doctrinā,  
licet utraque evidenter prober proba-  
bilitatem proprie doctrinæ, seu propriam  
doctrinam esse probabiliter veram. Hoc ar-  
gumentum est ad hominem contra Eliz. qui  
probat 2. p. lib. 6. qu. 13. per totam, institu-  
tas sapienter diversas Cathedras, & ex eo su-  
mi posunt plura contra eundem, quæ nos  
alibi dabis.

N. Dices 1. Ideo in moralibus non licere eli-  
gere alterutram ex aequē probabilibus, lice-  
re in Scholasticis, quia in Scholasticis ratio-  
nes aequē probabiles generant tantum du-  
bium speculativum, in Moralibus autem pra-  
cticum, cum quo non licet operari. Sed con-  
tra 1. quia hoc non est ad rem: ego enim  
quefivi, cur in Scholasticis ratio unius par-  
tis non enervet probabilitatem alterius, ener-  
vet in Moralibus? Contra 2. quia si verum  
est, quod in Scholasticis rationes aequē pro-  
babiles generent dubium speculativum, eo  
ipso intellectus nulli parti assentietur, sed  
suspender omnem assentum: ergo falso est,  
quod rationes aequē probabiles in materijs  
speculativi necessario faciant intellectum  
speculativum dubium: cū enim Theologus  
solvit rationes probabilis contrarias, & nitit  
rationibus faventibus sua conclusioni,  
deponit omne dubium: ergo etiam in Morali-  
bus, quoties adfunt rationes aequē proba-  
biles, & solvit contrarias, & nitit faven-  
tibus sua opinioni, deponit omne dubium  
practicum. Contra 3. quia si licet in Scholat-  
ticis eligere alterutram ex aequē probabilibus,  
huc probabilitas enervat probabilitatem  
speculativam oppositam, non video  
quomodo in Moralibus probabilitas A ener-  
vet probabilitatem practicam B, & quomo-  
do non licet eligere ex moralibus aequē

probabilibus alterutram; non enim homo  
plus tenetur amare honestum, quam verum;  
ergo vel nullibi licet, vel ubique. Ex hoc  
solutum manet aliud dictamen, quod ab ali-  
quis indicatur, nempe quæstiones specu-  
lativas, etiæ Theologicas, institutas puræ  
exercitationis gratiæ, quod egregiè refellit  
P. Eliz. 2. p. lib. 6. qu. 13. §. 8. pag. mibi 262.  
si enim hoc verum esset, posset quilibet co-  
titulo omne falso defendere.

Dices 2. quod cum Theologus uni parti N.  
adhæret, est, quia illi proponitur ut proba-  
bili, ita ut ab eo probabilitatis excessu im-  
pellatur ad assensum, & deponendum du-  
bium. Sed contra 1. ait P. Card. tom. 1. d.  
15. num. 529. hæc responsio non est ad rem,  
nam M. Baro vult, quod quando opiniones  
sunt aequalis, aut altera est paulo maioris  
probabilitatis, generent dubium, & non pos-  
sint movere ad assensum prudentem, ad  
quem tamen movent, quando una, ut loqui-  
tur Baro, infinitis partibus probabilitatis,  
vel ut loquitur P. Thyr. Palanco, P. Mu.  
nief. quando una est longo excessu probabi-  
lior, oppositæ stante pro legi: ergo quoties  
una non excedit in probabilitate notabiliter  
aliam, numquam intellectus assentietur,  
quod est contra experientiam. Contra 2. quia  
utraque motiva probabilia inter se collata,  
vel generant necessariò dubium, & sic om-  
nes T. T. peccabunt, quoties unu p̄e altera  
assentientur, vel non? & tunc poterunt mo-  
vere ad prudentem assensum. Nota autem N.  
inconsequiam M. Baro, qui d. 2. s. 2. 4. 62.  
art. 1. docet rationes militantes contra certi-  
tudinem fidei, & stante credibilitatis evi-  
dentiæ, esse probabili, fortissimi, & pe-  
ne cogentes intellectum ad assensum. Mirabile  
dictum! Ecce concedit probabilitatem rationibus,  
stante certitudine pro opposito; &  
deinde vult h̄o d. 2. s. 2. art. 2. §. 6. quod  
una probabilitas enervet aliam, in quo dicit  
contradictionem; si enim certitudo fidei, &  
evidentia credibilitatis ejusdem fidei non  
enervat per Baro probabilitatem, quam ha-  
bere videntur argumenta opposita nostræ fi-  
dei, quomodo deinde vult, quod maior, aut  
aequalis probabilitas destruat minorem, aut  
aequalis probabilitatem? ut recte P. Card. P. Card.  
n. 536. Hoc scio, quod S. Thom. in 4. d. s. Th.  
16. qu. 3. art. 2. propriam sententiam de non  
obligatione confitendi circumstantias ag-  
gravantes vocat probabiliorem: ergo cum  
probabilis sit relativum, relativa autem sint  
similis cognitione, sequitur, quod in intel-  
lectu D. Thomæ propria probabilior, & op-  
posita minus probabilis simil fuerint: ergo  
maior, & minor probabilitas, & multo  
magis

magis duplex æqualis probabilitas sunt simul in mente opinantis ; ergo non se defruunt, si enim maius destrueret minus, non coexistet minus , quando exigit maius, adeoque relativa non essent simul cognitio-

N.  
64. Alias rationes pro simultanea probabilitate trahit P. Moya *tom. 2. qu. 2. §. 1. & 2.*  
P. Moy. quin quam adducit ex *Immac. Deiparæ Cōceptiōne*, acriter, & quidem ad hominem  
Baron. urget, contra M. Baronium, & M. Mercor.  
Mercur. porro non uititur dicta ratione, quatenus supponat minus piam esse sibi probabilem, judicat enim sibi certò improbabilem , ut ego quoque docui *d. 1. n. 62.* sed ad hominem uititur contra citatos Authores, opinantes minus piam esse probabilem , & ex hac eorum suppositione contra eos arguit, quod nos quoque pretabimus urgendo idem argumentum, in eos , qui minus piam tuerunt probabilem , & refutando eorum reponsta.

## SECTIO II.

*Argumenta. P. Elizalde trahuntur, & solvuntur.*

## §. I.

*Argumenta.*

## SUMMARIUM.

*Quia alterutrius fundamentum non est grave, nec quoad se, nec quoad nos, n. 66.*

*Quia alterutrum est falsum, n. 67.*

*Paritas testimoniū contradicentiam, n. 68.*

*Quia fundamentum in se falsum, eti quoad nos grave, caret probabilitate conscientie, n. 69.*

*Quia alterutrius fundamentum, cum sit in se falsum, est tantum grave ex ignorantia, n. 70.*

*Quia quo maior est apparentia fundamenti in se falsi, eo maior ignorantia, n. 71.*

*Quia non potest fundamentum esse grave, si caret respectu ad veritatem, n. 72.*

*Quia contradictionia posunt quidem esse simul probabilita diverso genere probabilitatis, non tamen probabilitate reali, & conscientia, n. 73. 74.*

*Triplex ejus contradictione, n. 75. 76.*

*Ait, nos posse sequi diversæ doctrinæ contradictiones, n. 77.*

*Ait, plus requiri ad probabilitatem conscientie, quoniam excusare a peccato, n. 78.*

*Ait, duas contradictiones non posse simul esse extrinsecus probabiles, quia alterutri Doctores sunt ignorantia, & in contradictionibus Doctribus nulla est præsumptio doctrina, ade-*

*que nulla autoritas, à n. 79. ad 82.*  
*Quia forma incompositibilis cum alia est incompositibilis cum similitate ejusdem formæ in utroque extremo ; ex gr. si sapientia convenit unius ex contradicentibus, non potest ignorantia esse simul in utroque, n. 83.*

*Quia evidenter falsitatis coenit alterutri, adeoque probabilitas veritatis non est simul in utroque, n. 84.*

*Quia possibilis etiam erit probabilitas simultatis, n. 85. 86.*

*Quia doctrina sanitatis est veritas, & nulla falsa est a Deo Autore, n. 87.*

*Hac omnia ad hoc reducuntur, quod probabilitas est veritas, & sicut implicat simultanea veritas, ita simultanea probabilitas, n. 88.*

**P**ostquam P. Eliz. *lib. 2. qu. 8. §. 2. pag. N.*  
*mibi 88. supponit tamquam communim* 65.  
*simam (immerico tamen, ut dixi, cum nostra ferè omnibus indubitate sit, & à me certò probata) itam doctrinam, quod duo contradictoria numquā proponi possint, ut proximè opinabili, & asentī digna, quia vel fundamenta utriusque partis sunt aequalia, & sic nulli asentiri possum, vel inaequalia, & sic teneor asentiri probabiliōri; tandem §. 3. ita*

*Arguit 1. Ex vero non nisi verum, & ex N. contradictorijs alterutrum est falsum : ergo 66. fundamentum alterutrius contradictorij nō est grave, nec quoad se, nec quoad nos. Consequentia probatur : Illud fundamentum non est grave, nec quoad se, nec quoad nos, quod evidenter scio esse falsum : sed scio alterutrum pro utrāque contradictioni fundamentum esse falsum : ergo alterutrum fundamentum nec quoad se, nec quoad nos est grave. Confirmat 1. quia sicut evidens est alterutrum contradictioni esse falso, ita 67. etiam evidens est alterutrum fundamentum esse falsum, si enim utrumque esset verum, cū ex vero non sequatur nisi verum, sciqueretur, quod utrāque contradictioni esset vera : ergo sicut implicat, ut judicem veram utramque contradictionem, quia alterutrius falsitas est evidens, ita etiam implicat me judicare grave utrumque fundamentum, quia alterutrius falsitas est mihi indeterminate evidens.*

*Confirmat 2. Implicat ut uterque ex duobus testimoniis sibi contradicentibus sit fide 68. dignus, tum quoad se, tum quoad nos; esto non implicet, ut quilibet seorsim ab alio sit fide dignus quoad nos; nam esse fide dignū, est non fallere, & non falli : sed implicat, ut uterque neque fallat, neque fallatur : ergo implicat, ut uterque sit fide dignus, adeoque*

N. que in eo casu neutri credendum est. Addit  
69. §. 5. posse quidem fundamentum in se non  
grave apparere grave quoad nos, nempe si  
fundamentum oppositum non occurras  
numquam tamen neque scorsim à funda-  
mento opposito sumptum erit grave quoad  
is, si falso sit; immo qu. 9. initio pag. 91.  
ait, in tali casu nos non posse ex eo funda-  
mento quoad nos gravi sine peccato operari,  
quia vult, quod tae fundamentum in se fal-  
sum, & quoad nos grave, nullam habeat  
probabilitatem conscientiae, quia supponit,  
ad probabile conscientiae requiri, ut sit verum.

N. Arguit 2. lib. 2. qu. 9. §. 1. pag. 91. Omne  
70. ex ignorantia, aut errore tale non est sim-  
pliicitate tale; sed in omni contradictione fun-  
damentum unius partis est tantum grave ex  
ignorantia, aut errore; alterutrum enim est  
necessarium in re falso: ergo in omni con-  
tradictione alterutrum ex fundamentis non  
est simpliciter grave, sed tantum secundum  
quid; id est, ambo fundamenta videri pos-  
sunt gravia, non autem esse; quod autem  
videtur talc, & non est tale, non est simplici-  
citer tale: ergo alterutrum fundamentum  
non est simpliciter, & revera grave.

N. Confirmat 1. quia magna veritatis appa-  
71. rentia, quam tale fundamentum habet, quo  
maior est, eo maiorem supponit ignorantia: (lepidum sane argumentum!) ergo  
non potest constitutre gravitatem, nisi ex  
errore: sed gravitas ex errore non est gravita-  
tas simpliciter, sed secundum quid: ergo  
&c. Confirmat 2. §. 2. ubi relatâ explica-  
tione communi, quod ea fundamenta dicantur  
absoluta gravia, quæ licet in se falsa sint,  
vel si vera sunt, habent tamen magnam ve-  
ritatis apparentiam, & vim movendi Do-  
cetores in tali re apprimi versatos, tandem §.  
3. ad finem ait, quod ut fundamentum sit  
grave, habere debet respectum ad verita-  
tem, quo si careat, non erit grave: ergo cum  
in alterutro ex fundamētis deſit respectus ad  
verum, evidens enim est unum esse falso,  
aut non sequi ex eo conclusionem; sequitur,  
quod qui ex fundamento moverat, agrotet,  
& male se habeat ea in re, nam eam ignorat,  
vel in ea errat.

N. Arguit 3. lib. 2. qu. 10. §. 1. pag. 94. (non  
autem 92. est enim error Typographi) quia  
licet conclusiones contradictione possint fi-  
mul esse probabiles diverso probabilitatis  
genere, numquam tamen probabilitate rea-  
li, & conscientiae. Primum patet; quia una  
potest esse magis probabilis ob maiorem Do-  
ctorum numerum; altera esse magis proba-  
bilis ob rationem; una esse probabilis specu-  
lative, alia practicæ: ergo contradictione pos-

funt diverso probabilitatis genere esse, simul  
probabilitia. Secundum prout §. 2. quia quæ N.  
hia sunt alicuius doctrinæ fundamenta, ta- 74.  
lis est ejusdem doctrinæ probabilitas, aut  
certitudo: sed fundamenta doctrinæ contradic-  
toria numquam possunt esse ex utraque  
parte simpliciter gravia: ergo nec probabi-  
litas utriusque contradictioni potest esse sim-  
pliciter gravis, adeoque unum tantum est  
probabile, alterum autem videbitur esse, sed  
non est probabile.

Addit §. 3. quod nihilominus poterimus N.  
sequi sine peccato doctrinas contradictiones. 75.  
Ecce triplex contradictione. Prima est, quod  
possimus utramque sequi sine peccato, & ta- N.  
men qu. 9. initio pag. 91. dixerat, nos non pos-  
se ex fundamento tantum gravi quoad nos  
sine peccato operari; alterutrum autem funda-  
mentum est ex codem Eliz. grave tantum  
quoad nos. Secunda est, quod si utramque  
contradictionem doctrinam possimus sine  
peccato sequi, eo ipso infertur evidenter, vel  
quod utraque est probabilis probabilitate  
conscientiae, & utriusque fundamentum est  
simpliciter grave; vel quod poteris sine peccato  
sequi doctrinam non probabilem pro-  
babilitate conscientiae, & non habet funda-  
mentum simpliciter grave. Tertia est,  
quod dum concedit posse sine peccato ad  
proxim reduci utramque contradictionem  
doctrinam, eo ipso utraque dicenda est pro-  
babilis probabilitate conscientiae, (quod ta-  
men negat) si enim doctrina excusans à pec-  
cato non est probabilis probabilitate conscientiae,  
ignoro quenam dicenda est proba-  
bilis probabilitate conscientiae.

Hæc sunt contradictione obiter notata. Sed N.  
redeo ad ejus argumentum; addit itaque nos 77.  
sequi posse sine peccato doctrinas contradic-  
tiones, quia licet in concurso fundamenta  
utriusque contradictionis numquam videri pos-  
sunt gravia, possunt tamē scorsim, & divisi-  
tunc autem siquid debita usus fuerit diligen-  
tia, illud sequendo non peccabit. Cur autem, N.  
quod excusat à peccato non vocet probabile 78.  
conscientiae, est, inquit, quia invincibilis  
ignorantia excusat, nec tamen facit proba-  
bilitatem conscientiae: ergo plus (inquit)  
requiritur ad probabile conscientiae, quam  
est aliquid excusans à peccato. Rursus, cur  
non peccet sequens fundamentum, quod  
etiam scorsim est tantum secundum quid,  
sunt ex ignorantia grave, est, (ait) quia igno-  
rantia excusat. Porro hanc doctrinam, quod  
fundamentum in se falso, & quoad nos  
grave, est à peccato excuset, non dicendum  
est fundare probabilitatem conscientiae, de-  
derat lib. 2. qu. 8. §. 5.

Arguit

N.  
79.  
P. Eliz

Arguit 4. lib. 2. qu. 11. §. 1. ait non tantum esse verum, sed esse demonstrabile, nullas contradictiones esse simul probabiles probabilitate conscientiae, quam sapientia vocat *realitas*, ut patet ex qu. 10. §. 2. cito posint simul esse probabiles alio genere probabilitatis, putat sophistica, quatenus facit videri utramque contradictionem probabilem, non tamen facit in se probabilem. Ita ergo de extrinsecâ probabilitate arguit. Probabile ab extrinsecâ conscientiae consistit in doctrinâ Authoris, vel Authorum: sed nulla conclusiones contradictiones simul habent doctrinam Authorum; ergo non sunt simul probabiles extrinsecâ. Minor probatur; quia una conclusio contradictionis supponit in suo Authore ignorantiam: sed ignorantia non est doctrina; ergo ea non supponit in suo Authore doctrinam, immo non doctrinam: ergo talis conclusio non est extrinsecâ probabilis; quis enim dixerit, tamen doctrinam, quam ignorantiam satis esse pro conscientia; & tam fundamenta probabilita, quam sophistica?

N.  
80.N.  
81.N.  
82.N.  
83.N.  
84.N.  
85.N.  
86.N.  
87.N.  
88.N.  
89.N.  
90.N.  
91.N.  
92.N.  
93.N.  
94.N.  
95.N.  
96.N.  
97.N.  
98.N.  
99.N.  
100.N.  
101.N.  
102.N.  
103.N.  
104.N.  
105.N.  
106.N.  
107.N.  
108.N.  
109.N.  
110.N.  
111.N.  
112.N.  
113.N.  
114.N.  
115.N.  
116.N.  
117.N.  
118.N.  
119.N.  
120.N.  
121.N.  
122.N.  
123.N.  
124.N.  
125.N.  
126.N.  
127.N.  
128.N.  
129.N.  
130.N.  
131.N.  
132.N.  
133.N.  
134.N.  
135.N.  
136.N.  
137.N.  
138.N.  
139.N.  
140.N.  
141.N.  
142.N.  
143.N.  
144.N.  
145.N.  
146.N.  
147.N.  
148.N.  
149.N.  
150.N.  
151.N.  
152.N.  
153.N.  
154.N.  
155.N.  
156.N.  
157.N.  
158.N.  
159.N.  
160.N.  
161.N.  
162.N.  
163.N.  
164.N.  
165.N.  
166.N.  
167.N.  
168.N.  
169.N.  
170.N.  
171.N.  
172.N.  
173.N.  
174.N.  
175.N.  
176.N.  
177.N.  
178.N.  
179.N.  
180.N.  
181.N.  
182.N.  
183.N.  
184.N.  
185.N.  
186.N.  
187.N.  
188.N.  
189.N.  
190.N.  
191.N.  
192.N.  
193.N.  
194.N.  
195.N.  
196.N.  
197.N.  
198.N.  
199.N.  
200.N.  
201.N.  
202.N.  
203.N.  
204.N.  
205.N.  
206.N.  
207.N.  
208.N.  
209.N.  
210.N.  
211.N.  
212.N.  
213.N.  
214.N.  
215.N.  
216.N.  
217.N.  
218.N.  
219.N.  
220.N.  
221.N.  
222.N.  
223.N.  
224.N.  
225.N.  
226.N.  
227.N.  
228.N.  
229.N.  
230.N.  
231.N.  
232.N.  
233.N.  
234.N.  
235.N.  
236.N.  
237.N.  
238.N.  
239.N.  
240.N.  
241.N.  
242.N.  
243.N.  
244.N.  
245.N.  
246.N.  
247.N.  
248.N.  
249.N.  
250.N.  
251.N.  
252.N.  
253.N.  
254.N.  
255.N.  
256.N.  
257.N.  
258.N.  
259.N.  
260.N.  
261.N.  
262.N.  
263.N.  
264.N.  
265.N.  
266.N.  
267.N.  
268.N.  
269.N.  
270.N.  
271.N.  
272.N.  
273.N.  
274.N.  
275.N.  
276.N.  
277.N.  
278.N.  
279.N.  
280.N.  
281.N.  
282.N.  
283.N.  
284.N.  
285.N.  
286.N.  
287.N.  
288.N.  
289.N.  
290.N.  
291.N.  
292.N.  
293.N.  
294.N.  
295.N.  
296.N.  
297.N.  
298.N.  
299.N.  
300.N.  
301.N.  
302.N.  
303.N.  
304.N.  
305.N.  
306.N.  
307.N.  
308.N.  
309.N.  
310.N.  
311.N.  
312.N.  
313.N.  
314.N.  
315.N.  
316.N.  
317.N.  
318.N.  
319.N.  
320.N.  
321.N.  
322.N.  
323.N.  
324.N.  
325.N.  
326.N.  
327.N.  
328.N.  
329.N.  
330.N.  
331.N.  
332.N.  
333.N.  
334.N.  
335.N.  
336.N.  
337.N.  
338.N.  
339.N.  
340.N.  
341.N.  
342.N.  
343.N.  
344.N.  
345.N.  
346.N.  
347.N.  
348.N.  
349.N.  
350.N.  
351.N.  
352.N.  
353.N.  
354.N.  
355.N.  
356.N.  
357.N.  
358.N.  
359.N.  
360.N.  
361.N.  
362.N.  
363.N.  
364.N.  
365.

effe, Probabilitas verum est contra dictum esse in-  
justum: probabilitas verum est non esse inju-  
ritum. Confirmat 3. Probabilitas per nos non  
est nisi meritum prudentis auctoritatis: ergo  
cum utrique contradictionis insit simul pro-  
babilitas, inerit meritum ad simultaneum  
utriusque auctoritatis.

Arguit 7. lib. 2. qu. 13. §. 1. pag. 103. Nulla  
falsa doctrina est falsa doctrina: sed in do-  
ctrinis contradictionis alterutra est falsa; er-  
go alterutra non est falsa. Maior probatur 1.  
quia omnis doctrina falsa est a Deo auctore;  
nulla falsa est a Deo auctore; ergo nulla fal-  
sa est falsa: 2. quia doctrinae falsitas est veri-  
tas, ait §. 2. nulli doctrinae falsa inest veritas;  
ergo nulli falsa inest falsitas.

Hec est summa argumentorum P. Eliz.  
que ad hunc syllogismum reducuntur: Pro-  
babilitas conclusionis est veritas conclusio-  
nis: sed implicat simultanea veritas utriusque  
contra dictio contradictionis: ergo etiam  
simultanea probabilitas utriusque contradic-  
toriae conclusionis. Vel ad hunc: Est evi-  
dens alterutrum ex contradictioni esse fal-  
sum; ergo etiam est evidens alterutrius funda-  
mentum esse falsum; si enim utrumque est  
verum, utrumque etiam contradictioni  
est verum, nam ex vero non nisi ve-  
rum: ergo est evidens alterutrius funda-  
mentum non esse grave, nec quoad se, five di-  
visum, five simul cum fundamento opposi-  
to sumatur, quia tam scorsim, quam con-  
junctim aliquid est in se falsum: nec quoad  
nos; quia licet fundamentum A dividim ab  
opposito fundamento B possit nobis videri  
grave, non tamen conjunctum, quia tunc  
evidenter constat alterutrum esse falsum: aut  
si utrumque fundamentum est verum, alterutrum  
non inferre conclusionem: ergo cum  
sciam alterutrum esse falsum, vel non infer-  
re conclusionem, scio non esse grave, quia  
fundamentum non inferens conclusionem,  
non est grave.

## §. II.

Solvitur primum, secundum, tertium,  
& quartum.

## S U M M A R I U M.

Confundit probabilitatem cum veritate, n. 89.  
Nulla est consequentia ab impossibilitate simul-  
tanea veritatis ad impossibilitatem simultanea  
probabilitatis: nulla, quod quia veritas  
excludit falsitatem, excludat etiam probabi-  
litatem: nulla ex eo quod alterutrum inde-  
terminate sit falsum, alterutrum indetermi-  
nate non sit probabile, n. 90. 91.

Tom. I.

Certitudo de non simultanea veritate non exclu-  
dit simultaneam probabilitatem de veritate  
utrinque, n. 92.

Si tamen simul cadat supra veritatem, negandum;  
si supra probabilitatem, affirmandum, num.  
93. 94.

Omnia argumenta a P. Eliz. solvenda, quia tue-  
tur simultaneam probabilitatem speculati-  
vam, n. 95.

Omnis qui oppositam proprieatem putant probabilem,  
ostendunt nostram doctrinam esse veram, n.  
96.

Hoc ipsis, quod intellectus teneatur ad probabi-  
litas, ut vult P. Eliz. manifestat nostram op-  
inione esse veram, n. 97.

Fundamentum, quod determinate scio vel esse fal-  
sum, vel non inferre conclusionem, nec quoad  
se, nec quoad nos, est grave: est tamen, quod  
indeterminate scio esse falsum, n. 98.

Cum scientia de falsitate, aut non illatione alter-  
utrius fundamenti vagè stat magna verosi-  
militudo, n. 99.

Et si, quia scio alterutrum esse falsum, judicare  
non possum utrumque esse verum, possum ta-  
men judicare utrumque esse grave, n. 100.

Paritas testimoniis, & reteretur, n. 101.

Rejicitur M. Merc. docens, quod Doctor judi-  
cans oppositam probabilem, non judicat sibi,  
sed alteri, esse probabilem, n. 102.

Falsitas, nisi sit certa, non excludit probabilita-  
tem, n. 103.

Contradiccio Eliz. quod fundamentum scorsim  
sumptum ab opposito excusat, & non excu-  
sat a peccato, n. 104.

Sequitur, quod error invincibilis non excusat,  
n. 105.

Ostendo, quod ignorantia veritatis non oppo-  
natur probabilitati veritatis, n. 106. 107.

Falsum, quod unum fundamentum sit grave ex  
ignorantia, n. 108.

Non tantum videtur, sed scio esse grave, num.  
109.

Cur apparere verum, non sit esse verum: appa-  
re ex gravi fundamento grave, si esse gra-  
ve? Ibid.

Utraque Universitas sibi contradicens dicit proba-  
bilitas verum, et si non absolute verum, n.  
110.

Rejicitur sententia hoc negans ex absurdis, n.  
111.

Ex hoc, quod unus tantum contradicens dicat  
absolute verum, sequitur tantum, quod non  
potero simul utriusque absentiri directe; non an-  
tem, quod non potero directere absentiri utriusque  
scorsim; immo utriusque simul reflexe, n. 112.

Fundamentum qualiter respectum ad veritatem  
habere debet, n. 114.

Utrumque fundamentum est simul verosimile,

Bb et si

et si non utrumque verum, num. 115.  
 Non video, quomodo fundamentum grave seorsim sumptum excusat à peccato, & non faciat probabile conscientie, n. 116.  
 Sicut non sola veritas speculativa fundat probabilitatem speculativam, ita nec sola veritas conscientie probabilitatem conscientie, n. 117.  
 In utroque Doctore datur doctrina, & scientia de verosimilitudine, in neutro de veritate, n. 118.  
 Doctrina non est metienda à veritate. Textus Aris. Senece, S. Thom. quod prestantior fit cognitio probabilis de re altissima, quam evidens de minimâ, n. 118. 119. 120.  
 Doctrina metiri etiam potest ex gravi apparentia veri, immo si à solo vero, cognitio temeraria, & doctrina imprudens est bona doctrina, n. 121.  
 Licit sit certum, quod alterius erret, uterque tamen ex gravi fundamento dicit probabiliter verum, n. 122. 123.  
 Si scientia strictè sumatur, in neutro est scientia veritatis, n. 124.  
 Ut uterque Doctor sit laudabilis, satis est scientia de probabilitate veritatis, n. 125.  
 Et quod uterque dicat probabiliter verum, ut dicit, n. 126. 127.

N. 89. **M**oneo 1. confundi a P. Eliz. gravitatem, seu probabilitatem, & verosimilitudinem prudentem cum ipsa veritate, cum tamen toto Cælo diffent, ut luculenter probavi d. 5. per totam, non enim formaliter tantum, sed realiter separantur mutuo: probabilitas enim sumitur à verosimilitudine, seu à tantâ veritatis apparentia, ut etiam ponderatis partis oppositæ motivis apta sit movere virum doctum, & prudenter ad assensum; veritas autem sumitur à conformatitate actus cum obiecto: hinc nulla est consequentia ab impossibilitate simultaneæ veritatis utriusque contradictorij, ad impossibilitatem simultaneæ probabilitatis, seu verosimilitudinis utriusque contradictorij: 2. nulla etiam est consequentia ex eo quod veritas falsitatem, & falsitas veritatem excludat, quod etiam falsitas excludat probabilitatem, cum plura falsa sint probabilia, immo probabiliora veris: probabilitas enim à sola certitudine, aut evidentiâ oppositâ excluditur; ex gr. probabilitas veri in contradictorio A, excluditur à certitudine, aut evidentiâ falsi in nisi eidem contradictorio A. 3. nulla etiam est consequentia ex eo, quod sit certum, & evidens aliquid ex fundamentis esse indeterminatè falso, aut si utrumque sit verum, unum non inferre conclusionem, deducere, quod aliquid ex illis indetermina-

nate sumptum non sit probabile: nam certitudo fallitatis excludit probabilitatem, quod est ea determinatè habetur de aliquo principio, aut conclusione, non quando vagè & disjunctè. Supponamus enim ex gr. aliquæ ex decessu, qui hic sunt, & omnes æquah probitate vivunt, scilicet damnandum: ecce in hoc casu est indeterminate certum aliquem ex illis damnandum; & tamen simul probabile est quælibet in particulari consideratum scilicet falso: ergo cum certitudine damnationis alicuius hominis vagè sumptu stat simultanea probabilitas salvationis cuiuslibet determinatè sumptu. Similiter pone hic duos æquè merentes fūnum Pontificatum: ecce in hoc casu evidens est unum tantum ex illis vagè sumptum in Pontificem inaugurandum; & est evidenter falso, utrumque simul Sumnum Pontificem futurum eodem tempore; & tamen adhuc simul probabile est hunc regnaturum divisim ab illo, vel istum divisim ab alio. Sicut ergo certitudo de non si N. multaneæ fessione in Petri Cathedrâ non ex- 92. cludit probabilitatem simultaneam de fessione divisim; ita in casu nostro, certitudo de non simultanea veritate utriusque fundamenti, (dato, quod utrumque inferat suam conclusionem) non excludit probabilitatem simultaneam de veritate divisim: excludit quidem certitudo de non simultanea veritate, seu certitudo de falsitate alterius fundamenti; excludit, inquam, simultaneam veritatem utriusque, at non excludit simultaneam probabilitatem de veritate utriusque.

Moneo 2. quām evidens est utrumque contradictorium non posse simul esse verum in se, tam evidens est posse simul esse probabiliter verum; quapropter si to simul cadat supra veritatem, negandum semper est; si supra probabilitatem, affirmandum est. Brevis: Evidens est, utrumque non habere simultaneam veritatem s; atque adeò etiam evidens est utrumque non habere simultaneam probabilitatem ad simultaneam veritatem; adhuc tamen evidens etiam est, utrumque habere simultaneam probabilitatem ad veritatem divisim: ex gr. dum dico, est simul probabile chocolatum frangere, & non frangere jejunum; hæc propositio duplēm fūnum habere potest: unus est, quod sit simul probabile chocolatum frāgere simul, & non frangere jejunum; hic autem sensus est chimaericus: alter est, quod detur simultanea probabilitas, quod chocolatum frangat, & non frangat jejunum, seu simultanea probabilitas de utroque contradictorio s; hic autem sensus est verus; adeoque diligenter viden-

N. yidendum supra quid cadat tō *simul*: si supra dicta, & ipsas res, & veritatem, negandum semper; si supra probabilitatem, concedendum. Dum ergo doceo duas opiniones contradictorias posse simul ex fundamento gravi apparere veras, seu esse simul probabilitas veras, non dico, *quod utraque possit probabilitas esse simul vera*; hoc enim est falsum; eo enim ipso quod evidens est alterutra tantum esse veram, non est probabile utramque simul esse veram: sed dico, *quod utraque possit simul esse probabilitas vera*: nam illa propositio importat simultanciam veritatem utriusque contradictionis, quod est chimæricum, haec autem importat simultanciam probabilitatem veritatis utriusque contradictionis, quod per me est certum. Non ergo probabilitas cum veritate confundenda est, & quæ dicimus de probabilitate, dicere de veritate, cum longissime inter se differant, ut dixi d. 5, immo hoc concludit evidenter ipsa; nam ex contradictionibus scimus semper alterutrum habere veritatem, & tamen sepe contingit, ut neutrius habemus probabilitatem: hec ergo utrumque contradictionum potest care probabilitate, non autem veritatem; ita etiam utrumque potest habere simultanciam probabilitatem veritatis, non autem simultaneam veritatem.

N. Mono 3. nullum contra nos fieri argumentum, quod ab Adversariis solvendum non sit; omnia enim, vel probant repugnare simultatem probabilitatis speculativæ seu non conscientiæ, quam tamen, ut dixi hie, *sept. 1. in 3. ratione, admittit P. Eliz. vel si hoc non probant, nec probant repugnare simultatem probabilitatis conscientiæ, seu realis, utroque enim modo P. Eliz. loquitur.*

N. Ad 1. argumentum dico tantum abesse, ut sententia opposita sit communis, quin nostra est ferè omnium, ut dixi *sept. 1. §. 2.* & *cam apud omnes tam antiquos, quam modernos indubitatum dixit P. Moya*, & hoc ipsum convincit modestia Doctorum, qui impugnantes alienam opinionem, regulariter veritatem, non probabilitatem, nisi fictitiam sit, impugnant, immo sape expressè dicunt oppositam esse probabilem, eto propriam probabilitatem putent, & non nisi gratis, & contra rationem dici potest, quod Thomista impugnans Scotistas judicet omnem Scotistarum sententiam esse sibi improbabilem, aut non probabilem; & vicissim Scotista esse sibi improbabilem, aut non probabilem omnem Thomisticam sententiam. Quod autem addit P. Eliz. quod intellectus tencatur asceriri probabilitori, impugnabimus *sept. 1. Eliz. nibus sequentibus*: immo ex hoc ipso formo

argumentum ad hominem contra P. Eliz. Intellectus tenetur assentiri probabiliori: ergo cum relativa (comparativa autem sunt relativa) sint simul in cognitione, erunt simul in intellectu probabilitas maior, cui assentitur, & minor, cui non assentitur: ergo dabitur in eodem intellectu simultanea probabilitas utriusque opinionis contradictionis. N. Deinde dico argumentum instari simultanea probabilitate speculativæ, quam tuerit: sicut ergo hec, & alia ejus argumenta facile solvuntur, dicam aliud esse probabilitatem speculativam, aliud veritatem speculativam; ita etiam dicendo, aliud esse probabilitatem conscientiæ, aliud veritatem. In formâ, concessio antecedenti, nego consequiam; ad probationem distinguo antecedens: implicat, ut sit grave quoad se, & quoad nos fundamentum, quod scio determinatè esse falsum, concedo, quod scio indeterminate esse falsum, & aliunde habet grave N. verosimilitudinem, nego. In casu nostro *sept. 1. in 3. ratione* tantum indeterminatè alterutrum è fundamentis esse falsum; aut si utrumque est verum, scio alterutrum non inferre conclusionem: cum hac autem scientiæ de falsitate, aut de non illatione alterutrius fundamenti vagè sumpti sit magna verosimilitudo, seu apparentia veritatis; hinc datur gravitas, tam quoad se, quam quoad nos in utroque fundamento: recole exempla adducta *initio hie jus §.* Confundit igitur arguens gravitatem cum veritate; illa enim sumitur à magnâ veritatis apparentiâ ortâ à rationibus, eti inter se oppositis, quæ movent ad duo judicia *modalia de probabilitate honestatis*. objecti, quæ ambo judicia modalia possunt simul esse veras ex. gr. *Probabile est licere die festo pietatum*; *probabile est non licere*; eto alterutra opinio, quod licet, aut non licet, sit necessario falsa.

N. Ad 1. confirm. dico, evidens esse alterutrum fundamentum, aut esse falsum, aut si utrumque est verum, unum non inferre conclusionem: nego autem quod sicut, quia alterutra opinio est falsa, non possum judicare utrumque esse veram; ita etiam, quia alterutrum fundamentum est falsum, aut non inferens conclusionem, non potero judicare, utrumque esse grave, eto judicare non possum utrumque esse verum, & inferre conclusionem: immo retorquo: *Sicut eti alterutra opinio sit falsa, possum probabilitatem judicare utrumque veram, id est, judicare utrumque verosimile, ita eti unum fundamentum sit falsum, potero judicare utrumque esse grave, seu verosimile.* Quod si dixeris probabilitatem, & gravitatem sumi à veritate, sicut hoc numquam probatu-

rus crisi, ita hoc semper negabitur.

N. Ad 2. confirm. de testibus aequali fide dignis testantibus contradicitoria, dicam uberrimè infrà: interim dico hoc ipsum probare, quod utrumque contradicitorum fit simili probabile, licet Iudex tunc sententiam ferre non possit, quia iudicii prohibetur sententiam dicere in præjudicium vitæ, famæ, & bonorum, quoties iste habet aequali jus.

N. Dies ex M. Merc. 2. part. Bafis art. 3. in 102. fine, quod Doctor judicans oportitam M. Merc. tentaciam probabilem, non judicat sibi, sed alteri ejus motiva consideranti esse probabilem. Sed contra 1. quia quis dicit, quod Thomita impugnans rationem Scotti non intelligat fundamenta Scotti? Ergo falsum est, quod impugnans aliquā opinionem non intelligat fundamenta illius. Contra 2. quia Thomita saepe dicit sententiam Scotti, quam impugnat, esse probabilem; ergo iudicat probabilem consideratis ejus motibus, etiā consideratis motibus propriis, hanc dicat probabilitatem. Contra 3. quia dum S. Tho. Iuani vocat probabilem, co ipso supponit aliam esse sibi probabilem, nisi enim alia fuit probabilis, non potest dicere suam probabilitatem. Sed de hoc plura infrà.

N. Instas: Evidens est alterutrum fundamen- 103. tum esse falsum: sed falsitas encravat probabilitatem, immo probabilitas A, encravat probabilitatem B, oportitam: ergo est evidens alterutrum fundamētum non esse probabile. Transeat maior, nego utramque partem minoris; tūn quia multa falsa sunt probabilita veris: ergo falsitas, nisi sit certa, non tollit probabilitatem; tūn quia probabilitas A, licet impugnet, non tamen ex-pugnat probabilitatem B, oportitam, ut dixi fuit. N. §. 1. & 2.

N. Ad 2. retorquo in simultanea probabilitate speculativā: dein dico, quod P. Eliz. fuit sibi contradicit, nam lib. 2. qu. 9. pag. 91. initio, ait in tali casu, (nempe quod fundamen- 104. tum in se falsum seorsim sumptum ab opposito appareat grave quoad nos) nos non posse ex eo fundamento quoad nos gravi- fine peccato operari, quatenus cū idem fundamen- tum quoad nos grave, sit in se falsum, eo ipso non habet probabilitatem conscientiae, seu veritatem, quae sola juxta Eliz. fundat probabilitatem conscientiae: & lib. 2. qu. 10. §. 3. ait, quod fundamen- tum seorsim à fundamento opposito, etiā in se falsum, seu non grave quoad se, sed tantum quoad me, possit me mouere ad ita opinandum, & excusare à peccato: sed excusare à peccato, & non posse operari sine peccato, sunt contra-

dictoria: ergo aperte sibi contradicit. Addo eo argumento suaderi, quod ignorantia in- N. vincibilis non tollat peccatum, cū tamen 105. omnes Catholici doceant oppositum, immo ipse P. Eliz. lib. 2. qu. 10. §. 3. Sequela pro- batur; quia per Eliz. nullum per ignoran- tiam tale est simpliciter tale: ergo opus quod ex ignorantia tantum non est peccatum, non est simpliciter non peccatum; sed quod non est non peccatum, est peccatum, nam negatio negationis peccati est peccatum: ergo quod ex ignorantia tantum non est peccatum, est simpliciter peccatum.

In forma dico ignorantiam veritatis non obesse, seu non opponi probabilitati, nem- 106. pe gravi apparente veritatis, sed tantum op- ponitur certitudini veritatis; si enim igno- riantia veritatis obesse probabilitati, tunc non tantum nullum motivum simili sumptum, sed neutrū seorsim sumptum est probabile. Ratio est; quia si utrumque simili, sive unum seorsim ab alio fumatur, da- tur ignorantia veritatis, adhuc enim ignoro, quoniam sit verum: ergo vel ignorantia ve- ritatis non excludit probabilitatem veritatis a motibus; vel si excludit, nullum moti- vum, nisi sit certò verum, erit probabile, quod per omnes, & per Eliz. est evidenter falsum: ergo ignorantia veritatis non oppo- nitur probabilitati veritatis, sed tantum cer- 107. titudini veritatis. Sicut ergo P. Eliz. vult N. unum tantum ē fundamentis ē grave, quamvis veritas ignoretur, ita ego volo utrumque ē grave, licet utriusque veri- tatem ignorem; nam etiā vagè sciam unum tantum ē verum, nescio tamen, an funda- mentum A sit verum, ergo ignoro veritatem fundamenti A; nescio, an fundamen- tum B sit verum, ergo ignoro veritatem fundamenti B, ergo utriusque veritatem in parti- culari ignoro. Quero igitur, an hac igno- riantia veritatis in particulari utriusque fundamenti gravitatem ab utroque in parti- culari sumpto tollat? Si affirmas, sequitur, tūn quod nullum fundamen- tum, etiā seorsim sumptum ab opposito, erit grave quoad me, quod P. Eliz. merito negat: tūn quod cū quilibet assensu nitatur suo particulari motivo, hujusque veritas ignoretur, quilibet erit imprudens, quia nixus motivo non gravi, nam hujus veritas in particulari igno- ratur. Si negas; ergo ignorantia veritatis non tollit gravitatem, nec tale motivum, quamvis ex ignorantia verum, erit ex igno- riantia grave; nam certò mihi constat habere verosimilitudinem prudentem, etiā non constet habere veritatem.

In forma nego fundamen- tum unius partis 108. est

esse grave ex ignorantia gravitatis, immo evidens est ipsa gravitas, licet ignoretur veritas, non tantum unius, sed utriusque fundamenti. Similiter nego fundamentum falsum non esse grave, nam est grave, si potens fit movere virum doctum ad prudentem al-fensem. Ad id quod addit, videri grave, est non esse grave; dico, quod non tantum videatur, sed scatur, & sit grave, quia nititur magna apparentia veritatis. Quod si re-plices, apparere tale, non est esse tale, quoniam apparetur verum, non est esse verum; ergo cum apparet grave, non est grave: dico, quod apparetur verum, non sit esse verum, quia veritas non sumitur ab apparentia; apparet autem ex magna verosimilitudine grave, est esse in se grave, quia gravis in se sumitur a magna veritatis apparentia, non a veritate.

N. Dices, in Authoritatibus, immo in integris Scholis, & Universitatibus sibi contradicentibus nullam esse presumptionem veritatis in utriusque simul, cum enim repugnet utrumque contradictorium esse verum, necesse est alterutrum Universitatem dicere falsum, adeoque esse ignorantem. Sed contra, quia huic satisfici est. 1. §. 2. immo ad P. Eliz. hominem in P. Eliz. retorfi, cum enim ipse habeat contra se ferre omnes, certum videot eis doctrinam, ut potest falsa, itari non posse. In forma nego antecedens; uterque enim dicit *probabiliter* verum, licet non uterque *absolutus* verum; alias nec Thomista D. Thomae, nec Scotista Scoto stare posset in eo, in quo S. Th. & Scotus sibi contradicunt. Sa-III. ne si Theologo declamandi munus conve-nire posset, amplissima mihi declamandi Provincia se offerret potiori jure, quam P. Eliz. qui totus saepe in exclamationes pro-rumpit: dicent enim, quod abolendae es-sent omnes sententiae, claudendae omnes Universitates, vetandi omnes libri, Docto-res, & doctrinae omnes sibi contradicentes abradendae, negandus omni disputationi locus: vel enim disputatur de evidenti, hoc autem inutili prorius labore, nullus enim evidens negat: vel de re probabili? tunc autem cum unus tantum verum dicat, alter falsum, & ignoretur, qui verum, qui falsum dicat, utrius imponendum erit silentium, cum in nullo sit *prae*sumptio veritatis. Ad probationem fateor alterutrum Doctorem, aut Universitatem dicere falsum; at quis, aut quem ex illis, Deus scit; adhuc tamen uterque dicit probabiliter verum. Ex hoc autem, quod alterutrum tantum dicat verum, alter autem falsum, unicè sequitur, quod non potero utriusque simul direcere assentiri,

Tom. I.

ut bene P. Moy. n. 28. non autem, quod non potero divisi direcere utriusque, aut si-mul reflexe utriusque assentiri; ex. gr. vel tantum affirmando, licet pictura; vel tantum negando, non licet pictura; & hoc est direcere simul assentiri: vel formando duas modales, *Probabile est licere picturam, probabile est non licere*; & hoc est simul reflexe assentiri: et si enim repugnat simul duo iudicia abso-luta directa, quorum unum sit assensus, aliud disensus, ambo vera; non tamen duo modalia ambo affirmativa probabiliter vera.

Ad 1. confirm. dixi argumentum esse le- N. pidum; eo enim probatur, quod Adverfa- 113. rius, quo plus eum laudibus extollo, & suam sententiam magnam veritatis apparentia sua-fisse laudo, eo magis sit ignorans, quo magis probabilibus argumentis suam senten-tiam fundavit. In forma nego antecedens, nam apparentia veritatis stat cum ignorantia, tunc certitudinis veritatis, tunc verita-tis.

Ad 2. confirm. dico, quod ut fundamen-tum sit grave, debeat quidem habere respec-tum ad veritatem, hic tamen respectus ad illam satis est, ut sit apparen: intellige sem-per (ne ad nauicam repeatam) apparen: ex ratione omnino solidam etiam comparativè ad oppositam, ita ut ritè intellecta movere pos- sit virum in tali materia versatum, & pium ad assensum; non autem habere debet respec-tum certò inseparabilem, & realem cum veritate.

Ad 3. argumentum, notavi in ipso argu- N. mento triplicem P. Eliz. contradictionem; 115. modò notò totum argumentum retorqueri P. Eliz. in diverso genere probabilitatis, quam ipse in ipso arguento concedit. In forma dico, quod licet utrumque fundamentum non sit simul verum, utrumque tamen est simul verosimile, & probabile. Porro fateor me non capere, cur sequens fundamentum grave fe- 116. ortim ab opposito, non peccet, ut ait P. Eliz. & tamen negat, quod talis tunc operetur ex probabili conscientia: licet enim verum sit, quod non omne excusat à peccato sit probabile conscientia, nam amentia, & carentia libertatis excusat à peccato, nec tamen est probabile conscientia; attamen in nostro casu nihil deest, quod minùs dici possit probabile conscientia; quia licet talem opinionem sequens excusat à peccato ratione ignorantiae, aut potius erroris; attamen præter ignorantiem, & errorem datur motivum omnino grave, (et si falsum, aut non inferens conclusionem) in quo talis opinio falsa fundatur: ergo omnino datur probabile conscientia. Quod si dixeris motivum carere ve-

Bb iij ritate;

ritate; fateor ita esse, at, ut milles dixi, ad probable conscientiae non requiritur, ut motivum sit absolutè verum, fatis est, ut sit certò probabiliter, seu verosimiliter verum, quale tunc datur.

N. Ad 4. argum. retorquo in alio probabilitatis generis; si enim in alio genere probabilitatis duas contradictiones eidem intellectui possunt simul esse probables, cur non in materia conscientiae poterunt duas contradictiones esse simul probables probabilitate conscientiae? Vide, quæ dixi *scit. 1. §. 2. in 3. ratione*. Certè nec umbras disparitatis dabit, nisi dicendo, quod sola veritas fundet probabilitatem conscientiae, quod semper negatur, & à P. Eliz. numquam probabitur; cur enim sola veritas fundat probabilitatem conscientiae, non autem sola veritas speculativa fundet probabilitatem speculativam? Deinde dico me soluisse argumentum, tunc hic paulo antè, tunc *scit. 1. §. 2. in 2. ratione*, dicendo dari in utroque Doctore contradictione doctrinam, & scientiam non quidem de veritate, nam neutri est evidens se dicere verum, sed de verosimilitudine. Nego autem, quod motivum falsum alterutrius Doctoris sit sophisticum, nam utrumque est ex gravi fundamento: immò tantum abeat, ut doctrina metienda sit à veritate, quod Aristoteles dixerit, præstantiorem esse cognitionem probabilem de rebus Cœlestibus, quam evidenter de sublunaribus; & plus laudis mereri, qui dicunt probabilitatem verum, licet illud sit in le falsum, quam qui casu veru dicit ergo veritas non est mensura doctrinæ, sed etiam verosimilitudo. Rufus Aristotelis monitus est apud Senecam *lib. 7. Naturalium quæstionum cap. 30.* quod quoties loquimur de rebus Divinis, (hoc autem quia nobis occultae sunt) debemus esse reverendi; ait enim Seneca: *Egregie Aristoteles ait, numquam nos esse debere reverendi, quam cum de diis agitur .... nō quid temere, nō quid imprudenter, aut ignorantes affirmemus.*

*s. Th.* Conformat S. Thom. alludens ad 1. *Philosophi textum*, qui ait 1. *part. qu. 1. art. 5. ad 1. quod minimum, quod potest haberi de cognitione rerum altissimarum, desiderabilius est, quam certissima cognitio, que habetur de minimis rebus:* ergo conitans est, quod doctrina non est metienda à sola veritate, ut est in se, sed ut nobis apparet, seu ex gravi verosimilitudine. In formâ distinguo: altera ex contradictionibus supponit in suo Authore ignorantiam veritatis, fundatam tamen in gravi verosimilitudine veritatis, & in certitudine hujus gravis verosimilitudinis, concedo; puram ignorantiam veritatis, nego: & distinguo mi-

norem: pura veritatis ignorantia non est doctrina, concedo; ignorantia veritatis coniuncta cum cognitione fundata in motivo valde verosimili veritatis, nego minorem, & consequentiam.

Ad 1. confirm. fateor alterutrum est contradictionis errare; nego tamen, quod in eo, qui erat ex gravi fundamento veri, de sit probabilitas conscientiae; nam evidenter de errore hujus, aut illius Doctoris indeterminat non tollit probabilitatem extrinsecam, si in utroque adit grave motivum veri; immò si tale motivum adit, ita cum extrinsecâ probabilitate veri utriusque Doctoris.

Ad 2. confirm. dico, quod est evidens sit alterutrum errare, non tam sequitur, quod in alterutrum tantum dicat probabilitatem verum, immò uterque dicit probabilitatem verum, licet unus tantum dicat abolutum verum.

Ad 3. confirm. dico, quod si *scientia* sumatur in rigore, ut dicit evidentiam, tunc in casu, quo uterque Doctore contradicens dicit probabilitatem verum, tunc, inquam, in nullo est *scientia* veritatis, quia nullus evidenter cognoscit se dicere verum; adhuc tamen in utroque est *scientia* de probabilitate veritatis, cum enim uterque sciat se nisi fundamento gravi, uterque est certus de probabilitate veritatis. Ut autem uterque laudabilis sit ratione suæ doctrinæ, satis est scientia de probabilitate veritatis, non autem necessaria est scientia de veritate. In formâ distinguo maiorem, immò eam in dato sensu abolutum concedo, & distinguo minorem: in DD. fibi contradictionibus nulla est praesumptio, quod uterque dicat *abolutum verum*, concedo; *probabilitatem verum*, nego. N. minorem, & consequentiam. Ad probabilitatem distinguo: ignorantiam nulla est authoritas, id est, eorum, qui carent omni cognitione tamen evidenti, tamen probabili veri, concedo; id est, eorum, qui carent evidentiâ veri, non tamen gravi probabilitate veri, nec certitudine verosimilitudinis veri, nego. Dico ergo, quod in nostro casu non est probabile utrumque contradictionem dicere verum, immò evidens est unum tantum dicere verum; adhuc tamen evidens est, utrumque dicere cum probabilitate verum.

### §. III.

*Solvitur quintum, sextum, & septimum.*

### S U M M A R I U M.

*Argumentum de formâ potest clare proponi, & proponitur, n. 128.*

Eviden-

Evidenter retorqueretur in probabilitate similitudine opinionum speculativarum, n. 129.  
Si per sapientiam veniat cognitio evidenter vera, neutrī convenit; si absolute vera, uni tantum convenit; si probabiliter vera, utriusque, num. 130. 131.

Si per ignorantiam veniat exclusio evidenter, utriusque est ignorans; si cognitionis vera, unus tantum est ignorans; si probabiliter vera, neutrī est ignorans, n. 132.

Comparatur sapientia, & ignorantia, n. 133. Utrumque non potest esse verum, potest autem utrumque esse verosimile, n. 134.

Quo sensu impicit similitas sapientie, vel ignorantiae in utriusque Doctore, n. 135.

Cur evidenter falsitatis de una determinata parte excludat probabilitatem veritatis de eadem, & probabilitatem falsitatis de opposita parte; contra evidenter falsitatis de alterutra contradicitoria vagè non excludat similitatem probabilitatis de utriusque? à n. 136. ad 141.

Si unum contradicitorum est evidenter verum, aliud est evidenter falsum; si autem alterum est evidenter verum, non ideo neutrum, immo utrumque, non est probabile, n. 139.

Cur evidenter falsitatis de alterutra excludat veritatem ab utriusque, non autem probabilitatem veritatis ab utriusque? n. 140.

Solvendum ab Eliz. n. 141.

Peccat ratione forme, & materie, n. 142.

Sic falsitas, & probabilitas veritatis de eadem determinata, conclusione non repugnat, ita multò minus falsitas, & probabilitas veritatis utriusque partis, n. 144. 145. 146.

Cur, si in uno est sapientia, non potest in utroque esse ignorantia; potest autem in utriusque opinio ne esse probabilitas, est in una sit falsitas? n. 147.

Rejectur Eliz. docens, quod si utriusque pars potest esse probabilitas, lis de veritate erit interminabilis, n. 148.

Nulla lis rationis est in Ecclesiā interminabilis, quia datur Papa, n. 150.

In alijs materiis est quidem interminabilis per judicium fallibile, est si absolute interminabilis per quodlibet judicium, quia tandem datur Tribunal, a quo non appellatur, n. 151.

Paritas justitiae valde favet nobis, & bene tenenda, ibid.

Utrumque contradicitorum non potest esse logicè verum, potest prudentialiter, n. 152.

Cur evidenter falsitatis de una parte determinata excludat probabilitatem veritatis de eis; evidenter autem falsitatis de alterutra vagè non excludat probabilitatem veritatis de utriusque? n. 153.

Altus nostri non sunt ut objecta, fusè, n. 154.

Arguit Eliz. quia implicat bellum ex utriusque parte justum, n. 155.

Justitia belli in re est tantum una s in prudenter opinione multiplex, n. 156.

Ex similitate potentie inferri nequit potentia similitatis, n. 158.

Cur repugnet a sensu simul, & dissensu, probabilibus de eodem; non autem motivorum probabilium similitas? n. 159.

Similitas probabilitatis motivorum infert tantum similitatem probabilitatis actuum, non autem probabilitatem similitatis actuum, n. 160.

Doctrina falsa, cognita ut falsa, non est sana, est, cognita ut probabiliter vera, n. 161.

Doctrina duplicitis contradicitorie potest quoad nos, est si non in se, esse sana, ibid.

Sanitas doctrinae, quoad nos, est etiam gravis verosimilitudo, n. 162.

Cur utriusque non possit esse probabilitas? n. 163.

Corollarium eorum, que docemus, n. 164.

**A**D 5. argumentum, quod magnâ con- N. fusione proponitur, cùm pointe clare proponi hoc modo: Forma in determinate conveniens tantum uni ex contradicitoris, non potest convenire utriusque: sed veritas est forma conveniens indeterminatè uni tantum ex opinionibus contradictorij; & sapientia est forma conveniens indeterminatè uni tantum ex DD. contradictoribus: ergo non potest convenire utriusque. Vel hoc modo: Forma indeterminatè conveniens alteratri extremorum pugnat cum similitate formæ in utroque extremo: ex. gr. si sapientia indeterminatè convenit, vel tantum D. Thomæ, vel Scoto tantum, non potest dari similitas ignorantiae in utroque: similiter si ignorantia convenit indeterminatè, vel foli Doctori A, vel foli Doctori B, non potest dari similitas sapientiae in utroque; sed ita se habet in casu nostro; ergo &c. Ecce quām clare proponi poterat argumentum, cui

Respondeo 1. retorqueri in probabilitate N. simultanea objectorum speculativorum, seu non conscientiae: quero enim, cur repugnat probabilitas conscientiae cum certa scientia, quod alterutra ex contradicitoris sit falsa; non autem repugnat simultanea probabilitas speculativa cum evidenter falsitatis de alterutra, nempe, quod vel sententia affirmans, vel sententia negans scientiam medium sit falsa: ergo vel repugnat probabilitas simul esse tam opinionem affirmantem, quam negantem predeterminationem, aut scientiam medium; vel si simultanea probabilitas duplicitis opinionis speculativa contradictorij non repugnat, nec simultanea probabi-

probabilitas duplicitis opinionis moralis contradictionis repugnabit; tam enim evidens est alterutram ex contradictionis speculativis esse falsam, quam evidens fit alterutram ex moralibus esse falsam: ergo si ex evidentiā falsitatis indeterminate convenientis alterutri ex moralibus contradictionis inferat. P. Eliz. alterutram carere probabilitatem, & alterutrum Doctorem esse insipientem; par modo ex evidentiā falsitatis indeterminate convenientis alterutri ex speculativis contradictionis, inferam ego alterutram non esse probabilem, & alterutrum Doctorem esse insipientem, quod certe, nisi temerarius sim, dicere non auiem.

N. In formā, conceitā maiori, nego minorem quoad secundam partem; ut enim veritas convenire non potest nisi uni contradictioni, verosimilitudo autem utriusque; ita dico, quod si per sapientiam veniat cognitio *absoluta vera*, tunc sapientia non convenit nisi, vel D. Thomae tantum, vel Scoto tantum. Si autem per sapientiam veniat cognitio probabilitas vera, seu ex gravi fundamento verosimilis, utriusque convenient simul, nempe D. Thomae simul, & Scoto. Demum si per sapientiam veniat cognitio *evidenter vera*, potest vel uni tantum, vel neutri convenire, non autem utriusque simul. Ratio autem cur si per sapientiam veniat cognitio *probabiliter vera*, convenire posuit D. Thomae simul, & Scoto, est, quia verosimile non excludit verosimile, ut dixi, verum autem excludit falsum.

Ad aliud dico, quod si pro sapientia veniat cognitio *vera*, uni tantum convenient, & in hoc sensu sapientia non potest utriusque simul convenient; si autem veniat cognitio verosimilis, potest sapientia convenient utriusque simul, etiā una ex illis cognitionibus verosimilibus sit *vera*, altera *necessario falsa*; ut enim verosimilitudo *objectiva* potest simul convenient utriusque *objecto contradictioni*, utrumque enim simul habere potest *fundamentum grave*; ita verosimilitudo *formalis* potest simul convenient utriusque Doctori contradictenti, utriusque enim *judicium nititur fundamento gravi*. Similiter dico, quod si pro *ignorantia* veniat exclusio cognitionis *vera*, tunc ignorantia non convenient utriusque, unus enim fallum, alter verum dicit: si autem per *ignorantiam* veniat exclusio evidentiā, tunc ignorantia potest simul convenient utriusque, nam utrumque Doctor caret evidentiā: sicut autem ignorantia sumpta pro defectu veri excludit sapientiam sumptam pro *judicio vero*; ita ignorantia sumpta pro defectu evidentiā excludit sapientiam sumptam pro *judicio evidentiā*,

non autem sumptam pro *judicio verosimili*.

Idem dico de sapientiā; si enim per sapientiam veniat evidentiā, tunc excludit ignorantiam sumptam pro non evidentiā: ruris 133. dico sapientiam sumptam pro *judicio vero* excludere *judicium falsum*: demum dico sapientiam sumptam pro *judicio verosimili*, etiā verum ex gravi motivo, non excludere aliud *judicium verosimile*, etiā falsum. Porro nota, quod non tantum repugnat esse simul in eodem subiecto cognitionem veram cum falsā, sed etiam repugnat in subiectis diversis fibi contradictionibus, utrumque simul esse veram, aut utrumque simul esse falsam, non autem repugnat, utrumque simul esse verosimilem. Ratio pri- N. mi est; quia repugnat *simultas contradictionis*; ergo necesse est, alterum esse, alterum non esse, ita ut repugnet, ut utrumque simul sit, aut utrumque simul non sit; ergo repugnat ut utrumque contradictione N. rium, etiā in diversis subiectis, sit simul verū, 134 vel utrumque sit simul falsum; non autem repugnat, ut utrumque simul sit verosimile, quia verosimile non excludit verosimile, cum familia non opponatur; econtra verum, quia opponitur falso, excludit falsum.

Ad 1. confirm. patet quo sensu implicet N. *simultas sapientiae*, aut *simultas ignorantiae* in utroque Doctore contradictente; & quo 135. sensu non implicet: implicat *simultas sapientiae sumptu* pro cognitione *vera*, non autem pro verosimili, una *vera*, alia *falsa*, ut dixi.

Dices: *Evidentia falsitatis de una parte determinata excludit probabilitatem veritatis tam de ea parte*, quam probabilitatis falsitatis de parte oppositā; si enim est evidenter falsum, picturam non licere die festo, non est probabilitas verum, picturam licere; similiter non est probabilitas verum, picturam non licere, immo est evidenter verum, picturam licere: ergo etiam evidentiā falsitatis de alterutri ex contradictionis indeterminate excludit simultatem probabilitatis de utriusque: ut enim evidentiā falsitatis de parte A excludit probabilitatem veritatis de parte A; ita evidentiā disjunctiva falsitatis de A, vel B, excludit simultatem probabilitatis, seu simultanciam probabilitatem de A, vel B.

Respondeo verum esse 1. quod evidentiā falsitatis de A excludat probabilitatem veritatis de A. Verum 2. quod evidentiā veritatis de A excludat probabilitatem falsitatis de A. Verum 3. quod evidentiā falsitatis de A determinata sumpto excludat probabilitatem falsitatis de B, ejus contradictione. Verum 4. quod evidentiā veritatis de B determinata

N. minatè sumpto excludat probabilitatem veritatis de A. Nego tamen, quod evidentia falsitatis de alterutro extremo indeterminatè, excludat simultaneam probabilitatem de veritate utriusque extremi; nempe quod simul probabile sit, picturam licere, & non licere dic feto, simulata se tenete supra probabilitatem, non supra veritatem utriusque contradictorij. Cur autem evidentia falsitatis de uno determinato extremo excludat probabilitatem veritatis ab eodem, & probabilitatem falsitatis ab oppoſito; non autem evidentia falsitatis de alterutro indeterminatè extremo excludat probabilitatem veritatis ab alterutro? Ratio est; quia si est evidens A, est improbabile B ei contradictorum, quia quoties unum è contradictorijs est evidenter verum, evidens est, quod aliud est evidenter falsum; attamen non est evidens, quod si alterutrum est verum, neutrum sit probabile; quapropter evidenter falsitatis de uno extremo excludit probabilitatem veritatis de eodem, & falsitas de oppoſito: evidentia autem falsitatis indeterminata non excludit simultaneam probabilitatem veritatis, licet excludat simultaneam veritatem utriusque, ut patet exemplis ad ductis *hic initio* §. 2.

N. Quod si quæras, cur evidentia de falsitate hujus propositionis, *Deus non est unus*, excludat non tantum veritatem, tcd etiam veritatis probabilitatem ab eadem; per nos autem evidentia falsitatis de alterutro propositione, *pictura licet, pictura non licet*, excludat quidem veritatem ab alterutro, non autem veritatis probabilitatem ab utraque: breviter, cur evidentia falsitatis de una parte determinata excludat probabilitatem veritatis ab eadem; evidentia autem disjunctiva falsitatis, hujus, vel illius partis, non excludat disjunctivam probabilitatem alterutrius partis, immo sicut cum simultanea probabilitate de veritate utriusque partis? Refpōdeo eamdem esse rationem, ac cur certitudo de falsitate unius contradictorij determinatè sumpti, excludat dubium de ejusdem veritate, immo de ejusdem falsitate; certitudo autem de falsitate alterutrius contradictorij vagè sumpti, sicut cum dubio de falsitate utriusque determinatè sumpti; ita certus sum Turcam dormire, vel non dormire, & simul dubito, quæ pars sit vera, dubito enim de utraque determinatè sumpti: similiter certus sum Turcam dormire, vel non dormire, neutra autem pars est mihi probabilis. Sicut ergo certitudo de falsitate alterutrius contradictorij stat cum dubio simultaneo de veritate utriusque determinatè sumpti; immo

certitudo de veritate alterutrius contradictorij stat cum non probabilitate simultanea utriusque contradictorij; ita in nostro casu, evidentia de falsitate alterutrius contradictorij stat cum probabilitate simultanea utriusque contradictorij. Ruris quero, cur necessitas de existentiâ alterutrius contradictorij sicut cum simultanea contingentia utriusque contradictorij determinatè sumpti? nam necesse est, Petrum vel esse, vel non esse, & tamen simul tam esse, quam non esse, est Petro contingens: ergo argumentum non tantum non est novum, sed antiquum, & infinitus à P. Eliz. solvendum. Quare *P. Eliz.*

Dico cum P. Moya *tom. 2. qu. 2. an. 2. N.* argumentum P. Eliz. peccare tum ratione <sup>142.</sup> formæ, tum ratione materie. Ratione formæ, quia à suppositione confusa transit ad determinatam; probat enim contradictria non esse simul contingentia, quia alterutrum est necessarium; probat contradictria non esse simul dubia, aut simul improbabilita, aut simul incerta, quia alterutrum est certum, & evidenter verum. Ita enim eadem formæ arguo: si forma incompositibilis cum aliâ derur in aliquo duorum, non potest forma opposita in utroque simul reperiri: sed necessitas existendi est incompositibilis cum contingentia existendi; & certitudo de veritate est incompositibilis cum dubio de eadem; & evidentia veritatis est incompositibilis cum improbabilitate, aut incertitudine ejusdem veritatis: ergo necessitas existentiæ alterutrius contradictorij est incompositibilis cum contingentia utriusque; & certitudo de veritate alterutrius contradictorij est incompositibilis cum simultaneo dubio de utriusque veritate; & evidentia veritatis, aut falsitatis alterutrius contradictorij est incompositibilis cum simultanea incertitudine, aut non probabilitate de veritate, aut falsitate utriusque contradictorij. Subsumo: Sed ex contradictorijs necessis est alterutrum existere, esse verum, esse certum, esse evidens; ex. gr. ex his, Petrus vel est, vel non est, necessarium est, ut Petrus vel sit, vel non sit; est verum, certum, & evidens, Petrum vel esse, vel non esse: ergo utrumque contradictriorum non potest simul esse contingens, esse incertum, esse non probabile. En argumentum, retentis ijsdem terminis, cuius tamen conclusio est evidenter falsa: hoc autem non nisi quia suppositio terminorum variatur; nam necessitas existendi (idem dico de certitudine, & evidentiâ veritatis, & falsitatis) convenit vagè alterutri contradictrorio; ergo in nullo determinatè reperiri debet.

Peccat

## DISPV T. VIII.

294

N.  
143.

Peccat etiam ratione materiae; nam à contrarietate, quam formæ inter se habent, nempe sapientia, & ignorantia; veritas, & falsitas; procedit ad formas, quæ nullam ratione tui inter se contrarietatem habent, nempe falsitas, & probabilitas; veritas, & probabilitas; sed tamen contrarietatem habent ratione alicujus superadditi illis extrinsecè, quales sunt certitudo falsitatis, & probabilitas veritatis; evidentia falsitatis, & dubium veritatis; nam falsitas, & probabilitas veritatis; falsitas, & dubium veritatis non opponuntur inter se ratione sui, sed tantum ratione evidentiæ, & certitudinis, que sunt falsitati, & veritati omnino extrinsecæ. Hoc autem evidenter confitat, retentæ enim eadem formæ arguendi ita arguo: *Forma incompositibilis cum aliâ determinatâ in uno extremo vase, & indeterminatâ conveniens alterutri duorum extremorum, est incompositibilis cum similitate ejusdem illius formæ in utroque extremo*: (est ipissima maior P. Elizaldeæ nullo addito, aut detracto) sed certitudo falsitatis est incompositibilis (ait P. Eliz.) cum probabilitate conscientia comparativæ ad unam determinatæ conclusionem; (dico ego, cum dubio comparativæ ad unam determinatæ conclusionem;) ergo certitudo falsitatis est incompositibilis comparativæ ad duas indeterminate conclusiones (ait P. Eliz.) cum probabili conscientia in utraque conclusione (dico ego, cum dubio conscientia in utraque conclusione.) Ecce in hoc syllogismo conclusio est evidenter falsa, nempe, quod utraque contradictoria non possint simul esse dubia, quomodo juxta P. Eliz. non possint simul esse probabilitas conscientia. Sicut ergo ex eo quod alterutra è contradictorijs sit indeterminate certa, potest cum certitudine indeterminate alterutrius veritate, stare similitas dubij de veritate utriusque determinatæ sumptu; ita à pari cù certitudine indeterminate alterutrius veritate stare poterit similitas de veritate utriusque. Patet igitur alterutram ex præmissis esse falsam, quia ex vero non nisi verum; & tamen P. Eliz. cuius ipsissimum syllogismum dedi *hac satione* §. 1. in 5. argum. & modo retorici, adiunxit maiorem tamquam indubitatem; & minorem ait ex omnium confessione esse evidenter; quomodo ergo ex maiori, & minori evidentiis sequitur conclusio falsa, nisi quia, vel suppositio terminorum variatur, vel si non variatur, sed argumētum sit in formâ, materia maioris, vel minoris est falsa?

N.  
144.  
P. Eliz.

In formâ dico, quod sicut per P. Eliz. falsitas, & dubium de veritate ejusdem determinatae conclusionis non sunt formæ incompositibilis; ita neque tales sunt falsitas, &

probabilitas veritatis de eadem determinatae conclusione, nam plura falsa sunt probabilita veris. Similiter sicut per P. Eliz. evidētia falsitatis de alterutra conclusione contradictrionâ non est forma incompositibilis cum dubio de quilibet conclusione contradictrionâ determinatæ sumptu, sed tantum evidētia, aut certitudo de falsitate talis determinatae conclusionis contradictoriae repugnat cum dubio de veritate; immo de falsitate ejusdem conclusionis determinatæ sumptu; nec non etiam repugnat cum dubio de veritate, aut falsitate alterius conclusionis contradictoriae determinatæ sumptu; eo enim ipso quod sit certo falso choculat ex. gr. non frangere jejunium, non est dubium, quod frangat jejunium, immo est certo verum quod frangat. Dicimus sicut evidētia disjunctiva, quod hoc conclusio, Petrus currat, sit aut vera, aut falsa, sicut cum similita probabilitate veritatis, & falsitatis; est enim simul probabile, esse veram, & esse falsam, licet non sit probabile, esse simul veram, & falsam: ita dico in casu nostro: evidētia falsitatis de alterutra opinione contradictoria indeterminate sumptu non est forma incompositibilis cum probabilitate cuiusvis contradictoriae determinatæ sumptu, adeoque non est incompositibilis cum simul probabilitatis utriusque contradictoriae determinatæ sumptu; sed tantum evidētia falsitatis de tali conclusione determinatæ sumptu est forma incompositibilis cum probabilitate veritatis ejusdem conclusionis determinatæ sumptu; simo cum probabilitate de falsitate contradictoriae determinatæ sumptu.

Confermo: Hæc propositio est evidenter vera, *Alterutri oculus requiritur ad videndum*; similiter hec, *Petrus salvabitur, aut damnabitur*; & tamen cum evidētia veritatis de alterutro oculo indeterminate sumptu sit falsitas de quilibet oculo determinatæ sumptu: si enim inferas: ergo est necessarius dexter; ergo est necessarius sinister; utraque consequentia negabitur, ut evidenter falsa: similiter si inferas: ergo Petrus salvabitur, ergo damnabitur; utraque determinatæ est falsa. Si ergo cum evidētia veritatis de necessitate alterutri oculi ad videndum sicut evidētia falsitatis de utroque determinatæ sumptu, sive simul, sive scorsim; multo magis cum evidētia falsitatis de alterutra è contradictorijs indeterminate sumptu stare poterit probabilitas veritatis utriusque opinionis determinatæ sumptu. Certe si quia est repugnans, maior est inter evidētiam veritatis de alterutra è contradictorijs, aut contrarijs indeterminate

145.

curia

46. cum evidentiā falsitatis de utrāque determinatā, sive sc̄orū, sive simul sumpta, quam sit inter evidentiām falsitatis de alterū ē contradic̄torijs, & probabilitatē veritatis de utrāque determinatē sumptā: sed evidentiā veritatis de alterutrā contradic̄toriā indeterminatē. Ita cum falsitatis de utrāque determinatē sumptā, ut dixi paulo antē; licet enim sit verum, & evidens, Petrum salvandum, aut damnandum, quodlibet tamen ex extremis determinatē sumptum est falso; rursum, ut dixi, evidentiā dijunctionis de veritate, aut falsitate hujus conclusionis, Petrus currat, ita cum simulanea probabilitatē de veritate, & falsitate ejusdem: ergo minus repugnat evidentiā falsitatis de alterutrā ē contradic̄toriā indeterminatē sumptā, cum probabilitatē veritatis de utrāque determinatē, adeoque licet sit evidenter verum chocolatum frangere, vel non frangere jejunum, & licet non sit probabiliter verum, quod frangat simul, & non frangat; est tamen simul certo probabiliter verum, quod frangat, & quod non frangat jejunum.

N. 47. Hinc prater solutionem, quam dedi pri-  
ma confirmationi, dico, sapientiam conve-  
nientem vagē alterutri Doctori contradic-  
tenti pugnare cum simultate ignorantiae in  
utroque Doctore; non autem evidentiām  
falsitatis vagē convenientis alterutri opinio-  
ni contradic̄toriā pugnare cum simultate  
probabilitatis utriusque contradic̄toriā. Ra-  
tio est; quia sapientia, & ignorantia ex se re-  
pugnant: ergo si uni est necessaria sapientia,  
non potest in utroque esse ignorantia; alias  
simul esset in uno Doctore sapientia, & ig-  
norantia. Econtra falsitas, & probabilitas  
ex se non repugnat: ergo utrāque opinio pot-  
est esse probabilis, adeoque una ex illis es-  
se falsa simul, & probabiliter vera.

N. 48. Dices ex Eliz. lib. 1. qu. 16. s. 1. Si utra-  
que pars potest esse probabilis, lis de verita-  
te erit interminabilis; stulte autem initur lis  
de re interminabili. Sed contra 1. quia si  
hoc verum est, omnes Theologi in re incer-  
ta sibi contradicentes erunt stulti. Contra 2.  
quia veritas s̄pē disputando apparuit, ut  
patet in pluribus opinonibus olim probabi-  
liter veris, nunc certo falsis. Contra 3. quia  
nulla lis rationis est interminabilis, s̄ datur  
enim in Ecclesiā infallibilis Judex omnis  
controversia in materiā fidei, & morum, cujus  
judicium infallibile verum semper est; et  
enī in alijs litibus, qua ante alios Judices fe-  
runtur, nulla terminetur per judicium in-  
fallibile, licet terminetur per aliquod ulti-  
mum Judicis judicium, à quo non appellata-

tur, et si non semper sit infallibiliter verum. Sicut ergo lis de rebus ad materiam Justitiae N. pertinenter terminatur per tale ultimum 151. judicium non semper infallibile: ita omnis Th̄eologus vere pius, & doctus, eo ipso quod in materia fidei, aut morum incerta fert probabilem sententiam, terminat modo, quo potest, litem; ut enim lis de rebus justitiae non semper terminatur per judicium infallibile verum, sed in plerisque per judicium probabilius, ita lis intellectualis terminatur per ju-  
dicum prudens, quale suppono esse utrumque judicium Th̄eologorum sibi oppositorum. Addo quod P. Eliz. tenetur solvere ar-  
gumentum, quāro enim, an in rebus specu-  
lativis incertus lis de veritate sit intermina-  
bilis? & quod dabit, dabo.

Instas ex Eliz. Utrumque contradic̄to-  
rium non potest esse verum; ergo nec utrū-  
que honestum, & licitum. Concedo antece-  
dens de veritate logica; nego de prudentia. P. Eliz.  
li; potest enim utrumque quoad nos ex gra-  
vi ratione esse, seu appetere verum; & ne-  
go consequentiam. Plura P. Terili. qu. 21.  
de Reg. mor. an. 20. omnia tamen non ap-  
prob.

Ad 2. confirm. dico evidentiām falsitatis N.  
de unā parte determinatā excludere proba-  
bilitatē veritatis de eādem; evidentiām autem  
falsitatis de alterutrā indeterminatē, non  
excludere probabilitatē veritatis de utrā-  
que; ut patet in dupli contradic̄toriā spe-  
culativē simul probabili, quia non valet ab  
indeterminato ad extremum determinatum,  
ut dixi paulo antē de Petro salvando, aut  
damnando, & de oculo ad videndum ne-  
cessario.

Ad 6. argum. nego maiorem, non enim  
nostrī actus sic sunt, ut eorum objecta, cū  
circa idem objectum dari possit in uno intel-  
lectu assensus, in alio disensus, adeoque  
actus oppositi, cū tamē objectum sit  
idem, nec sibi opponatur; id enim ipsum  
objectum in re, quod actum Catholici veri-  
ficiat, falsificat actum Hæretici: immo idem  
intellectus potest idem objectum diversis  
actibus attingere, nec tamē objectum à se  
differt, et si actus inter se differant. Quod si  
per objectum veniat motivum, maior etiam  
in hoc sensu est falsa, nam assensus, &  
disensus diversi habent motiva, & adhuc op-  
ponuntur. Kursus, idem objectum potest ei-  
dem intellectui videri modo certum, modo  
probabile; in quo casu opinio, est scientia,  
aliqualiter faltem, ut minus, & maius op-  
ponuntur, et si fint circa idem objectum,  
cū tamē nulla sit in objecto oppositio.  
Addo argumentum retorqueri, tūm quia  
sicut

ficut per nos datur in intellectu simultas probabilitatis de utroque extremo, ita etiam in extremis datur simultas probabilitatis; & ficut à nobis negatur in intellectu probabilitas simultatis assensus cum disensu, ita etiam negatur in objecto probabilitas simultatis de esse, & non esse ejusdem objecti; tūm quia infatatur in duplice contradictione speculativā, quam utramque simul esse speculativē probabilem admittit P. Eliz.

N. Dices ex P. Eliz. lib. 1. qu. 16. §. 1. Impli-  
155. cat bellum ex utrāque parte justum, nam si-  
Eliz. mul est in iustum: sed ex lito utriusque  
contradictoriū probabilis usū, sequitur bel-  
lum rationis ex utrāque parte iustum: ergo  
N. &c. Sed contra 1. infatatur in duplice specu-  
156. lativē probabili: 2. solvendum ab omnibus,  
qui tueruntur unam opinionem esse probabi-  
larem aliā: 3. quia ficut licet beli iustitia  
materialis sit tantum respectu unius, inde-  
terminata tamen; adhuc tamen uterque bel-  
lans potest habere prudentem pro sua pug-  
nā rationem: ita in bello rationis, licet veri-  
tas sit in se una, potest tamen uterque ha-  
bere prudentem pro veritate sua opinionis  
rationem. Plura P. Teril. qu. 21. de Reg-  
mor. contra P. Eliz.

N. Ad 1. confirm. nego antecedens; nam  
157. creatura habet simultatem potentiae ad esse,  
& non esse divisi, non tamen habet poten-  
tiam simultatis ad esse, & non esse simul.  
Deinde transcat hoc tenere in causis necessa-  
rijs; nego tenere in intellectu quoad opinio-  
bilia, nam circa hæc intellectus non est po-  
tentia necessaria, ut infra.

N. Ad 2. confirm. dico, antecedens non esse  
158. ad rem; nam ab objecto ad actum non tenet  
consequentialia, ut dixi, possum enim circa  
idem objectum dari assensus, & disensus,  
actus obscuri, & evidentes; suspensio om-  
nis actus, & non omnis actus; actus super-  
naturalis, & naturalis; actus hominis, &  
Angeli, immo Dei, & tamen objectum semper  
est idem. Ad consequentiam dico repug-  
nare simul assensum, & disensum probabi-  
lem; nego tamen suppositum, quod unus  
ex his actibus, *Probabile est contractum A est usuram, probabile est, cumdem contractum A non est usuram*, quod unus sit assensus, alter  
sit disensus; uterque enim est affirmativus;  
ergo uterque est assensus: repugnat quidem  
simul in eodem intellectu hi actus, *Con-  
tractus A est usura, contractus A non est usura*,  
et si sint ex motivo probabili diverso, quia il-  
li actus inter se opponuntur, & unus est af-  
fensus, alter disensus; nec motiva tollunt  
contradictionem, ut dixi *scilicet. 1. §. 1. in 2.*

N. *advers. & in 6. Si autem queratur, cur re-*

pugnet simultas assensus, & disensus proba-  
bilis de eodem objecto, non autem repugnet  
simultas motivorum probabilium: ratio est:  
quia duo motiva probabiliter vera non op-  
ponuntur; opponuntur autem assensus, &  
disensus, quia unus est affirmatio, alter ne-  
gatio de eodem objecto, licet uterque nitatur  
illis motivis probabiliter veris; unus uni,  
alter alteri: dum enim dico, *Contractus A li-  
cet, contractus A non licet*; et si primus actus  
nitatur rationi probabiliter vera, quatenus  
verosimile est talem contractum non esse ius-  
tum; secundus actus nitatur etiam ratio-  
ni probabiliter veræ, quatenus verosimile  
est esse iustum, adhuc tamen sunt actus  
contrarij; neque enim motiva diversa tol-  
lunt ab assensu, & disensu contrarietatem,  
alias semper possunt simul stare, quatenus  
assensus semper habet motivum diversum à  
disensu: motiva autem sunt ambo verosi-  
milia; ergo haec possunt simul esse.

Ad 3. confirm. nego consequentiam, ut N.  
dixi *scilicet. 1. §. 2. in ratione pro primā parte* 160.  
conclusionis; nam simultas probabilitatis  
motivorum non infert, nisi simultatem proba-  
bilitatis actuum; non autem probabilita-  
tem simultatis actuum. Rursus dixi non va-  
lere à motivis probabilibus, quæ simul esse  
possunt ad simultaneam coexistentiam al-  
iensus simul cum disensu.

Ad 7. argum. quod longè prius adductum N.  
fuit à P. Andrea Blanco, ieu à Candido Phi-  
lal. qu. 5. pag. mihi 90. distinguo antecedens: P. Eliz.  
nulla falsa doctrina cognita à nobis determi-  
nata ut falsa, est falsa, concedo; nulla do-  
ctrina, quæ quod se fit determinatē falsa,  
quod nos tamen non cognoscatur determi-  
nata ut falsa, sed ad summum indetermina-  
tē, & simul habeat fundamentum grave,  
quod intellectum hominis docti, & pī, est  
falsa, nego antecedens. Dico enim, quod  
alterutra ex contradictionijs est quoad se de-  
terminatē, & quoad nos indeterminatē fal-  
sa: & nulla ex contradictionijs est quoad nos  
determinatē falsa, sed alterutra indeterminatē,  
& utraque simul habet magnam veri-  
apparentiam; ergo utraque quoad nos est  
falsa. Ad probationem dico, quod nulla do-  
ctrina determinatē falsa sit à Deo; si tamen  
sit indeterminatē falsa, & apparet ex gra-  
vi fundamento vera, erit, quantum nobis vi-  
debitur, à Deo. Ad id, quod additur, quod N.  
doctrinæ sanitas est veritas, dico non esse 162.  
solam veritatem, sed etiam gravem verosi-  
militudinem, immo errorem invincibilem,  
ut dixi contra Jansenistas.

Dices: Implicat, ut eidem intellectui N.  
utrumque pars videatur probabilior; ergo 163.  
etiam

etiam ut utraque videatur æquè probabilis.  
Coneedo antecedens, & nego consequen-  
tiam, ut benè P. Perez tr. 1. de Just. d. 4. n.  
139. qui eadem pars est probabilior, ut  
supponitur s. rurius non est probabilior,  
qua opposita est probabilior.

N. Ex his infer 1. DD. Catholicos admit-  
tent usum contradictionum probabilium  
negare, quod idem simul sit, & non sit, seu  
negare probabilitatem simulatis utriusque  
contradictorij: 2. sicut omnis res in se, vel  
est, vel non est, ita judicium de re, vel est  
verum logicè, vel logicè falsum, adeoque  
implicat, ut utrumque judicium contradic-  
torium sit simul logicè verum, non minus,  
quam implicat, ut res simul sit, & non sit:  
3. idem DD. & nos cum illis volumus, quod  
utrumque contradictionum potest represen-  
tari, seu apparere probabiter verum: 4.  
volumus in plurimis inveniri evidenter, &  
certò verum: 5. in illis, in quibus non inven-  
tur, premitendam esse magnam diligentiam,  
ut inveniatur, si potest: 6. ad omnem  
honestam operationem prærequiri judicium  
certo prudens de honestate illius, & objecti.  
Hinc conit. (ut benè P. Teril. de Reg.  
mor. qu. 21. ait) absurdissimam esse æquipa-  
rationem Doctorum Catholicorum pietate,  
& sapientia clarissimorum, approbantium  
usum contradictionum probabilium, tūm  
cum Heraclito affirmante idem esse simul,  
& non esse; adeoque utrumque contradic-  
tentem dicere verum logicè, hoc autem nos  
negamus, quia est evidenter falsum; tum  
cum Academicis dicentes nullum rei præ-  
bendum asserunt, nec ullum judicium de  
honestate, ut honestè operemur: nos au-  
tem dicimus hoc judicium prærequiri: qua-  
propter immortem P. Eliz. lib. 1. qu. 16. DD.  
Catholicos comparat cum dictis, & legi po-  
tent P. Teril. l. c.

## §. IV.

Querele Neoterici contra P. Moyam.

## S U M M A R I U M.

Qualiter sè habeat in P. Moyam, n. 165.  
Doctores celebriores, modestiores: dictum Ca-  
ram, n. 166.  
Probabilismus docet modestiam, n. 167.  
P. Moya defendit late, n. 168.  
Eliz. ait, sequendam minus probabilem stan-  
tem prolege, n. 169.  
Contradiccio, n. 170.  
P. Eliz. ait sè demonstrabile, quod probabili-  
tas conscientia convenire non possit utriusque ex-  
tremo, n. 171.  
Tom. I.

Eliz. unicè negat; duplēm contradictionem  
poſe simul esse probabilem probabilitate con-  
scientia, non alio genere probabilitatis, num.  
172.

Ait, syllogismum P. Moya non esse in formâ, n.  
174.

Defendo, & ostendo, syllogismum P. Moya esse  
in formâ, & non esse syllogismum P. Eliz. n.

175. 176. 177.

Ostendo etiam nostras instantias esse validas, à n.

178. ad 183.

Hac propositio, si una forma convenit uni, non  
potest opposita convenire utriusque, est falsa de  
formâ, que vagè convenit huic, vel illi extre-  
mo, n. 182.

Immo licet teneret in formis physcis, non tenet in  
intentionibus, n. 184.

Sicut dubium, ita duplex probabilitas est ad duo,  
n. 185.

Argumentum ad hominem, n. 186.

Sicut evidētia de falsitate, aut veritate unius  
vagè stare potest cum simultanea non probabi-  
litate utriusque, ita cum simultanea probabi-  
litate utriusque, n. 189.

Solvo iterum argumentum de formâ, à n. 187.  
ad 189.

Alia defensio in favorem P. Moya, n. 190. 191.

P Rodijt indigna quocumque authore N.  
quæstiuncula, & quod peius est, initio 165.  
operum Patris Elizalda post ejus mortem P. Eliz.  
Friburgi impressorum præfixa fuit, quasi  
hujus Authoris labor. At nequitam in am-  
mum meum inducere possum, quod dicta  
quæstiuncula ad Logicam Moya, injuriarum,  
& scismaticum facundissima, quæ absolutio-  
ne potius, quam solutione eget, sit sapienti-  
issimi Celladei, nec non nisi per summum  
mendacium pluribus de causis eidem attri-  
bui potest: cum enim, antequam è vivis ex-  
cederet, primam suam partem impressisset;  
nullumque hujus nigrae quæstiunculae ve-  
stigium in cā reperiretur, manifestè infer-  
tur nigram eam quæstiunculam illi post ejus  
mortem mendaciter affixam.

Rursus cū mihi in comperto sit, quod N.  
Doctores sapientiae titulo celebriores, sint 166.  
quoque eximiè modestiae decore spectabi-  
liores, quod ipsum deinde à Caramuele no- Caram.  
tatum legi, qui in Apolog. pro doctrina pro-  
babilitatis ait n. 103. Epistola 3. pag. 48. Sa-  
nè experientia docet Argumentatores tunc  
primum evomere injurias, cū syllogismis  
carent: ergo injuriae, quod magis atroces,  
minus officiunt; quicunque enim vel leviter  
Dialecticā tinctus sibi scismaticum, &  
injuriarum nimbus exonerari percipit, di-  
cit: Si syllogismis suis Doctores Merenda,  
Cc & Fag-

¶ Fagnanus considerent, non illos tempestate injuriarum armarent. Hæc Caramuel. Quis D. Thom. Alexandro de Ales, D. Antonino, P. Suarez, Cardinali de Lugo, M. Godoy, M. Tapia, alijque sexcentis sapientior? Quis quoque eisdem modestior?

N. 167. Denum cùm P. Elizalde repetitis exhortationibus, & exclamationibus Lectores, & paginas fatiget, & nos ad terendos Sanctos Pares, & ad charitatem impensè colendam provocet, quis, nisi sponte se decipiat, & desipiat, judicare penes se prudenter poterit dictam quæstiunculam à religioso, & sapienti P. Elizalde calamo exaratam? Sane quicumque ille sit nigerrimæ quæstiunculæ author (puto autem neminem de cælo gloriam) si Anti-Probabilista est, obligans nos sub præcepto ad tutius, aut probabilius, rogo, ut ingenuè fateatur, an tutius, aut probabilius sit, tam diffusa, & atrocia in P. Moyam, virum in re moralis fundatissimum, & eruditissimum, evomere, adeo ut non veritus sit scribere eum ab omni Thæologiæ arcendum? Ego in meo Probabilismo vivere, & mori statuo, cùm inter cetera bona, modestiam doceat, quam cum tanto modestia dispensio ad mordacis Authoris castra transire. In promptu est, & valde ad rem acutissimum Hispanicū adagium, *Quien malo plete tiene, a vozes lo mete*; id est, Grandibus vocibus acerè finit, qui malam causam protegit.

N. 168. Audiamus modò quid contra P. Moyam, & alios Complutenses Doctores in medium trahatur. Ait 1. P. Moyam de universo suæ doctrinæ scopo errasse, quatenus vult, quod P. Moyam dixerit, P. Elizalde sensisse, *quoties sub opinionibus fuerit, an aliquid sit necne prohibitum, eam ex præcepto eligendam, que prohibitum affimat, si sit probabiliſſ.* Hinc ait P. Eliz. quod P. Moyam non diffinxerit inter Baron. & Celladei. Dein, ut ostendat P. Moyam errasse, appellat P. Eliz. ad primam sui primi libri quæstiōnem. Hæc P. Eliz.

N. 169. Sed contra 1. quia aliud est, quod ipse Eliz. doceat solam opinionem veram esse rectam morum regulam, quod nos d. 5. acriter impugnavimus; aliud est, quod P. Eliz. neget, eligendam opinionem faventem eti P. Eliz. probabilem omisſam probabiliore contra legem. Utrumque autem affimat P. Eliz. hoc secundum affimat *qu. 1. lib. 1. §. 4.* ubi postquam retulit sententiam docentem *opiniones minus, aut æquè probabiles contra legem, non esse regulam morum, sed quoties opinio adest vel æquè probabiliſſ, vel probabilior pro lege, nos obligari planè ad legem, hæc subdit: In quam ego universam doctrinam non solum non pugno, sed*

eriam toto opere singularis illius questionibus, & ubique statuo, & tamquam in re mibi clarissimæ, efficacius etiam forte ago, quam vellent Adversarij. Hæc Celladei: ergo statuit, & fibi clarissimum esse supponit, opinionem non tantum probabiliorem, sed etiam probabilem, quæ non fit contra, sed juxta legem, esse sequendam, dimissâ opinione minus, aut æquè probabili contra legem: ergo P. Moya bene intellexit ipsum Celladei. Omitto notare contradictionem, nam uno in loco vult <sup>170.</sup> solam opinionem veram esse regulam morum, in alio opinionem magis tutam, si probabiliſſ fit, esse regulam. Primum affimat eodem §. 4. ubi ostendit, non tantum minus, aut æquè probabilem, sed nec probabiliorem, immo nec certam opinionem esse regulam morum, si falsa fit, sed solam opinionem veram; quod idem repetit §. 5. agendo de secundi libri divisione. Hoc autem impugnat P. Moya *tom. 2. qu. 2. a. n. 5.*

Secundò ait Eliz. quod P. Moya excesſe N. rit modestias fines, dum *tom. 2. qu. 2. n. 1. di-* <sup>171.</sup> xit: quod P. Eliz. cæ tenacitate adhæserit P. Eliz. suæ conclusioni, (nempe, quod probabile P. Moya conscientia non posse simul convenire utrumque extremo contrario, aut contradictorio) ut eam demonstrare non solum sentiat, sed proferat. Sed contra; quia omisſa comparatione modestia cum modestia, ego non video in quo hæc lata fit; nam ipse Celladei exprefſe *lib. 2. qu. 11. pag. 95.* dicit, suam conclusionem non solum esse veram, sed demonstrabilem.

Tertiò queritur Celladei de Logicâ P. N. Moyæ dicens, quod ne quidem quæstiōnis titulum intellexerit, nam P. Moya habet pro titulo, *An due opiniones contraria possint esse simul probabiles*; & pro parte negante citat ipsum Eliz. cùm tamen idem Eliz. sape doceat duas opiniones contrarias posse simul esse probabiles, etio neget duas contradictiones esse simul probabiles probabilitate conscientie. Hæc Eliz. Sed contra; quia P. Eliz. quæstiōnis titulus per quæstiōnem ipsam explicatur: ergo eti P. Moya titulum clarisribus verbis producere potuerit, si unicè contra Celladei certare statuisset, docentem duplē contrariam posse simul esse probabilem alio probabilitatis genere, non tamen probabilitate conscientie; attamen recte P. Moya in genere querit, & contendit, in omni genere probabilitatis etiam conscientie, posse duplē contradictionem simul esse probabilem: ergo optimè intellexit, & optimā pollet Logicā; nam contra conclusionem particularem negativam ipsius Cellad. posuit P. Moya universalem affirmatiā. <sup>P. Moya.</sup> Quartò

N. Quartò indignatur Celladei, quod P.  
173. Moya omiserit in maiori tò *determinatè* appo-  
politum à Celladei, cuius syllogismum pro-  
duxit; hinc ait Celladei, non mirum si non  
concludit. Sed contra, quia licet P. Moya  
n. 1. omiserit tò *determinatè*, attamen n. 3.  
in quo ostendit argumentum ipsius Celladei  
esse iophimia, ijsdem omnino verbis, qui  
bus Celladei utitur, & apponit tò *determi-  
natè*.

N. Quinto ait Celladei non esse mirum, quod  
174. syllogismus adductus à P. Moya non con-  
cludat, quia consistat pluribus terminis, &  
P. Moya. lamentatur, quod P. Moya duos Celladei  
syllogismos ad unum reduxerit. Hic enim  
(ait Celladei) est unus syllogismus: *Forma*  
*incompossibilis cum alià determinatè in uno ex-  
tremo, vagè, & indeterminatè conveniens alter-  
utri duorum extremorum, est incompossibilis*  
*cum similitate ejusdem illius formæ in utroque*  
*extremo: sed certitudo falsitatis est incompossibilis*  
*cum probabili conscientia comparativa ad*  
*unam determinatè conclusionem, ut ex omnium*  
*confessione constat: ergo certitudo falsitatis est*  
*incompossibilis comparativè ad duas indetermi-  
natas conclusiones cum probabili conscientia in*  
*utrèque conclusione: sed in omni contradictione*  
*conclusionum adeò totalis certitudo, & eviden-  
tia, comparativa ad unam duarum indetermi-  
natae conclusionum; ergo est incompossibilis cum*  
*probabili conscientia in utrèque simul, seu cum*  
*similitate probabilitatis conscientia in utrèque.*  
Syllogismus autem P. Moyæ est: (ait Celladei) *Forma incompossibilis cum alià in uno ex-  
tremo, vagè convenientis alterutri duorum extremorum, est incompossibilis cum similitate illius formæ in utroque extremo: sed certitudo falsitatis est incompossibilis cum probabili conscientia in utrèque conclusione simul.* Ecce, ait Eliz. mirum non esse, si syllogismus P. Moyæ non concludit, quia causa illa minoris, & uni, vel alteri vagè, & indeterminatè convenit; ergo est incompossibilis cum probabili conscientia in utrèque conclusione simul. Hic syllogismus P. Moyæ est omnino in formâ; quare miror, quod Celladei dixerit, non esse in formâ, quatenus minor continet duas assertiones, & tres terminos; hoc enim est falsum: nisi dicere etiam velit, quod maior habeat duas assertiones, & plures terminos. Si autem hoc dixerit, nihil dicet; nam non est novum, quod propositio componi possit ex pluribus. Quod autem minor P. Moyæ non contineat, nisi unam assertione, adeoque duos tantum terminos, patet 1. quia subjectum est certitudo falsitatis; prædicatum est *forma incompossibilis in utroque ex-*

libeat solatij gratiâ exclamare: Tantumne caloris, & negotij in re adeò frigidâ, nulliusque negotij! Verum has tricas ad trutinam, eti inviti, vocemus, & extricemus. Quare

Contra 1. quia familiarissimum est Philosophi, & T. T. confruere syllogismos, qui 175.

licet brevitatis gratiâ ad unum reducantur, attamen æquivalenter sunt plures; adeoque eti plures habent terminos, quam tres, nullus eam terminorum pluralitatem, que est omnino materialis, nec terminos formales syllogismi immutat, vitio vertit: ergo, eti syllogismus P. Moyæ plures habeat terminos, quam tres, quia duos syllogismos ad unum reduxit, non est tamen illi verendum vitio, cum ad duos reducere facile potuisse. Antecedens patet in hoc syllogismo: *Omnis pater amat filium, Petrus est pater, quia genuit Paulum, ergo amat Paulum. Hic, & si-  
miles syllogismi habentur, ut optimi, eti plures habeant terminos, quam tres; quia licet apparetur sit unus syllogismus, est tam-  
en æquivalenter plures. Consequens patet; quia syllogismus P. Moyæ potest reduci ad duos. Addo, si, quia minor P. Moyæ habet aliqua, quæ superfluent, non est bona, nec erit bona minor Celladei, quia con-  
tinet haec verba, ut ex confessione omnium con-  
stat, quæ neque in maiori, neque in con-  
sequenti reperiuntur.*

Contra 2. quia reverè syllogismus P. N. Moyæ est in formâ, si vel in minori pro verbo <sup>176.</sup> convenit, ponatur participium *conveniens*; P. Moyæ vel in maiori ponatur verbum *convenit*; talis enim est: *Forma incompossibilis cum alià determinatè in uno extremo, vagè conveniens alterutri duorum extremorum, est incompossibilis cum similitate illius formæ in utroque extremo: sed certitudo falsitatis est incompossibilis cum probabili conscientia in unâ determinatâ conclusione, & est conveniens indeterminatâ uni, aut alteri extremo: ergo certitudo falsitatis est incompossibilis cum probabili conscientia in utroque extremo, seu in utrèque conclusione simul.* Hic syllogismus P. Moyæ est omnino in formâ; quare miror, quod Celladei dixerit, non esse in formâ, quatenus minor continet duas assertiones, & tres terminos; hoc enim est falsum: nisi dicere etiam velit, quod maior habeat duas assertiones, & plures terminos. Si autem hoc dixerit, nihil dicet; nam non est novum, quod propositio componi possit ex pluribus. Quod autem minor P. Moyæ non contineat, nisi unam assertione, adeoque duos tantum terminos, patet 1. quia subjectum est certitudo falsitatis; prædicatum est *forma incompossibilis in utroque ex-*

Cc ij tremo

## DISP V T. VIII.

300

*tremo, vagè conveniens alterutri extremo. Patet 2. quæro enim a P. Eliz. an ejus maior continet duas assertiones? Si affirmat; ergo ejus syllogismus non erit in formâ. Si negat, contra erit; quia sicut ipse dicit contra P. Moyam, quod certitudo falsitatis, incompossibilitas, & convenientia vaga, sunt tres termini minoris P. Moyæ, ita ego dicam, quod incompossibilitas forma cum aliâ in eodem extremo; convenientia vaga illius ad alterutrum extremum; incompossibilitas cum similitate ejusdem forma in utroque extremo, erunt tres termini.*

*Sicut autem hoc non nisi Logice ignarus dicet, ita nec illud. Ratio est; quia sicut termini, qui sunt in maiori Celladei, se habent, vel ex parte subjecti, vel ex parte praedicti, limitando illa; adeoque non sunt plures, quam duo termini, cum omnia le teneant, vel ex parte subjecti, vel ex parte praedicti; ita ego dico de minori P. Moyæ; nam certitudo falsitatis est subjectum & incompossibilitas cum probabili conscientia in unâ determinata conclusione, & uni, vel alteri indeterminate convenient, est praedicatum: ergo in minori P. Moyæ non sunt, nisi duo termini.*

N. 177. *Contra 3. quia tantum abicit, ut syllogismus P. Moyæ non sit in formâ, quin syllogismus P. Elizaldae eâ caret; ecce enim ejus syllogismus: Forma incompossibilis cum aliâ determinata in uno extremo, vagè, & indeterminate convenientis alterutri duorum extreorum, est incompossibilis cum similitate ejusdem illius formâ in utroque extremo; sed certitudo falsitatis est incompossibilis cum probabilitate conscientiae comparativè ad unam determinatam conclusionem; ergo certitudo falsitatis est incompossibilis comparativè ad duas indeterminate conclusiones cum probabili conscientia in utroque simul conclusione. Hunc autem syllogismum carere formâ, constat evidenter; nam si est in aliquâ figurâ, est in Darij; maior enim est universalis affirmativa; minor, & conscientia particularis affirmativa: certum autem est, quod medius terminus, qui est subjectum in maior, debet in minori esse praedicatum; cum ergo medius terminus, seu objectum maioris P. Elizaldae sit, forma incompossibilis cum aliâ determinata in uno extremo, vagè conveniens alterutri duorum extreorum, consequenter praedicatum minoris debet esse, forma incompossibilis cum probabili conscientia comparativè ad unam determinatam conclusionem, vagè, & indeterminate convenientis alterutri conclusioni; non autem debet esse hoc tantum, forma incompossibilis cum probabili conscientia comparativa ad unam determinatam conclusionem; nam mutaret medium*

terminum, non retinendo in minori cumdem prorsus medium terminum, sola excepta quantitate, quam habet in maiori: ergo tantum abicit, ut argumentum P. Moyæ careat formâ propter ea verba, *vagè, & indeterminate alterutri extreorum convenit*, quin ut sit in formâ, debet haec verba contineare; immo propter hoc argumentum P. Elizaldae P. Eliz. caret formâ, quia ejus minor non continet ea verba, adeoque mutat medium terminum, non retinendo cum omnino, qui erat in sexto.

Sexto P. Eliz. iterum obtrudit Logicam N. P. Moyæ, dicens, quod in instantijs contra 178. te adductis maiorem, & consequentiam fecerit conditionalem; hoc autem (inquir) est peccare in Logicam, juxta quam nulla est forma de consequentia conditionali. Sed contra, ne paginas tricis, quas horro, impleam, (preterquamquod ego eos syllogismos reduxi ad consequentiam absolutam) quæro, an instantia adducta a P. Moyæ sit valida? Si non est, ostendat P. Eliz. ejus non valorem; si est, formabo hoc modo argumentum: Quoties in aliquo duorum extreorum datur forma incompossibilis cum aliâ, toties forma opposita non potest in utroque simul inveniri: sed in alterutri horum contradictoriorum (esse, non esse) datur necessitas, quæ est forma incompossibilis cum contingencia: ergo in utroque simul non potest dari contingencia: ergo utrumque non potest simul esse contingens; hoc autem est evidenter falsum.

Septimo ait P. Eliz. quod dum P. Moyæ, N. adductis instantijs, & eadem, quia Celladei, 179. utitur arguendi formâ, dixit syllogismum P. Eliz. Celladei non valere, quia mutatur suppositione P. Moyæ, & transit à confutâ ad determinatam, debuit scilicet P. Moyæ (ait Celladei) afferre definitionem utriusque suppositionis confutâ, & determinatæ, & ostendere, quomodo una in minori interveniret. Sed contra; quia vir doctus doctos alloquitur; docti autem facile vident mutationem suppositionis; & nos §. 3. fuisse ostendimus, & paulo ante presentem §. diximus, minorem argumentum P. Elizaldae esse diversam à medio termino majoris, nam in minori omittit to *vagè, & indeterminate convenient alterutri conclusioni*. Non immoratur autem in examinanda explicatione suppositionis determinatæ, & confusæ, quam trahit.

Octavo P. Eliz. §. 2. ut ostendat nullas N. esse adductas a P. Moyæ instantias, ait, eas 180. non quadrare, quia maior, quam Celladei p. Eliz. adducit, est de formis convenientibus determinatæ uni extremo: sed contingens, & du-

biūm (hæ enim sunt instantiae à P. Moya ad-  
ductæ) ex suo formali conceptu sunt for-  
mæ non convenibiles uni determinatæ ex-  
tremo, quia contingens dicitur ad esse, &  
non esse, & dubium est etiam ad duo, nem-  
pe an res sit, vel non sit: ergo contingens, &  
dubium non sunt forme comprehensæ per  
propositionem universalem maiorem; ergo  
nec minor, nec consequentia de illis esse pos-  
sunt.

N. Sed contra; quia P. Moya ita arguebat:  
181. Sicut evidentiæ, vel certitudi falsitatis eit  
P. Moya. forma incompossibilis cum dubio determina-  
tæ de eodem extremo; & quia est forma  
conveniens indeterminatæ alterutri ex con-  
tradictorijs extremitis, ideo stat cum similitud  
dubij de utriusque contradictorijs veritate:  
ita etiam evidentiæ falsitatis, quæ quoad idem  
extremum non est componibilis cum pro-  
babilitate veritatis, quia tamen est forma in-  
determinatæ conveniens alterutri contradic-  
torio, erit incomponibilis cum similitudinæ  
probabilitate veritatis utriusque contradic-  
torijs. Hic est sensus P. Moyæ, quem forte  
Celladæ non attigit. Quod autem dubium,  
& contingens sint necessariæ ad duo, non  
autem probabile, non eit ad rem. Non enim  
instantia trahitur, nisi ut probetur, quod  
possit forma aliqua incompossibilis cum aliâ  
in uno determinatæ extremo, possit, inquam,  
eadem componi cum similitudinæ formæ oppo-  
sitæ in utroque extremo, si eadem forma al-  
terutri extremo indeterminatæ conveniat:  
ex. gr. evidentiæ falsitatis de alterutri conclu-  
sione componi potest cum similitudinæ dubio  
probabilitate utriusque veritatis, eo modo,  
quo evidentiæ falsitatis de alterutri conclu-  
sione componi potest cum similitudinæ dubio  
de utriusque veritate. Hinc P. Moya pro-  
pter hoc recte dixit, maiorem non esse uni-  
versaliter veram, immo falsam, si loqua-  
mur de quæ formis, quæ ex nostro conci-  
piendi modo pendent, ut eit, rem esse evi-  
dentiæ, esse probabilem, esse dubiam.

N. 182. Confirmo hanc doctrinam; ita enim ar-  
guo: Quoties datur forma incompossibilis  
cum aliâ in uno determinatæ extremo, vagè  
conveniens alterutri, toties per Celladæ da-  
ri non potest in utroque extremo forma op-  
posita: sed obligatio audiendi die festo al-  
terutrum è duobus factis, (suppono non  
dari plura) est forma incompossibilis cum de-  
obligatione utriusque faci: ergo si in me  
datur obligatio ad alterutrum sacram, non  
potest in me dari deobligatio ab utroque;  
Ied hoc est evidenter falsum, nam et si teneat  
ad alterutrum indeterminatæ, attamen nec  
teneat determinatæ ad sacram A, nec teneat

Tom. I.

determinatæ ad sacram B: ergo cum obliga-  
tione indeterminati sacri potest stare deobli-  
gatio ab utroque determinato sacro, et si non  
possit dari deobligatio ab alterutro indeter-  
minatæ: ergo maior illa (si datur una forma  
opposita, non potest opposita convenire  
utriusque) est falsa, si teneat de formâ, quæ  
convenit vagè huic, vel illi extremo.

Ad id quod P. Eliz. addit, suam maio-  
rem esse de formis convenibilibus determina-  
tæ uni extremo, ut est probabilitas, quæ  
est forma conveniens determinatæ uni extre-  
mo; dubium autem, & contingens non pos-  
sunt convenire uni determinatæ extremo,  
cum contingens sit indifferentia ad hoc,  
vel illud; & dubium etiam sit ad hoc, vel il-  
lud: dico me non videre quid hoc proficit ad  
intentum, et si quoad hoc different, nani  
sicut cum evidentiæ falsitatis de alterutro  
stare potest dubium de veritate utriusque ex-  
tremi determinatæ, & collectivæ sumpti; ita  
multo magis cum evidentiæ de falsitate alter-  
utrius extremiti stare poterit probabilitas de  
veritate utriusque extremiti determinatæ  
sumpti: ergo quod dubium dicat essentia-  
lietur duo extrema, probabilitas ex se non di-  
cat, duplex tamen probabilitas dicit duo ex-  
trema: ergo sicut evidentiæ falsitatis stat cum  
similitudinæ dubio veritatis utriusque extre-  
mi, ita etiam cum similitudinæ probabilitate  
veritatis utriusque extremiti. Deinde quid  
dicit Celladæ ad paritatem de evidentiâ dis-  
junctivâ veritatis, vel falsitatis unius nu-  
mero propositionis, quæ stat cum similitudinæ  
probabilitate de veritate, & falsitate  
eiusdem? Licet enim mihi evidens sit alter-  
utram, quod hæc propositio, Petrus currit,  
vel sit vera, vel sit falsa; potest tamen simul  
esse probabile, quod sit vera, & quod sit  
falsa, licet non sit probabile, esse simul ve-  
ram, & falsam. Ruris, quid ad paritatem  
oculorum? Licet enim evidens mihi sit, re-  
quiri indeterminatæ alterutrum oculum, at-  
tamen simul est evidenter falsum, requiri  
oculum A, requiri oculum B: ergo sicut  
cum evidentiâ de veritate hujus proposi-  
tionis disjunctivæ, requiritur vel oculus A, vel  
oculus B, stat duplex evidentiæ falsitatis de  
quâlibet parte propositionis determinatæ  
sumpti; ita multo magis cum evidentiæ fal-  
sitatis de alterutrum ex contradictorijs stare  
poterit duplex, seu similitudinæ probabilitas  
de veritate utriusque.

Dicces cum P. Eliz. se assumere pro medio N.  
termino incompossibilitatem duarum for-  
marum comparativæ ad unam determinatæ P. Eliz.  
conclusionem, seu extreum; at P. Moya  
non assumit pro medio termino aliquid co-  
parativæ.

Cc iij parativæ

parativè ad unum determinatè extremitati. Sed contra ; quia dubium cadit determinatè supra utrumque extremitati, esto veritas sit disjunctivè in alterutro, & determinatè in uno tantum: si ergo evidenter falsitatis indeterminatae de alterutro stare potest cum simultaneo dubio de veritate utriusque contradictorij determinatè sumpti, cur evidenter falsitatis indeterminatè alterutrius extremitati stare non potest cum duplice probabilitate de veritate utriusque extremitati? Nam intentum Celladeci est, quod si una forma convenit alterutri contradictorio, non potest forma opposita convenire determinatè utriusque : sed certitudo falsitatis convenit alterutri contradictorio : ergo probabilitas veritatis (quæ est forma opposita certitudini falsitatis) non potest convenire utriusque. Ita enim Celladeci arguit, etiæ obscurius. Nos autem dicimus maiorem esse falsam, loquendo de formis intentionibus, seu modo nostro concipiendi objectum ; licet de formis physicis teneat. Probatimus ; quia evidenter falsitatis de alterutro contradictione sitat cum duplice dubio de veritate utriusque contradictionij determinatè sumpti. Ex hoc autem quod dubium necessario sit ad duo, probabilitas non sit ad duo, saltem duplex probabilitas utriusque contradictionij est ad duo. Rursum ex hoc quod veritas, de qua dubitamus, sit quod nos in alterutro extremitate, at tamè nostro actus intellectus, seu dubium afficit simul utrumque extremitati. Similiter dicimus, quod esto maior esse vera, negamus tamen certitudinem falsitatis de alterutro indeterminatè contradictione, repugnare cum probabilitate veritatis de utroque determinate, licet falsitas alterutrius repugnet cum veritate utriusque, & sapientia alterutrius Doctoris contradicentes repugnet cum ignorantia utriusque. Ratio est ; quia veritas, & falsitas non pendent a nostro concipiendi modo, sed ex se, & ex sua natura opponuntur ; sicut etiam sapientia, & ignorantia : ergo si alterutri contradictione convenit falsitas, non potest utriusque convenire veritas. At certitudo de falsitate alterutrius cum probabilitate de veritate utriusque non opponuntur ; quomodo probabilitas de veritate non opponitur probabilitati de falsitate, etiæ veritas, & falsitas opponantur.

N. 1. quia probabile est contingens quoad nos, 186. & nostram scientiam, ut bene docet P. P. Eliz. & Card. tom. 1. d. 7. n. 3. contra Caramuelum: ergo si argumentum, ut ait Celladeci, non valet in contingentia, nec valebit de proba-

bili. Secundò, quia falsum est, quod ait P. Eliz. §. 2. quod tunc medius terminus est incompossibilitas duarum formarum comparativè ad unum extremitati ; sed ut constat ex dictis hæc fæc. §. 1. ubi adduxi ejus argumentum, est forma incompossibilis cum alia determinatè in uno extremitate, viage, & indeterminatae conveniens alterutri duorum extremitatum : ergo vel instantiar datae à P. Moya de simultaneo dubio utriusque, quod stare potest cum certitudine de alterutrius veritate ; & de simultanea utriusque contingentiæ, quæ stare potest cum alterutrius necessitate, tenent, vel si non tenent, ut certo non tenent, nec argumentum Celladeci ; nam utrobique paratio.

Nonò, omissis pluribus, quæ dicta quæst. N. 2. congerit, ait §. 3. quod P. Moya turpiss. lapsus est, dum putavit, quod Celladeci dicat probabilitatem, & falsitatem esse formas Caram. oppositas ; cum tamen meum argumentum, Fagnani (ait Celladeci) procedat de certitudine falsitatis, & probabilitate conscientiae. Sed contra 1. quia vereor, nè ad rem congruat, quod Caram. in Apologem. n. 43. dixit de Fagnano, *Obloqui sunt, loqui nesciunt* ; & docet n. 103. urbani tractandos, qui inurbanè tractant. Contra 2. quia P. Moya duo contra Celladeci ostendit. Primum, quod certitudo de alterutri contradictioni falsitate, non repugnet cum probabilitate utriusque ; Celladeci autem asserit hoc repugnare. Secundum, quod probabilitas conscientiae, & veritas non sint idem, cum tamen Celladeci idem esse pluribi affirmet. In quo ergo lapsus est?

Decimò Celladeci impugnat P. Moyam, dicentem, quod argumentum Celladeci teneat in formis, quæ se ipsis contrariantur; si enim una convenit uni extremitate, non potest opposita convenire utriusque ; non tamen teneat in formis, quæ se ipsis non contrariantur, sed tantum ratione alterius modi superadditi ; pluribus autem non cum modo contra hunc modum à Celladeci dictis, & à me omissis, argumentum totius coquunt, ita recoquunt. Omnis forma incompossibilis cum alia comparativè ad unum determinatè subiectum, incompossibilitate etiam à modo superaddito proveniente, indeterminatae conveniens alterutri duorum extremitatum, est impossibilis ratione modi cum simulante ejusdem formæ in utroque. Paret. Si enim Deus decernat albedinem, & frigus non esse in eodem subiecto, si albedo sit in Petro, vel Paulo, non poterit frigus esse in Petro simul, & Paulo ; ergo impertinens est, quod P. Eliz. formæ se ipsis opponantur, vel modo addito, si re ipsa simul esse non possunt. Hæc Celladeci.

N. Sed contra 1. quia argumentum est ab eo  
189. solvendum in similitate probabilitatis non  
conscientiae, que ita cum evidentiā falsitatis  
de alterutro contradictrio. Secundo,  
P. Moy. quia aliud est P. Moyam dicere, quod maior  
Celladeci valeat tantum in formis ex se con-  
trarijs, non autem in contrarijs ratione aliquujus  
extrinseci; aliud in contrarijs ratione  
cujusque extrinseci. Tertio, quod impossibili-  
tate est, ut frigus sit in Petro simul, & Pau-  
lo, si Deus decernat, quod frigus non sit in  
subiecto albo, & alteruter ex illis sit albus;  
qua, quod facit contrarietas naturalis dua-  
rum formarum, multo magis facit decretum  
Dei ergo si duxi contraria non possunt esse  
simil, eamdem incompatibilitatem dabit  
decretum efficax. Dei de non similitate car-  
rum in codice. At probet nobis Celladeci, quod  
certudo de falsitate vagè alicujus contradic-  
triorum excludat iudicia probabilia de veritate  
utrinque: excludit quidem certudo de  
falsitate hujus determinate contradictriorum  
iudicium probabile de veritate illius, quia  
inter se opponuntur; & implicat, ut A sit  
certo, aut evidenter falsum, & simul adit  
iudicium probabile, quod sit verum: attamen  
evidentia de falsitate alterutrius non exclu-  
dit utrumque iudicium probabile, immo  
neutrum iudicium probabile de veritate  
utriusque contradictriorum determinate sumpti:  
excludit; eo modo, quo evidentiā de al-  
terutrius veritate non excludit duo dubia de  
falsitate utriusque determinate sumpti: sicut  
ergo est alterutrum indeterminate sit mihi  
evidenter verum, attamen utrumque deter-  
minate potest non esse probabile; & eviden-  
tia de veritate alterutrius non trahit secum  
iudicium probabile de veritate unius deter-  
minate sumpti; potest enim nullum deter-  
minate esse probabile: ita evidentiā de fal-  
sitate alterutrius non excludit duo iudicia  
probabilia de veritate utriusque determinate  
sumpti, adeoque cum tali evidentiā de al-  
terutrius falsitate stare poterit duplex iudi-  
cium probabile de veritate utriusque deter-  
minate sumpti.

N. Undecim ait P. Eliz. quod cum argu-  
190. mentum, juxta P. Moyam, valeat de sapi-  
entia, & ignorantia, quod si in alterutro  
tantum est sapientia, non possit in utroque  
Doctore simul esse ignorantia; & econtra,  
si in alterutro contradicente est ignorantia,  
non poterit in utroque simul esse sapientia;  
sequitur faltem, quod eadem conclusio non  
potest esse simul ab extrinseco probabilis;  
& sic P. Moy manebit absolute captus. Sed  
contra; quia cum uterque Doctor contra-  
dicens probet probabiliter tantum suam co-

clusionem, in nullo est sapientia strictè, ut  
importat evidentiam veritatis; & in utroque  
est sapientia latè, ut uterque judicat ductus  
motivis gravibus, & rationabilibus; quia sa-  
pientia stare potest cum ignorantia (prout  
h) c dicit non evidentiam) veritatis in utro-  
que; ut enim quis sit taliter sapiens, non est  
necesse, ut dicat evidenter verum, satis si  
dicat probabiliter verum, seu verosimile ex  
gravi fundamento; esto autem alteruter di-  
cat vagè certo falso, uterque ramen dicit  
probabiliter verum.

Duodecimo P. Eliz. §. 4. exponit errata N.  
contenta in doctrinā P. Moy. Primum est, 191.  
(ait) quia non loquitur de probabili conscientia P. Eliz.  
entia, cuius tamen simultaneam probabili-  
tatem Celladeci negat. Sed contra; quia le-  
genti P. Moyam constabit latè, quod pro-  
bet possibilem simultaneam conscientia probabili-  
tatem, & fuisse impugnat Elizaldam  
hoc negantem, & confidentem probabili-  
tatem conscientia, seu realem cum veritate.  
Secundum est, (ait) quod P. Moya citet Eli-  
zaldam pro parte negante simultaneam probabili-  
tatem, quam ramen affirmat possibili-  
tem, dummodo non sit probabilitas conscientia.  
Sed contra; quia P. Moya bene citat; immo P. Moya, & omnes ex simultanea  
probabilitate speculativā utrinque contradictriorum arguunt ad simultaneam probabili-  
tatem conscientia; & quidem nec levem  
Celladeci disparitatem dat: ergo si negat si-  
multaneam probabilitatem conscientia, ne-  
gare etiam debet simultaneam non conscientia;  
& si hanc affirmat, illam etiam affirmare  
debet. Tertium est, (ait) quod P. Moya  
vocet Elizaldam pedissequum. Card. Pallavicini.  
Sed ignoro in quo P. Moya erraverit,  
qui enim alterius doctrinæ inhæret, pe-  
dissequus est; nisi Celladeci velit hujus singularis  
doctrinæ Proto-Magister dici. Quartum est,  
(ait) quod P. Moya putet Elizaldam negare, quod falsa possint esse proba-  
bilia, cum certum sit, plura falsa esse pro-  
babiliora veris. Sed recte P. Moya se gesit, P. Moy.  
cum enim Celladeci doceat nullum falso  
esse probabile probabilitate conscientia, li-  
cet possit alio genere esse probabile, nempe  
probabilitate sophistica, (tatis enim erit lege-  
re lib. 1. qu. 1. §. 4. & 5.) consequenter P.  
Moya hoc ipsum impugnat, & dicit probabili-  
tatem conscientia non esse idem ac veri-  
tatem, nec probabilitatem convenientem  
duplici opinioni non conscientia esse sophis-  
ticam. Dieteria, quibus Neotericus fervet,  
non sunt mei instituti, cum, ut dixi, absolu-  
tione potius, quam solutione egeant.

Solvnn-

## §. V.

Solvuntur argumenta Candidi, &amp; Palanci.

## SUMMARIUM.

Arguit, quia quando utraque est aequè probabilis, neutra est simpliciter probabilis, n. 192. Hoc probat, neutram esse probabilitatem, ibid.

Nullus, ut puto, docet posse aliquem opinari simul duo contradictoria, unum ex medio intrinseco, aliud ex extrinseco: ostendo, n. 193.

Candidus unice negat probabilitatem similitatis, n. 194.

Judicia de probabilitate possunt esse scientifica, ibid.

Palanco ait, quod quilibet est tantum probabilis sub conditione, quod alia desit, n. 195.

Hoc nego, ibid.

Ait, quod si utraque est simpliciter probabilis, inferri poterit probabiliter, utrumque contradictiorum est verum, n. 196.

Non tenet à similitate potentie ad potentiam similitatis, n. 197.

Intellectus est potentia proxima affirmandi, & negandi divisim, ibid.

Arguit ex equalitate testimoni, n. 198.

Est ab eo solvendum, ibid.

Ait, repugnare, ut utraque pars, et si ex diversis motivis, appareat vera, n. 199.

Et quia ex similitate apparentia veritatis inferitur apparentia similitatis veritatis, n. 200.

Si tò simul cadat supra apparentiam, concedo, si supra verum in re, nego, n. 201.

Ait, quod si per probabilitatem veniat quid indifferens ad veritatem, & falsitatem, fateatur duplex contradictionum esse posse simul probabile; non autem, si veniat connexio perrumque cum veritate, n. 202.

Solvo, ibid.

Arguit, quia quantum una pars est verosimilis, tantum opposita est falsosimilis, n. 203.

Instatur, n. 204.

Nemo à motivo negandi moverit ad affirmandum, n. 205.

Mibi est simpliciter probabilis opinio opposita, non tantum probabilitate latâ, que, juxta Palanco, est immunita à censurâ, sed stricta; cur? n. 206. 207.

Sententia negans oppositam proprie esse simpliciter probabilem, eo tendit, ut nemo sibi oppositam lassare possit, & ducit ad presumpcionem, n. 208.

Cur utraque non possit esse probabilior? n. 209.

N. 192. **O** Bjicies 1. ex Philal. qu. 7. pag. mihi Philale.

128. ad 139. quod quoties utraque contradictionia est aequè probabilis, neutra est simpliciter probabilis, quia neutra vin-

cit aliam. Nego antecedens propter dicta sect. I. §. 1. adver. 6. & §. 2. in confirmatione, & 3. ratione; licet enim verum sit, quod una

non vincit aliam, ex hoc non sequitur, quod neutra sit simpliciter probabilis, sed unicè

sequitur, quod neutra est probabilior, quia neutra vincit, & neutra est minus proba-

bilis, quia neutra est visa. Addo, quod omne, quod Philal. qu. 3. per totam a pag. 46.

fusse trahit, quarens, an intellectus possit physice loquendo utramque partem contradicitionis simul opinari, & dicit, quod P. Vafq. 1. 2. d. 62. cap. 3. n. 10. & P. Azor. P. Vafq. tom. 1. Instit. Moral. lib. 2. cap. 16. qu. 2. & 3. & cap. 17. qu. 7. velint, quod non possit

per principia intrinseca, possit tamen opinari utrumque contradictorium, unu per principia intrinseca, & aliud per extrinseca: ex gr. N.

quod eligens minus dignam possit per principia intrinseca opinari, restituendum est dignioris; & per extrinseca, non esse ei restituendum; quatenus opinio negans restituendum est digniori ab eligente minus dignum, est probabilis. Rursus dicit, quod P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 12. velit, p. Sanc.

quod quis opinari possit simul utrumque contradictorium per principia intrinseca. Tandem idem Philal. pag. 48. refert opinionem tertiam, cum quâ tentit, intellectum non posse, nec ex principiis intrinsecis, nec ex extrinsecis opinari utrumque contradictorium; & citat S. Thomam quodlib. 8. art. 5. Th.

13. Greg. qu. 2. Prolog. art. 1. Duran. in Prolog. qu. 1. n. 21. quibus addo Palanco Duran. qu. 25. per totam. Dat rationem; quia implicat rem, et si per diversa media, simul est, & non est: ergo similiter implicat, ut intellectus simul judicet rem est simul, & non est: ergo implicat, ut opinetur, et si per diversa media, utramque partem contradictionis. Hoc ego puto evidens, nec P. Sanch. p. Sanc. & P. Vafq. negare possunt; nam P. Vafq. P. Vafq.

unicè docet, quod quis possit simul habere hec duo judicia. Restituendum est digniori: Probabile est, quod non est restituendum; que non sunt contradictoria, quia una est aboluta, alia modalis, & utraque affirmativa: ergo non opinatur simul contradictionia, unum per medium intrinsecum, aliud per extrinsecum. Similiter P. Sanch. unice docet, quod quis possit simul habere haec duo judicia.

Probabile est esse restituendum: Probabile est non esse restituendum, consideratis pro utraque opinione rationibus intrinsecis; ea autem judicia non sunt contradictoria, quia utrumque affirmat probabilitatem: ergo nullus Doctor aferit posse idem per unum judicium affirmari, & idem per aliud negari,

ita ut

Ita ut hæc duo judicia simul esse possint, est, non est restituendum; ut enim implicat existentia simultanea utriusque objecti, nempe ut sit simul, & non sit; ita etiam implicat duplex judicium, quod res simul sit, & non sit. Quare bene Philal. pag. 53. & 54. dicit, quod aliud est judicare utramque opinionem probabilem, aliud utramque veram: primum est verum, secundum falso, si judice utramque ab solute veram; non autem si judice utramque probabiliter veram. Et iterum pag. 53. dat rationem, cur intellectus non possit utriusque præbere assensum opinativum; quia, inquit, assensus opinatus cadit supra veritatem, non supra probabilitatem; & bene dicit, implicat enim, ut simul sit, & vera sint, licet, non licet; sicut implicat, ut utrumque objectum utriusque judicij sit simul à parte rei verum. Quapropter argumenta Philaleti unicè probant, repugnare probabilitatem similitatis, nempe simul esse duo judicia contradictionia de veritate, quia implicat, ut utrumque sit verum; eto possint simul esse duo judicia evidencia de probabilitate utriusque contradictionis, que judicia nullatenus opponuntur. Probant inique ejus argumenta non dari probabilitatem similitatis; non autem non dari similitatem probabilitatis, immo eam dari similitatem Philaletus tuctur. Rursus probant, quod judicia de probabilitate utriusque contradictionis sint scientifica, econtra judicium de veritate sit opinativum, que omnia, juxta me, sunt certa.

Objicies 2. ex Palanco qu. 23. per totam, quod quoties eodem in intellectu sunt motiva probabilia utriusque opinionis, quelibet opinio est tantum probabilis remotè, & conditionatè, id est, attento suo tantum motivo, non autem absolute, simpliciter, & proximè, id est, attento etiam motivo opinionis opposita: ergo licet utraque pars contradictionis respectu ejusdem intellectus possit simul esse probabilis secundum quid, conditionatè, & remotè, non tamen utraque potest esse simul probabilis simpliciter, absolutè, & proximè. Sed contra; quia, ut dixi, & dicam, utraque simul est simpliciter probabilis, & non nisi gratis dicitur esse remote probabilem.

Objicies 3. Eo ipso quod aliquid est probabile respectu intellectus, potest intellectus facere consequentiam probabilem ad illud: ergo si utraque pars est simpliciter simul probabilis, poterit intellectus concludere probabilitatem utramque contradictionis esse veram; ex. gr. Annam, quia mater est, diligere filium; rursus Annam, quia gravit-

ter à filio offensæ fuit, non diligere filium: sed hoc est falsum: ergo utraque pars non potest simul esse probabilis respectu ejusdem intellectus, nisi remotè, quatenus attento præcitatè motivo amoris materni inducente ad concludendum, ergo Anna diligit filium, possum hoc affirmare; non autem simpliciter, & absolute, quatenus attento etiam motivo offensæ inducente ad concludendum, ergo Anna non diligit filium, non possum affirmare, ergo Anna diligit filium. Quare ut intellectus posit proximè, & expeditè moveri ad affirmandum, Anna diligit, debet abesse motivum oppositum, & sic pars affirmativa est tantum remotè probabilis; quod idem est de negativa: ergo utraque simul est tantum remotè probabilis. Sed contra; quia ex similitate probabilitatis inferri non potest probabilitas similitatis: ergo cum hoc inferre tentet argumentum, ideo non tenet. Rogo tantum, ut Palanco meminerit libertatis, cui competit potentia similitatis ad utrumque extreum divisim, non tamen competit similitas potentia ad utrumque extreum; sicut autem male diceret quis, voluntatem esse tantum potentiam remotam ad odium, & potentiam remotam ad amorem, quia componere non potest amorem cum odio, odium cum amore; male, inquam, hoc aliquis diceret, nam voluntas est simul potentia proxima, & expedita ad amorem, & odium divisim, non simul ponendos; ita accidit in intellectu, qui est potentia proxima, & expedita ad affirmandum, vel negandum divisim, quod Anna diligit, vel non diligit, neutrum tamen est potentia ad affirmandum simul, & negandum, quod diligit, & non diligit.

Objicies 4. ex Palanco n. 7. Licet utraque pars contradictionis possit simul esse credibilis secundum quid, & remotè, non tamen proximè; si enim duo testes affirmant, & duo negant omnino idem, eti pars affirmativa sit credibilis remotè, & seorsim à motivis partis negativæ, non tamen his statim: ergo utraque pars non est credibilis proximè, sed tantum remotè: ergo etiam licet utraque pars sit probabilis secundum quid, & conditionatè, non tamen proximè, absolutè, & simpliciter. Sed contra; quia paritas testium solvetur infra: hoc scio, quod si est ad rem, nobis favet; ad reliqua patet; ut enim una pars est simpliciter probabilior alia, & altera est simpliciter minus probabilis illa, cum sunt inaequaliter probabiles; ita cum utraque est æquæ probabilis, utraque est simpliciter probabilis.

Objicies

N.  
199.  
Palanc.

Objicies 5. ex Palanc. n. 8. Ea opinio est simpliciter, & absolutè probabilis alicui intellectui, quæ omnibus attentis ei appareat absolute vera: sed implicat, utramque partem apparere simul eidem intellectui veram; implicat enim, ut eidem appareat simul simpliciter verum; quod eadem res fit simul, & non sit: ergo &c. Nec dici potest 1. non repugnare, ut utraque pars ex diversis moti- vis, affirmativa ex suo, negativa ex suo, appareat simul vera: contra enim est, tuum quia ut pars affirmativa appareat absolute vera, debet apparere vera apparentia vincen- te motivum negativæ; & hæc debet appare- re vera, apparentia vincente motivum af- firmativæ, quod repugnat; quia alias dar- retur simul duplex apparentia, utraque sim- ful vincens, & victa, quod est pùlchra chimæra: tūm quia, ut utraque pars appar- eat simul absolute probabilis, non satis est, ut una seorsim ab aliâ, sed debet utraque sim- ful apparere absolute vera; hoc autem im- plicat; ergo etiam, ut utraque simul sit proba- bilis. Nec dici potest 2. (ait n. 12.) repug- nare quidem, ut eidem intellectui appareat utrumque contradictionum simul verum, non tamen ut utrumque simul appareat verum; id est, quod repugnat apparentia sim- ultatis, non tamen simultas apparentiæ, quo modo repugnat possibilis simultatis, non tamen simultas possibilis: Contra enim est, (ait) quia implicat simultas appa- rentiæ veritatis in utroque extremo, quæ non sit apparentia simultanea veritatis in utroque extremo; si enim pars affirmativa appareret absolute vera, & simul eodem instanti eidem intellectui pars negativa appareret absolute vera, eo ipso eodem instanti sim- ful appareret vera utraque pars; ergo non solùm utraque simul appareat, sed appareat utraque simul vera. Urget; quia non datur me- dium, vel enim ex vi utriusque simultanea appa- rentiæ utraque pars appareat vagè vera, vel utraque simul vera? Si secundum; ergo appareat utraque simul vera; ergo datur appa- rentia simultatis. Si primum; non sufficit ad absolutam probabilitatem cuiuslibet parti determinate: ut enim una pars sit absolute probabilis, non satis est, quod appareat vagè vera, vel ipsa, vel ejus contradictionia; alias est absolute probabile stellas esse pa- res, quia vel hæc, vel ejus opposita est vagè vera; sed requiritur, quod illa appareat ab- solutè, & determinatè vera: ergo vel sequi- tur apparentia simultatis veritatis in utrâ- que contradictioni; vel utraque contradictioni non potest esse absolute probabilis.

Hinc patet ad paritatem de simultate pos-

ibilis ad utrumque extremum; idèo enim similitas possibilis ad utrumque non est possibilis simultatis ad utrumque, quia similitas possibilis respicit utrumque ex- tremum vagè, & seorsim; est enim indiffe- rentia ad utramque partem seorsim: ergo similitas possibilis non est possibilis similitatis. Econtra probabilitas absoluta unius partis contradictionis non respicit ipsam cum similitudinâ, & vaguitate (ita loquitur) ad oppositum, nec est apparentia veritatis in una, aut aliâ parte, sed respicit determinatè partem, quam probat: ergo dari non potest duplex habitudo simultanea determinatè connexa cum utrâque parte contradictionis, quin respicit utramque simul: ergo dari non potest similitas abolita probabilitas utrâque parte contradictionis, quæ non sit probabilitas simultatis. Sed con- N. tra; quia licet verum sit, quod probabilitas 201. A respicit determinatè partem A, proba- bilitas B determinatè partem B, ex hoc tan- tum inferatur similitas absoluta probabilitatis de utrâque parte contradictionis, non autem inferatur probabilitas simultatis veritatis de utrâque parte contradictionis; sem- per enim adquæta paritas infringit argumen- tum; & tò similius semper cadit supra probabiliter verum, ut nobis apparet, non ut est in fe- in se enim unum tantum est verum. Sanè si unù ex duobus objectis est homo, alterum est equus, adhuc tamen utrumque simul ap- parere probabiliter posset esse homo, nec ta- men, quia utrumque simul apparet homo, li- ceret inferre utrumque simul esse hominem, cùm evidenter sciem alterutrum vagè non esse hominem: ergo ex simultanea appa- rentia veritatis non licet inferre simultaneam veritatem; est enim contra bonam Logi- cam inferre aliquid plus in consequenti, præter id quod erat in antecedenti, sed in antecedenti erat simultanea apparentia veritatis, non autem simultanea veritas: ergo ex illâ non licet inferre istam.

Objicies 6. ex Palanc. n. 16. Vel per pro- N. babilitatem venit aliquid indifferens ad ve- 202. ritatem, & falsitatem; tunc autem fatetur Palanc. utrumque contradictionum esse posse simul probabile; vel venit probabilitas absoluta, & simpliciter talis, importans connexionem ut plurimum cum veritate; tunc autem impli- cat utramque partem contradictionis esse ut plurimum absolute simul connexam cum veritate, quin sequatur simultanea veritas in utrâque: ergo implicat similitas probabilitatis veritatis, quæ non sit probabilis similitas veritatis utriusque contradictioni. Respondeo venire grave fundamētum veri, seu

seu gravem verosimilitudinem; inferre autem ex gravi simultaneam verosimilitudinem veritatis, simultaneam veritatem utrumque contradicitorij est contra omnem Logicam.

N. Objicies 7. ex Palanc. n. 17. Implicat, ut utrumque contradicitorium eidem intellectui sit impliciter verosimile; ergo etiam ut simul sit impliciter probabile. Antecedens probatur: quia quantum una pars est verosimilis, tantum opposita est falsosimilis, nam veritas unus est falsitas oppositi: sed implicat, quod cadem pars sit simul absolute verosimilis, & falsosimilis; ergo implicat, quod utrumque sit simul, & absolute verosimilis. Minor probatur: quia quantum aliquid est simile falso, tantum est dissimile vero; ergo implicat eandem partem contradictionis esse impliciter verosimilem, & impliciter falsosimilem.

N. Sed contra 1. quia hoc argumentum probatur, utramque partem contradictionis non posse esse simul probabilem secundum quid, seu attento peculiari cuiusque motivo, quod tamen negat dicens: Optimè stat utramque partem contradictionis sub distincto motivo consideratam plerumque contingere; ex gr. quod Anna ut mater diligit filium; & quod cadem ut graviter offendit ab eo cum non diligit: ergo (air) utrumque pars potest esse simul probabilis secundum quid, seu considerato praecise cuiusque motivo; non tamen potest utrumque simul esse probabiliter, seu consideratis omnibus motivis, quia implicat, quod omnibus pensatis plerumque contingat pars affirmativa, quam negativa; & plerumque pars negativa, quam affirmativa; adeoque si Anna consideretur simul, tunc ut mater, tunc ut offensia à filio, non potest dici, quod plerumque in similibus contingat pars affirmativa, quia non plerumque contingit, matres à filiis graviter offendit eos diligere. Hæc Palanc. Mirabilis doctrina!

N. Quis enim à motivo movente ad negandum moveatur ad affirmandum, ut hic Doctor supponere videtur, dum vult absolutam, & strictam probabilitatem constitui per considerationem motivorum tum partis affirmativa, quam negativa, cùm tamen hæc probabilitas sit potius respectiva, quam absoluta?

N. Contra 2. quia si dicit, quod utrumque pars possit simul esse probabilis secundum quid, seu attento suo peculiari motivo, cùm ipso ex similitate probabilitatis sequitur probabilitas similitatis, seu quod utrumque contradicitorium sit simul verum secundum idem; si tenent argumenta, quæ contra nos trahit, tamen enim implicat, ut utrumque contradic-

torium sit absolute verum, quam quod utrumque sit secundum quid verum, secundum idem, quod affirmatur, & negatur. Contra 3. quia mihi non tantum est impliciter probabilis sententia negans lumen gloriæ esse totam rationem videndi, sed etiam est probabilis mihi opposita affirmans; & quidem non tantum probabilitate latè, & vulgari sumptu pro immunitate à notâ, & censurâ, ut vult Palanc. n. 24. sed probabilitate strictâ, quatenus video Thomistæ habere pro se rationes graves; nam mihi sententia Thomistica est longe aliter probabilis, quam sit probabilis hac propoſitio, *Stelle sent pares*, qua non est digna censura; ergo est mihi probabilis probabilitate strictâ. Nec aliter dicere possumus, nisi dicere velimus, quod omnes Scotista apud se judicent, quod omnis sententia Thomistica nullam pro se habeat solidam rationem, & quod careat probabilitate strictâ, & sit tantum probabilis probabilitate latè, quatenus digna non est censurâ. Addo opinionem dupliciter esse posse immunem à censurâ; vel quatenus habet pro se rationem solidam, eaque solida videtur non tantum ei, qui eam opinionem defendit, sed etiam ei, qui eam impugnat; vel quatenus, licet carcat solidâ ratione, nihil tamen habet censurâ dignum. Si primo modo te habeat, est strictè probabilis; si secundo modo, est tantum latè probabilis, immo potius non est probabilis. Puto autem, quod nullus Scotista diceret nullam opinionem D. Thomæ Scoto oppositam, esse sibi probabilem, sed tantum latè probabilem, seu immunem à censurâ in secundo sensu; immo dicit, si sapit, esse in primo sensu immunem à censurâ, quatenus verè est non tantum ipsi Divo Thomæ, sed etiam sibi probabilis. Vide quod tandem tendat sententia negans N. duplum contradictriam esse posse eodem 208.

instanti eidem intellectui probabilem; cùm enim tendit, ut quilibet dicere possit, immo debeat, de opinione sibi oppositâ, quod non sit sibi absolute probabilis; adeoque nullus laudare posse poterit rationes, opiniones, & Doctores sibi oppositos, sed tantum negativè, dicendo eam opinionem, rationem, & Doctorem nil habere censurâ dignum: quod quantum à modestiâ, tantum à veritate exorbitat.

Dices ex Palanc. n. 27. Utraque contra-dictoria non potest eodem instanti videri cùm intellectui probabilior altera; ergo neque utrumque simul probabilis. Nego consequentiam, ut dixi §. 3. *in fine*; quia implicat, ut idem sit absolute vincens, & victum simul, & semel, ut appetit in pondere, quod non potest

potest secundum idem, esse vincens, & viatum ab opposito, & et si non repugnet, ut idem pondus sit tantum vel vincens oppositum, vel viatum ab opposito; vel nec vincens, nec viatum, sed aequaliter opposito: ergo non repugnat, ut eidem intellectui, cui propria videtur probabilior, eidem opposita videatur absolute, et si minus, probabilis; vel quod utraque videatur eidem aequaliter probabilis, licet repugnet, ut utraque contradicitoria videatur simul probabilior altera ad invicem.

## §. VI.

*Argumentis P. Thysii occurritur.*

## SUMMARIUM.

*Arguit, quia motiva diversum statum habent in intellectu assentientis, nam apparent verisimilia, ac dissentientis, cui videntur minus verosimilia, n. 210.*

*Utitur paritate testimoniis; alteruter enim mentitur, ita alteruter Doct̄or fallitur, aut ratio falsa est, n. 211.*

*Et quia alterutrum motivum conjungitur cum falsitate, n. 212.*

*Et quia intellectus non potest probare, ut verum, id, quod habet aequaliter fundamentum, ut reprobetur, ut falsum, n. 213.*

*Rejicio & cur? n. 214.*

*Contradiccio, nam sepe supponit motiva probabilitas simul est, n. 215.*

*Si motiva equalia non sunt simul, non se clidunt, nec impediunt, n. 216.*

*Nullum dubitum probabile, sed omnia erunt moraliter certa, n. 217.*

*Obligans ad tutiorem minus probabilem, obligabit ad non probabilem, n. 218.*

*Confundit probabilitatem cum veritate, nec enim est de essentiā probabilitatis, ut re ipsa concreta cum veritate, n. 219.*

*Confundit simultatem probabilitatis cum probabilitate simultatis, & judicium speculativum judicis cum sententia definitiva judicis, n. 220.*

*Aferens, quod ut quid sit probabile, debet esse verosimilius, invertit formalitates Theologicas, & Theologos facit idiotas, n. 221.*

*Si alibi positum sit pro comparativo, est, quia datur ratio ita interpretandi, que hic non datur, ibid.*

N.  
210.  
P. Thys. **P**rimum est dis. 7. §. 18. à n. 100. quod motiva quando sunt in meo intellectu, eo ipso non habent cum statum, quem habuere in mente suorum Authorum; nam motivum A, quod impulit S. Thomam ad aliquid affirmandum, representatur illi ut

verosimilius motivo B, quod impulit S. Bonaventuram ad negandum; & econtra ergo in mente S. Thom. motivum A est illi verosimilius; & in mente Divi Bonav. motivum B est illi verosimilius; in mente autem mea dum ea sunt, representantur ut aequaliter verosimilia; ergo habent diversum statum ab eo, quem habent in mente Doct̄orum, dum impellunt ad assensus oppositos; ergo ego neutrī prudenter assentiri potero in eo casu, in quo concurrat cum alio aequaliter movente. Confirmat: quia nostris rationibus unicē N. concluditur, quodcumque eorum motivorum esse probabile secundum se seorsum sumptum, non autem simul sumptum, quia nullum virum prudentem movit, nec moveare potest ad prudentem assensum, si simul concurrant, ut patet in questione facti; si enim tres fide graves jurent se vidisse Petrum Romam tali die, & totidem aequaliter graves jurent eundem Petrum vidisse eodem die Matriti, in hoc calu utraque pars est seorsum probabilis, non tamen simul respectu ejusdem intellectus, nam unum motivum elidit aliud, at n. 102. ergo idem in questione juris, nempe, non poterit utraque pars esse simul probabilis respectu ejusdem intellectus. Neque disparitas inter testes oppositum factum deponentes, & inter DD. aequalis authoritatis, allata à P. Terillo dicente, alterutrum mentiri, adeoque unam partem non esse dignam assensu; hec, inquam, disparitas nihil prodest: ut enim in questione facti nec huic, nec illi testi aequaliter gravi oppositum deponenti credere possum, quia alterutrum mentitur; ita (ait P. Thysius) in questione juris alterutrum ex DD. aequaliter gravibus oppositum affirmantibus, quorum unus affirmat hoc licere, alius negat licere, alterutrum, si non mentitur, fallitur, & alterutrius ratio est fallax: ergo sicut in casu testium, utraque pars, nempe Petrum tali die fuisse, & non fuisse Romam, non potest simul esse probabilis eidem intellectui, ita in questione juris utraque pars non potest esse simul eidem intellectui probabilis; nec intrinsecè, quando rationes oppositae apparent eidem aequaliter probables; nec extrinsecè, quando Doct̄ores oppositi, eidem intellectui apparent aequaliter graves.

Secundum est à n. 106. quia argumento N. P. Terilli unicē probatur, quod intellectus 212. potest simul judicare utrumque motivum p. Terili. esse probabile, comparatum cum collectione sibi similiū, (quia quelibet collectio motivorum similiū continere poterit plura motiva connexa cum veritate, quam cum falsitate) non tamen probat, quod utrumque motivum

motivum *équale* sit eidem intellectui probabile respectu hujus objecti determinate hic, & nunc; quia evidens est intellectui, quod unum ex illis motivis comparatum cum hoc objecto, conjugitur cum falsitate, alterum cum veritate; hinc quia intellectus necfit, quodnam sit, neutri assentiri potest; ergo cum neutrū approbare posse per assensum, ait n. 106. neutrū est eidem intellectui probabile. Neque enim intellectus potest probare ut verum (ait n. 107.) illud, quoa habet *équale* fundamentum ut reprobetur tamquam falsum. Quare illud solum est respectu alicujus certo probabile, quod fundat *judicium probabile*, quod res sit vera, ut ait P. Terl. qn. 2. de Conic. n. 26. sed hoc *judicium fundare* non potest, (subdit P. Thyrius n. 108.) nisi manifeste quod vero similitudinem praemineat suo contradictione. Denum concludit Dissertationem verbis Card. Pallavic. lib. 3. de Fide cap. 4. n. 114. scribentibus, Uni eidem intellectui non potest eodem instanti videri probabilis utraque pars contradictionis.

N. 213. Respondeo, etiā hæc Authoris sui magnum lapidum ingenium, nihilominus tamcū me non movent. Primo, quia sequeretur ridiculam esse quæstionem classicam, an lictum sit alterutram ex *æquæ* probabilitibus sequi: si enim est chimæra similitas *æqualis* probabilitatis duplicitis opinionis contradictione, tam affirmantes licitum, quām negantes licitum, supponerent chimæram; supponit enim utramque esse posse simul *æquæ* probabile eidem intellectui; & uni deinde affirmant licet, alij negant. 2. quia sequeretur nullum dari in intellectu dubium, nec ullum posse de aliqua re dubitare, dubium enim ex P. Thyriō supponit *æquaitatem* motivorum; si autem implicat, ut in eodem intellectu stent duo motiva opposita *æquæ* probabilita, implicat dubium in quocumque intellectu: ergo cum certum sit, quod dubium non implicat, certum etiam esse debet non implicare, ut in eodem intellectu stent simul duo motiva *æquæ* probabilita: ergo licet assentire repugnare, ut intellectus assentire alterutri ex motivis *æquæ* probabilitibus, non ideo tamen similitas probabilitatis motivorum respectu ejusdem intellectus repugnat. 3. quia impugnans opinionem aliquam, quatenus ejus fundamenta vindicent sibi minus probabilita, habet simul eodem instanti, tum motiva minus probabilitia opinionis opposita, quæ solvit; tum motiva magis probabilitia opinionis propria, per quæ dissolvit: ergo si non repugnat similitas duplicitis *inæqualis* probabilitatis incli-

Tom. I.

nantis ad opposita, nec repugnare poterit similitas duplicitis *æqualis* probabilitatis inclinantis ad opposita. 4. implicat *judicium* comparans unum extrellum cum alio fine præsentia utriusque ergo si intellectus judicat motiva utriusque opinionis opposita esse quoad vim motivam *æqualia*, co*ipso* utriusque motivum est per modum objecti judicati in eodem intellectu; ergo etiā repugnat, ut tunc intellectus assentiretum uni præ alio, (de quo *scil. sequenti*) adhuc tamen non repugnat, immo necessaria est similitas probabilitatis *æqualis*.

Confirmo: quia ex datâ P. Thyri do- N. 215. cernit plura sequuntur contradictionia; si enim, ut passim affirmat, intellectus ut ass. P. Thyri. elus motivo A non inclinatur ad assensum, ut componendum cum motivo B *æque* trahente ad disensem, sed tantum ad assensum secundum iste; & si, ut dis. 7. n. 93. affirmat, Intellectus preventus *æquali* motivo ad opposita, non magis inclinatur ad unam partem, quam ad aliam, quia quantum unum motivum inclinat, tantum retrahit aliud; hinc utrumque est impedimentum alterius, & neutrū in sensu composito alterius habet potestatem ad persuadendum assensum, quia in ratione potenter absoluē persuadere assensum illius partis, constituitur per carentiam motivi *æqualiter* moveitis ad oppositum. Et si toties utitur paritate statera *æquali* pondere onusque; quæ & alia supponunt duo motiva *æquæ* probabilitia stare simul in intellectu, immo hinc infert, non esse licitum sequi alterutram ex *æquæ* probabilitibus opinionibus; quomodo deinde, quod totâ Dissertatione supponeretur ut verum, immo quod non potest non affirmare ut verum, nempe similitatem motivorum *æquæ* probabilitum eodem instanti in eodem intellectu, (non minus ac est certa similitas in eâdem statera eodem instanti ponderum *æquæ* inclinantium in oppositum motum, nempe sinistrum, & dexterum) si velit suas rationes concludere contra affirmantes esse tunc licitum sequi alterutram, quomodo, inquam, abfolvit dissertationem, negando toto *ultimo* §. utramque partem contradictionis posse simul esse *æquæ* probabile eidem intellectui? Similiter dis. 9. n. 20. hæc habet: *Qui indicat ob fundamenta argentiſſima rationis, rem esse licitam, potest considerando magnam autoritatem Doctorum aſerentium rem esse illicitam, induci in dubitationem; vel in dubitationem simpliciter, si illa consideratione dubius suspendit judicium; vel in dubitationem secundum quid, si retento judicio de honestate obiecti prudenter formidet de malitia ejusdem.* Hæc P. Thyrius.

N. 216. Ecce 1. per hæc verba supponit in mente

Dd judican-

judicantis ob fundamenta urgentissima, *rem licere*,flare simul magnam authoritatem Doctorum asserentium, *rem non licere*; ergo supponit simultatem motivorum, et si inaequum, codem instanti in codem intellectu; nam eo instanti, quo quis judicat, habet motivum sui judicij; rursus eo instanti, quo judicat, potest formidare prudenter de opposito, adeoque habet motivum causans formidinem; ergo habet simultatem utriusque motivi, et si inaequalis; ergo multo magis habere potest simultatem motivi aequalis. *Ecce 2. quod ultimus §. dis. 7.* contradicit omnibus, quae hac Disertatione docuerat. Ita enim arguo: Implicat simultas probabilitatis utriusque partis contradicitoriae respectu ejusdem intellectus, ait P. Thyrl. *dis. 7. §. 18. per totum*: ergo aequalia motiva non se elidunt, non sunt ad invicem impedimenta, (& sic de alijs ejus rationibus, quibus suadet, non esse licitum sequi alterutram ex aequali probabilibus) quia non entis nullae sunt passiones, & quae non sunt, non se impedunt, non se elidunt, non trahunt, non retrahunt: sed ex omnibus §§. *antecedentibus* motiva aequalia se elidunt, se mutuo impediunt respectu ejusdem intellectus; ergo simul coexistunt; implicat enim, ut simul opponantur ad invicem, nisi simul fint: ergo simul implicat, & non implicat simultas probabilitatis utriusque contradicitorij respectu ejusdem intellectus: implicat, ut facetur §. 18. non implicat, immo tamquam certam eamdem simultatem probabilitatis in eodem intellectu supponit, & supponere debet, si velit suas rationes, quas §§. *antecedentibus*

*N. 217.* Ecce 3. non dari probabile, sed omnia esse moraliter certa, aut evidencia; nam n. 98. ait: Nec demum apte dicitur dubium positivum, quando pro una parte contradictionis occurrit ratio probabilis, & pro aliâ non occurrit ratio ulla; quia hoc non tam est dubium, quam moralis quedam securitas. Nam si occurrit ratio gravis ad probandum aliiquid esse licitum, & nihil in contrarium occurrit post sufficientem diligentiam adhibitam ad inquirendam veritatem, certum moraliter erit, me posse licite exequi illam actionem. Hæc P. Thyrsus, ex cuius doctrinâ ita arguo: Si implicat simultas probabilitatis in codem intellectu, eo ipso, ut aliquid sit probabile, necesse erit, ut oppositum non appareat probabile; sed eo ipso quod oppositum non appetit probabile, eo ipso pars illi contradictionis erit moraliter certa, nam elidit omnem probabilitatem partis opposi-

ta: ergo pars purè probabilis, non erit purè probabilis, sed moraliter certa: ergo nihil dabitur purè probabile, immo omne probabile erit moraliter certum. *Ecce 4. si implicat simultas probabilitatis, & si aequalia motiva se mutuo elidunt, sequens tutorem minùs probabilem, eo ipso sequitur non probabilem; & obligans ad tutorem inter aequalia probabiles, obligabit ad non probabilem; sed implicat, ut quis obligetur ad non probabilem: ergo vel non implicat simultas probabilitatis, nec motiva aequalia se mutuo elidunt, si inter aequalia probabiles obligamur ad tutorem, ut vult P. Thyrsus; vel si ea implicat, implicat, ut obligemur ad tutorem inter aequalia probabiles.*

Demum totum doctrinæ oppositæ aequalium fundatur 1. in confusione probabilitatis cum veritate, quasi quia evidens est alterutram contradictionem esse falsam, evidens etiam sit alterutram probabilitatem esse falsam, cum tamen non sit falsa probabilitas, sed sit certa, & vera, licet non connectatur necessarij cum veritate; non enim de essentiâ verae probabilitatis est, ut reverâ connectatur cum veritate: 2. in confusione simultatis probabilitatis cum probabilitate N. simultatis; 3. in confusione judicij, quod potest habere Judex, quando datur hinc inde pro aliquo facto testes fibi contradicentes; potest enim Judex judicare testem. A dicere verum, dum dicit Petrum fuisse Romanum; in confusione, inquam, judicij speculatori cum sententiâ definitivâ judicis; Judex enim non potest tunc ferre sententiam pro una potius parte, quam alia, quando jura partium sunt aequalia; ex hoc autem quod Judex hanc sententiam ferre non possit, non infertur, quod non possit, immo potest credere potius uni, quam alijs testi aequali: 4. quia ex eo quod unum motivum non inclinet magis, quam aliud, infert ex non maiori inclinatione non inclinationem, quod est contra bonam Dialeticam: 5. quia semper supponit, quod ut quid sit probabile, apparere debeat verisimilius; hoc autem est pervertere omnem Syntaxim, & Lexicon Theologicum, & omnes quæstiones morales suscipe vertere, & facere omnes Theologos idiotas, dum alienam opinionem dicunt probabile, & similia. Exempla autem, quæ possunt trahi, ut ostendatur accidere saepe, ut comparativum stet pro positivo, & positivum pro negativo, immo positivum pro comparativo, non sunt ad rem; tum quia ostendi debet, quod in nostro casu detur eadem ratio interpretandi comparativum pro positivo, & positivum pro negativo, immo possi-

positivum pro comparativo; ita ut idem sit magis probabile ac probabile; & minus probabile ac non probabile; & probabile, ac probabilius; tunc quia Theologi affecti severo loquendi Scholarum modo, non solent confundere terminos; & comparativum cum positivo.

P. Thys. Tandem P. Thysus non solvit argumentum P. Terili; nam si, ut P. Thysus fatur n. 106, potest utraque pars simul esse probabilis eidem intellectui, quoties quilibet pars comparatur cum collectione motivorum sibi simili, quomodo ait utramque partem non posse simul esse probabilem, si comparetur cum actu hic, & nunc eliciendo? si enim motiva similia sunt sufficientia ad actum hic, & nunc eliciendum, ignoro, quomodo quilibet pars comparata cum collectione horum motivorum simili, ad actum hic, & nunc eliciendum, non sit sufficiens ad actum hic, & nunc eliciendum?

## S E C T I O III.

*An voluntas possit determinare intellectum inter motiva aequaliter, aut inaequiter probabilius possum, ut assentiar motivo aequo, immo minus probabili?*

## S. I.

*Status questionis, & occasio.*

## S U M M A R I U M .

*Anti-Probabilistae supponunt usum opinionis minus, aut aequo probabile esse illicitum, & obincrucium: eorum rationes, & illationes, à n. 222. ad 225.*

*Doctores, n. 225.*

*Duplex questio, una Philosophica, alia Theologica, n. 226.*

*Questio Philosophica, et si non sit necessaria, tollit tamen omnem Theologicam, n. 227. 228. 229.*

*Cur non sit necessaria? n. 230.*

*DD. negantes intellectum posse assentiri physicè aequo, aut minus probabili, & simul tuentes, licetum sequi minus probabilem, n. 231.*

*Etsi intellectus physicè non posset assentiri directè minus probabili, potest tamen judicare reflexè, quod liceat sequi minus probabilem, n. 232. 233. 234. 235.*

*Ut quis sine peccato operetur, satis est judicium reflexum de non peccato; principia hujus iudicij, n. 236.*

*Examino questionem Philosophicam, quia utilem Theologica, n. 237.*

*Tom. I.*

**I**ntra alia, quæ Anti-Probabilistæ supponunt, ut licitum opinionis minus, aut aequo probabile usum negent, est, quod intellectus non possit determinari à voluntate ad assensum objecti aequo, aut minus probabile; quapropter questionem affirmantem licere sequi opinionem minus probabilem, dicunt esse de subiecto non supponente: supponit enim, quod intellectus aequalibus pro utrâque opinione contradictoriâ motivis fultus, possit à voluntate determinari ad alterutrius partis assensum; quod (inquit) est falsum; ergo quaestio falsum supponit. Minorem probant; quia implicat alienus sine motivo; sed quoties adsunt motiva aequalia, nullum adest motivum, nam se mutuo elidunt, & enervant; ergo aequalibus aequalibus motivis, implicat quilibet cuiuslibet partis assensum, non tantum simul cum assensu partis oppositæ, sed etiam divisiū ab assensu partis oppositæ. Hinc est 1. quod tantò N. magis repugnat, ut voluntas determinet intellectum ad assensum partis minus probabili; si enim non potest, quando sunt fundamenta aequalia, multò minus voluntas poterit imperare intellectui, ut assentatur objecto minori fundamento instructo: ergo quaestio de licito usu opinionis minus probabile, quia supponit intellectum, praesentibus solidioribus motivis, posse fragiliori motivo ex imperio voluntatis assentiri, est de subiecto non supponente.

Hinc est 2. quod habens motiva pro utrâque parte aequalia, quibuscumque innitatur, peccat; qui enim operatur cum conscientia dubiâ peccati, peccat: sed stante aequali motivorum oppositorum probabilitate conscientia manet dubia: ergo operans, stante aequali motivorum oppositorum probabilitate, peccabit: ergo cucumque motivo adhæreat, peccabit. Minorem probant;

quia motiva aequalia se mutuo elidunt; si autem se elidunt, intellectus necessario manet suspensus, & sine omni iudicio de licentia operationis, quod necessarium est, nè quis peccet; ergo quamcumque partem tunc sequatur, peccabit. Confirmant, tunc ex Jure decernente, quod quoties contraria depnuntur à testibus aequalibus, toties Judex pro neutrâ parte potest dicere ius; tunc ex S. Augustin. dicente, quod in casu duorum adolescentium se mutuo de adulterio accusantium, neutri credendum sit.

Hinc est 3. quod usus opinionis minus probabile non tantum est illicitus, quatenus intellectus informatus motivis aequo probabilibus manet necessariò dubius de peccato, seu necessariò suspendit omne de non

Dd ij peccato

peccato judicium; atque adeo multò minus afferentiri potest objecto minus probabile: sed etiam utus opinonis minus probabilis est impossibilis; si enim impossibile est, ut intellectus assentiat alterutri parti ex duas Philal. M. Mer. M. Bar. P. Thyr. P. Eliz. Palanc. aequæ probabilibus, multo magis impossibile erit, ut assentiat parti minus probabili, præsente oppositâ probabili.

Hec Philaetus, M. Mercur. M. Baro, P. Palanc. Eliz. P. Thyrus, Palanc, & alij.

N. 226. Duplicem, si rectè penetretur argumentum propositum, continet difficultatem;

unam Philosophicam, alteram Theologicam. Philosophica est, an intellectus, stante aequali, aut inaequali, pro duplice objecto contradictrio, objectivâ probabilitate, possit ex voluntatis imperio determinari, ut assentiat uni præ altero extremo aequæ probabili; immo ut assentiat minus probabili? Intelligendum semper divisim ab assensu extremi oppositi, aequæ, aut magis probabili, nam ex *sel. 2.* constat repugnare simultatem assensu cum disensu. Theologica est, an dato quod intellectus à voluntate determinari non possit ad assensum directum extremi A, præ assensu directo extremi B contradictrij aequæ probabili; & multò magis dato, quod non possit assentiri directe extremo A minus probabili, stante maiori pro extremo B probabilitate; an, inquam, utroque hoc dato, intellectus maneat necessario dubius de peccato? Si manet, tunc evidenter sequitur, quod usus opinonis minus, aut aequæ probabili, stante oppositâ magis, aut aequæ probabili, si non tantum impossibilis ex sententia Philosophicâ negante voluntati tale imperium in intellectum, sed etiam sit illicitus ex sententia omnium T.T. docentium, neminem posse sine peccato operari cum conscientia peccati dubiâ.

N. 227. Dico 1. Quæstio Philosophica est utilifima, & omnino dirimit difficultatem Theologicam.

N. 228. Dico 2. Licet sententia Philosophica affirms tale voluntatis imperium in intellectum dirimat omnino difficultatem Theologicam; adhuc tamen ad difficultatem Theologicæ solutionem non est necessaria, cùm etiam sine illa solvi possit.

N. 229. Prima conclusio probatur; quia supposita ut vera sententia Philosophicâ affirms, quod intellectus à voluntate determinari possit, ut assentiat directe extremo aequæ, aut minus probabili, præsente extremo objecto aequæ, aut magis probabili, sequitur evidenter, quod intellectus stantibus moti- vis aequæ probabilibus non maneat suspen-

sus, seu omnino dubius de peccato: ergo sententia Philosophica affirmans intellectum, stantibus moti- vis aequæ, aut non aequæ probabilibus, determinari posse à voluntate ad assensum directum alterutrius extremi ex aequæ probabilibus, aut ad assensum directum extremi minus probabili ex non aequæ probabilibus, profus dirimit difficultatem Theologicam. Hinc evidenter sequitur, quod si intellectus tunc non manet necessario dubius de peccato, quæstio de usi opinonis minus, aut aequæ probabili, non erit de subiecto non supponente, immo erit de subiecto affirmato; affirmo enim, quod intellectus determinari possit à voluntate ad assensum directum objecti aequæ, aut minus probabili, stante oppositâ opinione aequæ, aut magis probabili. An autem sententia Philosophica attribuens tale voluntatis in intellectum imperium sit vera, paulo post videndum.

Secunda conclusio probatur 1. autoritate; omnes enim Doctores, quos P. Eliz. lib. 2. qu. 2. & in Appendice qu. 2. citat pro sententia negante intellectui potentiam physicam assentiendi opinioni aequæ, aut minus probabili, ijdem Doctores affirmant licet esse opinione benigne, seu minus tutæ, & minus probabili, ulim, atque adeo adhuc negata intellectui potentiam physicam, ut assentiat directe extremo aequæ, aut minus probabili, adhuc negant intellectum tunc manere dubium. Doctores autem cum P. Valsqu. 1. 2. d. 62. cap. 3. n. 9. & d. 67. cap. 1. n. 4. P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 10. n. 4. P. Layman lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 2. P. Leffius lib. Tomo posthumo de Act. hum. qu. 17. art. man. 16. P. Suar. tr. 1. de Act. hum. d. 10. sel. 1. P. Leffius addo P. Perez tr. 1. de fust. d. 4. n. 104. cap. 5. dicentem, esse valde probabile, P. Perez quod judicans partem aliquam contradic- tionis esse probabilem, non possit contrarie afferentiri; & cap. 8. n. 41. ait: Videtur valde assentiri, verum est, quod omnibus pensatis videtur minus probabile: & P. Teril. de Reg. mor. qu. 29. n. 29. quia ait: Fateor intellectum flecti non posse ad assensum ullius ex partibus, quas actu putat aequales; & multò minus ad assensum partis, quam putat minus probabilem: & Hennix tom. 2. d. 2. de Lib. arbitr. qu. 8. n. 76. postquam dixit D. Thomas docere, quod intellectus assentiri, aut dissentiri possit pro voluntatis arbitrio, ubi non est evidenter, ait, se sentire cum Scoto, quod voluntas non possit imperare intellectui, ut assentiat minus probabili, sed tantum eum divertere à probabili, & deinde assentiri minus probabi-

probabili; & tamen omnes isti Doctores pleno ore docent, licitum esse amplecti opinionem minus probabilem: ergo quæstio de licito usu opinonis minus, aut æquè probabili, præfente oppofita, & quæ, aut magis probabili, nullatenus necessario pendet à quaftione Philofophicæ, de potestate phyfica intellectus ad aſtentendum partì æquæ, aut minus probabili; etfi enim hæc potestas phyfica negetur intellectui, adhuc licitus erit uſus opinionis benigne; & licet tunc intellectus formare nō poſit ullum directum judicium circa objectum æquæ, aut minus probabile, poterit tamen tunc concipere judicium reflexum certum, quod licitum fit ſequi opinionem minus probabilem; quo judicio reflexo concepto, intellectus non manet amplius dubius peccati; immo eft certus de non peccato, ut rectè notavit P. Moya *tom. 2. qu. 7. n. 23.* & ante eum P. Oviedo *1. 2. tr. 5. de Conf. contr. 3. pun. 2. n. 18.* ubi poſtquam breviter quaſiuit an intellectus ex imperio voluntatis aſtentiri poſit opinioni, quam juſdicat minus probabile, ait: Quæſtio hæc ad rem moralem nihil conducit; & dat rationem; quia ut homo habeat prudens judicium, quod objectum A ſibi nunc licet, non eft necessarium judicium, quo veritatem opinionis aſtentatur, ſed ſufficit judicium, que ejus probabilitati aſtentatur. Hæc P. Oviedo. Id eft, non eft necessarium judicium directum cadens ſupra veritatem opinionis minus probabili, ſed ſatis eft judicium reflexum cadens ſupra ejus probabilitatem; de quo ego infræ.

Secundo probatur; quia adhuc negato, quod intellectus poſit à voluntate determinari ad aſfentum directum, præ diſſenſu directo eijdem partis, aut præ aſfentu directo partis oppofitæ, adhuc tamen, ſtante æquali, immo minori probabilitate directa opinionis pro libertate, quam opinionis pro lege, poſt intellectus formare judicium practicum reflexum, non tantum probabile, aut probabilius, ſed moraliter certum de licentia operationis, per quod excludatur omne dubium peccati, hoc, vel alio modo. Hæc actio, aut objectum mihi licet, quia quoties eft certò probabile, ſive æquæ, ſive minus, aliquam actionem, aut objectum non eſſe vetitum, toties reflexè certum eft ratione poſſeſſionis libertatis, & ratione legis non ſufficienter intimata, cam actionem eſſe permifſam; ergo tunc operabitur cum bonâ fide reflexa honestatis, & judicio reflexo de honestate objeſti excludente omne dubium peccati. Conſirmo, & ſimul ostendo æquum Anti-Probabilistarum; quia ut quis

Tom. I.

sine peccato operetur, non eft necessarium judicium directum de non peccato, ſed ſatis eft judicium reflexum de non peccato: ſed per ſententiam negantem voluntati potestatem phyficam in intellectum, ut aſſentia tur objecto minus, aut æquè probabili, ſtante oppoſito magis, aut æquè probabili, ne gatur unicè judicium directum de non peccato, ſtante æquali, vel maiori probabilitate objeſtivæ pro peccato; non autem negatur, quod tunc intellectus, ſtante eā maiori, vel æquali probabilitate objeſtivæ pro peccato, non poſſit concipere judicium reflexum certum de non peccato, tollens omnē dubium peccati fundatum in hoc principio reflexo. *Non obligor ad directe probabilitus, non data lege obligante ad directe probabilitus;* ergo tentent Philofophica affirmativa non eft neceſſaria, immo ſuppoſita ut vera ſententia negativæ, adhuc evidenter tolvitur difficultas Theologica.

Quia tamen, ut dixi paulò antè, quæſtio *N.* Philofophica utiliſſima eft ad dirimendam *237.* difficultatem Theologicam, immo neceſſaria eft, ut Adversarij contra nos auffirare non poſſint, dum tamquam certam ſuppoſitum ſententiam negantem intellectui poten tiam phyficam, ut ex imperio voluntatis opinioni æquæ, aut minus probabili, ſtante oppoſitæ æquæ, aut magis probabili, aſtentatur, ideo quæſtione Philofophicam ad examen vocare opere preium duxi.

### §. III.

*Aliqua fundamenta ſententia negantis intellectum poſte ex imperio voluntatis aſtentiri opinioni minus, aut æquè probabili, ſtante oppoſitæ æquæ, aut magis probabili.*

### S U M M A R I U M.

*D. negantes, n. 238.*

*Contradiccio M. Mer. quod intellectus poſſit, & non poſſit aſtentiri probabili, ſtante oppoſitæ minus probabili, n. 239.*

*Contradiccio M. Baro, quod intellectus poſſit, & non poſſit aſtentiri æquè probabili, n. 240.*

*Contradiccio Candidi, quod licet, & non licet ſequi æquè probabilem, n. 241.*

*Candidus ait ex S. Thom. in ijs, que ad mores non ſpectant, nos poſſe ſequi utrumque, num. 242.*

*P. Eliz. ait, impoſſibile, ut intellectus aſtentatur minus probabili, n. 243.*

*Adversariorum principiū, quia opinari non eft nobis liberum, n. 244.*

*Quia ex Ariftor. phantasia, & opinio non ſunt idem, n. 245.*

*Dd iij. Quia*

Quia verum, & falsum non penderet à libertate, & uno tantum modo se habet, n. 246.  
 Quia ait Candidus: Opinari tantum est liberum quoad exercitium, non quoad specificationem; immo ait, voluntatem non esse liberam inter bona equalia, ibid.  
 Quia opinari unicè penderet ab objecto, num. 247.  
 248.  
 Quia si utrumque motivum est aequale, neutrum satis movet, n. 249.  
 Utitur paritate fratres, n. 250.  
 Et posteris, n. 251.  
 Quia intellectus sequeretur motionem voluntatis, non motivi, n. 252.  
 Quia ad sortem eligerei verum, n. 253.  
 Quia intellectus in dubio, sine alia ratione tolente dubium, opinari poset, quod est contra omnes, n. 254.  
 Utitur paritate duplicitis aequè trahentis; idem enim est, ac nullum trahens, n. 255.  
 Quia possumus licet dicere bonum, malum, & malum, bonum; & utitur paritate viri aequè fidelis, ac infidelis, qui non potest movere ad fidem, n. 256.  
 Quia minus probabiliter bonum est magis probabiliter malum, n. 257.  
 Quia opinans minus probabile, sequitur magis falsum, quam verum, n. 258.  
 Quia possumus imaginari pro libito, non autem opinari, n. 259.

N. 238. **S**tant pro sententiā negante P. Layman lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 2. n. 5. P. Perez tr. 1. de Just. d. 4. cap. 3. n. 41. & cap. 5. n. 104. P. Layman, p. Per. 2. P. Thyrfus dīs. 3. cap. 2. a. n. 11. qui citat P. Suar. 1. 2. d. 10. sct. 1. dicentem: Mihi probabile est non posse voluntatem movere nisi in illud, quod verofimilius, & probabilius appetit; quamvis affectio voluntatis plurimum conferre possit, ut ipsum objectum probabilius, & verofimilius appareat. C. Pallavic. d. 8. de AEt. hum. qu. 6. art. 4. P. Brefl. Breflerus de Conf. lib. 3. cap. 2. Palanc qu. 26. per totam, M. Mercor. qui 2. p. art. 3. vult intellectum cognoscendum utramque partem contradictionis est aequè probabilem, non posse alterutram pro libito opinari; immo 2. p. art. 17. ait, intellectum non posse asentiri parti probabiliori, concurrente minus probabili; in quo D. Thomae, & omnibus Theologis, immo sibi ipsi contradicit; tūm quia idem M. Mercor. 2. p. art. 16. pag. 114. §. nota 2. affirmat posse intellectum lequi speculative partem minus probabilem; ergo multo magis aequè, aut magis probabilem; tūm quia 2. p. art. 24. ait, N. 239. Paganum, cui si sententia negans licitum sequi Hebraeorum fidem proponatur ut pro-

babilior sententia autē affirmans proponatur ut probabilis, teneri adhacere probabiliori: ergo ex M. Mercoro intellectus potest asentiri parti probabiliori, concurrente minus probabili. M. Baro d. 2. sct. 2. art. 2. §. 6. & 7. est sibi contradicat, nam defendit M. Baro intellectum debere asentiri parti magis tute minus probabili; immo defendit, quod si utraque opinio sit pro officio, & pro honore, & sit aequè probabilis, quod possit asentiri, cui maluerit.

Philaetus qu. 4. pag. mihi 60. ubi ait, intellectum non posse præbtere asentium probabilem, quando habet in contrarium aequalia, vel fortiora motiva: ergo intellectus in opinando hoc præ illo non penderet à voluntate, sed à motivis, & necessariò agit: ergo non potest asentiri, ita tamen motivis aequalibus, quia sic non est ratio, cur asentiret uni parti contradictionis, quam alteri, & sic deberet asentiri utriusque, quod implicat. Hæc Philal. Idem repetit cā quæst. 4. pag. 69. & 70. dicens: Nec potest physice intellectus asentiri potius uni, quam alteri, quia 241. est aequè probabilis, ut supponit ratio de illico, ac de licto; & pag. 169. ait, intellectum non posse asentiri in aequè probabilibus, quia quantum unum movet, ut dicat licere, tantum oppositum destruit movendo ad non licere, ut patet in duobus aequè moventibus in oppositam partem; & pag. 125. & 126. qu. 6. ait, intellectum mancè suspensum, quoties motiva sunt aequalia. Sed Philaetus quoque sibi contradicit; nam qu. 6. pag. mihi 131. ait, duarum opinionum oppositarum aequè probabilium non licere utramque sequi, nisi utraque aliunde sit tutta: ergo (infero ego) si sequitur sit tutta, licet in eis qui maluerit ex aequè probabilibus: ergo poterit intellectus inter aequè probabilia aequè tuta determinari à voluntate; adeoque opinari hoc, vel illo modo erit nobis liberum, quod tamen fusissime Philal. qu. 2. à pag. 18. negat.

Rurius sibi contradicit, quia qu. 6. pag. 132. citat S. Thomam opusc. 3. dicentem, in alijs, quæ ad mores non pertinent, utrumque nos posse sequi, & defendere, non tam in illis, quæ ad mores pertinent, sed in quibus est peccandi periculum: ergo (infero ego) quod intellectus poterit physice sequi partem, quam voluerit, in rebus, quæ ad mores non pertinent; immo physice poterit etiam in rebus, quæ ad mores pertinent, et si hoc licet non poterit, nisi textus explicetur, ut à nobis explicatur. Hinc est quod P. Moya tom. 2. qu. 7. dixit Candidum sent. P. Moy. ture cum sententia affirmante, & citat ejus Philal. paginas

paginas 51. 60. 61. 78. Verum, ut dixi, stat potius pro negativâ, ex locis à me citatis; licet, quia sibi contradicit, citari etiam posse. sit pro affirmativâ. P. Eliz. lib. 2. qu. 2. & in Append. qu. 2. cōsūque progressus est, ut N. lib. 2. qu. 7. dixerit, quod sententia negans posse intellectum asseriri parti aequâ, aut minus probabili sit omnium Doctorum è Societate, uno excepto P. Valentia, in quo tamen non modicè deceptus est, cūm potius affirmativa sit fere omnium Doctorum: immo hoc non contentus in suâ Appendixe de Naturâ opinionis, qua jacet post lib. 4. ait qu. 2. impossibile est, ut intellectus asseriatur aequâ, aut minus probabili; & §. 2. ex Antiquis citat Maiorem, Richardum, Henricum, Sylvestrum, dicens esse communis. Hoc & simili inter Antiquos; & ex Modernis citat Spicilegum, Pallav. Philal. P. Comit. P. Less. Suar. P. Vafq. cōcludens, huic sententia, P. Com. postquam tractari cōspit (ecce si tractari cōspit, ergo ab Antiquis tractata non fuit) sub-Philal. lericere multos R.R. in Hispaniâ, & Italiâ. N. Antequâm adverfa argumenta producam, 244 confutum duxi examinare principium, cui pleraque nituntur. Principium autem est, quod opinari non est nobis liberum; hoc autem latissime suadetur à Philaleto qu. 2. a pag. 18.

N. Primo ex Arist. lib. 2. de Anima textu 153. dicente, *Non est eadem phantasia, & opinatio; nio; ea quidem passio in nobis est, cum volumus; licet namque, cum liber, fingere, quidquid volumus; opinari autem non in nobis est; nece-* 245 *ssum est falsum, aut verum dicere: ergo non est liberum nobis opinari.* Consequientia probatur; quia, ut ait Philal. ad finem libri in Corollaris pag. 167. verum, & falsum se habet uno tantum modo, & independenter omnino à nostrâ libertate; nam pendet à rebus, quae uno tantum modo se habent; & rem hoc modo se habere non pendet à nostrâ libertate; sed anima per opinionem dicit verum, aut falsum: ergo habere opinionem non est in nostrâ manu. Hinc pag. 18. dicit, quod opinari est tantum liberum nobis quoad exercitium actus, quatenus potest voluntas suspendere omnem assensum, & diffidens; non quoad specificationem, quatenus dato quod intellectus circa aliquod objectum judicare velit, non potest pro libito cōsiderari, vel diffidari, sed necessaria- 247 tur ab objecto ad assensum, vel diffidens. Prima pars (inquit) constat experientia. Secundam probat ex Commentatore dicente: Imaginatio est nobis libera; existimatio autem non est voluntaria; non enim pendet à voluntate, sed ab objecto, quod sit vera, vel falsa. Addit Themistium, Philoponum, Simplicium, immo S. Thomam 1.2. qu. 13. art. 6. ad 3. negantem, electionem alterius ex Simplic. duobus aequâ moventibus, nisi in alterutro consideretur aliquid in quo emineat; si autem S. Doctor hoc negat voluntati, quanto magis intellectui aequilibri, aut minus probabili, negabit libertatem specificationis in opinando? quia intellectus ab objecto, & motivis magis determinatur, quam voluntas. Rursus addit ex S. Thom. 2.2. qu. 1. art. 4. ad 2. quod ea, qua sublunt fidei, sub ratione credibilis sunt visa credenti; non enim crederet, nisi videret esse credendum: sed qua sunt visa, necessitant ad specificationem; ergo, ut movent intellectum ad credendum, aut non credendum, quoad specificationem; non autem quoad exercitium, necessitant intellectum; qui enim videt esse credendum, quomodo liber est secundum specificationem ad non credendum? Demum citat Maiorem in 4. qu. 2. Prol. Richardum de Mediâ Villâ in 2. dist. 38. art. 2. qu. 4. dicentem: Intellectus respectu sui iudicij, aut habet rationem necessariam, aut probabilem, aut non plus habet de probabilitate pro una parte, quam pro aliâ: si primo modo, necessario asseritur; si secundo, de necessitate opinatur hoc esse eligendum; si tertio, de necessitate non plus opinatur unam partem, quam aliam: Henricum quodlib. 14. qu. 8. Conradum de contractibus qu. 10. Cordubam lib. 2. Questionari qu. 3. Holcot in 1. c. Tole. qu. 1. C. Toletum in Sum. cap. 20. P. Com. mitolum lib. 5. in Responsis moralibus qu. 16. n. 2.

Secundò probat Philal. pag. 23. quia quod N. in agendo pendet tantum à movente necessario, necessariò agit: sed in assensu, vel diffidensi opinativo, ut sit verus, aut falsus, intellectus pendet tantum à movente necessario, seu ab objecto, cui ut sit verus debet conformari, ut sit falsus, diffidandi: ergo in assensu, vel diffidensi opinativo, ut sit verus, vel falsus, intellectus necessariò agit: ergo sicut imaginari est liberum, quia pendet ab arbitrio; ita opinari non est liberum, quia pendet totaliter ab objecto. Confirmat 1. quia necesse est, ut intellectus per opinionem dicat verum, aut falsum; sed ut dicat verum, vel falsum, intellectus necessariò agit: ergo in opinando non est liber. Maior est certa; quia omnis opinio est vera, vel falsa. Minorem probat; quia intellectus, ut dicat verum, vel falsum, habet causam necessariam, nempe esse, aut non esse rei, seu objecti; nam ideo tantum opinio est vera, aut falsa, quia res est, aut non est: ergo non est liber. Confir-

Confirmat 2. quia si volo imaginari verum, ex. gr. Socratem, non habeo ullam libertatem imaginandi ut volo, sed ut est: ergo cum opinor, cum semper intendam opinari verum, non sum liber opinari ut volo.

N. 248. Tertio probat; quia opinari est adhaerere uni parti contradictionis cum formidine opposita; sed hoc non est liberum quoad specificationem; ergo. Minor probatur; quia assensus intellectus quoad specificationem causatur tantum à motivis, seu argumentis rei, cui conformari debet; sed haec cauunt independenter à libertate; ergo &c. Confirmat 1. quia quilibet opinatur, ut res intellectui ipsius videtur vera, vel falsa; sed vide ri veram, vel falsam non pendet à nostrâ libertate, sed à motivis, quae movent independenter à libertate; ergo &c. Confirmat 2. Ut enim statere non est liberum inclinare in hanc præ illa parte, sed à solo pondere necessario inclinatur; ita intellectus à foliis motivis, vel autoritate, cum sit ad modum Judicis, cuius judicium nullo modo pendet à libertate, ut sit justum, sed tantum à motivis. Confirmat 3. quia judicium intellectus præcedit voluntatis imperium, nam dirigit voluntatem, & omnis actus prudentiae præcedit voluntatis imperium, ergo ei non subordinatur.

N. 249. Quartò probat argumento, quo plerique utuntur; quia motiva probabilia, vel æquæ movent intellectum in utramque partem contradictionis, vel non æquæ, sed magis in unam, quam in aliam? Si primum, intellectus à neutrâ movetur sufficienter ad opinandum, quia non habet motiva sufficientia, ut judicet verâ magis unam præ alia parte; si enim pro libito voluntatis judicetur veram hanc præ illa, (utramque enim contradictionem non potest judicare veram) non putat se verum dicere, & tunc non opinatur, sed fingit; si ergo vult verum dicere, & conformare suum judicium objecto, tunc necessario dubitat. Si secundum, tunc non potest judicare veram alteram, quia intellectus non minus necessario, & independenter à libertate movetur in maximâ inclinatione, quæ est totalis, & absoluta, qualis est scientia, quam moveatur in minori inclinatione, qualis est opinio; quia causa movens est pondus rationis, vel autoritatis, quæ non minus necessario independenter à voluntate movet ad assensum minus firmum, quia minus movet, quam quæ maximè ad assensum firmissimum; ergo si in hoc non potest inclinari in contrarium, neque in illâ, ergo non est liberum opinari.

N. 250. Confirmat 1. paritate statere, quæ necf

fariò movetur tam à maiori, quam à minori ponderum inclinatione; à maiori ad maiorem; à minori ad minorē: si autem intellectus in judicando inclinaret à voluntate, fingeret, non opinaretur; sicut si statere parumper moveretur à manu, non ponderaret res, ut sunt. Confirmat 2. paritate pectoris; nam intellectus in intelligendo est veluti pectoris ut enim pector aliquando fingit, & tunc nec verum, nec falsum dicit, quia finge ut liber, aliquando exprimit, seu ut vulgo dicitur, retrahit, & tunc exemplar fieri dicetur verum, vel falsum, juxta prototypum, cui conformatur, aut disformatur; & in hoc secundo casu non est liber, sed debet sequi prototypum; quod si non sequatur, fingit: ita intellectus in judicando de re per scientiam, aut opinionem, est pector in retrahendo, quia exprimit entitando, quod est in re, & non ad libitum, & cicit fieri verum, si conformetur rei, vel falsum, si disformatur; ergo non est liber, sed debet N. omnino sequi rem. Confirmat 3. Intellectus 252. sequens in componendo motivum voluntatis, non objecti, non judicat, sed fingit; sed quoties lequitur dubiorem partem moventem, omisit solidiori, lequitur motivum voluntatis, non objecti; ergo non judicat, sed fingit. Maior patet: minor probatur; quia quoties res in contraria partes movetur, in eam simpliciter movetur, in quam impellit fortius motivum: ergo si intellectus moveatur in motivum debilius, non sequitur motionem motivi, sed voluntatis; ergo fingit

N. 253. Quinto probat: quia si liberum est opinari, maximè quando motiva contraria sunt æquæ probabilia, sed tunc non est liberum opinari; tunc quia quoties utramque est æquale, & alterutrum eligitur, non dicimus ex opinione, sed ad sortem eligere alterutrum; ut patet exemplo duplicitis palce exteriis æquales è digitis educendæ; tunc quia si quis in bivio flans roget de viâ, quâ sibi eundum est, & à duplice æquale authoritatis viro audiat oppositum, ridiculum est dicere, hunc posse ex hoc præcise opinari, vel credere uni plus, quam alteri, nam non potest, nisi dubitare; ergo &c. Confirmat: quia N. si liberum est opinari, posset quis in dubio 254 fine aliâ ratione tollente dubium opinari, & sequi in praxi, quod libuerit; consequens est contra omnes TT. apud P. Sanch. lib. 1. p. Sæc. Sum. cap. 10. ergo, &c. Minor probatur: quia quoties utraque contradictionia est probabilis, liberum per nos est sequi utramque; sed hoc est in dubio opinari quodlibet si ne ullâ ratione tollente dubium, ergo &c. Minor

N. Minor probatur; quia duæ rationes moventes in oppositum, non plus movent, quam si nulla moveret, ut patet in duplice æquè movente idem pondus in contrarium: ergo tam est opinari tunc unam partem, ut libet, in dubio sine ulla ratione tollente dubium, quam in eo dubio, in quo nulla est ratio. Hinc constat multo minus minus est liberum opinari partem, quam minus movent, nam hec non movent prætiori, ut patet in duplice agente, quorum debilius non trahit, fortior trahente.

N. Sexto probat; quia si liberum est opinari, possemus licet dicere bonum malum, & malum bonum, quia malum est, quod non est ex fide; sed quod non est ex fide, possem per voluntatem licet facere, ut est de fide, quia illud non est ex fide, quod omnibus penitatis non facit fidem sui, quod fit bonum, sed hoc per voluntatem facere possem licet, ut est de fide; ergo &c. Maior probatur: Ut enim ille homo non dicitur fidelis, seu talis, qui mereatur fidem, qui habet potius argumenta probantia eum esse infidelem, quam fidelem; ita illud objectum non est tale, quod mereatur fidem, quod habet potius motiva facientia fidem, quod fit malum, quam quod fit bonum. Minor probatur: Illud, quod est minus probabile est bonum, & est magis probabile esse malum, habet plura argumenta facientia fidem, quod fit malum, quam bonum: sed tale objectum opinari possem, quod est bonum, adeoque dicere, quod est ex fide; ergo &c. Idem valet de æquè probabilibus, quod fit malum, ac quod fit bonum; ergo numquam liberum est opinari. Confirmat 1. quia vel intellectus pensata omni ratione, & autoritate assentitur alterutri parti, vel neutri, vel utriusque? Si primum; ergo non potest assentiri opposita, quia judicaret etiam veram oppositam, implicat autem judicare utramque veram. Si secundum, tunc non opinatur, sed dubitatur; qui enim nulli parti assentitur, dubitat. Si tertium, contra est; quia non potest judicare utramque partem. Confirmat 2. quia opinans minus probabile sequitur magis falsum, quam verum.

N. Septimò probat, quia sicut utraque pars contradictionis non potest esse vera per diversa media, ita nec utriusque per diversa media assentiri. Hinc concludit pag. 36, cur imaginari possumus, quando volumus, non autem opinari, quando volumus, ut dixit Aristoteles; quia imaginari, (ait Candidus) est fingere pro libito voluntatis; opinari autem est examinare, & sequi momenta ratio-

nis, à quibus intellectus determinatur ad hanc, aut illam opinionem, ita ut non sit in mea voluntatis arbitrio.

## §. III.

*Solvuntur argumenta Candidi Philaleti negantis intellectui libertatem opinandi.*

## S U M M A R I U M.

*Omnia ab eo solvenda, n. 260.*

*Paritas Fidelis, qui statibus fidei motris, potest dissentiri articulo vero, immo assentiri falso, convincit oppositum, n. 261.*

*Quid libertas exercitij, quid specificationis? n. 263.*

*Intellectus non potest simul, potest tamen divisi, assentiri æquè, immo minus probabili, n. 264.*

*Aristot. unicè vult, quod ut quis imaginetur, non egeat motivo, egeat ut opinetur, n. 265.*

*Verum, & falsum formaliter non pendet à voluntate, penderit efficienter, n. 266.*

*S. Thom. negat tantum libertatem prælendi, quando motiva sunt æquè bona; & unicè negat, quod Fidelis si liber in ordine ad judicium credibilitatis, & credibilitatis, & acutè locutus est, n. 267, 268.*

*Exponitur libertas fidei, n. 269.*

*Defenditur Scotus, n. 270.*

*Veritas formalis non pendet ab intellectu, sed à solo objecto; opinari autem efficienter hunc præ eo actu, pendet ab intellectu, ut subiecto voluntari: Explicatur, n. 171, 172.*

*Intellectus etiam dum opinatur falsum, elicere adum sub ratione veri, n. 273.*

*Exponit axioma, Nemo intendens ad malum operatur, ibid.*

*Ut sententia judicis sit formaliter justa, non pendet à libertate, penderit tamen electio sententia favorabilis, præ non favorabili, n. 275.*

*Cur intellectus opinando hoc præ illo, nec fingat, nec dubitet, n. 276.*

*Intellectus non necessitatur à probabiliori, num. 277.*

*Paritas statuta nobis favet, n. 278.*

*Intellectus tendit semper sub ratione veri, n. 279.*

*Exemplum palearum, & bivij, non est ad rem, n. 280.*

*Opinans non est dubius, 281.*

*Paritas duplicitis agentis, & ponderis, stat pro nobis, n. 282.*

*Potest voluntas praesente gravi ratione facere, ut, quod non erat, sit ex bona fide, n. 283.*

*Exemplum hominis æquè fidelis, ac infidelis non est ad rem, n. 284.*

*Fateor, quod opinans minus probabile, sequatur, quod appetit minus verum, n. 285.*

*Licet duo contradictoria non possint esse in re vera,*

vera, posse tamen ambo esse probabiliter vera, n. 287.

Hoc ipsum sepe docet Candidus, ibid.

Licet intellectus non sit liber opinari aliter, ac obiectum sibi proponitur, liber tamen est opinari hoc, vel illud: quomodo, n. 288.

N.  
260.  
Philal.

**N**ota 1. nullum omnino formari à Candido Philal. seu à P. Andrea Blanco argumentum, quod ab ipso solvendum non sit, nam præter contradictoria, quæ §. 2. ex eo retuli, eo ipso quod pag. 131. docet, licet utramque ex æquæ probabilitibus sequi, si utraque sit tuta, eo ipso concedit intellectui libertatem specificationis opinandi partem, quam voluntas ex æquæ probabilitibus æquæ tutis maluerit; potest enim tunc assentiri huic, & dissentiri alteri; & econtra assentiri alteri, & dissentiri huic, quæ est libertas ad assensum, & dissensum, seu specificationis, cùm sit ad extrema specie diversa. Secundò solvenda ab eo sunt, eo quod pag. 132. velit in illis, quæ ad mores non pertinent, utramque contrariam nos sequi posse: ergo tunc intellectus habet libertatem physicam ad assensum, & dissensum. Tertio, omne argumentum inflatur paritate actus fidei, (de quo infra) Fidelis enimstantibus moti-  
vis probabilitibus pro veritate nostra fidei, non tantum est liber credere, & non credere, quod Fides Catholica proponit, sed etiam est liber credere oppositum, ex gr. quod Calvinus proponit. Ex quâ paritate duo evidentia colliguntur: primum, quod si datur libertas specificationis tam ad credendum, quod nostra fides proponit, quâ ad credendum quod Calvinus proponit, eo ipso est evidenter falsum, quod stante motivo probabilitiori intellectus non sit liber quoad specificationem, nam in casu allato intellectus est liber tam ad affirmandum, ut vult fides, quam ad dissentiendo eidem articulo, ut vult Calvinus. Secundum est, quod si stantibus moti-  
vis moraliter certis pro veritate nostra fidei, & motivis, quæ vix aliquam apparentiam veri habent pro fœcta Calvini, intellectus est liber non tantum credere, & non credere in sensu diviso articulum Catholico-  
cum, quæ est libertas quoad exercitum, seu ad contradictoria, sed etiam est liber assentiri, aut dissentiri articulo Catholico, quæ est libertas quoad specificationem; multo magis intellectus erit liber libertate non tantum exercitij, sed etiam specificationis opinari, putâ non tantum assentiendo, aut non assentiendo, dissentiendo, aut non dissentiendo, quæ est libertas exercitij, sed etiam assentiendo, vel dissentiendo objecto minus

N.  
261.

N.  
262.

probabili in praesentiâ objecti probabilitori: si enim certitudo moralis motivorum, quibus Fides Catholica fulcitur, neutram libertatem ab intellectu tollit, sed liber manet tam assentiri, quam dissentiri articulo Catholico, quinimum liber est assentiri articulo Catholico, aut assentiri articulo Calvini, et si habenti ad summum absolutam tenuissimam probabilitatem, seu non consideratis nostræ fidei motivis; nullam autem relati-  
vam, seu comparando motiva pro articulo Calvini cum motivis nostræ fidei; quanto magis erit liber opinari, vel non opinari probabilitius; immo opinari minus probabile ita-  
te motivo probabilitori? Ruit itaque tota Philal. machina.

Nota 2. quod cùm dicimus intellectum utramque ex æquæ, immo ex non æquæ probabilitibus posse opinari, intelligendum est posse divisum, ut toties dixi; non enim intellectus potest assentiri simul, & dissentiri, estò simul posse affentiri, vel dissentiri: ut enim repugnat in intellectu simultas ad componendum assensum simul cum dissenso; ita non repugnat simultas ad se componendum, vel cum assensu, vel cum dissenso divisum; eo modo, quo in voluntate repugnat simultas ad componendum amorem cum odio; non autem simultas ad componendum, vel cum amore, vel cum odio.

Nota 3. aliqua Philal. argumenta probare non esse licitum sequi minus, vel æquæ probabilem; hæc autem in praesenti ab illo trahenda non essent, cùm totus sermo sit, an intellectus sit liber physicè opinari minus, aut æquæ probabile; quidquid sit, an hoc licetè possit; plura enim libera sunt, quæ licita non sunt: ergo in praesenti deberet tantum loqui de eo, quod intellectus physicè potest, quidquid sit de eo, quod moraliter, seu licetè potest.

Ad 1. argumentum dico, quod siquid ex textu Aristotelis suadetur, suadetur intellectum, ne quidem esse liberum libertate exercitij ad opinandum, nam absolutè ait, *Opinari non est in nobis*: ergo sicut Candidus stante absolutâ Aristotelis sententiâ vult, Aristotelem negare, tantum libertatem specificationis intellectui, non autem exercitij; ita ego in infero Aristotelem non negare intellectui libertatem specificationis, & exercitij, sed unicè negare, quod concedit phantasie; concedit autem phantasie, quod ut fingat, & imaginetur, nullum requirat motivum movens ad imaginationem, cùm ipsum motivum à me fingi posse. Econtra ut intellectus opinetur, debet præhabere motivum, nec hoc fingere potest; stante autem motivo, uno

uno aliente ad assensum, alio ad non assensum, (idem dic de dissensu, & non dissensu) intellectus est liber libertate exercitij, seu contradictionis, assentiri, vel non assentiri; dissentiri, vel non dissentiri: & ita motu, uno aliente ad assensum, alio ad dissensum, intellectus est liber libertate specificationis, seu contrarietatis, assentiri, vel dissentiri eidem objecto. Ad probacionem fateor verum, & falsum *formaliter* non pendere à nostra libertate; at verum, & falsum *efficienter* pendet à nostra libertate. *Fatcor 2.* rem uno tantum modo se habere à parte rei, vel enim est, vel non est. *Fatcor 3.* rem ita esse, aut ita non esse à parte rei, non pendere à nostra libertate; nego tamen, quod opinari per assensum, aut dissensum nō sit in mea manu; similiter nego, quod opinari sit tantum liberum nobis libertate exercitij; ego enim non video cur Philaetus concedat intellectui, stante motivo probabili pro assensu, & non assensu, libertatem exercitij, seu assentiendi, aut non assentiendi; stante autem motivo probabili pro assensu, & dissensu, non concedat intellectui libertatem specificationis, seu assentiendi, vel dissentendi.

*N.* Ad 1. S. Thomae textum, dico negare tantum voluntati libertatem *præligendi*, quod 267. tics versatur inter motiva opposita aequalia, quod verum est; si enim unum non præmit objective alteri, nec datur *præclectio* objectiva, non autem negat electionem voluntati verfanti inter motiva aequalia. Ad 2. textum dico D. Thomam acutissimè dixisse, credentes videre esse credendum, quod certissimum mihi est; libertas igitur specificationis, quam S. Thom. negat inesse credenti, est in ordine ad *judicandum*, an sit credendum, non autem in ordine ad credendum; quia aliud est, quod Fidelis non sit liber, quod specificationem, in ordine ad *judicandum*, quod sit credendum, quod mihi certum est, immo nec est liber quod exercitium in ordine ad *judicium* credendit; est enim Fideli evidens, quod tenetur credere; nec potest suspendere illud *judicium* credenditatis, seu *judicium* evidens de credendi obligatione: aliud est, quod non sit liber libertate specificationis in ordine ad assensum fidei, aut dissensum contra fidem, quod mihi est omnino falsum; quia licet Fidelis sit evidens, quod tenetur credere, potest tamen tam credere, quam non credere articulum Catholicum, quæ est libertas exercitij; immo potest tam credere articulum Catholicum, quam credere articulum Calvini, quæ est libertas specificationis: quomodo evidens est mihi obligatio colendi

Deum, attamen Dei cultus, & amor est mihi liber, tam quoad exercitium, quatenus possum amare, & non amare; quam quoad specificationem, quatenus possum amare, & offendere (quod absit) Deum summum bonum. Hinc acutissimè dixit Angelicus, quod nostrī articuli sub ratione credibilis sint visi, quatenus evidens esse credibiles; atque adeo de credenditate, & credibilitate talis articuli ne quidem datur libertas quoad exercitium; esti detur libertas tam exercitij, quam specificationis de codem articulo, quatenus stante evidenti credibilitate de veritate articuli fidei, potest intellectus ei articulo assentiri, vel non assentiri; immo dissentiri illi, & assentiri opposito. Ita docui cum ferè omnibus in tratt. de *Fide*. Ad alios Doctores dico ijdem longè plures opponi posse; immo plures ex illis stant pro nostra sententiā; si enim verba Richardi strictè sumuntur, sunt contra Candidum; quia si, ut ait Richardus, intellectus habens rationem probabilem pro unā tantum parte necessitatur ad opinandum, tunc ne quidem liber erit ad exercitium.

Adverto autem quod, licet Herinx tom. N.

3. d. 7. de *Fide* n. 12. & alij Scotitæ communiter doceant cum Scoto, Fidem non esse libetam libertate specificationis, stante evidentiā credibilitatis ad oppositum, ex. gr. Calvinistam non esse liberum ad credendum articulum suum, stante evidentiā credibilitatis pro non articulo Calvini, seu pro articulo opposito; revera tamen non negant libertatem specificationis: nam Scotus in 3. *Scotus.* dīs. 25. qn. 1. n. 13. ait: *Actus credendi dependet ex duobus, scilicet habitu inclinante, & credibili presentato; non quomodo cumque, sed presentato tamquam credibile;* & sic communiter non presentatur nisi per doctrinam, & adhuc si sic presentatur, non necessariò credit intellectus, ut sic credere præcedit velle, quia proponens credibile intellectui non demonstrat, ita ut cogat intellectum ad assentendum, idè non credit nisi volens. Quamvis autem voluntas sic habeat imperium super actum credendi, non tamen habeat imperium super oppositum actum, stante fide, ut intellectus dissentiat credibili proposito per imperium voluntatis; sed solum potest impedire intellectum, ne exeat in actum suum credendi elicatum circa credibilia proposita. Hæc Scotus; in cuius verbis 1. tradit, quod stante evidentiā credibilitatis non detur evidentia rei credita, ut infra contra Elizalde: 2. docet, quod stante eā evidentiā credibilitatis, possit intellectus credere, aut non credere ex imperio

perio voluntatis rem propositam, seu docet idem esse liberam libertate exercitij, aut contradictionis, quod idem est: 3. docet, quod intellectus non possit ex imperio voluntatis credere oppositum, *stante fide*, id est, quod intellectus credens articulum A, non possit credere articulum B oppositum, quod certum prorius est; nec nos, dum damus libertatem contrarietatis, concedimus, quod intellectus possit credere ambo contraria simul. 4. Scotus unicè negat, quod intellectus possit credere unum oppositum stante fide alterius oppositi: ruris negat, quod possit credere oppositum, quando caret motivis oppositis pro eo credendo; non autem negat, quod si proponantur motiva, tum pro nostro articulo, tum pro articulo Calvini, quod possit non tantum credere, & non credere nostrum, quae est liberas contradictionis, sed etiam credere nostrum, aut credere scorsim oppositum, quae est liberas specificationis; immò utramque libertatem concedit.

N. 271. Ad 2. argumentum dico primò, eo probari, quod intellectus nullatenus sit liber opinari, aut non opinari; & non tantum probat, quod non sit liber opinari hoc, vel illo modo; cùm tamen Candidus concedat intellectui libertatem opinandi, & non opinandi, seu exercitij. Deinde concedo totum syllogismum, quo unicè probatur, non esse in potestate intellectus facere, ut assensus sit verus, aut falsus, quod verum est; nam esse talem, pendet ab objecto, cui conformatur, aut disformatur, non autem probat, ut probare deberet, non esse in potestate intellectus facere, seu ponere assensum, præ non assensu, aut disensu. Quando ergo dicitur, quod opinari non sit nobis liberum, quia totaliter pendet ab objecto, intelligi debet, quod opinari faciendo ut actus sit verus, formaliter, non pendeat ab intellectu, sed à solo objecto, quod verum est; opinari autem elicitivè hunc, aut illum actum, ex gr. assensum præ disensu, pendet ab intellectu, ut subjicitur voluntati. Breviter, aliud est, quod veritas, & falsitas assensus, vel disensus opinativi non pendeat, nisi ab objecto, seu à conformitate, vel disformitate objecti, quod verum est; aliud est, quod ut assensum verum præ disensu falso, aut disensum falso præ assensu vero, intellectus elicit, non pendeat nisi ab objecto, quod falso est; nam elicitivè est ab intellectu ex imperio voluntatis: hoc autem instatur in libertate contradictionis ad assensum præ non assensu probabili, quam Candidus concedit intellectui; nam quod assensus sit ve-

rus, vel falsus, pendet à solo objecto; quod autem existat talis assensus, pendet elicitivè ab intellectu, imperativè à voluntate.

Ad 1. confirm. dico, cā tantum probari, N. quod veritas, & falsitas formalis actus intellectus non sit libera intellectui; non autem probat, quod eadem elicitivè, & imperativè non pendat ab intellectu libero: quomodo me esse formaliter hominem non potest à Deo, sed à folia mea essentia; attramen mea essentia formalis, ut existat, penderet à Deo. Quare omnia argumenta nituntur aequivoce; transeunt enim à veritate, vel falsitate formalis actus, quae unicè pendet ab objecto, ad cauam efficientem ejusdem actus veri, vel falsi, quae est intellectus liber.

Ad 2. confirm. fateor intellectum inten- N. dere semper opinari verum; quod adeo ve- 273. rum est, ut ipsum actum opinionis falso elicit sub ratione veri, seu verosimilis: cùm ergo assensus, & disensus apparcent ambo verosimiles, ideo potest utrumque divisi, ut libuerit, opinari. Sicut enim axioma est, Nemo intendens ad malum operatur; id est, nemo potest velle malum, ut malum, ut tantum malum sub ratione boni, quod latè exponit Godoy tom. 1. in 1. 2. d. 19. n. 21. & d. M. God. 25. n. 64. & d. 26. à n. 14. ita a pari intellectus non potest assentiri falso ut fallo, sed afferentur falso sub apparentia veri.

Ad 3. argum. nego minorem; ad probatio- N. nem distinguo antecedens: assensus intellectus quoad specificationem veri, aut falsi formaliter est tantum ab objecto, concedo; eadem species actus veri, aut falsi non est efficienter ab intellectu, nego.

Ad 1. confirm. patet ex dictis ad 2. argumentum.

Ad 2. confirm. dico, quod sicut existentia sententia favorabilis præ non favorabili pendet à libertate Judicis, licet ut ea sit iusta formaliter, aut injusta, non pendet à libertate Judicis; ita existentia assensus veri præ disensu falso pendet ab intellectu ut libero, posito inter motiva probabilia; licet assensus, vel disensus in ratione veri non pendent ab intellectu ut libero, cùm intellectus necessario in quolibet actum tendat sub ratione veri. Paritas stateræ infra libabitur.

Ad 4. argum. dico motiva probabilia mo- N. vere æquè intellectum ad utramque partem 276. contradictionis. Ex hoc autem, quod intellectus tunc non habeat motivum ad judicandam veram magis unam partem præ alia, immò repugnet, si motiva utriusque partis sint æqualia, non ideo infertur intellectum à neutro motivo sufficienter moveri ad op- nandum;

mandum; nam à quolibet motivo sufficien-  
ter movetur, ethi à neutro necessitetur. Ad  
id quod additur, quod si intellectus à volun-  
tate determinatur ad judicandum veram  
hanc prae illa parte, tunc intellectus non pu-  
tatur verum dicere, nec opinatur, sed fingit,  
nego, tunc quod intellectus tunc non  
uerat verum, nam dicit, & opinatur verum,  
& non fingit; tunc quod tunc necessariò du-  
baret; nam non dubitat; implicat enim, ut  
dubitet, eo ipso quod uni parti assentitur;  
quia dubium est suspensio omnis assensus.  
Ad alteram partem dilemmatis, quā probat  
intellectum opinari non posse partem minus  
probabilem, sed necessario opinari magis  
probabilem, nego antecedens. Ad paritatem  
scientiae est evidens instantia, & ceteritas;  
instantia in actu, quo homo credit articu-  
lum falsum propositum ut minus probabi-  
lem, & non credit articulum verum propon-  
sum ut magis probabilem; si enim intellectus  
necessariò assentiretur parti magis pro-  
babili, neque actus fidei, quo crederet articu-  
lum verum, esset liber; neque quis cre-  
dere posset articulum falsum; quod utrum-  
que est errorum: ergo intellectus non af-  
fentitur necessariò parti magis probabili.  
Disparitas est, quia scientia ratione eviden-  
tiae necessitat intellectum ad sui assensum;  
cum autem pars magis probabilis non sit  
evidenter vera, immo incertò vera, & sepe  
falsa, ideo intellectus non necessitatur ad  
assensum partis magis probabilis. Confirmo:  
quia certum est intellectum non necessitari  
nisi ab evidentiā metaphysicā, aut moralī:  
ergo ratio probabilis non cogit intellectum  
ad assensum: ergo licet intellectus habeat  
pro utrāque parte rationem probabilem, sive  
æquæ, sive non æquæ, erit illi liberum sus-  
pendere omnem actum circa utramque, ut  
patet perpetuā experientiā; nam dum The-  
ologus, aut Philolophus examinat utriusque  
opiniois contradictionia rationes, hæret an-  
ceps suspendingo judicium circa utramque:  
ergo intellectus à neutrā ratione, sive æquæ,  
sive non æquæ, sed magis probabilis, non co-  
git ad assensum.

Ad 1. confirm. dico paritatem stateræ non  
tenere: alias sicut stateræ ex una tantum par-  
te omnia inclinatur necessariò in illam; ita  
intellectus, proposita una tantum parte con-  
tradicciois cum exigua probabilitate, ne-  
cessariò illi assentiret: ergo paritas non te-  
net, & hanc infra ex professo discutimus.  
Ad aliud, quod si intellectus inclinaretur à  
voluntate, fingeret, nego antecedens: &  
queror, an quando intellectui una tantum pars  
cum levi probabilitate proponitur, & à

Tom. I.

voluntate determinatur ad illam, intellectus  
fingat?

Ad 2. confirm. dico non evinci, nisi quod N.  
intellectus non sit liber ad falsum cognitum  
evidenter ut falsum; & in omne falsum ten-  
dat sub ratione veri, quod ultro damus; sive  
enim assentiat, sive dissentiat, assentit, & dis-  
sentit sub ratione veri, esto per unum ex il-  
lis dicat falsum.

Ad 3. confirm. dico intellectum, dum opini-  
natur, sequi tunc motionem voluntatis, à  
qua determinatur, tum objecti, à quo no-  
vetur, atque adeo non fingit, cum judicat.

Ad 5. argum. nego maiorem; vel ea trant-  
missta, nego minorē; ad 1. probationem N.  
nego antecedens: exemplum palcarum non  
est ad rem, quia supponuntur similes quoad  
omnia, & aequales quoad apparentiam; contra  
motiva assensus, & dissentus, licet sint  
æqualia quoad vim motivam, non sunt tam  
men similia, immo opposita: ergo datur  
electio unius præ alio. Ad 2. probationem,  
& paritatem bivij, neque est ad rem, quia ut  
cam Romanam, necessaria est vera via, non via  
apparens vera; ut autem licet operer, non  
est necessaria veritas, ut dixi contra Janse-  
nistas.

Ad confirm. nego antecedens, immo sup- N.  
positum; supponit enim, quod opinans ma- 281.  
neat dubius, quod implicat, nam dubium  
est suspensio omnis actus circa tale obje-  
ctum, eo autem ipso, quod illi assentiar, aut  
dissentiar, eo ipso habeo actum, ergo non  
maneo dubius. Ad probationem concessa  
maiori, nego minorē, immo suppositum.  
Ad hujus probationem nego antecedens: ut N.  
enim duo pondera æqualia ponderant, esto  
neutrum præponderet; ita duo motiva æqua-  
lia movent, esto unum non moveat magis,  
quam aliud. Ad illationem nego, quod pars,  
qua minus moveat, non moveat præente  
fortiori; immo eo ipso, quod minus moveat,  
eo ipso moveat. Exemplum duplicitis agentis  
est contra Candidum; si enim agens debilius  
non traheret, id est, non imprimere  
impulsum in mobile agens, fortius non  
perciperet ullam resistentiam; sed percipit,  
ergo imprimet; et si non trahat, quia  
tracitio est victoria competens fortiori tan-  
tum agenti.

Ad 6. argum. nego maiorem; ad proba- N.  
tionem concessa maiori, nego minorē; vel 283.  
cam distinguo: poslem per *solam* volunta-  
tem nullā præsente ratione gravi facere, ut  
quod non est ex fide, est ex fide, nego  
minorē; præsente gravi ratione, concedo  
maiorem, & nego consequētiā. Ad proba-  
tionem concedo maiorem, & distinguo mi-  
norē

Ec norem

## DISPVT. VIII.

322

norem juxta datam distinctionem, & nego consequentiam. Ad paritatem dico, quod si pro fidelite hominis adhuc argumenta gravia, licet minoris ponderis, quam pro eius infidelitate, eum hominem dici posse minus fidem, non autem absolute infidem. Addo non esse ad rem, quia quod ego putem, et si probabilius, aliquem esse fidem, non facit cum esse talem: quod autem ego putem, sive probabilius, sive minus probabilius, objectum esse licitum, facit, ut sit formaliter licitum, licet materialiter possit esse illicitum. Breviter, ire, vel non ire Romanum, non pender a meo iudicio; peccatum autem, & non peccatum pender a meo iudicio.

N.  
284.

Ad 1. confirm. dico, quod intellectus, pensata omni ratione, & auctoritate, non assentire utrumque contradictione, hoc enim repugnat; sed unum tantum assentire, ita ut in sensu composito, quod unum assentatur, non poterit assentiri opposito.

N.  
285.

Ad 2. confirm. dico opinantem minus probabile sequi id, quod appetit minus verum, adeoque magis falsum.

Ad 7. argum. concessa prima, nego secundam paritatem partem; immo retorquo: Ut enim utrumque contradictionum potest esse verosimile, ita utrumque potero divisi assentiri. Ad Aristotelem dixi jam in response ad 1. argum.

N.  
286.

Dices: Opinari est judicare rem esse veram cum formidine: sed utrumque contradictione non potest esse vera; ergo nec utrumque judicare vera; ergo illa tantum, que videtur probabilior. Concedo maiorem, & distinguo minorem: utrumque contradictionum non potest esse verum absolute, & in se, concedo; non potest utrumque appetere verum, nego; immo hoc ipsum tradit Philalethus, dum docet similitatem probabilitatis, qu. 3. per totam, & qu. 6. pag. 126. ait enim: Aliud est judicare aliquid esse probabile, aliud judicare probabilius aliquid. Primum est iudicium de re ut appetit, seu de apparentia rei, quae utroque modo potest esse habere, nempe appetere esse, & appetere non esse; & sic utrumque pars contradictionis judicare potest probabilius. Secundum est iudicium de re, ut est in se; sicut autem haec non nisi uno modo est in se, ita etiam iudicium non nisi unum haberi potest; puta, vel hoc licet, vel hoc non licet. Haec Philalethus, qui qu. 7. pag. 123. ait: Licet res non possit nisi vel esse, vel non esse, atque adeo una propositione debet esse vera, alia falsa; attamen potest ex diversis medijs simul appetere, quod sit, & quod non sit, adeoque utra-

Philal.

N.  
287.

que contradictione potest esse probabilis, seu probabilius vera; nam opinionem esse probabilem, (sic Philalethus) non est nisi apparere veram ex non levi fundamento; potest autem utrumque contradictione ob diversa fundamenta apparere vera, adeoque ab intellectu judicari probabilius utrumque; & pag. 124. ait: Res non potest nisi vel esse, vel non esse, licet utroque modo possit apparere; id est, simul apparere quod sit, & quod non sit: ecce igitur prae ea, quae dixi sed. 1. §. 2. constat Candidus aperire fateri utramque contradictionem posse simul apparere veram. Ad axioma, quod obtrudi potest, quod ad paucia respicientes facile pronuntiant; & prout quisque affectus est, ita iudicat: dico per primum inculcari diligentiam in examinanda probabilitate, & veritate opinionum s per secundum tollendam omnem affectum, ne intellectus ab ea turbetur.

In his: Intellectus non potest aliter opinari, quam ut movens objecta s ergo non est liber ad opinandum. Respondeo intellectum non esse liberum opinari, quod sit probabilius id, quod non est probabilius; nec opinari quod sit minus probabile id, quod non est minus probabile: rursus nec est liber opinari falsum sub ratione falsi; cum toto tamen hoc potest inter magis, & minus probabile opinari, & opinari falsum sub ratione veri: datur ergo in intellectu potestas ad opinandum hoc, vel illud, prout est objectum; licet non detur potestas opinandi alter, ac representant objectum. Addo, quod sicut Candidus op. 2. pag. 44. concedit intellectui libertatem, ut applicet suam vim ad hoc, ut magis consideret rationes debiles praesentibus fortioribus pro opposito; ita est liber assentiri minus probabili praesente probabilior. Denique Philalethus est evidenter contra ipsum, ut dicam disp. sequenti, ubi expressè tradit nostram sententiam, & ibi trahit ejus formalia verba, necessario legenda.

Reliqua aliorum argumenta dabo post nostra sententia explicationem.

### S E C T I O IV.

Sententia Philosophica affirmativa.

§. I.

Mea, & communis mens.

### S U M M A R I U M.

Intellectus in questione juris potest opinari & quod, immo minus probabile, stante opposito, n. 289. Idem potest in questione facti, n. 290. Idem, et si oppositum appareat evidenter probabilius, n. 291.

DD.

DD. n. 292. 293.

S. Thom. ait, quod si non apparent manifesta indicia de malitia proxima, debemus cum ut bonum habere, n. 294.

Ait, quod melius sit, ut quis frequenter fallatur, habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod rarius fallatur, habens malam opinionem de bono homine, n. 295.

Judicium minus probabile juxta S. Thom. est ex se prudentis & probabilitus, aliquando imprudentis & illicitum, n. 296.

P. Thysius ait, quod si intellectus potest, physicè, voluntas potest sanctè imperare assensum obiecto minus probabile, n. 297.

S. Thom. in casu allato obligat ad assensum minus probabile, n. 298.

Solutio, que dari potest, insert assensum minus probabile esse prudentem, & probabilem, imprudentem, n. 299.

Error singularium, ait S. Thom. non nocet intellectus, que doctrina in nostri favorem urgeatur, n. 300. 301.

Textus adactus ex S. Thom. probat licitum usum opinionis minus probabilis per judicium directum, n. 302.

S. Thom. ait, esse in nostra potestate assentiri unit, vel alteri parta contradictionis, sicut accidit in omnibus probabilibus, n. 303.

Alij S. Thom. textus, ibid.

Reflexiones in dictos textus, n. 304.

S. Thom. admittit libertatem contrarietatis immediatam, n. 305.

Doctores, qui eam negant, ibid.

Rejecitur solutio Palanci, n. 306.

Si nostra sententia non est vera, intellectus ex voluntatis imperio numquam assentiri poterit, n. 307.

Sicut meritum unius non elidit meritum aequè digni, & potest quilibet eligi, ita in nostro casu, n. 308.

Cur minus dignus eligi non possit, possit autem minus probabilis? n. 309.

Probatur ex peccato infidelitatis, & judicio temerarij, n. 310.

Sicut contra alias virtutes peccari potest tum negativè, tum positivè, ita contra fidem, vel negativè non credendo, que debo, vel positivè credendo, que non debo, n. 311.

Et sicut in illis est libertas contradictionis, & contrarietatis, ita in fide, n. 312.

Hac diviso infidelitatis contradictionis, & contrarietatis, constat ex S. Thom. n. 313.

P. Eliz. etiam docet, quod infidelitas, & heresi contrariantur fidei, & constant, vel in privatione fidei debite haberet, vel in errore contrario, n. 314.

Urgitur paritas, n. 315.

Nulla lex vetat, ne intellectus assentiat minus

Tom I.

probabilis, dummodo certò probabili, n. 316

Rationes, n. 318. 319. 320.

Paritas virtutis obedientie: S. P. Ignatius, & omnes Ascetici seponunt, intellectum scilicet posse in minus probabile, n. 321.

Eiusdem consilium datum P. Laynez, ne tenaciter sua opinioni, eti probabiliori, adhereat, sed utrinque opinionis rationes trahat, &c. n. 322.

**P**rima conclusio: Potest voluntas, stan- N. te aequali, immo inaequali probabilitate 289. objectiva utrinque partis, in quaestione ju- ris determinare intellectum, ut assentiat curcumque partis, & que, huc minus pro- babili.

Secunda: Idem omnino potest etiam in N. quaestione facti. 290.

Tertia: Idem etiam potest in omni que- N. stione, eti fundamentum alterius partis ut 291. evidenter maneat; si minus, maneat certò gra- ve.

Primam conclusionem sustinent ferè om- nes, nempe S. Thom. lib. 3. Ethic. lectione S. Th. 18. ante medium, & 1.2. qu. 18. art. 6. & 2. 2. qu. 11. art. 4. & qu. 60. art. 4. C. Caet. 1. 2. qu. 60. art. 4. M. Joan. a S. Thom. 2. 2. d. M. Joan. 3. art. 1. P. Suar. 1. 2. d. 10. scđt. 1. n. 5. P. à S. Th. Granado 2. 2. tr. 2. d. 3. scđt. 3. P. Oviedo 1. 2. P. Gran. tr. 2. contr. 5. pun. 2. n. 31. & tr. 5. contr. 3. pun. P. Ovie. 2. n. 18. P. Valen. tom. 3. qu. 12. pun. 5. qui P. Val.

ait: In nostro arbitrio possumus eti, ut reli- cta una opinione, quam probabilem putamus, & cui adhieremus, possimus ample- cti aliam, qua jucido nostro sit minus pro- babilis, idque sine ullâ novâ ratione. P. Gasp. P. Gasp. Hurt. de Fide d. 4. diffic. 7. §. ex dittis, ubi Hurt.

asserit actum fidei, & opinionis pendere im- mediata ab imperio voluntatis, non tantum quod exercitum, sed etiam quoad specifica- tionem, quoties adest ratio sufficiens pro dif- fisen. Caramuel lib. 2. Theol. Mor. Fund. Caram.

n. 1552. pag. mibi 541. ubi probat, liberum esse nobis opinari, quia probabilitas non ne- cessitat intellectum ad partem A, ut non pos- sit assentiri probabilitati partis B; immo sub- dit, quod quis poterit duplici simul contra- dictoria probabilitate assentiri, quod tamen ego puto evidenter falsum. M. Mart. de Pra- M. Mart. do tom. 1. 1. Theol. Mor. cap. 1. de Consc. qu. 3. n. 2. P. Teril. de Reg. mor. qu. 30. n. 3. qui P. Teril.

ait, intellectum posse ex imperio voluntatis assentiri parti, que antecedenter est aequè, N. aut minus probabilis; ubi solvit argumenta 292.

P. Eliz. qu. 1. 2. & 3. in Appendix, dicen- tis, aequè aut minus probabili non esse op- nabilia. P. Card. tom. 1. d. 6. cap. 6. n. 80. & P. Card. d. 15. cap. 4. num. 270. & a. n. 302. dicens

Ecij n. 305.

- n. 305. esse tam certam, immo magis certam, quam quod detur judicium temerarium. P. Ripa. Ripald. d. 6. de Fide sct. 6. n. 61. & 62. C. de Lugo, de Lugo d. 10. de Fide sct. 1. n. 11. & d. 32. P. Mey. de Juit. sct. 10. n. 118. P. Moya tom. 2. qu. 7. n. 30. & 37. dicens hoc supponere omnes. P. Card. Theologos, ut indubitatum; & P. Carden. d. 6. n. 80. ait esse communem Doctorum; & P. Fab. P. Faber Dialogo 2. ait esse perspicuum; & P. Esp. Esparza in Appendice art. 105. & 158. ait, stare communem plurimorum, & optimorum hujus faculi Authorum contentum, & hoc adeo certum esse, ut non nisi proterve P. Ter. controverti possit; P. Teril. 9. 7. 8. 9. de Confc. & qu. 2. a n. 75. de Reg. mor. Posunt etiam citari pro hac coniunctione ferè omnes, qui licet usum opinionis minus probabilis tenuerunt. Lege passim DD. in Tr. de Fide, Charitate, Pœnitentia, Actibus humanis, & in Logica, & Animistica; quare nefcio quo P. Eltz. jure P. Eltz. lib. 2. qu. 7. dixerit, suam tentiam esse omnium è Societate, præter Valentianum, nam evidenter fallitur, (ait P. Moya tom. 2. qu. 7. §. 3.) quia opinio affirmans posse intellectum assentiri parti æquæ, aut minus probabili, est communis ferè omnium è Societate; etiamque, ut dixi, P. Faber vocat perspicuum, P. Esparza certam, P. Moya n. 30. & 37. esse indubitatum, & magis supponi a TT. quam disputari; P. Card. esse magis certam, quam quod detur judicium temerarium.
- N. Secundam conclusionem tuncit omnes 293. citati, excepto P. Card. tom. 1. d. 6. cap. 6. & P. Card. d. 15. cap. 4. art. 6. n. 270. & art. 7. 8. 9. & tom. 3. dif. 5. 6. n. 813. & 815. qui hoc tantum admittit in quæstione juris, & negat in quæstione facti.
- P. Esp. Tertiam tuncit omnes citati, excepto P. Esparza, qui negat, si fundamentum alterius partis sit indubitanter, & evidenter magis probabile.
- Divisi eam doctrinam in tres conclusiones, qua tamè ad unicam illimitatam reduci posunt, nempe posse intellectum in omni quæstione, tam juris, quam facti, determinari à voluntate ad assensum partis minus probabilis, omisso assensu partis indubitanter, & evidenter probabilioris; nam ita loquuntur sine ullâ limitatione citati Doctores.
- N. Probatur 1. ex S. Thom. 2. 2. qu. 60. art. 294. 4. ubi querit utrum dubia sint in meliorem partem interpretanda. Respondet, quod dubia de malitia alterius semper sint in meliorem partem interpretanda; hanc autem rationem assignat; quia hoc ipso quod aliquis habet malam opinionem de aliquo absque sufficienti causâ,
- injuriat ei, & contemnit ipsum; nullus autem debet alium contemnere, vel nocumentum qualcumque inferre absque causa cogente. Et ideo ubi non apparent manifesta indicia de malitia alterius, debemus eum ut bonum habere, in meliore partem interpretando, quod dubium est. Rursum respondens primo argumento, quod erat, judicium magis habet esse de eo, quod accidit in N. pluribus: sed in pluribus accidit, quod aliqui 295. male agant, quia scilicet in infinitis est manus, ut Eccl. 1. Primi enim sunt ieiunis hominis ad malum ab adolescentia sua, ut Gen. 8. ergo dubia debemus magis interpretari in malum, quam in bonum. Respondet ad 1. Melius est, quod aliquis frequenter fallatur habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod rarius fallatur habens malam opinionem de aliquo bono homine, quia ex hoc sit injuria alicui, non ex illo. Et ad 2. ait: Ideo ad hoc potius tendere debemus in tali judicio, quod hominem judicemus bonum, nisi manifesta ratio appareat in contraria. Ecce S. Thom. exprefse docet, quod etiæ habemus gravia judicia pro judicando potius malo, quam bono aliquo homine, tenemur sequi judicium minus pro bonitate, & judicare eum bonum: ergo ex S. Thom. non tantum intellectus potest physice, sed etiam debet assentiri minus verisimili judicando bonum eum hominem, etiæ adhuc graviora fundamenta pro judicando eo malo, dummodo ea fundamenta non sint manifesta, seu evidencia. Rogo, quid dicent Adversarij ad hunc textum, qui nō tantum negant intellectum posse prudenter, sed negant posse physicè assentiri minus probabile. & tamen in casu allato, à pracepto naturali charitatis obligamur ad judicandum eum hominem positivè bonum, (non autem non malum) ut loquitur S. Thom. ergo sèpe obligamur ad judicium minus probabile, & ad omnitudinem judicium magis probabile: ergo judicium minus probabile est ex se prudens, & judicium magis probabile est sèpe imprudens.
- Scio quod P. Thyrus diff. 10. §. 12. n. 58. N. querit, an quando est verisimilius simpliciter, & absolutè hominem esse malum, quam innocentem, posse intellectus judicare cum innocentem, quia cum tendat sub ratione veri, non videtur posse flecti à voluntate, ut judicet verum id, quod in actu primo apparet illi minus verisimile? S. Thom. videtur satis clarè in art. citato docuisse partem affirmativam, nempe, quod teneatur judicare eum innocentem; & P. Thyrus respondet: Sed quidquid sit, an physicè posse flecti ad se jucundandum, certum est, quod ex suppositione, quod 297. hoc sit possibile physicè, potest voluntas sancte imparare

perare aſſenſum de innocentia . & non potest imperare aſſenſum de commiſſo crimine , quamvis ſi antecedenter aq̄e , vel magis veroſimile . Sed contra 1. qui quomodo dicit , quidquid ſit , cum expreſſe S. Thomas affirmet , quod ego tenere formare bonam opinionem de proximo , etiſi graviora indicia pro formanda malitia de co opinione adiſit ? Ergo S. Thom. eo ipſo affirmat intellectum poſte phyſice à voluntate aſſentiri ad aſſentendum fundamen- to minori pro proximi bonitate , & talem aſſenſum eſt honestum , & fancte imperari , quia lex naturalis non obligat niſi ad honestum ; & idem S. Thom. negat me poſte li- citate formare judicium de malitia proximi , etiſi detur motivum probabilitus pro malitia : ergo S. Thom. apertè ſupponit intellectum poſte aſſentiri minus probabili , & quidem honeste , & prudenter , immo ad eum aſſenſum obligat ; & ſimil negat , quod omne ju- dicium mixum motivo longe veriſimili- orum prudens : ergo prudentia non necessaria connectitur cum probabilitate , nec imprudentia cum minori probabilitate . Contra 2. quia P. Thyrſus alibi ſape docet , quod etiſi intellectus phyſice poſit ex imperio vo- luntatis aſſentiri minus probabili , non tam- men prudenter , hic autem expreſſe docet oppofitum , ait enim : Certum eſt quod si poſſibile eſt , ut intellectus phyſice aſſentia- tur , pojet voluntas fancte imperare aſſenſum de innocentia , quæ eſt longe minus probabilis reatu ; ergo ſi pojet fancte , po- tent prudenter . N. 298.

tingentium) ſed magis pertinet ad bonum aſſe- tū . Eſce ex S. Thom. illud judicium fal- sum non nocet intellectui , quia eſt ex bono N. Th. aſſectu erga proximum : ergo quod toties dicit Palanco , & P. Eliz. quod error nocet intellectui , eſt omnino falſum : ergo ex S. P. Eliz. Thomā quoties adefit cauſa bona , non eſt cu- randum de judicij falſitate ; ſed potest qui ſequitur minus probabilem , cum ſequi ex optimo Divine bonitatis , ſuavitatis , & incomprehenſi Paterni in nos amoris concep- tu : ergo falſitas illius judicij non nocebit . Ut enim , quia proximus habet jus , nē judi- cetur malus , immo ut judicetur bonus , niſi fit evidens ejuſ malitia , judicium meum etiſi falſum adhuc eſt fanctum , & prudentis , & fancte , & honeste imperatur ; ita quia ego habeo jus mea libertatis , potero fancte i- qui minus probabilem , quoties itaſ pro le- ge non fit mihi certa . Hunc D. Thomā te- xutum dilatare mihi placuit , quia mirabiliter N. favet non tantum opinioni Philosophice , 302. quod intellectus phyſice poſit , ſed etiam opinioni Theologice , quod licet , & honeste poſit aſſentiri minus probabili motivo , ſtante oppoſito probabilitori ; immo hinc evin- citur licitus uſus opinioneſ minus probabi- lis , & quod falſitas ex licito aſſectu non no- cet intellectui . Alter textus S. Thomae eſt ex 3. Ethic. N. lect. 18. ante medium , ait enim : *Quia opinio- bilita (legunt alijs operabilita) ſunt contingenta , S. Th. non cogitur ratio ad aſſentendum huic , vel illi , sed in potestate habet homo , quod aſſentiatur uni ,* 303.

Nec dicere potest P. Thyrus, quod quia proximus habet ius nē judicetur malus, nisi malitia sit certa, ideo intellectum tunc non posse judicare cum malum. Contra enim est, quia hoc ipsum probat nostrum intentum: si enim proximus habet ius, nē judicetur malus, quoties non adest ratio certa pro malitia, etiā dentur fundamenta longē graviora pro malitia, quām pro bonitate; et ipso sequitur, quod intellectus non semper debet assentiri fundamento graviori, stante opposito minus gravi; & quod non omnis alienus nixus motivo longē probabiliori sit prudens: rursus sequitur non tantum, quod tunc non possit judicare cum malum, quin ex S. Thom. tencor judicare cum bonum, quia ait: *Ad hoc potius tendere debemus in tali judicio, quod hominem judicemus bonum, nisi manifestatio in contrarium appareat.* Et subdit: (quod diligenter notandum.) *Ipsi autem homini judicanti, falsum judicium, quo bene iudicat de alio, non pertinet ad malum intellectum ipsius,* (sic nec ad ejus perfectionem pertinet secundum se cognoscere veritatem singularium cō-

pars, & utriusque motiva intellectui simul proponuntur; hoc enim manifestat tō, non cogitur ratio ad assentiendum huic, vel illi, & potest huic, vel illi assentiri; si enim potest huic, vel illi assentiri, utique utraque pars contradictionis, & utriusque motiva per apprehensionem simul proponuntur; nam particula disjunctiva supponit pluritatem simultaneam, & collectivam utriusque termini sub disjunctione affirmandi. Constat 2. determinationem ad assensum unius partis præ alia pendere à voluntate, nam S. Thom. ait, intellectum non cogi cx sc, cùm non cogatur nisi ab evidentiā, sed à voluntate; ait enim *assensum, vel dissensum pendere à nostrā potestate, & imperio, & electione;* quæ omnia important liberum voluntatis actum. Constat 3. quod voluntas potest determinare intellectum ad quilibet partem; ergo etiam ad minus probabilem; nam S. Thom. loquitur indefinitè; ait enim, *ut accidit in omnibus probabilibus;* ergo cum minus probabile sit probabile, poterit intellectus assentiri illi, etiam præsente magis probabili, nam potest ex S. Thom. assentiri huic, vel illi; ergo habet simultatem potentiarum assentiendi utriusque divisim, seu alterutri. Constat 4. quod dicere, quod voluntas, stante æquali, vel inæquali probabilitate objectivā, potest intellectum determinare, ut assentietur cuiuslibet parti, est idem omnino, ac dicere, quod intellectus in omni probabili potest ex voluntatis imperio assentiri huic, vel illi: ergo Adversarij, qui nobis opponuntur, D. Thomas ait, *assentiri, vel dissensu;* nec cum S. Thom. loqui volunt, loqui debent nobiscum. His positis, Ita arguo ex S. Thom. Si intellectus stantibus simul motivis æquè probabilibus non potest assentiri cuique parti, falsa est D. Thomas propositionis, *Potest homo assentiri huic, vel alteri parti contradictionis, quando apprehensa non convincunt intellectum;* ubi utitur plurali adjectivo *apprehensa* nam haec propositionis, *Quoties apprehensa non convincunt intellectum, potest homo assentiri, vel dissensu;* ecce libertas specificationis immediata, negata à Philaleto, Mercor. Baron. Palanc. P. Thyrs. Merc. & P. Eliz. & ascerta à S. Thomā *vel saltem assensum, vel dissensum suspendere;* s' opponitur P. Thyrs. huic, *Quoties apprehensa non convincunt intellectum, non potest homo assentiri, aut dissentiri;* P. Eliz. fed hac secunda est Adversariorum, prima est D. Thomas: ergo si doctrina Adversariorum est vera, falsa est doctrina D. Thomas; & si doctrina D. Thomas est vera, ut fine dubio vera est, falsa est doctrina Adversariorum; nam duas contrariæ, aut contradictoræ non possunt simul esse vera. Hoc

idem argumentum convincit, quod homo potest, stantibus inæqualibus motivis, assentiri minori, nam S. Thom. ait: *Potest homo in omni probabili assentiri huic, vel illi parti contradictionis;* ergo falsa est haec propositionis contraria: *Non potest homo, stante motivo magis probabili, assentiri minus probabili;* si enim non potest assentiri minus probabili, non potest assentiri huic, vel illi parti contradictionis in omni probabili, sed tantum potest assentiri huic, nempe parti magis probabili, parti autem minus probabili non potest assentiri, sed ex S. Thom. potest assentiri huic, vel illi parti contradictionis in omni probabili, ergo potest assentiri minori.

Hinc evidenter rejicitur solutio, quam dat Palanco qu. 26. n. 133. textui citato ex S. Thom. 1. 2. qu. 17. art. 6. & ex qu. 14. de Veritate; ait enim Palanco, sicut in potestate voluntatis assentiri, aut dissentiri, cui voluntur, quia potest suspendere confidemtionem harum, vel illarum rationum ex gr. si vult assentiri affirmativæ, potest confidere ejus rationes, & non considerare rationes negativæ. Sed contra; quia S. Thom. vult, quod stantibus simul motivis potest voluntas eligere *assensum, vel dissensum;* non autem dicit, quod potest eligere considerare motiva assensu, vel considerare motiva dissensu; nec dicit, quod voluntas potest eligere assensum, vel dissensum, non stantibus simul motivis; immo hoc impliat; certum enim est, me non posse dissentiri, si tantum habeo motiva pro assensu; sicut etiam certum est me non posse assentiri, si tantum habeo motiva pro dissensu: ergo dum S. Thomas concedit libertatem immediatam assentiendi, vel dissentiendi, eo ipso supponit simultatem utriusque motivi. Lege S. Thomam 1. 2. qu. 17. art. 6. c. ubi examinans, an actus rationis imperetur, dicit id, quod nos.

Confirmo ex P. Moya n. 30. Si sententia contraria esset vera, numquam intellectus posset ex electione, & imperio voluntatis assentiri unius, aut alterius parti; nam vel motiva sunt æqualia, & tunc neutri potest assentiri, quia motiva æqualia se mutuo elidunt, aut Contrarij; sed necessario intellectus tunc omnem assensum, & dissensum suspendit; vel inæqualia, tunc autem juxta Contrarios intellectus soli probabilius assentiri potest: ergo doctrina D. Thomæ, quod intellectus ex imperio voluntatis potest assentiri unius, vel alterius, numquam locum habebit. Particula enim disjunctiva, *vel,* negat tantum simultatem utriusque assensu, non autem simultatem motivorum, seu potestatis, ad hunc, vel

vel illum divisim; immo hæc necessariò supponitur in voluntate liberæ. Est ergo, juxta § Tho. S. Thom. in intellectu ut subditu in probabilibus voluntati liberæ, est, inquam, simulatas motivorum, & potestatis ad hunc, vel illum assensum contradictorum divisim ponendum.

N. Confirmo 2. doctrinā apud Theologos in materia de Beneficijs omnino clasicā, quam trahunt etiam Scholastici in materia de In-

carne, ubi de meritis Christi D. an sint valoris simpliciter infiniti; inter quos videri pos-

p. Suar. P. Suar. P. Vatq. C. de Lugo. M. Go-

P. Valq. doy tom. 3. in 3. p. d. 45. n. 66. & alij: Fac-

Lugo, enim ut duo aequè digni perant idem benefi-

M. God. cium; in hoc cau, in neutro est condigni-

tas, ut alteri beneficium negetur; immo in

eo cau potest, fine unius oppositoris injuria,

alterutri beneficium concedi, & hoc licitum est, & ex Superioris conferentis gra-

tiā pender; ergo si inter duos oppositores

aequè dignos licitum est alterutrum eligere,

ne unius meritum elidit meritum alterius;

cur non licet intellectui inter aequè proba-

biles alterutram ex voluntatis gratia eligere,

abique eo quod motivum unius elidat moti-

rum alterius? Nec opponas: Saltem non po-

terimus eligere minus probabilem, sicut in-

ter oppositores eligi non potest minus dignus;

nam de hoc datur præceptum ante, & post Tridentinum; immo ex naturâ opposi-

tionis, & talium beneficiorum hoc evinci-

tur, nulla autem datur lex, ne eligatur mi-

nus probabilis: ergo supposito eo præcepto,

minus dignus in praesentiâ dignior manet

indignus; econtra minus probabilis non fit

improbabilis, stante probabili, quia nul-

la datur lex de non sequendâ minus proba-

bili, stante probabili.

N. Probat 2. quia possibile est peccatum

infidelitatis, & judicium temerarium: er-

go potest voluntas suo imperio flectere in-

tellectum, ut credat articulum falso pro-

positum ut minus probabilem, stante pro-

babilitate longè maiori articuli veri: rursus,

potest voluntas determinare intellectum ad

judicium ex motivo imprudenti, stante pro

alii parte tantum motivo prudenti, ut acci-

dit in judicium temerario: ergo multo magis

voluntas poterit flectere intellectum, ut af-

ficiatur partì A ex motivo prudenti, et si

pro parte B sicut motivum prudentius. An-

tecedens constat, tum experientia, tum ex

omnibus T.T. mihi satis erit C. de Lugo d.

10. de Fide s. 1. & P. Maurus qu. 30. de

Fide n. 27. quarent, quomodo intellectus

sit liber credere oppositum ei, quod fides do-

cet, cum judicet esse improbabile: ergo vo-

luntas non poterit tuñ imperare assentum ad oppositum: dicunt, quod ego in Tr. de Fide, quod ut intellectus ex voluntatis imperio credat imprudenter oppositum, non est necesse, ut illud sit probabile, satis est, ut intellectus habcat motivum cum aliquâ ipcie veri, licet non tanti momenti, ut pertingat ad probabilitatem, quia pondus maius requirit: sicut ut voluntas possit imprudenter amare obiectum, non est necesse, ut illud sit prudenter amabile, satis, ut aliquam habeat bonitatem: ergo licet obiectum oppositum videatur improbabile, & incredibile operando prudenter, non tamen est improbabile, & incredibile operando imprudenter.

Addo quod sicut contra reliquas virtutes N.

Theologicas, & Morales possum dupliciter 311.

peccare, nempe vel negativè non ponendo

actum præceptum amoris, spci, & tempe-

rantiæ, vel positivè ponendo actum vicium

odij, & desperationis, & intemperantiae; ita

etiam contra fidem possum dupliciter peccare, vel non credendo, dum tencor crede-

re, vel credendo articulum, quem tencor non credere; nulla enim nec levis disparitas

dari potest, cur in alijs virtutibus voluntas

sit libera libertate, tum contradictionis, seu

exercitij, quatenus potest amare, vel non

amare Deum, omitendo actum amoris præ-

ceptum; tum contrarietatis, seu specificatio-

nis, quatenus potest amare, vel odiare

Deum: eadem autem voluntas in materia fi-

dei non sit immediatè libera nisi libertate 312.

contradictionis, quatenus potest imperare

intellectui, ut credat, vel ut suspendat actum

fidei à lege Dei imperatum; non autem sit

libera libertate contrarietatis, quatenus pos-

sit imperare intellectui, ut credat articulum

verum, vel ut credat articulum falso: er-

go intellectus est liber non tantum quoad 313.

exercitium, seu credere, & non credere articulum fidei, sed etiam quoad specificatio-

nem, seu credere articulum verum, & credere articulum falso: ex. gr. non tantum

est liber credere Messiam venire, & non credere, seu omittere actum fidei de Messia ad-

ventu; sed etiam est liber credere Messiam venire, & credere positivè Messiam non ve-

nire.

Haec doctrinam tradit etiam M. Tapia N.

tom. 2. lib. 1. qu. 4. art. 1. n. 4 ubi ait, quod 314.

duplex potest esse voluntaria carentia fidei; M. Tap.

alia cum errore positivo contrario fidei, &

dicitur infidelitas contraria; alia sine errore

positivo, sed cum ignorantia culpabili ve-

ritatis, & hæc potest dici infidelitas privati-

va; & utraque est peccaminosa; & hujus di-

visionis

visionis meminit S. Thom. 2.2. qu. 10. art. 1.  
Hæc Tapia. Idem tradit P. Elizald. 2. p. lib.  
5. qu. 3. §. 2. mhi pag. 13. dicens: *Infidelitas*,  
et *hæresis contrariantur fidei*, et *confidunt, vel*  
*in privatione fidei debite haberit, vel magis in*  
*errore contrario*. Idem supponunt omnes

S. Tho. Theologi in 2.2. cum S. Thomâ qu. 10. art.  
P. Eliz. 1. qui ait: *Infidelitas duplicitate accipi potest*,  
*uno modo secundum puram negationem, ut dicatur*  
*infidelis ex hoc solo, quod non habet fidem*  
*alio modo potest intelligi infidelitas secundum*  
*contrarietatem ad fidem, quâ scilicet aliquis re*  
*pugnat auctoritati fidei, vel etiam contemnit ipsam*.  
Et post pauca subdit: *Quod infidelitas nega*  
*tiva in his, qui fidem non andierunt, non est pe*  
*ccatum; quod si illi damnantur, est propter alia*  
*peccata*. Nota autem quod S. Thom. dixit,  
dari infidelitatem secundum contrarietatem,  
non autem dixit, secundum contradicitionem tantum: ergo datur infidelitas, tûm  
co itradictionis, ut accidit in non credente,  
cum debet credere, tûm contrarietatis, ut  
accidit in credente, quod tenetur non credere.

N. 315. Confirmo 1. Plus excedunt motiva credibilitatis stantia pro veritate mysteriorum,  
quæ credit Catholicus, motiva credibilitatis stantia pro articulis, quos credit Calvinista,  
quâmotiva probabilitatis partis A probabilitioris excedent motiva probabilitatis partis B minus probabilis: & tamen intellectus ex voluntatis imperio assentiri potest articulo minus credibili, immo non nisi imprudenter credibili, ut accidit in Calvinista formaliter Hæretico: Rursum potest intellectus ex voluntatis imperio assentiri obiecto nulli  
motivo prudenti innixo, ut accidit in temerariè judicante; ergo multo magis intellectus inter motiva æquè probabilitatis constitutus poterit assentiri alterutri; & stans inter motiva inæqualiter probabilia assentiri poterit minori verè probabili, & prudenti ex voluntatis imperio.

N. 316. Confirmo 2. ex P. Card. tom. 3. disp. 56. à  
P. Card. esse innocentem, & tamen ex odio in eum  
postum credere cum esset reum: ergo possi  
bile est, quod voluntas flectat intellectum ad  
assensum partis leviter probabilis contra  
probabiliori oppositam; ergo multo magis  
ad assensum partis, verè, eti minus probabili,  
contra probabiliori; cum hac differentiâ, quod in illo casu voluntas habet  
potentiam physicam in intellectum, non  
moralem, seu licitam, nam temerè assentitur;  
in hoc physicam, & moralem, quia nulla  
lex vetat voluntati, ne imperet intellectui  
assensum circa verè, eti minus probabile,

Probatur 3. quia est extra omnem dubi  
tationis aleam dari Hæreticos; & Fideles  
transire posse ad hæresim formalem: sed ne  
gatâ possibilitate intellectui, ut assentatur  
æque, aut minus probabili, hoc est falsum:  
ergo talis probabilitas negari non potest.  
Minor probatur; quia vel intellectus Hæreti  
ci stans inter magis, & minus credibili, te  
netur adhædere credibili, vel non? Si non  
tenetur ergo neque stans inter magis, & mi  
nus probabile tenebit adhædere probabili  
ori. Si tenetur ergo implicat hæreticus for  
maliter; qui enim adhæret credibili, non  
potest esse hæreticus: sed omnis stans inter  
magis, & minus credibile adhæret necessario  
credibili, est doctrina Adversariorum: ergo  
nullus stans inter magis, & minus credibili  
potest esse formaliter hæreticus. Hoc  
argumentum latius expandam in responsio  
ne M. Mercori.

Probatur 4. enervando Contrariorum N.

argumenta. Motivum credibilitatis pro articulo  
vero, licet difficultet actum Calvinist  
circa articulum oppositum, non tamen à moti  
vo Calvinistæ tollit omnem vim allicient  
ad judicium faltem imprudenter. Simili  
ter motivum unicè probabile suavissimum ju  
dicij prudentis licet difficultet assensum im  
prudenter, & temerarium, non tamen tollit  
à motivo judicij temerarij levem veri ap  
parentiam, nam neque actus falsus Calvini  
stæ caret motivo levis apparentiæ veri, nec  
judicium temerarium, qui enim credit, & ju  
dicat, judicat propter motivum faltem leviter  
verum: ergo multo minus motiva æquè pru  
denter probabilia se enervant, nec maius tol  
lit omnem vim prudenter motivam à minori;  
etsi aliquo modo unum motivum diffi  
cultet actum nixum motivo opposito. Con  
firmo 1. quia stans inter motiva credibilitatis,  
quorum ea, quæ sunt pro nostrâ fide,  
sunt unicè prudenter credibilia; quæ autem  
pro sectâ Calvini, sunt tantum imprudenter  
credibilia, non suspendit necessario omnem  
assensum; nec stans inter motiva unicè  
movens ad assensum prudentem, & moti  
vum movens ad temerarium assensum, non  
suspendit necessario omne judicium, immo  
nisi potest motivo, cui voluerit, ergo multo  
minus intellectus stans inter motiva  
æquè, immo inæqualiter, prudenter tamen  
omnia probabilia, manebit necessario du  
bius.

Confirmo 2. quia stante motivo æquali, vel N.  
inæquali pro parte A, vel motivu pro parte B 320.  
æquale, aut minus, intellectum urget, vel  
non? Si urget, (ut certè urget ex paritate  
judicij temerarij, & peccati infidelitatis,  
quorum

quorum motiva est imprudentia, & levissime ad summum probabilia inclinant intellectum ad judicium imprudens, & haeresim) ergo est possibilis assensus partis B; nam impicit inclinatio naturalis ad terminum non possibilem, ut patet ex Phisica, & ex Theologia; possibiliora enim virtutis beatificae a S. Iohanna deducitur ex inclinatione naturali. Si non urget, ergo nec datur similitas probabilitatis, quam tamen M. Mercor. & Philiol. admittunt; nec datur judicium temerarium, nec haeresis intellectualis. Nec dicas ex similitudine inclinatione probari similitudinem assensum utriusque contradictionis; contra enim est, quia aliud est, quod utrumque simul motivum inclinet, & moveat ad alterutrum assensum scilicet, quod verum est; aliud, quod simul inclinet, & moveat ad utrumque simul, quod falso est. Confirmo 3. quia medium probabile, stante opolito probabiliori, habet suam verisimilitudinem gravem; ergo generare potest opinionem.

N. Probatur 5. quia quotquot eis Sanctis PP. militant pro perfectione obdientiae, inter quos nemini secundus est Noster Pater S. Ignatius, docent, obediendum esse Superiori in omnibus, in quibus non eluet eviderit peccatum; atque adeo quoties oppositum non est evidens, inclinandum esse a voluntate intellectum in id, quod superior praecipit: ergo intellectus inclinari potest a voluntate in opinionem Superioris, quam putat minus probabilem, & propriam putat probabiliori: ergo quoties evidenter non cogit intellectum ad unam partem contradictionis, supponitur ut indubitatum ab Affectis, quod intellectus possit ab imperio voluntatis inclinari ad assensum partis minus probabili, nam potest cogi ad assensum cuiusque partis non evidenter. Ratio est; quia etiama pars sit evidenter probabilior, adhuc tamen est incerta, & invidens: ergo non cogitur intellectus ad ejus assensum; ergo potest a voluntate flecti in oppositum, ut constat ex judicio temerario, ut bene P. Card. tom. 1. d. 15. a. n. 304. Accedit prudenterius D. Ignatij monitum, ut videri potest apud P. Francisc. Garciam lib. 4. cap. 8. in quo refert monita, quea S. Ignatius dicit P. Laynez ad Tridentinum Concilium definitio, ait enim: *Si ea, quea in disputatio-*

*nem vocantur, tuo consilio egeant, pacato ani-*  
*mo tuam sententiam dic, salvo semper meliori ju-*  
*dicio; bac enim, vel simili formulâ sententiam*  
*tuam concludere debes: & paulo post: Ne eas*  
*post novas opiniones, que inclinare videntur ad*  
*propositiones Hereticorum, aut eorum, qui no-*

*vas affectant opiniones; & quamvis Ecclesia*  
*necesse est partem definire, ne curam affirmato-*  
*rum adhesione, quantumvis tibi valde probabi-*  
*lis videatur. Et paulo ante dixerat: In dispu-*  
*tationibus, que controvertentur, adduc rationes,*  
*que pro utriusque parte militant, ne videaris tua*  
*sententia valde addicetus. Hæc S. P. Ignatius*  
*in signi Theologo, cuius tota summa ad hoc*  
*reducitur, ne quis tenaciter adhæreat pro-*  
*priæ opinioni etiæ sibi probabiliori; immo*  
*utriusque parte rationes trahendas, adeo ut*  
*tutum sit quamlibet sequi ex non definitis,*  
*dummodo rationi solidae nitatur. Addo quod*  
*si voluntas potest inclinare intellectum ad*  
*peccatum, nempe ad haeresim, & judicium*  
*temerarium, multo magis inclinare poterit*  
*ad bonum, nempe ad assensum prudentem,*  
*omisso prudentiori. Lege P. Star. 1. 2. d. 10. P. Star.*  
*sec. 1. & P. Card. tom. 3. d. 56. a. n. 360. Mi-*  
*hi satis est prudens monitum S. P. Ignatij*  
*vetantis Theologo cuicunque, esse in sua*  
*opinione tenacem: ergo tales vult suos esse*  
*Theologos, ut quamlibet possint sequi, etiæ*  
*propria videretur probabilior.*

## §. II.

## Rationes secunde, &amp; tertia conclusionis.

## S U M M A R I U M.

*Etiam in questione facti potest intellectus a vo-*  
*luntate flecti in minus, aut æquæ probabilitate: ra-*  
*tiones, n. 323.*

*Eadem Historia affirmata à centum, & negata*  
*à centum, est utrimque prudenter credibilis,*  
*n. 324.*

*Non ita duo contra duo; cur? n. 325.*

*Licet alteruter tesis vagè sumptus mentiatur,*  
*non ideo tollitur omnino authoritas, n. 326.*  
*Aliud est, quod si prudenter credibile Petrus*  
*occidisse Paulum; aliud, quod Iudex datus*  
*testimonio probabili, immo probabiliori, pos-*  
*fit jus dicere in Petrum; illud verum, hoc*  
*falsum, n. 327.*

*Rationes P. Card. cur intellectus in questione ju-*  
*ris possit deponere dubium, non in questione*  
*facti, n. 328.*

*Nullitas earum, n. 329.*

*Unice probat, quod Iudex non possit ferre sen-*  
*tentiam, non autem, quod in questione facti,*  
*intellectus non possit assentiri æquæ, aut minus*  
*credibili, n. 330.*

*Rationes tertia conclusionis, n. 331.*

*Intellectus necessitatur ad judicium evidens pro-*  
*babilitatis, aut probabilitatis, non tamen*  
*ad probabilitatem, n. 332.*

*Falsum, quod, quia pars B est minus verisimi-*  
*lis, sit minus vera, & magis falsa, & econ-*  
*tra, cur? n. 333.*

Quod

## D I S P V T . V I I I .

330

**Q**UOD autem etiam in quæstione facti possit intellectus à voluntate flecti, ut afficiatur parti æquæ, aut minus probabili, ut dixi in 2. *conclus.* contra P. Card. constat

P. Card.  
S. Tho.

N.  
323.

N.  
324.

N.  
325.

N.  
326.

authoritas enervet aliam in ordine ad prudentem assensum, dico enim adhuc esse prudenter credibilem, tam mortem, quam non mortem, & utrumque esse fide dignum; etiæ enim vagè sciam aliquem mentiri, non ideo scientia de mendacio alterutrius testis tollit ab utroque autoritatem, sed tantum tollit, ne Judex sententiam dicat, quatenus Judicis vetitum est, certam mortis sententiam ferre, nixus tantum testimonio probabili immo, etiæ niteretur testimonio probabiliori, idem Judicis prohibetur, debet enim crimen esse taliter semiplenè probatum. Quare aliud est, N. esse prudenter credibile, quod Petrus occidit Paulum; aliud esse probabile, quod Judex dicit tantum testimonio probabili unus testis, possit certam contra Petrum mortis sententiam ferre: primum do, alterum nego; quomodo enim Judex certam contra Petrum mortis sententiam dicat nixus autoritati æquæ probabili de culpa, ac de non culpâ Petri? immo etiæ niteretur autoritati maiori, hoc non potest.

Dices ex P. Card. *ll. cc.* quod una probatio aequalis elidit sibi aequalem; & ideo Judex habens aequalem pro occidente, ac non occidente autoritatem, manet dubius. Idem ait evenire in casu matrimonij, in quo aequalis probations de morte, ac non morte alterius conjugis caufant dubium. Idem in casu restitutionis, habens enim aequalem pro facta, ac pro non facta restitutione rationem, manet dubius. Confirmat *tom. 3. diss. 5. cap. N. 16. n. 813. & 815.* dicens intellectum in quæstione facti inter duos testes sibi aequalis, & contradicentes manere necessari dubium, & non nisi temere assentiri alterutri, ut enim prudenter assentatur, habere debet maiorem rationem pro una parte: & *n. 815.* ait, quod licet qualis juris, & qualis facti convenient, quod intellectus stans inter motiva aequalia dubitet, attamen magnum inter eas est discrimen, quod intellectus inter duos aequales testes stans in quæstione facti, non habet modum, quo deponat dubium; at in quæstione juris, licet ab initio dubitet, habet modum, quo deponat dubium in ordine ad proximam; est autem iste, (in *n. 816.*) ex imperio voluntatis intellectus inclinatus in partem A, solvit rationes contra partem A, adeoque manet sine impedimento, ut assentatur parti A, nixus rationi partis A; atque adeo licet ab initio intellectus fuerit dubius, attamen solutâ opposita ratione, & nixus rationi facientes parti A, deponit dubium assentiendo parti A: licet ergo non sit maior ratio pro parte A, quam pro B ex parte intellectus, est tamen ex parte voluntatis

luntatis inclinantis ad partem A, præ B, & imperantis afferentum partis A, pia E. Nec voluntas agit irrationabiliter inclinando intellectum ad A, præ B, hoc enim, inquit, negatur, & sine probatione afferitur, quod voluntas, ubi non est evidenter veri, non posse licet inclinare intellectum ad A; si enim physicè potest, ut Contrarij concedunt, cur non moraliter, seu licite? Afigetur enim lex Divina, vel humana obligans voluntatem suspendere suam inclinationem in æquè probabilibus: & n. 827. ait, hunc modum deponendi dubium non habere intellectum in quaestione facti, quando uterque dicit *vidi*; nam in quaestione juris, cum haec nitatur discursui, & discursus discutit solvatur, intellectus habet modum, quo discursum, & rationes unius solvat. Hæc P. Card.

Sed contra 1. quia hæc omnia, vel probant intellectum neque in quaestione juris 332. posse sequi æquè probabile, & posse dubium deponere, vel probare posse in quaestione facti. Si enim voluntas, ut P. Card. arguit P. Card. facti. Si enim voluntas, ut P. Card. arguit M. Mer contra Mercor. & Baro, potest physicè im- M. Mer. contra Mercor. & Baro. cinare intellectum, infert contra illos, posse etiam moraliter, seu licite, cum nulla de- tur lex vetans; ita ego dico contra P. Card. si voluntas potest physicè in quaestione facti inclinare intellectum, ut afferatur, et si temere, ut ipse ait, cur non, ut afferatur prudenter? Contra 2. quia fallum est intellectum carere modo deponendi dubium in quaestione facti, ut enim in quaestione juris, solvendo rationes oppositas unius partis deponit dubium; ita à pari enervando autoritatem unius deponet dubium in quaestione facti. Contra 3. quia sicut intellectus stans inter plures æquales doctrinæ Doctores potest deponere dubium circa agenda, ut P. Card. concedit, cur non in ordine ad credenda? Contra 4. quia ego nec levem vi- deo disparitatem inter quaestione juris, & facti; cur intellectus stante duplicit æquali motivo posse determinari ad afferentum unius præ alio in quaestione juris, non autem facti? Certe si decem Doctores omni exceptione maiores dicant mihi, concessum esse tale privilegium; & tamen, immò plures negent concessum, quæ opinions sunt circa factum, possum sequi, quod placet. Quare bene ait P. Moya tom. 2. qu. 7. § 4. quod omnia tra- P. Moya. tom. 2. qu. 7. § 4. paria, ijsdem omnino argumentis probatur, 333. quibus prima; nam hoc convincit S. Tho- P. Epist. mas loquens de omni probabili s. hoc judi- S. Th. cium temerarium, & peccatum infidelitatis; qui enim judicat temere, cognoscit evidenter suum fundamentum esse levissimum, & oppositum esse evidenter probabile; & qui credit oppositum ei, quod fides docet, cognoscit evidenter maiorem credibilitatem articuli veri, nam nostra mysteria, ut omnes TT. docent, sunt evidenter credibilia; & tamen credit oppositum: ergo à pari licet pars A apparcat evidenter minus probabilis, & pars B evidenter magis probabilis, attamen hæc evidenter

damnationis sententiam, peccatum est. Duo N. itaque P. Card. confundit; aliud est, quod 330. stante æquali pro occidente, & non occidente, motivo, probatione, & testimonio, posse fit Judex ferre sententiam damnationis; hoc autem negatur: aliud, quod Jusdex non posse fit prudenter credere occidem s. hoc autem potest: neque C. de Lugo ab eo citatus C. de ei favet, quia de Lugo non probat, nisi quod Lugo. in quaestione facti non posse fit Jusdex, stante æquali probatione pro non occidente, ferre sententiam mortis, quod certum est; non autem negat, quod Jusdex posse fit speculativè, & prudenter judicare occidem potius, quam non occidem s. potest enim: qua propter licet fit speculativè probabile, Petrum esse homicidam, attamen non est prædictè probabile, quod in Petrum creditum probabilitate homicidam, certa mortis sententia dici posse, ut recte P. Salas 1. 2. 4. 8. P. Salas. scilicet 4. n. 42. & de Lugo d. 16. de Jus. n. 100. C. de Ad alia dico eodem modo; nempe stante du- Lugo. bio facti speculativè, vicitum esse Jusdex ferre sententiam, sed in Criminalibus reum non esse damnandum; in Civilibus rem esse di- dividendam, aut fortes mittendas, ut aiunt plures apud P. Moyam: non ita in alijs du- P. Moy. bijs facti s. dubitans enim, an votum emiserit, non tenetur implere, quia certa libertatis potest vincer dubitatem voti, ut com- muniter DD. apud P. Sanch. tom. 1. Sum. lib. 1. cap. 10. a. n. 34. ergo ex dubio facti of- P. Sanch. toto ex contradictione testium æquilibrium, quoad Judices, non valet argumentum ad alia dubia facti speculativa non impeditia judicium practicum de licentia operationis, ait C. de Lugo l.c. & P. Moya tom. 2. qu. 7. Lugo. n. 48. Imme si fuis contra P. Card. agere vellem, ostenderem ex allatis exemplis deduci oppositum, quatenus jura nobis favent, volunt enim in foro externo, quando testes sunt æquales, ferendam esse sententiam in favorem possidentis.

Tertia conclusio, quæ est contra P. Es- N. parza, ijsdem omnino argumentis probatur, 331. quibus prima; nam hoc convincit S. Tho- P. Epist. mas loquens de omni probabili s. hoc judi- S. Th. cium temerarium, & peccatum infidelitatis; qui enim judicat temere, cognoscit evidenter suum fundamentum esse levissimum, & oppositum esse evidenter probabile; & qui credit oppositum ei, quod fides docet, cognoscit evidenter maiorem credibilitatem articuli veri, nam nostra mysteria, ut omnes TT. docent, sunt evidenter credibilia; & tamen credit oppositum: ergo à pari licet pars A apparcat evidenter minus probabilis, & pars B evidenter magis probabilis, attamen hæc evidenter

evidentia probabilitatis non impedit assentum circa minus probabile, quo modo evidenter credibilitas non impedit assentum circa articulum falsum. Denique retorique: Sicut ex eo, quod intellectus non potest non assentiri evidentiis de minori probabilitate, non sequitur non posse non assentiri motivo minus probabilitate ex eo, quod assentitur reflexe evidentiis de maiori probabilitate, non sequitur non posse non assentiri maiori probabilitati. Addo aliud esse evidentiem maioris, aut minoris probabilitatis, aliud ipsam maiorem, aut minorem probabilitatem. Intellectus necessitatibus quidem assentiri evidentiis maioris, aut minoris probabilitatis, non tamen ipsi maiori, aut minori probabilitati; quapropter poterit intellectus ex voluntatis imperio assentiri parti minus probabili, nec necessitatibus assentiri probabilitori, licet hoc sit evidenter probabilior; ut enim dixi, aliud est, quod intellectus necessario assentitur evidentiis tam maioris, quam minoris probabilitatis; aliud est, quod necessario teneatur assentiri ipsi maiori, aut minori probabilitati. Ratio est; quia non ex eo quod B est minus verosimile, est minus verum, seu magis falsum; nec ex eo quod A est magis verum, est magis verum, seu magis absit a falso; aliud enim est, quod quia verosimilius videtur magis distans a falso, & quia minus verosimile, videatur minus distans a falso; aliud, quod minus probabile minus distet a falso, & magis probabile magis distet. Primum est verum, secundum falso. Demum doctrina P. Espanza tota in hoc fundatur, quod ex ipso, quod unum extremum sit evidenter probabilius, ex ipso ob evidentiem ei oppositum non maneat probabile. Verum adhuc hoc concedo, ex hoc unicè colligitur, quod tunc non potero licet sequi illud extremum, quia non manet amplius probabile; non autem quod absolvè sequi non potero: quo modo Hæreticus illicite sequitur articulum falsum, stante evidenti maiori credibilitate articuli oppositi veri, & nullà prudenti credibilitate articuli falsi, cui tamen adhaeret.

## S E C T I O V.

Referuntur, & reselluntur Adversariorum responsiones.

## §. I.

Responso M. Mercuri.

## S U M M A R I U M.

Docet, hominem, ex mysteriis fidei proponen-

tur ut evidenter credibilita, non posse credere oppositum, n. 334.

Docet, omne evidenter credibile debere apparet certum, & credi non posse, nisi evidenter credibile, n. 335. 336.

Alia ejus rationes, n. 337.

Docet, quod evidenter signorum necessitatibus intellectum ad actum fidei, adeoque non est liber libertate exercitij, sed tantum specificationis quod modum, n. 338.

Docet, in his, que intellectum non convincunt, liberum esse libertate exercitij, & specificationis, n. 339.

Docet, obediens credere, esse certò verum, quod Prelatus jubet, n. 340.

Contradiciones M. Mercuri, n. 341.

Evidentia credibilitatis requiritur, ut objectum sit prudenter, non ut sit credibile, n. 342.

Minus credibile potest, n. 343.

Si intellectus non potest assentiri minus credibili, non datur Infideles, & Hæretici, nisi materialiter, n. 344.

Non debet transiri ab eo, quod intellectus potest, ad id, quod debet, n. 345.

Quandomam intellectus teneatur ad credibilium, quando non? n. 346.

Adhuc non tenet paritas: in materia fidei teneatur ad credibilium, ergo in agibilibus ad probabilem, n. 347.

Sicut peccator, bonum, quod amat, non judicat esse melius Deo, ita nec Hæreticus fidem, quam sequitur, judicat esse credibilem, n. 348.

Hæreticus peccaret ad summum, dando locum passioni, non verò credendo falso, n. 349.

Sicut contra alias virtutes, ita contra fidem, duplíciter peccatur, n. 350.

Prohibetur infidelitas positiva, adeoque est possibilis, n. 351.

Si Infidelis credere non potest minus credibile, Deus vetat credere magis credibile, n. 352.

Fides est saltem libera libertate exercitij, & ideo pia affectio est necessaria: rationes, & Dolores, n. 353.

Judicium credibilitatis revelationis, quod est evidens, confundi non dabit cum iudicio revelationis, quod est obscurum, n. 354.

Dicere fidem esse liberam ex hoc, vel illo motivo, est dicere scientiam esse liberam, n. 355.

Sicut aliarum virtutum actus sunt immediatè liberi, ita fides, n. 356.

Libertas considerandi diversa motiva, impinguntur illis, quibus libertas prædeterminatur, n. 357.

Talis libertas convenit scientie, n. 358.

In subdito scipe repugnat hoc judicium, quod jubet Prelatus est certum, aut verius, n. 359.

Magis

N. **M** Agister Mercor. 2. p. art. 5. vult ho-  
334. minem, cui mysteria fidei proponun-  
M. Mer. tur ut evidenter credibilia, non posse crede-  
re oppositum.

N. Quia (art 1.) evidenter credibile debet ap-  
335. parere certum: ergo cum implicet, ut utrum-  
que contradictorum appareat certum, im-  
plicat, ut simul appareat credibile; ergo si  
apparet evidenter credibile Messiam venire,  
non potest eidem esse credibile Messiam non  
venire; ergo licet posit suspondere assen-  
tum de Messia adventu, non tamen credere  
potest Messiam non venire. Ex hoc infert,  
quod intellectus numquam judicare poshit  
utrumque contradictorum esse credibile,  
etio. judicet adeste pro utroque motiva vali-  
da pro credibilitate, quam inducerent, nisi  
ratione contrarietas se eliderent, ut dixit  
de probabilitate. Confirmat ex eo, quia sup-  
ponit intellectum non posse credere aliquid,  
nisi sit evidenter credibile.

N. Ait 2. pag. 75. quod si infideli proponan-  
336. tur contradictria cum aequali motivorum  
M. Mer. credibilitate, nulli parti poterit assentiri, &  
multo minus parti minus credibilium quia  
intellectus assentiri non potest objecto, nisi  
sit evidenter credibile; tum quia sicut testes  
contrari nihil probant, ita in hoc casu; tum  
quia nullus potest prudenter credere, nisi  
habet motiva maiora pro parte, quam cre-  
dit.

N. Tertiò pag. 78. postquam sibi respondit,  
337. nos dicere posse ejus argumenta unicè pro-  
bare, quod ut quis prudenter credat, assen-  
tiri debet credibili, non autem probare,  
quod absolutè intellectus non poshit assentiri  
minus credibili, eti imprudenter: Re-  
sponde tria; primum est, quod eti hoc to-  
tum daretur, tandem verum esset, quod sicut  
in credibilibus tenetur quilibet assentiri cre-  
dibili, & peccat assentiendo minus credi-  
bili, ita in agilibus tenetur quilibet ad magis  
probabile, & peccabit sequendo minus pro-  
bable. Secundum est, intellectum non pos-  
se physicè assentiri parti minus credibili, &  
ideo imprudenter credit, non quia assentiri  
minus credibili, sed quia illud minus  
credibile appetit ex passione aliquā sibi evi-  
denter credibile. Tertium est, quod pecc-  
atum infidelitatis non consistat in cre-  
dendo oppositum fidei, sed in non creden-  
do propositum sufficienter à fide; ex. gr.  
non confitit in credendo Messiam non  
venire, sed in non credendo Messiam ve-  
nire.

N. Quartò ait 2. p. art. 6. quod habens evi-  
338. dentiam signorum non liberè credat liberta-  
te exercitū, sed tantum libertate specifica-  
Tom. I.

tionis, quantum ad modum. Primum pro-  
bat; quia evidētia signorum necessitat intel-  
lectum, nō suspendat actum fidei. Alterum  
probat; quia eti Fidelis tunc necessitatetur ad  
actum fidei, potest tamen actum fidei elice-  
re ex hoc, aut illo motivo, sicut bene, vel ma-  
le, nempe vel ex pia affectione in Christi D.  
obligatum, vel ex solo credibilitatis motivo.  
Addit in his, quæ intellectum non convin-  
cunt, liberum est credere libertate, tum ex  
339. exercitū, tum specificationis, quatenus acci-  
dere potest ex duabus contradictrorū alter-  
um esse bonum, & conveniens credenti,  
ad eoque potest hanc partem præ oppositā  
credere libertate specificationis.

Quintò ait 2. p. art. 2. circa finem, quod N.  
quando subditus contra propriam opinio-  
nem sibi probabiliorem obedit Prelato, tunc 340.  
M. Mer. non adharet parti minus probabili ex solo  
motivo minus probabili, sed ex præsum-  
ptione, quod Prelatus jubeat tantum, quæ  
honesti sunt, & credit certò esse verum,  
quod antea ex motivo intrinseco judicabat  
minus probabile, & concludit casum non  
esse ad rem.

Antequam directè impugnam, qua do-  
ctus, & modestus M. Mercor. tradit, opere  
341. M. Mer. pretium est ejus contradictria notare. Pri-  
mum est, quod, ut supra dixi sed. 1. M.  
Mercor. 2. p. art. 3. aperte supponit posse  
utramque contradictrorū judicari proba-  
bile; & 2. p. art. 1. ait, aliud esse judicare  
utramque partem contradictionis esse pro-  
babile, aliud probabiliter assentiri utriusque.  
Primum concedit, secundum negat, sicut  
autem dum negat, non negat intellectum  
posse seorsim assentiri utriusque, hoc enim po-  
test per omnes; sed negat posse intellectum  
assentiri simul utriusque, quod omnes conce-  
dunt; ita dum concedit intellectum posse  
judicare utramque probabile, non concedit  
præcise, quod poshit divisim, sed quod si-  
mul poshit; hoc enim concedit in primo,  
quod negat in secundo; sed in secundo ne-  
gat simultatem assensum contradictrorū,  
ergo concedit in primo simultatem probabi-  
litatis utriusque contradictrorū. Idem patet  
ex alijs locis a me relatis sed. 1. §. 2. nempe,  
quod M. Mercor. admittat simultatem pro-  
babilitatis utriusque contradictrorū. Hic au-  
tem in primā relatiā response supponit hoc  
esse fallum: ecce igitur contradictrio: duo  
objecta non possunt simul esse credibilia,  
sicut non possunt simul esse probabilia: duo  
objecta possunt simul esse credibilia, sicut  
possunt esse simul probabilia. Hæc eadem  
contradictrio clarius patet 2. p. art. 3. pag. 57.  
ait enim in resolutione questionis intellectu

Ff

actu

## DISPVT. VIII.

334

actu considerantem utramque partem contradictionis esse aequalis probabilitatis, &c. ergo supponit utrumque contradictionis posse simul apparere probabile; ergo etiam utrumque credibile; vel si hoc negat, & illud.

Secunda contradictionis, & inconsequentia est, quod 2. p. art. 10. pag. 113. §. nota 2. ait, intellectum posse dilputationis gratia iequi partem minus probabilem stante probabilius opposita; hic autem in 1. & 2. response paulo ante adducta, vult intellectum non posse assentiri parti minus credibili; ergo concedit simul, & negat intellectui potentiam *physicam* assentendi parti minus credibili: concedit, dum concedit posse intellectum assentiri parti minus probabili; negat, dum negat posse intellectum assentiri objecto minus credibili. Tertia contradictionis est, quod ut dixi paulo ante in 1. response, concedit intellectui, cui est evidenter credibile Messiam venisse, libertatem exercitij, ncmpe posse suspendere assensum, & posse assentiri Messiam venisse; & tamen in ejus doctrinā relata hic response. 4. hoc negat, dum ait intellectum habentem evidenter signorum non libere credere libertate exercitij, quatenus evidenter signorum necessitat intellectum, nē actum fidei suspendat.

Quarta est, quia *hoc loco paulo ante* citato ait, in his, quae intellectum non convincunt, liberum esse credere libertati tūm exercitij, tūm specificationis, & tamen prius dixerat, quod habens evidenter signorum non libere credi libertate exercitij, quae si bene considerentur, tibi contradicunt; nam evidenter signorum non convincit intellectum in ordine ad objectum credendum, sed tantum necessitat intellectum ad judicium evidens de credibilitate, & credenditate fidei; fides autem non est judicium de credibilitate objecti, sed de ejus existentiā, aut non existentiā. Ecce igitur contradictionis intellectus non convictus est liber libertate exercitij: sed habens evidenter signorum non est convictus circa mysterium credendum; ergo est liber illud credere, aut omittere: rursus habens evidenter signorum non est liber libertate exercitij: sed intellectus non convictus de mysteriis credendi veritate habet evidenter signorum; ergo intellectus non convictus, non est liber. Quinta est, quod 2. p. art. 5. ait, quod intellectus non potest credere aliquid, nisi sit evidenter credibile; & tamen 2. p. art. 6. supponit ut certum, quod intellectus credere possit aliquid non evidenter credibile; ait enim intellectum nō

convictum (convincitur autem iuxta M. Mercor. ab evidentiā signorum, seu credibilitatis) esse liberum; ergo intellectus credere potest aliquid non evidenter credibile. Quae omnia mihi videntur contradictionia.

Modo directe impugno per partes responses. Primam 1. quia falsum est, quod intellectus non possit credere, nisi objectum sit evidenter credibile; nam evidentiā credibilitatis ad summum requiritur, ut objectum sit prudenter credibile, non autem, ut sit credibile, ut confat experientiā eorum, qui cito, & ex levi fundamento credunt; hi enim credunt, quod non est evidenter prudenter credibile, immo habent evidenter de non prudenter credibilitate objecti, quod credunt, & ideo imprudenter credunt. Falsum 2. est, quod repugnat, ut utrumque contradictionis sit evidenter credibile; sicut enim utrumque esse potest evidenter possibile, aut probable, ita etiam utrumque evidenter credibile. Addo confundi a M. Mercor. similitatem credibilitatis, quae non est nisi grave pro utrāque parte contradictionis fundamentum, vel autoritas, cum credibilitate similitatis, quae est compositio assensus cum assentiu; hoc est impossibilis, non illa. Falsum 3. quod omne evidenter credibile debet apparere certum, nisi ad summum moraliter, ut contingit in mysteriis Fidei, quia quia sunt tantā evidentiā credibilia, eorum veritas est moraliter certa. Ex hoc autem quod mysteria sunt moraliter certa, non tollit quin imprudenter possit credere aliquid; quod enim sunt, qui habent evidenter credibilitatem, ex. gr. de existentiā Christi D. in Sacramento, & iisdem ea existentiā est moraliter certa, & tamen eam imprudenter negant?

Secundam impugno 1. quia falsum est Infidelem, cui contradictionia proponuntur cum æquali motivorum credibilitate, nulli parti assentiri posse; si enim, ut dixi, assentiri potest parti minus credibili, quanto magis quæ credibili? hoc enim adeo mihi certum est, ut si negetur Infidelem assentiri posse parti minus credibili, negabo dari Hæreticos, & Infideles, nisi materialiter. Vel enim Infideles, dum Apostolis prædicantibus Messiam venisse, crediderunt non venisse, habebant præsentia motiva credibilitatis pro adventu Messie, vel non? Si non habuerunt, non peccarunt, nullum enim peccatum est non assentiri objecto carenti omni motivo: si habuerunt, quæro, an motiva pro adventu Messie reprobata fuerint ut magis valida, quam pro non adventu? si ut magis valida, ergo, stante maiori credibilitate

litate pro adventu Messiae, crediderunt non adventum; atque adeo habeo intentum, quod assensi sint objecto minus credibili, immo non prudenter credibili, nempe non adventui Messiae, & ideo peccarunt: si autem motiva pro non adventu proposita fuerunt ut minus valida, non peccarunt credendo non venisse, quia crediderunt objectum magis ei credibile. Contra 2. quia falsum est, quod intellectus non possit assentiri objecto, nisi sit evidenter credibile; hoc enim ad summum verum est de prudenti, non de imprudenti, & peccaminoso assensi, ut est assensus Hæretici. Contra 3. quia quod dicit de testibus, suprà sect. 4. §. 2. satisfecit, & paritatem contra P. Cardenas retorci. Contra 4. M. Mer. quia duo valde divergentur. Mercor. confundit, nam 2. p. art. 5. ab initio expressè dicit se loqui de potentia physica intellectus, nempe an possit assentiri minus credibili, omisso credibili, non autem an Fideles teneantur semper assentiri credibili; numquam autem probat intellectum non posse imprudenter assentiri minus credibili; quod tamen in praesenti totum questionis punctum est, & erat probandum. Immò si hoc probaret, probaret mihi nullum dari formalē Hæreticum, quatenus, juxta Mercor. nemo potest assentiri nisi credibili; quomodo autem Hæreticus sit, qui assentitur credibili, immò quomodo peccabit, cum prudentissime operetur, qui credibili assentitur?

N. Tertiam impugno 1. quia transit à questione, quid intellectus possit, quod unicè modo disputatur, ad questionem, quid intellectus debeat. Contra 2. quia an intellectus teneatur assentiri credibili, adeoque in agilibus teneamur sequi probabilius, exanimabitur infra hæc paritas; modo dico quod intellectus tenetur ad summum sequi credibili, vel quoties oppositum sit incredibile, vel in illis, que sunt simpliciter ad salutem necessaria; non autem in illis, que inter DD. Catholicos hinc inde controvenerunt; ex. gr. an Christus circumcisus fuerit culto ferreo, an lapideo; an à Deiparā, an à S. Joseph, an die Martis, an die Veneris incarnatus, &c. in his enim nemo tenetur ad credibili, immò potest sine culpa credere minus credibile; quia in his non datur lex obligans ad credibilius. Addo nullam esse paritatem, quia judicium ex. gr. quod Sacraenta sint decem, non facit illa esse septem tantum; at judicium, quod tale opus non sit peccatum, facit non esse peccatum; ergo non valet, teneor in materia fidei ad credibili; ergo in agibili ad proba-

Tom. I.

bilis. Contra 3. quia in illis verbis, intellectus non potest physice assentiri minus credibili, & si assentiretur illi, assentiretur, quia ex passione aliquā illud appetit sibi evidenter credibile; in his, inquam, verbis, vel sibi contradicit, si affirmat simul, & negat, quod assentiat minus credibili; vel aperte negat dari Hæreticos formales; qui enim assentitur evidenter credibili, non potest esse Hæreticus formalis; sed tunc Hæreticus assentiens objecto minus credibili, assentitur illi, quia sibi ex passione appetit evidenter credibile; ergo non potest esse Hæreticus formalis.

Confermo: Ut enim dicit non potest, quod N. voluntas peccatoris amans temporale bonum à Deo vetitum, amet illud judicando esse melius Deo, alias omnis peccator est Hæreticus; sed absolute dici debet, quod amet illud cognoscens non esse melius Deo, & bono spirituali opposito, & ideo peccata ita dici non potest, quod Hæreticus credens Christum D. non esse in Sacramento, credit hunc errorem, judicando esse evidenter credibile, & articulum verum esse evidenter incredibile, quia in hoc casu Hæreticus, & errare per illud judicium judicando, nempe esse evidenter credibile Christum D. non esse in Sacramento; & esse evidenter incredibile cum ibi esse; & non est Hæreticus formaliter, qui enim credit evidenter credibile, & non credit evidenter incredibile, non est formaliter Hæreticus. Contra N. 4. quia etsi tunc Hæreticus det locum passionis, ut proponat articulum falsum tamquam evidenter credibile, peccabit quidem dando locum passioni, non tamen credendo articulum falsum, quia assentitur tunc objecto evidenter credibili juxta Mercor.

Contra 5. quia dum ait peccatum infidelitatis non confitere in credendo oppositum fidei, sed in non credendo propositum sufficienter a fide, duo confundit, & ideo falsum dicit; quia etsi non credere Incarnationem sit contra præceptum positivum fidei obligantis ad assentium Incarnationis, attamen hic non est positivè Infidelis, (etsi non sit Infidelis) nisi habeat actum positivum, quo credit non Incarnationem: ut enim contra præceptum charitatis, temperantiae, & aliarum virtutum possum dupliciter peccare, vel committendo odium à Deo vetitum; ita contra præceptum fidei potest quis dupliciter peccare, vel committendo actum fidei contra præceptum fidei obligans ponere illum, ex. gr. non credere Incarnationem; vel ponendo actum vetitum à præcepto negativo fidei, ex. gr. positivè credere non

Ffij Incarna-

Incarnationem. Igitur. M. Mercor. semper petit principium, dum ait non posse Hebreum credere oppositum fidei, licet posse non credere articulum fidei; cur enim non potest per dissensum positivum negare Incarnationem, nisi quia vis non posse intellectum absentiri objecto minus credibili? Sanè sicut in alijs virtutibus lex præcipiens actum violatur per omissionem actus præcepti, & lex vetans actum violatur per positionem actus vetiti; ita in materia fidei, lex præcipiens actum fidei violatur per omissione actus præcepti: ergo lex vetans actum oppositum violabitur per positionem actus vetiti, seu infidelitatis; nam nullus prohibet impossibile: ergo si infidelitas positiva prohibetur, est possibilis; sed infidelitas positiva est circa oppositum fidei apparente minus credibile, ergo est possibilis actus circa minus credibile, quo modo amor circa minus amabile.

Addo, & quero à M. Mercoro, an Judæi positivè negant adventum Messie, negaverint eum adventum, quatenus non adventus apparuit illis evidenter credibilius, quam adventus? Si affirmat, ergo prudenter negarunt, eti imprudenter, & ex culpa permisérunt, ut passio proponeret non adventum, tamquam credibiliorem. Si negat, ergo habuerunt dissensum positivum circa minus credibile. Confirmo 1. quia sicut nullus dicet, quod homicida, eti ex passione procedat, nullus, inquam, dicet, quod judicet homicidium esse evidenter maius bonum non homicidio; immo ideo occidendo peccat, quia cognoscit homicidium esse minus bonum, & esse vetitum: ita nullus dicere potest, quod eti Hæreticus ex passione, ex. gr. quia fides vera prohibetur illi sub pena mortis, & confiscationis, nullus, inquam, dicere potest, quod judicet articulum faltum esse evidenter credibiliorem articulo vero; immo ideo peccat credendo faltum, quia cognoscit se credere faltum, levissimā veri apparentiā tantum. Confirmo 2. quia si Infidelis non potest credere minus credibile, Deus prohibet credere magis credibile, quod est absolum; prohibet enim assensum circa articulum faltum; vel ergo assensus circa tale objectum est circa credibilius, & sic prohibet credere credibilius; vel circa minus credibile, & sic Infidelis potest credere minus credibile. Vide quæ dixi sed. 4. §. 1.

Quartam impugno; quia non video, quomodo negari possit actum fidei esse saltem liberum libertate exercitij, esto quis habeat evidentiam signorum, seu credibilitatis, nam

omnes TT. docent oppositum, & ideo volunt, & ut certam admittunt, & necessariam ad fidem supernaturalem, piam voluntatis affectionem, cum S. Thomā 2.2. qu. 1. art.

4. & qu. 2. art. 1. ad 3. quod efficaciter probat P. Suar. d. 6. de Fide sed. 6. & 7. C. de C. de Lugo ibi d. 10. sed. 1. P. Hurt. de Mend. Lugo, ibi d. 45. P. G. Hurtad. ibi d. 4. diffic. 7. P. P. M. Card. tom. 4. d. 13. n. 2. omnes enim sentiunt nostræ fidei mysteria, esse evidenter credibilia, & Fidelem esse liberum credere, aut omnitem actum fidei, ut patet tum ex Trident. sed. 6. cap. 6. dicente, homines dif. ponit ad iustitiam, dum excitat Divinā gratiā, & adiutat, fidem ex andiū concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, quæ divinitus revelata, & promissa sunt; tum ex S. August. 11. 26. in Joan. dicente, Multa potest homo facere non volens, credere autem non potest nisi volens; tum ex Scripturā, quæ fidem ipsis vocat obedientiam, ita Act. 6. Multa turbat Sacerdotum obedientiā fidei; & Apostolus 2. ad Cor. 10. ait: Captivantes intellectum in obsequium Christi, captivatur autem per voluntatem; tum ex S. Thomā 2. 2. qu. 1. art. 4. dicente, assensum fidei esse liberum; tum ratione, quia Dei revelatio, quæ est saltem partialiter objectum fidei, obscurè propinatur; nam evidētia signorum reddit quidem evidētē credibilem revelationem, non autem reddit evidētē revelationem: ergo cum motivum formale fidei non sit evidēt, non necessitat intellectum ad assensum. Ad N. do: Si fides non esset libera, non esset meritoria, cū meritum supponat libertatem. Vide TT. P. Ripald. P. Bernal. Herinx. P. Ripal. Mastrum, Pontium, Gonet. &c.

Contra 2. quia evidētia signorum necessitat intellectum ad judicium evidēt credibilitatis, non autem ad actum fidei, & in hoc æquivocatur M. Mercor. confundens M. Mercor. judicium fundatum in evidētia signorum, N. quod dicitur judicium evidēt credibilitatis, cum ipso actu fidei sequente ad judicium evidēt credibilitatis; hoc enim quia evidētus tūpēndi non potest; potest autem actus fidei, quia inēvidēt. Contra 3. quia dicere, quod actus fidei sit liber, cō quia potest imperari ex hoc, aut illo motivo, est negare fidei libertatem; hoc enim modo etiam actus scientiæ liber erit; nam potest Mathematicus ex hoc, vel illo motivo, ex. gr. lucri, vel honoris, imperare sibi mathematicam demonstrationem: ergo in Fideli nulla alia libertas dabitur, quam quæ in Mathematico; sed hoc dici non potest, nam demonstratio mathematica nūtūt p̄m̄fis evidētibus, actus autem fidei nūtūt testimo

N.  
352.

N.  
353.

monio Dei obscurè proposito, et si evidenter credibili: ergo &c.

Contra 4. quia sicut aliarum virtutum actus non tantum sunt liberi, ut fiant ex hoc, vel illo motivo, ex. gr. amor Dei non tantum est liber, quatenus esse potest, vel ex Dei bonitate ut sibi bona, vel ex eadem ut mihi bona, sed etiam est liber in se liberate exercitij, & contrarietatis, & non tantum puræ diversitatis, quatenus voluntas est libera amare, & non amare; amare, & odire; ita hoc idem dicendum est de actu fidei, quatenus intellectus judicans evidenter credibilem existentiam revelationis, est liber credere, & non credere, credere, & discredere, ut bene Herinx *tom. 3. d. 7. an. 11.* & P. G. Hurt. *disfic. 7.* cùm fides non sit minus meritoria, quam aliae virtutes.

Sicut ergo libertas in his, ex. gr. licet evidens sit melius esse amare Deum, quam non amare, vel odire, est ad extrema opposita contradictoriæ, & contrariæ, non autem est ad actus tantum diversos ex diverso motivo; & sicut evidencia, quod melius sit amare, quam non amare, vel odire Deum, non tollit a voluntate libertatem exercitij, seu contradictionis; & libertatem specificationis, & contrarietatis, non autem puræ diversitatis; potest enim amare, & omittere amorem; potest amare, & odire Deum: ita etiam Fidelis liber erit ad actum, & non actum fidei; ad actum fidei, seu assensum circa articulum verum, & assensum circa articulum falsum. Evidentia enim de credibilitate Incarnationis non facit evidenter Incarnationem, sed unicè facit evidenter credibilem; eaque evidencia credibilitatis necessitat quidem intellectum ad judicium evidens de credibilitate, quod judicium non est actus fidei; non autem necessitat ad judicium de existentia Incarnationis; quia adhuc dato judicio evidenter de credibilitate existentie Incarnationis, intellectus est liber, tūm ut credit, datur Incarnationis; tūm ut omittat hunc actum; tūm ut credit, non datur Incarnationis. Contra 5. quia hæc doctrina pugnat cum priori: vel enim intellectus est determinatus ad credibilius, & sic caret libertate specificationis; vel non? & sic assentiri potest minus credibili, & minus probabili.

Dices cum M. Mercor. intellectum esse liberum libertate specificationis, ut credit minus credibili, quatenus potest deferere magis credibili, & magis considerare, aut unicè considerare minus credibili, & dein credere. Sed contra 1. quia hoc modo ligatus erit liber, quia in sensu diviso à catena potest curvare; quæ responso ijs omnibus impug-

Tom. I.

nari potest, quibus libertas Prædeterminatum. Contra 2. quia talis libertas specificationis datur etiam in habente evidentiā, nam potest Mathematicus abstrahere intellectum à tali demonstratione, & considerare oppositum; libertas autem, quæ à Theologis tribuitur fidei Divina, toto Cælo differt à libertate, quæ tribuitur scientiæ. Ter-

N. 358.

tho. 358. & fidei, & heres habere potentiam ad

crecordum magis, vel minus credibile, & ad

crecordum verum, & falsum divisim; do-

ctrina autem Mercori tollit simulatam po-

tentia ad utrumque, & unicè concedit cre-

dendi potentiam in sensu diviso à motivis

credibiliis; quo modo Mathematicus

habet potentiam negandi demonstrationem

in sensu diviso ab evidentiis præmissis.

Quia autem libertas est ista? Sanè nulla: er-

go vel intellectus non habet libertatem spe-

ificationis quadam credere, vel si habet, ut

habet immediatam in alijs actibus merito-

rijs, habebit etiam immediatam ad actus fi-

dei, adeoque assentiri poterit minus credi-

bili.

Quintam impugno 1. quia in subdito sæ-

pe est impossibile hoc judicium, judico esse

verius, quod jubet Praelatus. Contra 2. quia

obedientia stat eum judicio proprio dictante

non esse probabilius, quod jubet Praelatus;

et si simili etiam judicare posset esse probabi-

liter honestum, quod jubet.

Omitto impugnare, quæ tradit art. 7. ubi docet, quod si una ex duabus opinionibus sit aliquanto probabilius altera, non poterit intellectus assentiri probabiliori, quia tunc dubitat, & una enervat aliam. Sed contra; quia hæc omnia fatis rejecta sunt tota sectio- ne. Hoc tantum scio, quod si quæ ex M. Mercor. retuli hoc §. sunt vera, nullus Hæ- reticus erit formalis, quia omnis assentitur semper credibili: erit quidem ignorans, quatenus assentitur articulo falso, quem putat esse credibili: non tamen erit Hæ- reticus ob dictam rationem. Rursus omnis peccator erit Hæreticus, quatenus per errorem judicat melius esse nunc furtum non furto.

## S. II.

Responso M. Palauci.

## S U M M A R I U M.

Docet fidem esse liberam non immediate, n. 360.

Docet Hereticum ideo peccare heresi formalis, &

imprudenter assentiri sua fæcta, quia ex ejus

culpa appare credibili, n. 361. 362.

Docet, quod temere judicans, poterit sè gravis-

Ff iiij sima

*sim rationi nisi, qua talis apparer illi ex passione, n. 363.*

*Docet, quod ut actus sit liber, sit imperatus, non est necesse, ut codem, & pro eodem instanti possit existere, quo est potentia, n. 364.*

*Ait, argumentum ex *Immac.* Conceptione plus virulence continere, quam efficacie, n. 365.*

*Ait, post *Decretum Alex. VII.* esse illicitum disputare, an Deipara fuerit cum labore concepta, n. 366.*

*Ait, PP. Dominicanos, vel supponere opinionem piam esse probabilem, vel, sensu examine probabilitatis utriusque opinionis, celebrare *Conceptionem ex sensu*, quo *Ecclesia*, n. 367.*

*Ait, licet non sit de fide, quid Deipara *Conceptione* non sit sancta primo animationis instanti, est tamen de fide, quod sit sancta in eosensu, & pro eo instanti, quo *Ecclesia* eam colit, n. 368.*

*Impugnatur, à n. 369.*

*Nolle considerare motiva nostra, est actus voluntatis; ergo non potest esse heres, n. 370.*

*Cur actus nixus motivo, quod ex inconfidantia oppositi appetit credibilis, non sit heres formalis, sive à n. 371. ad 376.*

*Sicut alijs virtutibus inest libertas immediata contrarietas, ita fidei, à n. 372.*

*Non daretur *judicium temerarium*, n. 376.*

*Actus liber debet esse eo instanti, licet non omni eo instanti, quo potentia, n. 377.*

*Omne constitutus potentiam proximam liberam debet componere cum actu, & alias fides non foret libera, nec heres, nec asensus, nec disensus opinativus, late à n. 376. ad 380.*

*Tota libertas immediata erit circa motiva, n. 381.*

*Etsi non liceat disputare, an liceat opinari? n. 382.*

*Contradiccio *Palanci*, n. 383.*

*Alibi requirit *judicium directum de veritate rei*; hic dicit, satis esse *judicium de probabilitate*, n. 384.*

*Landantur PP. Dominicani, n. 385.*

*Ostenditur efficacia argumenti ex *Immac. Conceptione*, à n. 382. ad 386.*

N. 360. **P**otquam *Palanco* qu. 26. à n. 110. cum communis TT. Ioppofuit fidem Divinam esse liberam non tantum libertate contradictionis, quatenus Fidelis potest credere, & non credere, sed etiam contrarietas, quatenus potest credere mysteria fidei, vel credere errores oppositos, ait 1. actum fidei esse liberum libertate tantum mediata, non immediata contrarietas; id est, actus fidei non est ita liber, ut stante consideratione articulorum nostrarum fidei, intellectus possit

proximè asseriri illis, aut positivè dissentiri illis, credendo errores oppositos; sed tantum dissentiri potest non consideratis fidei nostrae motivis; atque adeo intellectus considerans motiva fidei ut credibiliora, non potest immediate dissentiri articulo fallo, sed tantum mediata, quatenus potest non considerare nostrae fidei motivis, & considerare motivis opposita tamquam credibiliora, & sic dissentiri his motivis oppositis propositis ut credibilioris.

Ait 2. à n. 118. ideo *Hæreticum* dissentiri N.

imprudenter nostræ fidei, & dissentiri imprudenter suis erroribus, quia ex culpâ *Hæretici* apparent ei nostra mysteria, dum illis dissentitur, minus credibilius & ex ejus cul-

pâ proprij errores, dum illis dissentitur, apparent credibiliores; voluntariè enim negligit considerare, ut debet, nostra mysteria, qua bene considerata, apparent illi credibiliora; & tunc non potest, stante hac maiori credibilitate, dissentiri nostris mysterijs.

Hinc n. 119. dicit, quod nolle considerare fidei motiva, non sit peccatum hæresis formaliter; est tamen, inquit, causaliter proximè, qua inde immediate oritur, quod ejus errores apparent ei magis probables, & illis dissentiantur, qui affensus erroneous, est

formaliter peccatum hæresis voluntarium in causa immediata, oritur enim ex eo, quod ad fidei motiva attendere noluit. Idem repetit

n. 124. dicens *Hæreticos* ideo peccare peccato hæresis formaliter, qua suis erroribus adhærent, & eos credibilius judicant, non præmissâ comparatione motivorum pro suis erroribus, cum motivis nostræ fidei pro suis mysterijs. Et n. 127. at, quod *Hæreticus* formalis, dum actu fidei negat, habeat quidem motivum sufficiens pro credibilitate mysteriorum fidei, sufficiens, inquit, conditionum, & remotè; & quod ex culpâ ipsius *Hæretici*, non est proximè, & absolute sufficiens, quatenus ex commodo rei temporalis, aut odio in Ecclesiam, aut ex alia passione non vult serio considerare, & conferre nostra motiva cum suis.

Ait 3. n. 128. quod temerè judicans putat N.

se gravissimæ rationi inniti; quia tamen ea 363.

ratio illi appetit gravior ex defectu confide-

rationis debitæ motivorum frantum pro ju-

dicio opposito, ideo peccat, & temerè judi-

catur. Quare temeritas judicij non confitit in eo, quod nitatur fundamento leví, & quod

judicet contra motiva apparentia actu gra-

viora, sed in defectu considerationis debitæ

motivorum oppositorum.

Ait 4. à n. 136. libertatem fidei, & opini-

onis satis superque salvare per hoc, quod 364

dum

dum intellectus urgetur motibus aequalibus, posuit eo instanti vellet assentiri cuiuslibet pro instanti sequenti; non autem necesse est, ut possit assentiri eodem instanti alterutri ex motivis. Ratio est, quia ut actus aliquis sit liber, non est necesse, quod in eodem, & pro eodem instanti, in quo est potestas, possit existere actus, si sit actus imperatus; qui enim fideliter, dum fideliter, habet libertatem proximam ad surgendum, & tamen non potest in eodem instanti, & pro eodem instanti surgere, sed solum immediate post: ergo a pari ut homo sit liber credere hoc, aut illud, dum aeterno considerat motiva utriusque, non est necesse, quod possit assentiri pro eo instanti, quo considerat motiva contraria partis affirmativa, ut validiora, sed sufficit, quod possit velle pro eodem instanti assentiri affirmativa, & ex hoc velle, sequatur immediata post suspensio considerationis pro negativa, & consequenter ad defecutum dicta confiderationis sequatur assensus affirmativus.

N. Ait 5. n. 139. argumentum ex opinionibus contrariis circa Immaculatam Conceptionem, quod Teril. & Moya celebrant, plus virulentiae continent contra Dominicanos, quam efficacie contra team sententiam; & n. 140. redarguit P. Moyam dicentem, Dominicanos adiuc sentire Deiparam in originali conceptam; & querit, ab eo undam hoc ficiat, nam animi sensus non nisi per os dignoici potest: sed PP. Dominicanus post Alexandri VII. Decretum numquam asseruerit Deiparam in originali conceptam, licet aliqui hoc ante illud Decretum asseruerint: ergo perperam P. Moya docet eos ita sentire. Dein ut argumentum solvat, negat suppositum, nempe, quod licet disputare, an necne Deipara sit in originali concepta; eo enim ipso, ait n. 139. quod Ecclesia silentium illis indixit, ne partem, quam olim PP. Dominicanos defendebant, publice proferant, eo ipso non licet, nec asserere, nec probabiliter judicare esse in peccato conceptam; & esse minus probabile, quod sit fine peccato concepta. Qui enim, inquit, hodie defenderet, quod sit minus probabile opinio negans esse in peccato conceptam; & quod sit magis probabile, affirmans esse in peccato conceptam, absque dubio contravenire Decreto Alexandri hoc prohibentis: ergo cum PP. Dominicanus sit obsequientissimi Ecclesiae filii, non asserunt, nec defendunt opinionem piam pro Immaculata Conceptione esse minus probabilem oppositam, nec hoc putare possunt, stante in sua via citato Decreto. Quare subdit presumendum esse, quod opinio pia, vel sit illis longe

probabilior, vel suspenso examine probabilitatis utriusque opinionis, tam praeterea, quam minus praeterea, Deiparae Conceptionem celebrari eo sensu, quo celebrat Ecclesia, abstracthendo ab opinionibus inter DD. controversis: et si enim non sit de fide Conceptionem primo instanti animationis fuisse Immaculatam, adeoque nec sit de fide Deiparae Conceptionem esse dignam cultu hyperdulie in eo instanti; attamen de fide est 368. Deiparae Conceptionem esse sanctam, & cultu hyperdulie dignam in eo sensu, & pro eo instanti, pro quo, & in quo Ecclesia Catholica eam colit; ac prouide securius, & certius in hoc sensu colitur, quam secundum hanc, vel alteram opinionem. Quare concludit esse fibi incredibile, quod PP. Dominicanus post Alexandri Decretum asserant, quod opinio pia adhuc sit ipsis minus probabilis.

— Impugno primam omnibus quae adduxi N. contra Merc. cur enim negatur fidei libertas 369. immediata contrarietatis, nisi praeceps, ut neget intellectum esse immediate liberum, ut assentiat errori proposito eo instanti ut minus credibili, immo ut prudenter incredibili?

Secundam impugno; quia nolle considerare motiva nostre fidei, quae considerata ut debent, apparerent evidenter, & unicè credibili, non est peccatum heresis formalis, sed infidelitatis: ut enim velle considerare motiva nostre fidei, ob quae appetit unicè prudenter credibili, non est fides formalis, nam fides est actus intellectus, illa autem voluntio est actus voluntatis; ita nolle considerare illa, sed velle considerare opposita, ob quae articulus falius appetit credibili, non est heresis formalis, hæc enim est actus intellectus, illa autem nolitio est actus voluntatis. Dicere autem, quod actus intellectus nixus motivisstantibus pro articulo falso, & ob quae appetit credibili articulo vero, ex culpabili non consideratione motivorum, quae stant pro articulo vero, sit heresis formalis, est nihil dicere. Tum quia assensus ille erroneus, quem Palanco n. 119. ait esse formaliter peccatum heresis, nititur motivo credibili: sed assensus nixus motivo, quod ex culpabili non consideratione motivorum nostræ fidei, appetit credibili, non potest esse peccatum heresis formalis: ergo dictus assensus erroneus, nixus motivo viro credibili ex culpabili inconsiderantia motivorum veræ fidei, non potest esse heresis formalis. Minor probatur, quia licet illud motivum, cui nititur assensus erroneus, appetit credibili ex culpabili

pabili inconsiderantia motivorum verae fidei, attamen nulla est culpa, immo juxta Palanco datur necessitas assentiendi credibiliori: ergo licet assensus ille erroneus sit peccatum in causa, quatenus Haereticus considerare non vult motiva verae fidei, nullum tamen est peccatum in se; ergo dictus assensus erroneus non est peccatum formale in se, sed tantum in sui causa; ergo dictus assensus multo minus est peccatum haereticus formalis in se. Tum quia assensus erroneus mixus motivo, eti ex negligencia culpabili, credibiliori, nimirum motivo credibiliori, & ita nimirum, ut itante illa maiori culpabili credibiliitate, Haereticus non sit liber credere oppositum, quia intellectus stans inter magis, & minus credibile, tenetur, si assentiri velit, assentiri credibiliori, ut docet Palanco: ergo per talem assensum erroneum non est formaliter Haereticus, quia ad illum tenetur, si ejus motivum sit, eti ex culpâ, credibilius; sed unicè erit Inndelis, quatenus negligit considerare motiva verae fidei, quia considerata apparet credibiliora.

N. 372. Tum quia absque omni ratione, & praeceps ut defendatur, quod intellectus non possit assentiri immediate objecto minus probabili, & minus credibili, negatur in fidei, & in Haeretico libertas immediata contrarietas; si enim haec admittitur in omni virtute, nam amans bonum delectabile per honesto, adhuc judicat maius bonum esse bonum honestum, quam bonum delectabile, & tamen adhuc stante co-judicio habet libertatem immediatam ad amplectendum bonum delectabile, quod judicat minus, & contrarium bono honesto; cur haec libertas immediata contrarietas negabitur in materia fidei? Ergo licet Haereticus judicet suum articulum esse minus credibilem, & oppositum esse credibiliorem, adhuc hoc judicio stante poterit per errorem assentiri suo, & dissentiri nostro. Quare argumentum Palanci probat quidem, quod assensus erroneus praestitus objecto ex culpâ credibiliori, sit culpa, quod fatemur, nam est culpa in causa, quatenus Haereticus culpabiliter negligit considerare, ut debet, nostrâ fidei motiva, & ideo suæ sectæ motiva apparent illi credibiliora. At non probat, quod assensus praestitus objecto apparenti ex culpabili negligientia credibiliori, sit culpa in se; immo juxta Palanco volentem, quod intellectus teneatur assentiri credibiliori, ita ut non possit assentiri minus credibili, non potest ille assensus esse culpa in te. Rursus non probat, quod assensus erroneus praestitus objecto ex culpâ credibiliori, sit haereticus for-

malis; tum quia omnis haereticus formalis est formaliter, & immediate in se peccatum; sed ille assensus est tantum peccatum in causa, nempe in culpabili negligientia Haereticus nolens considerare motiva nostrâ fidei; ergo ille assensus non est haereticus formalis: tum quia tota ratio peccati in eo assentiu procedit ex nolitione considerationis motivorum nostrâ fidei; sed talis nolitio non est haereticus formalis, est enim actus voluntatis, & ad summum est peccatum infidelitatis; ergo talis assensus erroneus mixus objecto apparenti, ex culpâ, credibiliori, non est haereticus formalis.

Confirmo: quia ex Palanco tenemur conformari nos dictamini vincibiliter errore: ergo licet sit culpa nolle considerare verae fidei motiva, supposita tamen eâ non consideratione, & maiori credibiliitate articuli falsi ex eâ ortâ, nulla est culpa articulo falso assentiri; ergo si nulla nova culpa adest, nulla quoque haereticus formalis erit in eo assentiu, nam volitio non considerandi vere fidei motiva, ad quam inconsiderantiam sequitur, quod articulus falsus videatur credibilius, non est haereticus; similiter non est haereticus formalis, sed ad summum materialis, (nam non est peccatum in se formale) assentiu ille erroneus praestitus objecto, quod ex culpâ apparet credibilius.

Tertia impugnata manet ex dictis; nam nullum judicium est in se formaliter, & immediate peccatum. sed tantum in causa, proponente tamquam gravius fundamentum, illud, quod in se est levissimum.

Quartam impugno; quia ea doctrina totam libertatem evertit, & non est ad rem. Non est ad rem, quia nemo dicit, quod ut actus sit liber, debeat poni eo omni instanti, quo est potentia, sed latit est, ut actus sit comedem instanti cum suâ potentia liberâ; ita fessio, eti consequens ad volitionem secendi, est libera, quia stat cum ipsa volitione comedem instanti; eti fessio non sit omni eo instanti, quo volitio, nam volitio est prior fessione. Evertit totam libertatem, quia ut actus aliquis sit liber, necesse est, ut omnia, quae constituent eis potentiam, talia sint, ut invariata stare possint cum actu oppositio; est enim similitas potentie, eti non sit potentia similitatis: ergo ut fides, & opinio sint libera, necesse est, ut omnia, quae ex parte actus primi requiruntur ad actum fidei, componi possint cum haereticis formalibus credibiliortas nostra fidei prærequiruntur ex parte actus primi ad actum fidei: ergo haec ipsa credibiliortas nostrâ fidei persistere debet, quando quis elicit haereticum formam.

formalem; sed ea non perficit; ergo nec fides, nec haeretis formalis sunt liberae. Nam ad actum fidei prærequisitum ex parte actus primi credibilioritas nostra fidei, quæ credibilioritas nostra fidei non prærequisitum ad haeretum formalem; immo ad hanc juxta Palanco prærequisitum credibilioritas arti-  
culi talis: ergo nec fides est libera, quia tunc non datur potentia proximè expedita ad haeretum; nec haeretis est libera, quia tunc non datur potentia proximè expedita ad actum fidei. Idem dico de opinione, nulla enim erit immediate libera, nam hic as-  
fensus, *licitum est pingere*, ita prærequisitum ex parte actus primi motivum probabilius, ut motivum disensus apparere simili debeat minus probabile: & hic disensus, *non est lic-  
itum*, ita ex parte actus primi prærequisitum motivum probabilius pro negando, ut motivum asensus apparere simili debeat minus probabile: ergo neque asensus, neque disensus opinativus erit immediate liber, sed tota libertas erit ad summum mediata; seu erit libertas assumendi modo motivum A ut probabilius, & motivum B, ut minus probabile; & econtra, modo motivum B ut probabilius, & motivum A, ut minus probabile: ergo tota libertas immediata erit circa motiva, non circa actus; nulla autem est ratio tribuendi libertatem immediatam circa motiva, & negandi circa actus, nisi præcise, ut defendatur placitum, seu quod intellectus assentiri non possit minus probabili. Addo talem fore opinantiū libertatem, qualis est hominis ligati in ordine ad motum; ut enim ite non est liber ad motum, nisi in sensu diviso à catena, ita homo non est liber disentiri, nisi in sensu diviso à motivo probabilius itante pro asensu.

Quintam impugno 1. quia do non esse licitum disputare, an Deipara sit sine labore concepta; quero, an sit licitum in utramque partem opinari? Si non est; fateor argumentum nullum esse, ut dicam *dis. 10.* quia tamen hoc non docent M. Baro, & M. Mercor, contra quos P. Moya ad hominem arguit; ideo contra illos est infoluble, supposita corum doctrinæ; nam vel negare debent licitum opinari minus piam, quod non negant, immo oppositum affirmant; vel si licet opinari minus piam, sequitur evidenter, quod detur similia probabilitatis utriusque opinionis, immo quod licet sequi minus probabilem, ut infra. Contra 2. quia non video, quomodo haec propositiones, quas Palanco tradit *n. 179.* sint liberæ à contradictione. Non est de fide Deiparam fuisse primo animationis instanti immaculatam;

nec est de fide ejus Conceptionem esse eo instanti dignam cultu hyperdulie: Est de fide Conceptionem Deiparæ esse sanctam, & dignam cultu hyperdulie in eo instanti, pro quo, & in quo eam colit univertaliter Ecclesia Catholica. Non, inquam, video; nam Ecclesia Catholica universalis, vel putat Deiparæ Conceptionem esse sanctam, & dignam cultu hyperdulie pro instanti immediate sequenti ad animationem, & sic non celebrat Immaculatam Conceptionem Deiparæ pro primo instanti animationis; hic autem sensus videtur alienus à sensu Fidelium, qui colunt immunitatem ab originali Deiparæ pro omni instanti; ergo pro primo, & non tantum pro secundo. Vel putat Ecclesia Deiparæ Conceptionem esse dignam cultu hyperdulie pro primo animationis instanti; tunc autem secunda propositio opponitur primæ. Contra 3. quia alibi Palanco decla-  
mat contra nos, quod sine judicio directo de  
veritate rei, cum solo judicio de certa pro-  
babilitate veritatis possimus licet operari; hic autem ait, quod PP. Dominicani hodie post Alexandri VII. Decretum, vel putent opinionem piam esse probabiliorem; vel fal-  
tem, quod suspicio examine veritatis, & probabilitatis opinionis magis, & minus pie, celebrent Deiparæ Conceptionem. Hoc autem idem est ad dicere, quod celebrent Conceptionem sine judicio prævio de veritate immunitatis à peccato; immo de probabiliitate, aut probabilitate immunitatis à peccato.

N.  
384.  
Palanc.

Contra 4. Si redarguit P. Moyam, cō quod dicat PP. Dominicanos adhuc post Alexandri Decretum sentire Deiparam esse cum originali conceptam; redarguit, inquam, quod eorum interiora explorare ve-  
lit; quomodo in hoc ipsum longe peius Palanco incidit, dum ait argumentum ex Deiparæ Conceptione à P. Terillo, & P. Moyā <sup>P. Teril.</sup> adductum, plus virulentum, quam efficaciam continere? Satis fuisset lecendare, quam alios (principiū P. Moyam, & Terillum adeo benemeritos) virulentum in Religionem sanctitatem, & magisterio orbi toto celebrem culpare. Ego fane ejus indolis sum, ut nec levi dignarer aspectu P. Moyā, & Terilli lucu-  
brationes, si scirem in clarissimam Religionem virulentos, sanctum enim apud me est, nemini sapientia lumen prælucere, qui in integrum Religionem aculeum exercit. Po-  
terat igitur M. Palanco sibi temperare, alijs parcere, & argumentum solvere. Nam eo p. Moy. Deiparæ argumento utitur P. Moyā ad ho-  
minem contra M. Baro, & M. Mercor, qui M. Bar.  
Palanc. volunt probabilius sibi esse Deiparam cum originali

## D I S P V T . VIII.

342

originali conceptam; ait autem P. Moya, quod si hoc est illis probabilius, non poterunt colere Deiparam primo instanti creationis, & infusionis animæ in corpus ab originali præservatam, ut declarat Alex. VII.

N.  
386.

nam juxta eosdem illicitum est sequi minus probabilem. De cetero P. Moya magnâ eruditio jure merito afferit tom. 2. tr. 1. qn. 2. §. 2. certissimum sibi Deiparam sine labe conceptam, subdens, quod licet Alexander vetet, ne quis afferat, quod opinans Deiparam in peccato conceptam, sit Hereticus, aut peccet mortaliter, non tamen vetat, ne quis ita sentiat. Hoc certum, quod sine peccato faltem veniali, non licet opinari minus piam. Vide P. Moyam loco citato n. 22. cui omnino subscrivo, paratus ipsa sanguinis effusione hoc Deiparae privilegium tueri; & me d. 2. n. 130.

§. III.

Responso P. Thyrſi.

### S U M M A R I U M .

Docet Hereticum aſtentiri ſuo objecṭo, tamquam certo, quia nullus Hereticus putat ſe Hereticum, n. 388.

Docet, quod DD. Catholici ſuis opinionibus aſtentur cum formidines Hereticis, ſine illâ, ſuis erroribus, n. 389.

Docet, quod ſi noſtra fides proponeretur Heretico, ut credibilior, & ſui errores, ut incredibiles, non poſet hiſ aſtentiri, n. 390.

Docet omnem Hereticum rogarum, cur ſua ſc̄lē adharet, diſcurram, quia ea proponit, ut certa, & noſtra fides, ut falſa, n. 391.

Docet Hereticum eo instanti, quo ſuos errores credit, non eſe liberum amplecti noſtram fidem, nec Catholicum, fidem Calvini, num. 392. 393.

Docet quenlibet noſtra motiva penetrantem ex periri, ſibi impoſſible eſe diſentiri, & credere falſum, n. 394.

Docet auctum fidei non eſe immediate liberum quoad ſpecificationem, ſed tantum quoad exercitium, n. 395.

Aſſignat diſcriben, quod auctus ſcientia eſt tantum liber quoad uſum ſ. auctus fidei quoad uſum, & exercitium, n. 396.

Ait iudicium temerarium niti indicis iudicanti gravibus, eſi ex paſſione, n. 397.

An ſuſpicio ſit peccatum grave, ex S. Thom. n. 398.

Docet iudicium temerarium ſtare in certo iudicio de malitia proximi, nixo indicis ex leviibus, ſed ex paſſione gravibus, n. 399.

Docet, quod ſi temere iudicans cognoveret levi-

tatem fundamenti, eadem inſanti inferret, & reſarciret injuriam, n. 400.

Cauſe iudicij temerarij ex S. Thom. n. 401.

Tota doctrina P. Thyrſi eſt ſuppoſitio ſua concluſionis, n. 402.

Diſcriben inter libertatem, quam P. Thyrſi. & nos damus Catholicu, & Heretico, n. 403.

Falſum, quod Hereticus non putes ſe Hereticum; cur? n. 404.

Falſum, quod noſtra ratio nimis proberet, hic enim illud nimis eſt idem, ac magis, n. 405.

Falſum, quod ſi noſtra fides eſt Heretico evidenter credibilior, non poterit aſtentiri ſue; cur? n. 406.

Certiuito, una eſt purè affectiva, & hoc conuenit Heretico, ſ alia intellectu, n. 407.

Propria ſc̄la eſt Heretico imprudenter credibilis, & prudenter incredibilis, n. 408.

Ut alijs virtutibus, ita ſidei conuenit libertas immediata contrarietatis, imo careret etiam libertate immediata contradictionis, Juſe a. n. 409. ad 412.

Rationes ex dupli ciſi damna ab Innoc. ibid.

Heretico tantum abſit, ut ſua ſc̄la videatur credibilior, quin experientia docnit me oppoſitum, n. 413. 414.

Idem ex S. Thom. n. 415.

Hereticus erit neceſſario Hereticus, & Catholicus neceſſario Catholicus, n. 416.

Falſum, quod Hereticus careat potentiā proximā credendi noſtrā fidem, n. 417.

Confundit̄ evidētia credibilitatis, que datur, cum evi dentiā locutionis, que non datur, n. 418.

Certiuito ſidei unde, ibid.

Si fides non eſt libera libertate contrarietatis immediata, nec contradictionis, & nemo credendo meretur, n. 419.

Non dabitur iudicium temerarium, nec peccatum formale iudicij temerarij, nec in ſe erit peccatum, ſed tota temeritas erit in paſſione, n. 421. 422. 423.

S. Thom. omnino contrariatur, n. 424.

Poteſt intellectus certitudine affectiva tenere pro certo aliiquid ex leviibus indicijs, & firme aſtentiri firmitate affectiva minus veriſimiſi, n. 425.

Falſum, quod cognoscens ſe temere iudicare, reſarciret injuriam, n. 426.

Aſſignanda eſt malitia formalis iudicij temerarij diſtincta a paſſione, a quā oriuit, num. 427.

S. Thom. eſt contra P. Thyrſum, nam ait, opinatur ex leviibus, n. 428.

Contradictio P. Thyrſi, n. 429.

**L** Audatus Doctor diſ. 3. a. n. 21. noſtras N. paritates ex peccato infidelitatis, & ju- 387. dicij

dici temerarij, quibus putamus evidenter probari intellectum posse ex voluntatis imperio assentiri minus probabili, stante oppo-  
sito evidenter probabili, immo unicē prudenter credibili, & probabili, enervare concidunt.

N. Itaque ait 1. n. 22. nostro argomento n-  
388. mis probari; Haereticus enim non assentitur suis erroribus, tamquam objecto minus verisimili, quam fides Catholica, sed tam-  
quam objecto apud se omnino fixo, & cer-  
to; nullus enim Haereticus putat se esse Ha-  
ereticum, quin putat se defendere veritatem infaillibilem; alter enim suis erroribus assen-  
tatur, ac Doctor Catholicus assentitur con-  
clusione inter DD. controvergia; ille enim  
389. assentitur cum formidine oppoliti, nec ejus assensus est in ejus existimatione omnino firmus: ergo nimis probat argumentum, quia probat, quod Doctor assentitur suae opinione fine formidine, quo modo Haereticus suo errori sine illa. Confirmat n. 23. Si  
390. quoties Haereticus peccat peccato heres, mysteria nostra fidei essent illi internè satis propria, ita ut illi assentiri teneretur; se-  
queretur, quod mysteria nostra fidei pro-  
ponerent illi ut evidenter credibili, adeoque haberet evidentiā credibilitatis, quod Deus est Author eorum. Nam evi-  
dentiā credibilitatis nostra fidei non tan-  
tum est (ait n. 24.) evidentiā probabilitatis, aut probabilitatis, qualis datur inter op-  
iniones, sed est evidentiā ita reddens pruden-  
ter credibilem nostrā fidei doctrinā, ut opositam reddat incredibilem, & ideo induc obligationem amplectendi ut veram nostrā fidei doctrinā, quam obligationem non induceret, si esset solum evidenter cre-  
dibili tamquam doctrina verisimilior con-  
trarijs doctrinis: ergo si quoties Haereticus assentitur suis erroribus, & peccat peccato heres, nostra fidei doctrina est illi proximē propria, non tantum cognoscit nostra doctrinā esse verisimiliorē proprie dogmatibus, sed cognoscit esse unicē tunc credibilem, & dignam fide certā; & contra cognoscit incredibilia esse sua dog-  
mata, quomodo his adharet per assensum sibi omnino certum? Implicat enim, ut quis sine formidine credat firmiter objectū propositum sibi ut omnino incredibile, & rejiciat ut erroneum objectum propositum sibi ut dignam fide certā: ergo nostrum argu-  
mentum nimis probat.

Hinc n. 25. ait Haereticum eo instanti, quo suis erroribus pertinaciter adharet, non habere potentiam proximam, ut assentitur nostra fidei mysterijs, nec illa proponi illi

ut verisimiliora, & multò minus, ut evidenter credibilia credibilitate inducent obligatiōem credendi; id autem oritur ex ejus malitia; quia, ut docet P. Valen. tom. 3. d. 1. P. Thy. P. Val.  
communiter, qui fidem non admittunt ex malitia, aut affectu erga se, aut suos Magi-  
stros, impediuntur, & excēcantur, quo mi-  
nus possint motiva fidei perspicere, adeoque mirum non est, si evidentiā de credibilitate nostrā fidei careant.

Confirmat 2. n. 26. quia nullus Haereti- N.  
cus rogatus, cur potius fuit secta, quam no- 391.  
strā fidei adharet, respondebit, se cognoscere, quod nostra fides sit evidenter credibili, & longè verisimilior propria secta; se tamen velle intellectu amplecti suam sectam cognitam, ut minus verisimilem; sed quilibet respondebit, ideo se nolle nostram fidem amplecti, quia nostra fides proponitur sibi ut falsa; econtra propria secta proponitur sibi ut omnino certa; hoc tamen eos non ex-  
cusar, quia ex eorum malitia provenit, quā voluntariè oculos luci claudunt, quod non videant preminentiam credibilitatis nostra fidei, quia mentem non applicant sincero motivorum nostrę fidei examini.

Ait 2. n. 27. ex S. Thomā 2. 2. qu. 11. art. N.  
1. probante, quod haereticis sit species pecca- 392.  
ti infidelitatis, & tamen idem S. Thom. 2. P. Thy.  
2. qu. 10. art. 1. in corp. ait, quod peccatum S. Tho.  
infidelitatis consistat in contrarietate ad fidem, quā scilicet aliquis repugnat auditiā fidei, vel  
etiam contemnit ipsam: ergo non consistit in eo, quod cognitā evidentiā mysteriorum cre-  
dibilitate, discentiat illis adhērendo dogma-  
ti contrario; quia impossibile est, ut quis dis-  
sentiat objecto eo instanti, quo proponitur ut evidenter verisimilius oppolito; & ad-  
haret tamquam certo, objecto oppolito,  
proposito ut minus verisimili. Et n. 28. ait:  
*Fatetur, quod Infidelis possit cognoscere evi-  
dentiā nostrā fidei credibilitatem, nec tamen eam  
amplecti ob malitiam, aut ejus difficultatem, quia  
fidei motiva evidenter cognita, eis obligent, non  
tamen cognitā ad assensum. Ceterum subdit:  
Eo instanti non potest intellectu amplecti  
sectam contrariam, licet externē eam profiteretur,  
quia non potest quis credere ut certum, id,  
enīus opositum cognoscit esse evidenter fidei dig-  
nitas.*

Ait 3. n. 29. quod sicut Haereticus eo in- N.  
stanti, quo suis erroribus pertinaciter adhe- 393.  
ret, non habet potestatem proximam assen- P. Thy.  
tiendi nostra fidei, ita nec Catholicus assen-  
tiens nostra fidei sibi sufficienter propositę, nequit eidem discentiri, quia non potest actum fidei supernaturalis circa nostra my-  
steria clicere, nisi ei proponantur ut credi-  
bilia

bilia fide Divinâ, seu certâ, & infallibili, ut  
 5. Th. docet S. Thom. 2. 2. qu. 1. art. 4. ad 2. &c.  
 C. Caiet. dicens, Nullus aliquid vere, hoc est,  
 ablique formidine alterius partis, & virtuo-  
 se, hoc est, prudenter, credit, nisi eviden-  
 P. Rip. ter cognoscat illud esse credibile: & P. Ri-  
 C. de pald. a. 6. n. 48. C. de Lugo, P. Suar. & alij  
 Lugo, Cùm ergo quicunque credit fide Divina  
 P. Suar. nostra mysteria, (ait n. 31.) habere debeat

evidentiam de eorum credibilitate, sequitur  
quod eo instanti non habuerit potestatem  
proximam antecedentem ad dissentendum  
illis, quia implicat, ut intellectus evidenter  
cognoscens mysterium esse fide omnino cer-  
ta credibile, non cognoscat idem esse eviden-  
ter verosimilis suo contrario; implicat au-  
tem, ut intellectus judicet esse falso idem  
quod suo opposito evidenter ponitur sibi  
ut verosimilis. Confirmat n. 32. qui homo  
penetrans credibilitatem nostrae fidei, expe-  
ritur sibi impossibile eidem dissentiri, & cre-  
dere falso, nam evidenter cognoscit Deum  
esse authorem illius; implicat autem, ut  
corde sibi persuadat fallam esse doctrinam  
cuius Deus est Author: ergo Catholicus co-  
intanti, quo actum fidei elicet, non habeat  
potestatem proximam ad dissentendum ei-  
dem fidei ut falsae, & amplectendum erro-  
rem oppositum ut verum; quia implicat, ut  
quis amplectatur ut certum, quod eviden-  
ter cognoscit esse incredibile.

N. Hinc concludit, quod licet actus fidei liber, & necessario supponat affectum efficacem voluntatis determinantis intellectum ad eum eliciendum; non est tamen (ait n. 33.) immediatè liber quoad specificationem, quia non oritur ab intellectu proximè potente ex voluntatis imperio elicere difficultum oppositum; sed tantum quoad exercitum, quia voluntas potest suspendere illum aspersum, et si enim mysteria nostræ fidei sint evidenter credibilia, sunt tamen difficulta, & obscuræ, & ideo non rapiunt intellectum ad affectum. Ita S. Thomam 2. 2. qu. 2. art. 9. &

395. s. Th.

s. Th. fenitum. Ita S. Thomam 2. 2. qu. 2. art. 9. C.  
10. docentem actum fidei esse vitam aeternam  
meritorium, intelligendum putat, quatenus  
scientia est tantum libera quod usum, qui  
habitibus utimur, cum volumus, & est in  
voluntatis potestate applicare intellectum ad  
considerationem rei scire: ea tamen supponit  
se consideratione, non est in potestate vo-  
luntatis continere assensum, quia principi-

N. 396. demonstrationis actu considerata cogunt intellectum ad assensum conclusionis. At fide est libera quantum ad usum, & quantum ad assensum, quia non tantum est liberum voluntati applicare intellectum ad consideranda motiva credibilitatis, quae reddunt evi-

denter credibile in mysterium ex se obscurum, sed etiam est liberum voluntati post hanc considerationem imperare a sensu, vel non imperare a sensu circa mysterium. Hac sunt, quae trahit contra paritatem sumptuam ex peccato infidelitatis.

Alteram paritatem ex judicio temerario impugnat 1. quia judicium temerarium (ait *n. 35.*) non nimirum indicis levibus, immo gravibus in excommunicatione judicantis; licet enim ea indicia sint re ipse levia, attamen in intellectu judicantis sunt gravia, & ratione passionis, odij, vel inuidiae proponuntur *N.* tamquam graviora. Neque hoc est operosum <sup>397.</sup> ostendere ex *S. Thom. 2. 2. qu. 60. art. 31. T. 1.* distingue tres gradus judicij temerarii, *S. Th.* Primus est suspicio, cum male dubito de famâ alicuius ob levia indicia; secundus, cum aliquis pro certo malitiam alicuius astimat ex levibus indiciis, & hoc est mortale, si fit de re gravi; tertius, cum *Judex* ex suspicione detinatur ad condemnandum. Porro omisisti, quae tradit de suspicione, an sit mortale, & quomodo differat a dubitatione, & opinione, ait *n. 43.* Judicium temerarium, *N.* quod extra controversiam est mortale, tunc <sup>398.</sup> intervenit, quando quis ex levibus indiciis pro certo credit malitiam gravem alicuius, id est, quando ex firmâ, & certâ sententiâ apud se judicat proximum graviter deliquerit; sed implicat, quod hoc judicium temerarium sit alienus partis minus verisimilis <sup>399.</sup> cognitus ut talis ab ipso judicante; licet enim intellectus ex imperio voluntatis posset assentiri parti minus verisimilius, implicat tamen, ut illi assentiantur per assensum firmum, cum evidenter repugnet, ut quis pro certo habeat id, cuius oppositum cognoscit esse verosimilius: ergo judicium temerarium, quod est peccatum mortale, procedit quidem ex fundamento re ipse levi, non tamen cognito a judicante ut levi. Advertens enim se non habere nisi leve fundamentum, ut male judicet, & simul advertens saltem exercite se habere fundamentum longe gravius, ut bene judicet, implicat, ut stante hac advertentiâ, poscit formare judicium certum de malitia proximi; nam ad summum suspicabitur cum grandi formidine oppositi; ergo ut formet judicium temerarium certum de malitia proximi, debet fundamentum pro malitia esse verosimilius funda-

mento de non malitia proximi.  
Confirmat. n. 42. Si ad temerē judican- N.  
dum necesse esſet, ut pro priori ad judicium 400.  
cognosceret levitatem fundamenti, seque-  
retur, quod temerē judicans eodem instanti  
inferret injuriam proximo, & eam refariret;  
cognos-

cognoscens enim suum fundamentum esse leve, eo ipso cognoscet te sine fundamento malum judicare de proximo, adeoque sui iudicij levitatem fateretur: ergo sicut per iudicium temerarium auferret honorem, ita per iudicium, quo tui iudicij temerarij levitatem cognoscet, redderet honorem proximo: ergo implicat, ut pro priori ad iudicium temerarium detur iudicium de levitate fundamenti. Quare temeritas sit in hoc, (act. n. 43.) quod dum ex passione ire ex. gr. proponitur mihi valde verisimile, quod proximus sit malus, cum deberem scire fundamentum, quod mihi videtur grave, esse re ipsa leve, fero contra proximum iudicium, quod sit malus. Hoc ait docuisse S. Thomas: *mag. 2. 2. qu. 60. art. 3.* ubi affligans causas, cui ex levibus indicijs aliquis de proximo finitur iudicet, haec habet S. Thomas: *Uno quidem modo contingit ex hoc, quod aliquis ex se ipso malus est, & ex hoc ipso quasi confessus in malitia faciliter de alijs malum opinatur secundum illud Ecclesie. In via itinantis ambulans, cum sit ipse insipiens, omnes itinantis existimat. Alio modo provenit ex hoc, quod aliquis male affectus ad alterum secum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, vel irascitur, vel invidei ei ex levibus signis, opinatur mala de ipso, quia nunc quisque faciliter credit, quod appetit: ergo nullum est argumentum inferre ex iudicio temerario, quod intellectus possit ex imperio voluntatis assentiri minus verisimili; nam temerè judicans, vel unicè attendit ad levia fundamenta avertens oculos à motivis impellentibus ad iudicium prudens; vel si ad utriusque iudicij motiva attendit, motivum iudicij temerarij apparet longè verisimilius; nam repugnat, ut quis pro certo habeat unam partem, ut accidit in iudicante temerè, si opposita apparet evidenter verisimilius. Haec P. Thyrus.*

*¶. Sed tantum abest, ut haec doctrina infirmet nostras paritates, quin confirmat; & ipsæ solutiones, quas P. Thyrus dat, non sunt nisi petitio principij. Ex eo enim, quod supponat ut verum, quod intellectus non possit physicè assentiri objecto minus verisimili, negat infidelem, dum assentitur suo errori, assentiri illi proposito ut minus verisimili; immo vult, quod haeresis illi tunc propontatur, ut longè verisimilius. Rursum negat dari in Catholicò potentiam proximam ad credendum verum, & falsum seorsim; sed tantum vult dari in Catholicò potentiam proximam ad credendum verum, & non credendum verum; & in Haeretico vult dari tantum potentiam proximam ad credendum falsum, & non credendum falsum; non autem*

*Tom. I.*

ad credendum verum. Breviter: concedit in Catholicò libertatem contradictionis ad verum, & non verum; negat autem contrarietas ad verum, & falsum: & in Haeretico concedit tantum libertatem contradictionis ad falsum, & non falsum; negat autem N. contrarietas ad falsum, & verum. Ob eam- 403, dem hypothesim quod intellectus nec physicè possit assentiri minus verisimili, negat iudicium temerarium nisi levibus indicijs cognitus ut levibus, sed levibus cognitus ut longè gravioribus indicijs oppositis pro iudicio prudenti de non malitia proximi: ecōtra nos afflumimus ut verū, quod fides sit immedietè libera non tantum libertate contradictionis ad verum, & non verum; ad falsum, & non falsum; ad assentum, & non assentum; ad dissentum, & non dissentum; sed etiam quod sit immedietè libera libertate contrarietas ad verum, & falsum; ad falsum, & verum; ad assentum, & dissentum; ad dissentum, & assentum; atque adeo eo instanti, quo Haereticus assentitur suo errori, habeat potentiam proximam ad assentendum articulo vero; & eo instanti, quo temerè judicans temerè iudicat, habeat potentiam proximam ad iudicium prudens de non malitia proximi; & ita quidem ut eo instanti, quo Haereticus proponit articulus falsus, proponatur ei, ut evidenter credibilior, articulus verus; & eo instanti, quo temerè judicanti proponitur leve iudicium pro malitia proximi, proponatur simul motivum longè probabilius pro non malitia: & ex his, quæ lumine naturæ videntur manifesta, nempe ex peccato infidelitatis, quo Infidelis liberè assentitur sua haeresi propositæ ut parum verisimili, potens pro priori assentiri articulo vero proposito illi eodem instanti, ut unicè evidenter prudenter credibili, inferimus aliquid minus notum, nempe intellectum ex imperio voluntatis posse physicè assentiri objecto evidenter cognito ut minus verisimili, & prudenter incredibili. Quare nos ex verisimili inferimus ignotum; econtra P. Thyrus ex ignoto procedit ad negandum nostrum. Ideo P. Municepsim. 6. p. Mai.

*§. 12. n. 109. quamvis neget intellectum posse licet assentiri minus credibili, concedit tamen posse physicè, & ait: Sic proculdubio intelligitur, & explicatur aptius culpa iudicij temerarij; & post pauca haec habet: Si autem nec physicè, nec perverè id posset, non ita facile intelligitur quā ratione temerarij iudicaret. Non enim temerarij iudicat, qui non iudicat: non autem iudicat, qui nec physicam habet potestatem assentandi ex imperio malo voluntatis, in praedictis etiam*

*Gg circum-*

circumstantijs. Ecce quid de opinione negante intellectui potentiam physicam ad minus probable, stante probabili, sentiat egregius Anti-Probabilista P. Muniesia. Sed per partes impugnemus P. Thyrsi doctrinam.

N. 404. Falsum primò est, quod nullus Hæreticus credit se esse Hæreticum, sed potius de dicere infallibiliter verum: falsum, inquam: ut enim peccator, dum peccat contra virtutes morales, cognoscit se peccare, & se eligere malum, etiò apparcat bonum; ita a pari Hæreticus cognoscet se peccare, dum assentitur hæresi, cognoscit enim se dissentire vero, etiò assentitur falso apparetur vero. Contra 2. quia vel P. Thyrsus loquitur de Hæretico invincibiliter ignorantie motiva pro evidenti credibilitate nostræ fidei; & hic causus non est ad rem, quia ille est Hæreticus materialiter, non formaliter, & voluntariè, de quo tantum loquimur; vel loquitur de Hæretico yincibiliter ignorantie; hic autem, sive exercitè, sive signatè, dum ius hæresi assentitur, cognoscit vel in causa, vel in se suæ hæresis peccatum, & se peccare; ergo implicat, ut talis credit, nisi per vincibilem ignorantiam, se dicere infallibiliter verum, nam saltem in ignorantia cognoscit se dicere errorem.

N. 405. Falsum secundò, quod nostrum argumentum nimis probet. Contra enim est 1. quia tantum abest, ut tò nimis enervet nostrum argumentum, quin illud nimis idem est, ac magis probat. Ratio est; quia tunc argumentum nimis vitiolè probat, quando probat esse verum id, quod negatur ut falsum: econtra si argumentum magis probet illud ipsum, ad quod trahitur, & non probet esse verum, quod negatur ut falsum, tunc nimis, sed virtuosè probat. Quare do P. Thyrsu, quod Hæreticus assentit omnino firmo excludente omnem formidinem assentitur suo errori, non ita Doctor suæ opinioni; ex hoc ipsis sequitur, quod si Hæreticus articulo falso cognito ut evidenter incredibili prudenter, certa, & firmè fide assentitur, quantò magis poterit Doctor Catholicus assentiri per opinionem formidolosam objecto cognito ut minus probabili? Contra 2. quia retorico in P. Thyrsu evidenter retrorquetur: Do hæresim apparere Hæretico ut longè verisimiliorem articulo vero: (quod tamen est falsum) ecce Hæreticus juxta P. Thyrsu tantè firmitate assentitur hæresi, ut nihil formidet de opposito: ergo etiam Theologus assentiens suæ opinioni, inter Catholicos controversæ, tamquam evidenter verisimiliori, tantè firmitate af-

fentetur, ut nullam de opposito formidinem habeat; quod est manifeste falsum: ergo ejus retorico evidenter retrorquetur; ergo non est ad rem.

Falsum tertio, quod si Hæretico, dum N. suo errori assentitur, proponatur fides nostra ut evidenter credibilior, repugnet, ut 406. assentitur errori; non enim potest assentiri assensu omnino certo ipsis errori, si videt oppositum esse evidenter credibilius; & hæretum evidenter incredibilis. Contra enim est 1. quia duplex est certitudo, una intellectu 407. etiò, & hæc sola est strictè certitudo: alia voluntatis, quæ dicitur affectiva. Hæreticus non assentitur suo errori assensu certo certitudine intellectuali orta tunc à lumine, quo objecitum proponitur, tunc à principio supernaturali essentialiter connexo cù actu vero, qualis est fides Catholicæ; sed assentitur assensu certo certitudine tantum affectivæ orta à pertinaci voluntatis imperio. Contra 2. quia dum dicimus, quod hæresis Hæretico benè instruèto proponatur ut evidenter incredibilis, non dicimus proponi ut N. evidenter incredibilem fide imprudenti, sed 408. fide prudenti, ita ut Hæreticus non possit suæ hæresi assentiri, nisi fide omnino imprudenti, atque adeo hæresis est illi credibilis fide imprudenti, & est incredibilis fide prudenti.

Falsum quartò, quod Hæreticus instanti, quo suo errori adhæret, careat potentia N. proximâ ad assentendum articulo vero, cò 409. quia hæresis ei unicè proponitur ut verisimilior, & vera fides ut falsa, adeo ut eo instanti Hæreticus non habeat obligationem credendi articulum verum. Sed contra 1. quia si hæc doctrina est vera, Hæreticus co instanti teneretur sub culpa mortali esse Hæreticus, adeoque omnis Hæreticus obligatus erit sub mortali credere suam hæresim. Sequela probatur: Ut enim Catholicus cò ipso quod ei proponatur evidenter unicè credibilis articulus verus, tenetur illum credere, aut saltem non credere oppositum, ut certum est; ita à pari quoties Hæretico articulus falsus proponatur ut unicè credibilis, vel saltem ut longè credibilior articulo vero, tenebitur eum articulum falsum credere, aut saltem non credere articulum verum. Contra 2. quia gratia omnino, & præcisè ut positum tueatur, negat, quod Hæreticus co instanti, quo suum errorem credit, careat potentia proximâ assentiendi articulo vero, alias fides non erit immediatè libera libertatis contrarietatis. Licet autem P. Thyrsus hoc concedat, gratis tamen: cur enim conveniat libertas contrarietatis immediata omni-

omnibus alijs virtutibus; non autem fidei? nam temperans, obediens, amans habet simili duplum potestiam proximam non tantum contradictionis ad temperantiam, & non temperantiam; ad intemperantiam, & non intemperantiam, (idem dicatur de alijs virtutibus) sed etiam contrarietatis; eo enim instanti, quo est proxime liber ad temperantiam, est simili proxime liber ad intemperantiam, cum libertas sit duplex potentia proxima ad extrema contradictionis, si sit contradictionis; vel contraria, si contrarietatis. Si ergo in alijs virtutibus datur in nobis non tantum libertas proxima contradictionis ad utrumque contradictionem divinum ponendum, sed etiam contrarietatis ad utrumque extreum contrarium divinum ponendum; cur negabatur fidei? Ergo Hereticus eo instanti, quo credit suum errorum, non tantum habet libertatem proximam contradictionis, ut assentiat, & non assentiat suo errori; sed etiam habet libertatem proximam, ut assentiat suo errori, & assentiat articulo vero; & ideo est formaliter Hereticus, quia potens proxime assentiri articulo vero, proposito ci, ut unice evidenter credibili, assentitur potius suo errori cognito ut evidenter prudenter credibili.

Contra 3. quia nullus dabitur Hereticus in se formaliter, sed tantum in causa, quatenus ex voluntariâ cecidit considerare non vult evidentiâ credibilitatis nostrâ fidei. Contra 4. quia Hereticus non tantum carabit libertate immediata contrarietatis ad assentendum articulo falso, & articulo vero divinum, ut concedit P. Thyrsus, sed etiam libertate immediata contradictionis, quod negat. Sequela probatur; quia implicat potentia proxima ad non assentendum errori, nisi non assentius erroris, seu non error proponatur ut longe probabilior; (nam, juxta P. Thyrsus, intellectus non potest moveri, nisi a motivo longe probabiliori, nec potest amplecti minus probabile:) sed implicat, ut dum error representatur Hereticus, ut evidenter credibili, non tantum articulo vero, (qui tunc, vel non proponitur, vel proponitur ut longe minus verisimilis) sed etiam non errore, idem non error proponatur eidem Hereticus, ut evidenter credibili: ergo implicat, ut tunc detur potentia proxima ad non assentium erroris, seu ad omissionem erroris: sed si non habet potentiam proximam ad omissionem erroris, non habet libertatem immediatam contradictionis ad assentium erroris, & non assentium erroris, seu ad omissionem assen-

Tom. I.

sus erroris; ergo non habet libertatem immediatam contradictionis ad assentium erroris, & non assentium erroris.

Contra 5. quia sicut haeresis, ut immediata dixi, non est libera Haeretico ne quidem libertate immediata contradictionis; ita fides non tantum non erit libertate immediata contrarietatis viro Catholico, quatenus Catholico, cui nostra fides proponitur ut evidenter unice credibilis, eo ipso articulus falso proponitur eidem ut prudenter incredibilis; sed ne quidem fides erit libera Catholico libertate immediata contradictionis: si enim fiduci mysteria, eti obscura, proponuntur ut evidenter credibilia, & approbabilia, eo ipso omisso actus fidei proponitur ut inprobabilis, & ineligibilis; sed intellectus, per P. Thyrsus, non potest eligere ex voluntate imperio extreum minus approbabile, & minus verisimile; ergo eligere non potest omissionem actus fidei: ergo Catholicus non est liber libertate immediata contradictionis ad actum, & non actum fidei, si habet evidentiâ credibilitatis de nostra fide. Quod autem fides sit libera non tantum negativè, ut docet Scotus, *Scotus* putans fatis esse, ut voluntas non resit, non autem requiri, ut imperet intellectui 412.

positionem actus fidei, sed etiam positivè, non tantum libertate contradictionis, sed etiam contrarietatis, docet Tridentinum *Tridet.* *seb. 6. cap. 4.* dicens: *Liberi moventur in Deum, credentes vera esse, que divinitus revelata, & promissa sunt.* Tum quia decimafesta damnata negat dari *speciale fidei praeceptum*, s datur igitur speciale fidei praeceptum: sed praeceptum non est circa quid necessarium, sed circa actus liberos: ergo &c. Tum quia hoc clarè exprimit S. Thom. *2. 2. qu. 2. art. 4.* dicens: *Alio modo intellectus assentit alicui, non quia sufficienter moventur ab obiecto proprio, sed per quamdam electionem voluntatis declinans in unam partem magis, quam in aliam, & si quidem hoc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio s. si autem sit cum certitudine, & absque tali formidine, erit fides.* Tum quia decimanona ex damnatis est. *Voluntas non potest efficere, si assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium;* potest igitur voluntas hoc efficere: ergo ex S. Thom. potest intellectus ex voluntate imperio declinare in unam præ alia parte; & ex Innoc. XI. voluntas facere potest, ut assentius intellectus firmior sit, quam motiva: sed si intellectus necessitatibus physicè ad magis probabile, inutilia sunt, tum imperium voluntatis, quo in unam præ alia parte declinet, nam tenetur *Inn. XI.*

Ggij assenti-

affentiri probabiliori; tūm conatus voluntatis, ut intellectus firmius affentiatur, quām sint mota, nam major firmitas haberi non potest, quām necessitas sit: ergo intellectus non necessitatur physis ad magis probabile, immo est liber, ut sequatur magis, vel minus probable.

N.

413.

Falsum quinto, quod Hæreticus rogatus, cur suæ fæctæ, non nostra fidei affentiatur, dicturus, quia ea fæcta appetit ei veritimir, & nostra appetit ei falsa. Sed contra, tūm quia si hoc dixerit, mentietur; si enim non mentiretur, puniri non posset ullus Hæreticus, vel Apostata à fide, nemo enim puniri potest ob impossibile: sed Hæretico impossibile est affentiri articulo vero, quia sua fæcta proponitur sibi ut omnino certa, ut loquitur P. Thyrus n. 26. & nostra fides ut falsa: ergo nec potest puniri, quia suam non deserit, nec quia nostram non amplectitur, nec quia postquam nostram amplexus est, à nostrâ recedit. Tūm quia do, quod ita respondeat, & quod non mentiatur, fides illi Hæretico non erit libera, immo necessariò erit Hæreticus. Tūm quia tantum abest, ut Hæretici (loquor de illis, quorum ignorantia nostra fidei non est invincibilis, sed vincibilis) ita respondeant, quin, ut longā mihi confit experientia, respondere solent, se suæ fæctæ adhædere, non quia vera appetat, & nostra fides falsa, sed quia Maiores sūi eam fecuti sunt, & quia ita convenient ob fines politicos, & naturales commodi, & honoris; & quia indulget magis pravis concupiscentiæ motibus.

N.

414.

Falsum sexto, quod peccatum infidelitatis non consistat in eo, quod cognitæ evidenti credibilitate mysteriorum, Infidelis illis dissentiat, & quod S. Thomas hoc dicat. Sed contra, quia ut legi, quia S. Thomas dicit, video inferri evidenter oppositum ejus, quod intulit P. Thyrus: nam per S. Thomam peccatum infidelitatis consistit in contrarietate (utique libera) ad fidem: ergo (infero) datur in Catholicis libertas contrarietatis: (idem dicit de Hæretico) sed cum doctrinâ P. Thyrus negantis intellectum posse affentiri minus probabile, non datur, ut fatetur, libertas immediata contrarietatis: ergo non datur immediata peccatum infidelitatis; vel si datur, potest intellectus, stante propositione objecti evidenter prudenter credibilioris, affentiri minus credibili. Deinde rogo, quia consequentia sit, ex eo quod S. Thomas dicat peccatum infidelitatis consistere in contrarietate ad fidem, quâ vel repugnat auditu fidei, vel eam contemnit, inferre, quod negat peccatum infidelitatis consi-

N.

415.

stare etiam in hoc, quod quis auditâ fide, & propoñitâ ei ut evidenter credibili, eam non amplectatur, aut amplectatur oppositum? Ut enim contra virtutem Charitatis dantur plura peccata specie diversa, nam aliud est murmuratio, aliud homicidium, aliud scandalum, aliud judicium temerarium s. ita cōtra fidem dantur plura infidelitatis peccata specie diversa, ex gr. eam non audire, audire contemnere, ei non affentiri, ei dissentiri, de eā dubitare; non autem necessitas fuit D. Thomas numerare omnes species subalternas infidelitatis, ut offendetur, in quo sit peccatum infidelitatis. Addo, quod dum S. Thomas dicit, vel contemnit fidem, eō ipso supponit esse auditam, adeoque propoñit ut debet: sed nemo contemnit fidem actu contrario, quām affentiendo positivè arriculò falso: ergo stante evidenti credibilitate fidei, potest ex D. Thomas elicere quis assentum circa articulum falsum. Nota autem quod P. Thyrus rogatus, cur non posset aliquis propoñit sibi evidenti credibilitate nostra fidei amplecti intellectualiter aliam fæctam, semper petit principium, quia intellectus non potest amplecti minus verisimile. Ex quā doctrinâ P. Thyrus sequitur, quod nullus Catholicus poterit esse Hæreticus; & nullus Hæreticus fieri Catholicus; sed co instanti, quo quis Catholicus est, sit necessariò necessitate antecedenti Catholicus, quatenus pro priori ad actum fidei Divine supernaturalis caret potentia proximâ expeditâ ad actum heresim; & co instanti, quo quis Hæreticus est, erit necessariò necessitate antecedenti Hæreticus, quia pro priori ad hæretum caret potentia proximâ expeditâ ad actum fidei Divine. Quare ad summum Catholicus poterit potentia antecedenti non esse Catholicus; & Hæreticus potentia antecedenti non esse Hæreticus. Immò ne quidem talem libertatem contradictionis Catholicus, & Hæreticus habebunt, ut dixi, quia non credere mysteria nostra fidei proponit Catholicum ut minus approbare; & non credere fæctam falsam, proponit Hæretico etiam ut minus approbare; & econtra, credere nostra mysteria, proponit Catholicum ut evidenter approbare; & credere fæctam falsam, proponit Hæretico etiam ut evidenter approbare: sed juxta P. Thyrus, intellectus necessitatur necessitate antecedenti ad id, quod est longè verosimilius, & ad omittendum, quod est minus verosimile: ergo Catholicus necessitatur antecedenti necessitatur credere nostra mysteria, ita ut non possit non credere illa; & Hæreticus necessitatur necessitate

416.

Universitäts-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

necessitate antecedenti credere suam fectam, ita ut non possit non credere illam, seu omittere actum fidei circa illam.

N. 417. Falsum septimò Hæreticum non habere potentiam proximam credendi nostram fidem, nec Catholicum credendi errorem. Contra enim est; quia satis efficaciter probavit hanc potentiam proximam; & qui capit, quid sit libertas voluntatis ad amorem, & non amorem, quæ est contradictionis; ad amorem, & odium, quæ est contrarietas, videbit, quòd omne, quod constituit in effe liberi actum primum proximum ad amorem, idem omnino constitutere debet in esse liberi actum primum proximum ad odium; qui, inquam, hæc capit, dicere debebit, quod idem fit actus primus proximus ad actum fidei liberae, ac sit actus primus proximus ad hærefim. Porro probavi fidem esse liberam immediate libertate contrarietas, ut alia virtutes; immò si eā libertate non gaudet, nec erit libera libertate contradictionis. Probavi autem, tum paritate alias virtutum, tum quia omnis Hæreticus erit necessario talis; immò repugnat, ut sit formaliter culpabiliter Hæreticus, nisi refutat eo initanti cognitioni trahenti ad fidem, & proponenti illam ut evidenter credibilem, & ut præceptam: ergo ut sit culpabiliter Hæreticus, debet eo initanti pro priori ad actum hærefis proponi nostra fides ut evidenter credibilis, & ut præcepta à Deo. Tum quia non nisi gratis negatur hæc doctrina petendo principium, & dicendo, quod intellectus non possit assentiri firmiter objec-  
to minus verisimili; potest enim firmitate derivata à voluntate, qualis est firmitas con-  
veniens fæcē fidei Hæreticorum; non à fir-  
mitate derivata à lumine, & principio su-  
pernaturali, quæ est certus actus fidei Ca-  
tholicorum. Confirmatio confundit eviden-  
tiam credibilitatis de locutione Dei cum evi-  
denti locutionis Dei; qui enim nostra fidei motiva penetrat, habet quidem eviden-  
tiam credibilitatis de locutione Dei; non autem evidenti locutionis Dei, adeoque non cognoscit evidenter, quod Deus sit Au-  
thor fidei: & nego consequentiam; ad proba-  
tionem distinguo: implicat, ut quis am-  
plicetur ut certum certitudine orta à sola  
voluntate id, quod evidenter cognoscit esse  
incredibilem prudentem, imprudentem tamen  
credibilem, nego; certitudine orta à lumine,  
& à principio supernaturali, concedo. Cer-  
titudino Hæretici est purè voluntaria sine  
omni prudenti fundamento, & est pertina-  
cia contra veritatem cognitam evidenter ut  
unice prudenter credibilem.

Tom. I.

Falsum octavò actum fidei non est libe-  
rum libertate contrarietas. Contra enim  
est, quia si non est liber libertate contrarie-  
tatis, nec est liber libertate contradictionis,  
nec egit imperio efficaci voluntatis; intelle-  
ctus enim Catholicus considerantis motiva  
nostræ fidei, quæ reddunt evidenter credi-  
bilem veritatem eorum; & simul consideran-  
tis motiva fæcē opposita; intellectus, inquam,  
Catholicus politus inter evidenter credibile,  
& evidenter incredibile pruden-  
ter, non potest nō assentiri, juxta P. Thyrs.

N. 419. P. Thyrs.

nostræ fidei, ut evidenter longe credibili-  
ori, quia intellectus non potest assentiri nisi  
credibili; ergo non egit, ut credat, effi-  
caci voluntatis imperio; ergo fides non est  
meritoria. Quod si dixerit, effe liberum cre-  
dere, & non credere fidem, licet non sit li-  
ber credere fidem, & credere oppositum;  
contra est, tūm quia tantum meriti tollitur  
à fide, quantum tollitur libertatis: ergo cūm  
fides non sit libera immediatè quod contra-  
riatem, fides caret merito derivato à liber-  
tate contrarietas, quæ est præcipua liber-  
tas: cur autem fidei negetur meritum, quod  
datur Spei, Charitati, & omni virtuti mor-  
ali, quæ fundatur in fide? Tūm quia nulla  
erit Catholicus difficultas in amplectendā fi-  
de, si non habet, nisi libertatem exercitij,  
cūm enim tanta, & talia motiva habeat, quæ  
generant evidentiā credibilitatis nostræ fi-  
dei, sanè nulla erit difficultas in eā creden-  
dā, et si sit obliqua, cūm nullum adsit moti-  
vum retrahens, & inclinans ad credendum  
oppositum, quia hoc, juxta P. Thyrs. est  
impossibile; nullum etiam retrahens à non  
credendo: ergo admissa sola exercitij, seu  
contradictionis libertate, vix datur meritum  
in Catholicus; tūm quia pro suspensione actus  
fidei nullum habet motivum, immò si ali-  
quod habet, vel est validius motivo inclinante  
ad credendum, vel est æquale, vel mi-  
nus? Si motivum pro non credendo est mi-  
nus motivo inclinante ad credendum, non  
potest omittere actum fidei; si est maius, non  
potest elicere actum fidei; si est æquale, nec  
potest liberè elicere, nec liberè omittere  
actum fidei. Demum contra hæc omnia est,  
quod sicut non datur peccatum infidelitatis  
propriè tale, si intellectus non potest phy-  
sice assentiri objecto cognito ut minus cre-  
dibili, sed datur tantum infidelitas caufalis,  
quatenus id, quod est causa, nè Infidelis  
motiva nostræ fidei consideret, est juxta P.  
Thyrsum, peccatum infidelitatis, quod sine  
dubio gratis dicitur: ut enim datur homici-  
dium, furtum propriè talia, & non nisi im-  
propriè causa homicidij, & furti dicuntur

Gg iij furtum,

- furtum, & homicidium; ita à pari dari debet peccatum infidelitatis propriè tale, & non nisi impropriè cauſa infidelitatis dicitur peccatum infidelitatis: ita nec dabitur virtus fidei Theologicæ liberè propriè talis, sed ipsa libera applicatio proponeſſa ea motiva, ita ut pariant evidentiam credibilitatis fidei, erit libertas actus fidei, & fides.
- N. 420. Ad ea, quæ contra paritatem judicij temerarij trahit, dico plurima ex dictis, contra ea, quæ adducit contra peccatum infidelitatis, petenda eſſe.
- N. 421. Primo, si temerè judicans habet semper motivum respectu ſui grave, non datur judicium temerarium, immo omnis temerare judicans prudenter judicat, eti imprudenter cognolcat motiva, quia tale judicium ntitutuſ motivuſ longe graviori, quā sit motivum oppoſitum pro judicio de bonā famā proximi; fed tota temeritas erit in paſſione, quæ eſt cauſa, ut motiva ex ſe levia apparet longe graviora motivo pro judicio de bonā famā proximi.
- N. 422. Secundo, non dabitur peccatum formale judicij temerarij, nec hoc erit in ſe formaliſſe peccatum, led tantum in cauſa, quia intellectus tenetur, juxta P. Thyrium, aſtentiri motivo longe graviori ſuo oppoſito; ſine jure autem negabitur dari peccatum formale in te tale judicij temerarij, cū denatur alia mortalia in ſe talia contra charitatem, ut homicidium, ſcandalum &c. Similiter ſine jure dicitur, quod judicium nixum motivo longe graviori, ſi motivum ex paſſione tale apparet, ſit temerarium, in rigore enim eſt valde prudens, eti ſupponat malam radicem.
- N. 423. Tertiò judicium temerarium numquām poterit eſſe in ſe peccatum, quia in ſe non eſt liberum, nam intellectus non eſt tunc liber, ut bene judicet de proximo, cū motivum hujus judicij ſit juxta P. Thyri, minus veriſimile; ergo nec eſt liber, ut male judicet, cū libertas ſit perfecta potentia ad utrumque extreum. Nec recuratur ad libertatem contradictionis; nam ſi intellectus non habet libertatem contrarietatis, quatenus neceſſario tenetur elicere judicium nixum maiori motivo, nec poterit elicere nixum minori; neque erit liber libertate contradictionis, ſeu judicare temerè, & omittere judicium temerarium; nam intellectus pro judicio temerario eliciendo habet plura motiva gravia inclinatio ad hoc judicium; pro iufſione autem nullum habet; ergo non eſt liber credere temerè, & non credere temerè; ergo non eſt liber libertate contradictionis.
- Quarto, quia doctrina, quam trahit ex S. Thom. quod judicium temerarium fit, cū quis pro certo aſtimat malitiam alicuius ex levibus indicijs, eſt evidenter contra P. Thyrium; ſi enim eſt ex levibus, ergo non eſt ex gravibus, & ſine jure to levibus indicijs interpretatur levibus in ſe, judicanti tamen valde gravibus: niſi velit quod S. Thom. per leve intellexerit grave, ita ut in definitione judicij temerarij oppoſitis prorū verbiſ ueritati, ſumendo leve pro gravi. Addo quod S. Thom. dicit tunc ad eſte judicium temerarium, cū quis pro certo aſtimat malitiam alicuius ex levibus indicijs: ergo illa indicia ſunt levia respectu judicantis: ergo non poterit dici niſi contra S. Thom. quod ea fint levia in ſe, at judicanti fint gravia. Nec contra hoc objici poterit, niſi petitio principij, quod repugnat, ut intellectus judicet pro certo aliquid ex levibus indicijs; hoc enim probari debet; nam ea certitudine oritur a ſola voluntate, & eſt purè affectiva, non autem intellectualiſſe; ergo eſt repugnat, ut quis certo certitudine intellectualiſſe judicet ex levi motivo, non tam certitudine purè affectiva; ergo poterit intellectus certo N. certitudine affectiva aſtentiri levi motivo, ſtante oppoſito motivo unicè prudenter approbabi; ergo poterit etiam prudenter aſtentiri ex motivo minūs, certo tamen probabi, ſtante oppoſito probabili. Similiter eſt petitio principij, quod intellectus non poſit aſtentiri firmè firmitate affectiva objecto minūs evidenter veriſimili, immo in hoc ſtat peccatum judicij temerarij, quatenus fine gravi ratione pro certo judicat proximum eſte malum, ſtante motivo unicè gravi pro bonā opinione proximi. Demum, quod trahit de advertentiā, eſt etiam petitio principij.
- Quintò, confirmatio evidenter retorque-  
tur: ſi enim judicans temerè, judicat malum de proximo ex motivo ſibi longe graviori, eō ipſo temerè judicans infert, & refarcit injuriam proximo: infert, quia taliter judicans, temerè judicat, ut vult P. Thyriſſus; refarcit, quia judicans ex motivo ſibi valde gravi, judicat prudenter, & habet opinionem de proximo, quam meretur juxta motiva, quæ habet judicans. In formā nego, quod cognoscens ſe temerè judicare, refarciat per hanc cognitionem proximi famam; alias cognoscens ſe murmurare, ſe occidere, reſtitueret famam, & vitam proximo, & cognoscens ſe peccare, reſtitueret injuriam illatam Deo per peccatum; ergo non fatis eſt, ut cognoscat ſe temerè judicare, ſed debet ſaltem deponere temerarium judicium, aut  
aſſume-

## S E C T I O VI.

Solvuntur adversa argumenta.

## §. I.

Argumenta M. Mercuri, &amp; M. Baro.

## S U M M A R I U M .

*Quia intellectus stans inter motiva equalia est dubius, & quasi ligatus, ait Aristot. n. 430.*

*Solvendam a Contrariis ob multiplicem instantiam, n. 431.*

*Paritas statere est contra eosdem, n. 432. 433.*

*Aristot. & S. Thomas volunt intellectum non posse a se determinari, posse a voluntate, n. 434.*

*Implicat, ut intellectus dubitet simul, & opinetur, n. 435. 436.*

*Dubium est suspensio omnis assensus, DD. ibid.*

*Arguit, quia implicat, ut quis opinetur, quod eque apparet verum, a falsum strahum patitatem judicis, n. 437. 438.*

*Solvo: paritas judicis nimis, alia nihil probant, n. 439. 440.*

*Judicium non mutat essentias rerum physicas, mutat morales, n. 441.*

*Arguit, quia non est maior ratio pro assensu, & quia voluntas inter bona equalia non potest eligere, & multo minus eligere minus, n. 442.*

*Solvo, voluntas potest ex diverso motivo impetrare assensum, n. 443.*

*Motiva assensus, & disensus sunt semper diversa, sive, n. 444.*

*Tunc resolutum non iam se tenet ex parte intellectus, quam voluntatis, n. 445.*

*Voluntas inter bona equalia diversa potest aquale, & minus eligere, n. 446. 447.*

*DD. tuentes, quod voluntas inter similia bona possit eligere aquale, aut minus, n. 448.*

*Ut voluntas eligat unum pro alio, non est neccesse, ut detur ex parte objecti illud pro, sed satis, ut per ipsam electionem preferat exercitare hoc illi, ibid.*

*Ait Palanco, posse voluntatem, quia utrumque est bonum, non posse intellectum, quia unum est falsum, n. 449.*

*Convenit voluntati libertas inter equalia, vel inequalia bona, dummmodo diversa; cur? n. 450.*

*Rejicitur disparitas, nam sicut objectum voluntatis est bonum, vel reale, vel apparen; ita intellectus est verum, & verisimile esse ejusdem facultatis, n. 452.*

*Ut intellectus judicet, satis, ut habeat motu, non antem ut maius, 454.*

*Arguit, quia oppositis probabiliter se mutuo impediunt, n. 455.*

Licit

N. 427. *assumere judicium prudens de bona proximi fama, ut injuriam reficiat.*

Sexto, fator temeritatem oriri ex passione, a quid inde? nam plura alia peccata oriuntur a passione, nec delinunt esse formaliiter peccata in se, eti in ea passione sint tantum causaliter peccata. Itaque praeter passionem, que est occasio judicij temerarij, assignanda est propria malitia formalis judicij temerarij distincta a malitia passionis. Per nos autem est, quod illud judicium nitatur motivo cognito ut sufficiens, stante motivo unicui prudenti pro fama proximi: nihil autem tale potest assignare P. Thyrius, juxta quem tota malitia judicij temerarij refunditur in passionem, qua facit, ut motivum in se leve apparet valde grave; polita autem haec apparentia, nulla est in judicio temeritas, quia nititur motivo respectu judicantis valde gravi & nulla etiam culpa, quia iuxta P. Thyrius intellectus non est liber afferenti motivo minus probabili stante pro bonitate proximi.

N. 428. *Septimo, S. Thomae iterum adductus est evanescere contra P. Thyrius, cum quia dicit, malum opinatur, opinari autem non est pro certo tenere malum; & tamen P. Thyrius vult, quod temere judicantis teneat pro certo proximum esse malum. Tunc quia S. Thom. ait, quando quis odio habens, aut invidens proximo, ex levibus signis opinatur mala de ipso: ergo dicere, quod odium, & invidia facient temper, ut signa levia apparet gravia, ut dicit P. Thyrius, est aperte contra S. Thom. Tunc quia dicere, quod judicantis ex invidia, ira, contemptu, malum de proximo judicet ex signis gravibus, est etiam contra S. Thomam, qui ait, hominem ijs passionibus male affectum judicare temere ex levibus signis.*

N. 429. *Octavo, obvia est aperta contradicatio, nam hic cap. 2. §. 3. ait, motivum judicij temerarij apparere temere judicanti longe verisimilis oppoſito motivo pro judicio prudenter de bona proximi fama; & tamen cap. 3. sui quafi oblitus n. 53. ait, esse temerarium, & imprudens judicium nixum motivo minus probabili, stante oppoſito probabili: & n. 56. idem repetit, & ex hoc inferit nullum nostrum argumentum esse, quod qui operatur secundum opinionem minus probabilem operetur prudenter; vult enim, quod temere, & imprudenter operetur, ergo supponit, & afferit esse temerarium judicium nixum motivo minus probabili, stante oppoſito probabili. Demum mentem S. Thom. vide supra a n. 294.*

*Argumenta, quae contra nos trahit, sequi solventur.*

*Licet se impedian, non se enercent, nec maior enercent minorem, n. 456.*

*Paritas duplicitis adolescentis allata à S. Aug. quid probet? n. 457. 458.*

*Vterque testis in ordine ad judicium speculativum iudicis est fide dignus; neuter in ordine ad practicum, n. 459.*

*Statuta est contra Adversarios, ibid.*

*Sum certus intransitio per ipsum assensum praefitum motivo minus probabili, me assentiri prudenter; quid hoc probet, n. 460.*

*Argunt, quia ratio probans veritatem partis A, probat falsitatem partis B, & contra, n. 461.*

*Et quia imperium voluntatis in intellectum est Politicum, non Despoticum, n. 462.*

*Solvendum a Barantuente, quod intellectus debeat assentiri minus tuta, si infinitis gradibus excedat probabilitatem tutioris; & posse cuique ex aequo probabilibus, si una sit pro officio, alia pro honore, n. 463.*

*Quomodo intellectus sit in istar iudicis, n. 464.*

*Voluntas nullam vim tunc facit intellectui, n. 465.*

*Argunt, quia intellectus minus probabilem iudicat magis falsam, & sicut voluntas tenetur ad medium aptius fini intento, ita intellectus, n. 466.*

*Dico, et si minus probabile videatur magis falsum, non ideo non videtur verum, n. 467.*

*Aliud est, quod iudicio minus probabile esse magis simile falso, aliud, quod magis falsum, ibid.*

*Evidens ratio, n. 468.*

*Argunt, quia implicat, ut probabilior iudicatur falsa, & minus probabilis vera, n. 469.*

*Dico, quod opinans affirmat esse verum, quod ei apparei similius falso, & simile vero, n. 470.*

*Non omne similius vero est in re verum, n. 471.*

*Voluntas non tenetur ad aptius medium, si adhinc plura apta, à n. 472. ad 475.*

*Verum, & vero simile sunt objectum intellectus, n. 473.*

*Iterum comparatur intellectus cum voluntate, n. 474.*

*Adhuc scilicet iudicio comparativo, potest intellectus assentiri minus probabili, n. 475.*

N. 430. **P**rimum est, quia qui opinatur, adhæret cum formidine uni parti; qui autem dubitat, nulli parti adhæret: sed quoties intellectus cognoscit aequalem pro utrâque parte probabilitatem, est dubius; ergo neutri parti adhæret; ergo neutram opinatur. Confirmatur: quia intellectus tunc non est liber dubius, nam motiva aequalia mutuò impediunt omnem assentum; quomodo pondera aequalia mutuò impediunt declinatio-

nem in unam præ aliâ parte: ergo intellectus, itante motivorum aequalitate, non potest se determinare; & ideo S. Thom. in 3. S. Th. Metaph. cap. 1. docet cum Aristotele, intellectum dubium esse *quasi ligatum pedibus*, qui non potest procedere.

Respondeo hoc, & frequenter argumenta N. pati evidentes instantias, tum iudicij temerarij, quod nititur parti minus, immo non nisi imprudenter probabili; tum peccati infidelitatis, quo quis credit, quod iudicat nullo modo prudenter credibile, sed tantum imprudenter credibile. Rursum ab omni Anti-Probabilista, excepto P. Eliz. solvenda sunt, quia omnes docent intellectum stantem inter opiniones aequo probabiles, unam pro lege, aliam pro libertate, teneri sequi opinionem pro lege; si autem tenetur, unde poterit intellectus assentiri parti aequo probabili. Demum ab omni Tutorista solvenda sunt, quia omnes docent, quod intellectus assentiri parti minus probabili. Addo certum esse intellectum non cogi nisi ab evidentiâ; ergo non tenetur assentiri parti probabiliori; ergo potest illi non assentiri; si autem potest non assentiri, seu suspendere omnem assensum, cur multo magis non poterit assentiri parti minus probabili? maius enim maximum est intellectui, carere omni assensu, quam assentiri parti minus probabili, cum talis assensus, et si sit parti minus probabili, poslit esse verus, ut dixi ex S. Thom. n. 300.

In formâ distinguo minorē: intellectus, N. stante aequali probabilitate, est dubius ex se, 432. seu non necessitatur ad assensum, concedo; accedente voluntatis imperio, nego; si enim voluntas determinare potest intellectum ad assensum imprudentem, ut accidat in temerè iudicante, multo magis ad prudentem, eti aequo, aut minus prudentem oposito. Hinc patet ad confirmationem. Ad paritatem statuerat, quam toties trahunt Contrarij, dico non esse ad rem, nulla enim est paritas inter causam necessariam, & liberam. Addo nimis probare; quia siue statuerat habens pondus in parte A, non potest non inclinare in illam, ita intellectus habens tantum motivum probabile pro parte A, & nullum pro parte B, non posset non assentiri parti A; ergo non est liber assentiri, & non assentiri parti A, adeoque carceret libertate quod exercitum, quam tamen omnes Contrarij concedunt. Similiter intellectus habens motivum maius pro parte A, & minus pro parte B, non posset suspendere omnem assensum, quod tamen

men negant Contrarij: ergo paritas nimis probat. Addo 2. quod sicut statuta ex utrāque parte omnia in utramque partem gravitat, licet non gravitet magis in hanc præ illā; ita intellectus, stante duplice motivo aequali, immo inēquali, inclinabitur ad alium utriusque contradicitorij: ergo paritas statuta nimis probat. Addo 3. quod haec paritas multo magis urget contra M. Mercocentem 2. p. art. 7. pag. 89. intellectum non posse afferiri pari aliquanto probabiliori, ita ut oppositā minus probabili; si enim in statuta ponatur pondus aliquanto gravius, necessario inclinabit in eam partem: ergo etiam intellectus, si se habet ut statuta. Addo 4. evidenter retorqueri: Ut enim statuta ex utrāque parte aequē omnia potest ab homine libero, mediante dīgito, inclinari in partem, quam voluerit, ita intellectus a voluntate. Addo 5. quod haec paritas, siquid probat, probat, ut dixi, probabilitatem simultatis assensus cum dissensu, eo modo, quo statuta gravitat in utramque partem, licet neutra *gravitati*, quod non advertunt Contrarij. Ad Philosophum, & S. Thomā dicō eos optimè loqui, immo rite intellectū stant contra Adversarios; licet enim verum omnino sit intellectū, ita tamen aequalitate motivorum, non posse se determinare, & hoc est quod Arift. & S. Thomā docent; non ideo inferunt non posse determinari a voluntate, ad minus, aut aequē prudens judicium judicio sibi opposito; non minus, quam a voluntate determinatur ad judicium temerarium. Rursus, sicut pedibus vincētus non potest ita in neutram partem movere, potest tamen ab alio in quālibet partem moveri; ita intellectus a voluntate.

N. Secundum est, quia opinari est assentiri unī partī cum formidine oppositē: sed qui opinatur partem A, stante aequali probabilitate pro parte B, non tantum formidat ob motivi inefficiaciam, sed etiam timeri positivē falsitatem ob aequalē efficiaciam motivi partis oppositae: ergo intellectus tunc non opinatur, sed potius simili dubitat, & opinatur, quod implicat.

N. Respondeo argumentum involvere repugnanciam; intellectus enim, dum dubitat, suspendit omnem assensum, & dislēsum directum; dum opinatur, assentitur, aut dissentitur, eti cum formidine de veritate assensus oppositi, & de falsitate assensus elicit; ergo implicat, ut simul opinetur, & dubitet; quare concessā maiori, & minori, nego consequiam. Nē autem gratis dīctum videatur, ecce M. Sylvester in Sum. verbo opinio, ait: *Non est in dubio, qui proba-*

bilibus rationib⁹ sticitur ad unam partem. P. p. Suar. Suar. rom. 5. in 3. p. d. 40. sed. 5. n. 2. ait: *Aliud est dubitare, aliud assentiri cum formidine; dubium enim proprium est, quando potest diligenter inquisitionem intellectus anceps, & quā suspensus manet, vel suspendendo omnem assensum, vel judicando saltem rem ego dubiam, quod ad præsens perinde est: assensus autem licet cum formidine, est tamen determinatus ad alteram partem, atque ita tollit dubium.* Doctor Navar. Navarro de Pœnit. dīct. 5. n. 38. ait: *Respondeo 2. negando semper tutorem partem eligendam esse, quoniam satis est eligere tutam, ut utiliter declaras S. Antoninus... Aliud est dubitare, an tale quid sit faciendum, aliud credere ratione.* S. Anton. ne probabili, & auctoritate dicens illustris Doctoris, admonente, ut prædicti in loco precipitato declaravit S. Antoninus. P. Thyrl. dīct. 10. n. 110. postquam dixit nullentientem non dubitare, ait: *Dubitare dicitur ille, (ex Navarro in Commentario ad caput, Siquis autem de Pœnit. dīct. 7. 3) cuius anīquis se applicat ad diversa, & ille neuram ligit.* Et n. 112. ait: *Dubium propriè solum impredit, quandiu intellectus est anceps, nec resolutio affirmat aliquam ex partibus contradicitorij.* S. n. 117. ait: *Dubium importat suspensionem judicij.*

Tertium est, quia implicat, ut quis opinatur aliquid, quod aequē appareret verum, ac falsum, nam opinari est judicare propositionem, veram cum formidine, quod sit falsa; sed stante aequali probabilitate pro parte oppositā, objectum opinatum aequē appareret verum, ac falsum: ergo. Confirmatur: Quoties jura utriusque partis sunt equalia, non potest iudex in favorem unius partis præ alia ius dicere: ergo neque intellectus, qui N. est iudex, potest judicare partem A, cīle 438. potius veram, quam B. Alias paritates M. Mercocentem 2. p. art. 3. trahit, quod sicut stulte quis eliget alterutram ex navibus, quarum alterutram seit naufragio peritutram; stulte biberet poculum, sciens alterutrum ē duobus esse certō venenum; ita in catu nostro est imprudentis eligere alterutram ex aequā probabilibus, cum alterutra sit necessariō falsa, sit vulnus, sit venenum intellectus, fed ab omni abstinentiū erit.

Respondeo negando maiorem, quia est N. evidenter falsa in judicio temerario, & pcc. 439. cato infidelitatis, quo utroque intellectus amplectitur, quod magis falsum, quam verum appareret. Si ergo intellectus potest temeriter opinari, & assentiri objecto, quod non nisi imprudenter judicat verum, & prudenter falsum, quanto magis assentiri poterit objecto, quod judicat prudenter, sive aequē, siue minus verum suo opposito? At iudicis parita-

paritatem dico cōcludere oppositum 1. quia intellectus praeceps voluntatis imperio ad suum est instar Judicis, non autem accedente; rūc enim non se habet ut Judex: 2. quia nimis probat, probat enim, quod sicut Judex tenui favere parti probabiliori, ita intellectus tenebitur absolute assentiri parti probabiliori, quod est falsum, nam potest suam sententiam suspendere, non ita Judex: 3. quia aliud est, quod Judex stante aequali pro occisione, & non occisione motivo, non possit sententiam damnationis ferre, & hoc certum est, cīque merito prohibetur; quo enim iure incerto reum certa morti adjudicet? Aliud est, quod Judex, stante aequali pro occisione, & non occisione motivo, non possit probabiliter credere occisionem, & hoc falsum est; potest enim, dummodo post tale judicium speculativum probabile de occisione non addat aliud practicum decifum mortis in eum, qui probabiliter tantum est reus: 4. quia S. Thom. 2.2. qn. 67. art. 2. docet, quod Judex teneatur damnare eum, quem private novit innocentem, si juridice probetur nocens: & ad 4. probat non opponi inter se conscientiam privaram Judicis, ut homo est cum conscientia publica Judicis, ut Judex est: ergo paritas non est ad rem.

N. Alice paritates nihil etiam concluduntur, quia judicium meum, quod nayit, vel non sit bona, non impedit naufragij periculum, nec reddit iter prosperum. Similiter judicium, quod cibus A, non sit venenum, non facit, quod non sit venenum; & judicium, quod talis liquor sit aqua naturalis, non facit esse aquam naturalem, adeoque nec facit validum esse Baptismum. Ratio est, quia meum judicium non immutat rerum essentias, at mutat voluntatis actum; judicium enim de non peccato in tali actu, facit talem volitionem non esse peccatum: ergo ex eo quod a nobis concedatur stulte operaturum, qui eligit navim minus securam; & stulte, qui eligit cibum minus salubrem; non ideo stulte operabitur, qui eligit opinionem minus probabilem, quia, ut dixi, judicium prudens, et si minus probabile de non peccato, tollit a volitione rationem peccati, cum ratio peccati a previa cognitione intellectus deri-  
vetur in volitionem. Econtra judicium prudens, in o moraliter certum de non naufragio, de non veneno, non facit talem cibum non esse venenum, & talem navim naufragio non peritur. Addo quod homo ex precepto charitatis obligetur non edere, quod probabiliter judicat venenum, & non committere se navi, quam probabiliter judicat inutilem;

immō ex eodem precepto obligatur homo non edere, quod probabiliter judicat non esse venenum, & non contendere navim, quam probabiliter putat non perituram; debet enim esse moraliter certus, nec satis est, ut probabiliter tantum putet cibum A, non esse venenum: ergo si valit paritas, nequidem licet sequi opinionem magis probabilem, sed sola opinio evidenter vera, aut moraliter certa, licet eligi poterit, quod a Contrariis merito negatur.

Quartum est, quia fratribus aequalibus N. pro utraque contradictioni motivis, nulla est peculiaris ratio pro voluntate, ut imparet assentium A, pre B, vel B, pre A: ergo &c. Confirmatur: Voluntas inter duā bona aequalia non potest unum pre alio cligere, & multo minus cligere minus pre maiori: ergo multo magis intellectus non poterit, ne quidem ex ipso voluntatis imperio, assentiri obiecto, evidenter minus vero. Ita Palanco qu. 26. a. n. 5.

Repondeo negando antecedens, potest enim voluntas a diversis motivis moveri, ut imperet intellectui, ut assentatur parti aequa, aut minus probabili, ex. gr. vel qui videt partem suę fragilitati magis conformem, immō qui suę salutis spirituali magis uniformem: fac enim, ut quis pauperibus addic̄tissimus judicet minus probabile, licet sibi hic, & nūc elemosynam pauperibus largiri; ecce in hoc casu, ex motivo misericordiae movetur ad sequendam minus probabilem. Ex quo patet Adversariorum declamationes, & exclamations in Probabilistis, nullum in sequendā minus probabili finem sibi praescribentes, quia temporalis commodi, & voluntatis, nihili pendendas esse, ut infra dicemus. Addo, quod licet motiva opinionum sint aequalia, aut in aequalia quoad gravitatem, sunt tamen semper diversa; atque adeo diversitas, que est in uno, & non in alio motivo, est sufficiens motivum, ut voluntas determinet intellectum ad assentendum huic pre illo. Et ideo acutē dixit S. Thom. cirandus, quod ultimum resolutivum assensus pro hac parte, potius quam pro opposita, refundendum est in voluntatem, que est libera inter bonum, & bonum, sive maius, sive minus, sive utrumque simile, sive utrumque diversum. Quare licet certum sit, quod intellectus, stante aequali, vel inaequali, immō unius tantum partis probabilitate, non necessitetur neque quoad speciem, putā ad assensum prae diffini, vel econtra; neque quoad exercitium, putā ad assensum prae non assensu, quia sola evidētia necessitatē intel-

intellectum ; dico tamen, quod intellectus potest tunc a voluntate determinari ad directum alienum, aut dissensum partis A, praे directo assentu, aut dissensu partis B; vel P. Moy. contra, ut fere omnes docent cum P. Moy. 103. 2. qn. 7. an. 29. citatis summa, quā lo-  
ler, fiducia, Doctorum verbis. Ratio est; quia licet, stante aequali probabilitate objectiva, non sit maior ratio objectiva pro alieno, quam pro dissensu alterutrius partis; et tamen libertas arbitrii ad eligendum alienum præ non assentu ejusdem partis; vel ad dissensum unius partis præ assentu par-  
nis opposita, ut accidit tum in duplice casu aequali, sed diversi, immo similis boni; tum in iudicio temerario, quo quis assentatur par-  
ti nullo modo prudenter probabili, stante opposita unicè prudenter probabili; tum in peccato in delictis, stantibus motivis cer-  
to moraliter suadentibus veritatem articuli

N. 445. oppositi. In his casibus refutativum assen-  
tus (an. S. Thom.) non tam fener ex parte S. Th. intellectus, quam voluntatis, quæ in tali ca-  
su habere potest pro motivo determinante intellectum ad alienum partis A, præ assen-  
tus partis B; habere, inquam, potest bo-  
num proprium, quod est in una parte præ alia; adeoque licet motivum sub ratione ve-  
ri non sit fatus, ut se solo determinaret intellectum ad alienum partis A, præ assentus par-  
tis B, atramen idem motivum sub tali ratio-  
ne boni, quam inclinat, & non includit moti-  
vum B pro parte opposita, fatus erit, ut voluntas determinet intellectum. Addo, si-  
cū licet omnia bona convenienter in ratione boni, atramen sub ratione generica boni  
dantur plura bona specie diversa, etiæ aequa-  
lia, & hec diversitas fatus est, ut voluntas stans inter bona aequalia eligat hoc præ illo;  
ita à pari licet omnia vera convenienter in ratio-  
ne veri, atramen sub ratione generica ve-  
ri dantur plura vera specie diversa, etiæ aequa-  
lia, & hec diversitas fatus est, ut intellectus stans inter vera aequalia eligat ex voluntatis sententi omnes Thomistas cum P. Vasq. 1. 2. P. Vasq. 446. 13. art. 6. ad 3. quia necesse est, ut extre-  
mum, quod eligitur, præceminat alteri. Subdit, quod etiæ hoc daretur, non sequitur quod intellectus positus inter duo motiva aequæ probabilia, sed dissimilia, moveri possit ex imperio voluntatis ad alienum præ dissensu. Disparitas est; quia ideo voluntas stans inter duo bona aequalia dissimilia potest eligere, quia recte compositur, quod utrumque sit bonum absque ulla contradic-  
tione, & nullum est periculum eligendi malum, nam quodcumque eligat, bonum erit. At motiva aequalia in intellectu stant

ratio objectiva pro assensu unius, quam pro assensu partis oppositæ.

Ad confirmationem distinguo: stante du-  
plici aequali, & simili bono, non potest vo-  
luntas eligere, transcat; dupli aequali, &  
diverso bono, nego antecedens, & conse-  
quentiam; immo argumentum redit in Ad-  
versarios: Ut enim voluntas, stante dupli-  
aequali bono, sed diverso, potest eligere,  
quod maluerit; immo stante dupli in aequa-  
li, sed diverso bono, potest eligere minus,  
ut accidit in omni peccante; ita in nostro ca-  
su; nam motiva intellectus licet sint aequa-  
lia quoad gravitatem, immo unum gravius  
alio, semper tamen sunt diversa; motivum enim affirmandi est diversum à motivo ne-  
gandi: ergo poterit intellectus ex voluntati  
imperio assentiri alterutri pro libito vo-  
luntatis. Dixi, transcat, quod voluntas stant-  
te dupli aequali, aut in aequali, sed simili  
bono non possit se determinare ad electio-  
nem unius præ alio; & multo magis non  
possit eligere minus ex duobus similibus bo-  
nis: quod utrumque abolutè negare pos-  
sem, ut plerique negant cum P. Suar. P.  
S. Salas 1. 2. tr. 8. scđ. 6. P. Ovid. 1. 2. tr. 2. P. Salas,  
contr. 4. n. 124. & contr. 11. de Animâ p. 6. P. Ovid.  
Herinx tom. 2. d. 2. n. 63. Riccio lib. 2. de  
Act. hum. cap. 12. & 13. Richardo, Hen-  
rico, Maiore; etiæ dictus Riccio velut di-  
cendam potius acceptiōnem, quam electio-  
nem; sed me judice, dicendum potius est,  
esse electionem, non autem esse præelectio-  
nem. Ratio est; quia, in voluntate eligat  
unum præ alio, non est necesse, ut detur ex  
parte objecti voluti quid diversum, ob quod  
preferat unum bonum alteri bono; & illud  
præ non est necesse, ut se tenet ex parte bo-  
ni electi, fatus est, ut per ipsam electionem  
preferat exercite minus bonum bono maio-  
ri omnino simili. Ita docui de Act. hum.

Dices ex Palanco qu. 26. n. 77. falso cf. N.  
fe, quod voluntas eligere possit alterutrum 449.  
ex bonis aequalibus, etiæ diversis; & ait hoc Palanc.  
sentiri omnes Thomistas cum P. Vasq. 1. 2. P. Vasq.  
qn. 13. art. 6. ad 3. quia necesse est, ut extre-  
mum, quod eligitur, præceminat alteri. Subdit, quod etiæ hoc daretur, non sequitur quod intellectus positus inter duo motiva aequæ probabilia, sed dissimilia, moveri possit ex imperio voluntatis ad alienum præ dissensu. Disparitas est; quia ideo voluntas stans inter duo bona aequalia dissimilia potest eligere, quia recte compositur, quod utrumque sit bonum absque ulla contradic-  
tione, & nullum est periculum eligendi malum, nam quodcumque eligat, bonum erit. At motiva aequalia in intellectu stant

pro par-

pro partibus contradictorijs, de quibus intellectus evidenter fit alteram earum esse in re falsam, & sic evidens est periculum incurriendi fallum, si pro libito alterutri parti aslentiatur: ergo est manifesta disparitas.

N. 450. Gonct. Sed contra 1. quia ad summum verum est, quod voluntas non possit eligere inter aequalia bona omnino similia; non autem inter aequalia, sed diversa: nam inter alios Thomas Gonctus *tom. 3. d. 9. de electione art. 3.* per toum, agitans hanc questionem, an voluntas possit eligere minus bonum, vel saltem aequalis, numquam mentionem facit de minori, aut aequali bono, sed diverso. Quod enim inter diversa bona possit eligere minus non tantum mediatè, quatenus voluntas movere potest intellectum, ut novas rationes inveniat, ob quas objectum, quod secundum se apparebat minus bonum, appareat deinde maius; sed etiam quod inter diversa possit voluntas eligere immediate minus bonum, certum videtur tunc experientia, tunc ex libertate, qua debet esse potentia immediate libera ad utrumque extremum; tunc ex eo quia alias omnis peccans ante peccati electionem, judicare deberet peccatum esse melius suo opposito, & sic fieret Haereticus: ergo negari non potest voluntati libertas eligendi inter bona diversa bonum aequalis, aut minus, nam adeo diversa bonitas, ob quam bonum aequalis, aut minus praedicti potest. Contra 2. quia si Palanco concitat voluntati, quod inter bona aequalia, immo in aequalia, dummodo diversa, eligere possit, poterit hoc etiam intellectus stans inter motiva aequalia, aut in aequalia, dummodo diversa, ex voluntatis imperio eligere minus, aut aequalis, præsternum cum motiva opposita, sive aequalis, sive in aequalia, sive temper diversa.

N. 451. Disparitas allata nulla est; quia si voluntas potest inter aequalia bona eligere alterutrum, quia utrumque est bonum, etiam intellectus inter motiva aequali probabilita asserunt poterit alterutri, quia utrumque est aequali probabile; non enim objectum intellectus est tantum id, quod est evidenter verum, aut verum ut sic, sed etiam est probabiliter verum, immo hoc, & illud, & singula vera: ergo cum utrumque motivum habeat solidam veri apparentiam, poterit alterutri adhædere. Nec dici potest, quod cum alterutra pars sit falsa, intellectus exponit se periculo asseriendi falso; non enim utrumque contradictorium est verum, sicut utrumque bonum est bonum, & ideo voluntas eligens inter bona aequalia, quodcumque eligit, eligit semper bonum, & numquam ma-

lum; econtra intellectus eligens inter contradictria aequali probabilita, eligit aliquid falso, nam alterutrum est falso. Hæc Palanco, & P. Thyrus. *diss. 7. §. 4.*

P. Thyrus. *Palanco.*

Sed contra 1. quia licet alterutrum sit in

se falso, utrumque tamen appetit probabiliter verum: ergo intellectus cuicunque

452. asseriatur, asseriatur semper objecto probabiliter vero, eti in re possit esse falso.

Contra 2. quia ut exprefit Arist. *lib. 1. Rhet. Arit.*

tor. 1. ait: *Verum & verisimile ejusdem videtur esse facultatis: homines autem ad veritatem natura composi sunt, & ille ad probabilita seculanda bene se habet, qui similiter se habet ad veritatem: ergo objectum intellectus non*

tantum est verum, sed etiam verisimile: ergo cum utraque pars contradictionis eile

posit verisimilis ob diversas rationes, ut re

crete discurrat P. Munifia *sim. 6. n. 10.* non *P. Mun.*

est cur physice non possit intellectus ex im

perio voluntatis utriusque asseriatur, sive ver

isimiliori, sive minus verisimili. Hinc par

itas voluntatis, & intellectus aequo pede

procedunt: ut enim voluntas potest velle

bonum apparet minus, seu minus bonisimi

le, (ut ita loqua) ita intellectus minus ver

isimile. Contra 3. quia ut voluntas potest eli

gere inter bona aequalia, eti alterutrum sit

in re malum, immo eti hoc evidenter sciatur,

& quidem non tantum vagè, sed determina

te sciatur extremum A, eti malum, ex gr.

comestione esse vetitam; adhuc tamen potest

eam velle, quia licet careat bonitate ho

nestatis, non tamen bonitate delectationis,

qua satis est, ut voluntas eligere possit eum,

et i sciat esse in re moraliter malum: ita multo

magis intellectus, qui non nisi vagè scit

alterutram ex contradictriorum esse falso,

nescit autem quanam in particulari sit falsa,

poterit alterutri ex his, *licitum est pingere, non*

*est licitum pingere die festo*, eligere, quia utra

que appetit probabiliter vera, seu utraque

est verosimilis, licet una in re sit vera, alte

ra in re sit falsa: ergo nulla est disparitas al

lata, quinimodo si voluntas potest inter aequalia

eligit, quia utrumque appetit bonum,

et i in re unum sit malum; multo magis poterit intellectus alterutri ex contradictriorum

probabilibus asseriatur, quia utraque appetit

vera, ex gravi ratione, eti una, indeterminat

te tamen, sit in re falsa.

Omitto alia, quæ trahit Palanco *an. 85. N.*

ubi dicit nos inconfiderat aequivocari; re

453. verà tamen evidens est Palanci aequivocatio:

et i enim repugnet, ut eadem propositio sit

in se vera, & in se falsa, non tamen ut no

bis ex tali motivo appareat vera, & sit in se

falsa. Confundit igitur verosimilitudinem,

seu

seu veritatem, ut nobis ex gravi ratione appearat, cum veritate in re: ergo non mirum, si ex proprio falso supposito confundente veritatem, ut est in mente, cum veritate 454 est in se, nobis imponat aequivocationem.

N. Dices 2. ex Phial. qu. 7. pag. 127. intellectum inter contradictria aequè probabilia possum, manere necessario dubium in ordine ad ferendum judicium de re, et si non in ordine ad ferendum judicium de apparentia rei; quia cum uno tantum modo judicare possit de re, vel affirmando, vel negando, tunc nullum maius motivum habet, ut potius affirmet, quam neget; ergo omne suspedit. Sed contra, quia dixi intellectum manere ex se dubium, donec accedat voluntatis imperium. Ad probationem dico necesse non esse, ut habeat manus motivum, sufficit, ut habeat motum, & quidem habet tempore diversum.

N. Dices 3. ex Mercor. oppositas probabilitates se mutuò impediunt. Sed contra, licet se mutuò impediunt, non tamen se enervant, ut patet in bonis oppositis; ergo etiam in verosimilibus oppositis; quare si to *impedire* importet, quod non ita facilè intellectus afficiatur uni parti præsente, motivo aequali inclinante ad assentum partis oppositæ, hoc transmittit, sicut non ita facilè, & promptè inclinatur statera in partem A, stante aequali pôdere inclinante in partem B. Si autem significet, quod intellectus non possit tunc assentiri, nego. Quà enim ratione verosimile fit impedimentum intellectus, cum sit inclinatio intellectus ad assentum partis A seorsum à dissenso partis B? Similiter falso, quod maior probabilitas enervet minorem, eo modo, quo bonum maius non enervat minus, & pondus maius non tollit gravitatem à pondere minori, licet hoc vincat, quia sunt in eadem omnino linea gravitatis. Addo, quod cùm motiva aequalia sint semper diversa, unum enim inclinat ad assentum, aliud ad dissenso; hinc est, quod esti unum minuat aliud, non tamen elidit, ita ut se habeat, ac si non esset, ut patet in Fideli, qui sepe à motivis, esti levissimis cōtra fidem, experitum se inclinari ad dissenso, licet præsentia sint fortissima allicentia ad assentum: ergo si motiva gravissima non elidunt vim motivam levissimorum, quomodo aequaliter elidet aequaliter? Vide P.

N. Terit de Reg. mor. qu. 52. a. 21. ad 31. Quintum est, quia S. August. allatus à P. Eliz. lib. 4. qu. 4. §. 5. dixit, irrationalib[us] esse dare sententiam alterutri ex duobus adolescentibus, qui se mutuò accusabant de adulterio proprie[bus] uxoris, ex ijsdem omnino causis, speciositatis, juventutis, vicinitatis: ergo quoties datur aequalitas testium, non po-

test intellectus uni præ altera parte assentiri. Sed contra; quia haec paritas duplicitis adolescentis adulteri unicè probat, quod damus, nempe, quod Judex non potest tunc jus dicere in favorem unius damnando alium, quando testes, & probariones sunt aequales;

quod certum est; quia in cauſa dubia certam mortis sententiam ferre peccatum est, datur enim lex vetans, ne certa damnationis sententia dicatur in probabiliter tantum reū, ut recte P. Salas s[ecundu]s 4. n. 42. C. de Lugo d. 16. Lugo. de Juſt. n. 100. quare licet ita speculative probabiliter talem esse reū, & intellectus possit probabiliter dicere, adolescentis A est reus, & quod hoc paritas retorquetur non tamen est prædictum probabile, quod in probabiliter reū possit certa dici damnationis sententia. P. Moy.

Lege P. Moyam tom. 2. qu. 7. n. 44. & 45.

Dices: In Jure decernitur, quod quoties N. testes aequales deponunt contradictria, nullam Judex sententiam dicat: ergo in cauſa aequalis probabilitatis intellectus, qui est veritatis Judex, nullum debet ferre judicium. Ratio est; quia ut testimonium unius enervat testimonium alterius, ita etiam unū fundamentū enervat oppositum aequale. Sed contra; quia paritas duorum testium est contra P. Eliz. si uterque supponatur fide dignus: si enim unus tantum, vel nullus supponatur fide dignus, non est ad rem. Sicut enim authoritas unius non elidit authoritatem alterius, sed uterque simul est fide dignus: (non quidem ut Judex simul possit damnare, & solvere reū; immo neque ut seorsim possit reū damnare, hoc enim veratur à Jure; & ratio ipsa evincit, quod Judex non possit certam dare sententiam uni, quoties alter habet aequaliter jus pro se) sed uterque est fide dignus in ordine ad judicium speculativum, quo Judex dicat, est probabile hunc esse reū, est probabile non esse reū: ita N.

intellectus in cauſa nostro potest assentiri 459. parti, cui voluerit. Quod autem Ius prohibeat Judicem, nè in tali cauſa damnet reū, immo vult, ut eum absolvat, quia vult, ut sententia detur in favorem illius, pro quo stat possit, possit autem quoties est aequaliter probabilis innocentia, ac reitas, stat pro innocentia rei; quod hoc, inquam, Ius decernat, non est ad rem. Ad rationem dico, quod authoritas unius non enervat authoritatem alterius, sed ad summum neutra dat tam plenam probationem, ut reū damnari possit. Ita dico de fundamentis aequè probabilibus, haec enim non se mutuò elidunt; id est, neutrum necessitat intellectum, concedo; id est, fundamentum A tollit vim suavissimam à fundamento B, ita ut movere non possit intellectum,

lectum, ut ex voluntatis imperio aslentia-  
tur, cui libuerit, nego. Exemplum statere  
est contra Elizald. ut enim neutrum pondus  
amittit in statere gravitatem, nec unum tol-  
lit gravitatem alterius, nec vim à manu, ut  
inclinat statere lancem in partem, quam ma-  
luerit; ita motivum A non tollit vim suau-  
fam à motivo B, nec à voluntate potestatem,  
ut determinet intellectum ad assensum A,  
prae assensu B.

N. 460. Dices: Non sum certus me aslentiri pru-  
denter, dum assentior minus probabili. Sed  
contra ostendat Adversarius, quomodo sit  
certus se aslentiri prudenter, dum aslentiri  
probabiliori, quod enim ei appareat proba-  
bilis, potest non esse tale, ut patet in as-  
sensu damnatarum. Dico igitur me esse  
certum de prudenti assensu, cum intransiti-  
vè per ipsum assensum, cum omnis opinio  
probabilis sit intransitivè prudens, cum re-  
flexè, quatenus est principium certum,  
quod omnis eliciens actum ex motivo, quod  
ipsi appareat invincibiliter grave, aslentitur  
prudenter. Licet autem tunc habeat etiam  
motivum magis grave pro diffensu, hoc uni-  
ce probat, quod prudentius dislentiretur,  
non autem, quod non aslentiatur prudenter.

N. 461. Sextum, omislo argumento, quod intel-  
lectus sit dubius, & paritate Judicis, quo  
utroque utitur etiam M. Baro 1. p. Manud.  
M. Bar. d. 2. scđt. 2. art. 2. §. 6. & 7. ita ex eo argui-  
tur. Ratio probans veritatem partis A pro-  
bat falsitatem partis B; & ratio probans ve-  
ritatem partis B, probat falsitatem partis A;  
ergo se mutuo encrant, ut constat parita-  
te statere, quæ flante hinc inde æquale pondere,  
in nullam partem magis inclinatur.  
Confirmat Baro ex S. Thom. qu. 14. de Ve-  
ritate, dicente intellectum manere suspen-  
sum, vel ex inopia rerum, vel ex æqualitate  
rationum, cum enim non appareat maior  
ratio pro parte A, quam pro B, non potest  
aslentiri parti A, præ B, ne quidem ex vol-  
untatis imperio, quod est Politicum pro-  
movens bonum intellectus, non Despoti-  
cum, seu Tyrannicum in malum intellectus,  
& aliarum potentiarum, quæ voluntati sub-  
ordinantur. Hoc multò magis probat, quod  
intellectus non possit aslentiri minus proba-  
bili, omislo probabiliori. Sed contra; quia  
hoc argumentum est ab ipso Baro solven-  
dum. Tum quia tuerat, quod intellectus  
teneatur (ergo potest) aslentiri opinioni ma-  
gis tutæ minus probabili. Tum quia tuerat,  
quod intellectus teneatur aslentiri opinioni  
minus tutæ, si infinitis probabilitatibus gradibus  
excedat probabilitatem tuitioris. Tum  
quia docet, quod si utraque opinio sit pro  
officio, & pro honesto, & sit æquè probabi-  
lis, quod intellectus possit aslentiri, cui ma-  
luerit. Sicur ergo in his casibus ab eo admis-  
sis intellectus non manet necessario dubius,  
nisi ex le, non autem accedente imperio vol-  
untatis, quo posito aslentetur directe, cui  
voluerit; ita in nostro casu. Quod autem vol-  
untatis habeat tale imperium in intellectum,  
est certum, tum ex casibus à M. Baro ad-  
mis, tum ex judicio temerario, quod imper-  
atur à voluntate, flante motivo unicè  
prudenti pro opposito. Paritas statere nimis  
probat; ut enim illa necessario inclinatur in  
partem, vel quæ sola habet pondus, vel  
quæ aliquanto maius habet, ita intellectus  
necessario aslentetur opinioni probabilis, si  
non adfit opposita; & probabiliori, si minus  
probabilis adfit, quod utrumque est falsum.  
Addo quod ad summum probat quod intel-  
lectus ex se in neutrā partem, flante moti-  
vorum æqualitate, declinabit, quod verum  
est, quia a neutra probabilitate necessitatur.  
Demum oppositum probat; ut enim statere  
ex voluntatis imperio accedente manu po-  
test inclinari in partem minus onustam, ita  
intellectus. Paritas Judicis etiam nimis pro-  
bat; ut enim J. tenetur favere parti pro-  
babili, ita & intellectus; quod tamen est 464  
ad falsum, potest enim suspendere assensum  
circa probabilis. Addo quod intellectus est  
ad summum instar Judicis sublatum voluntatis  
imperio, non autem accedente. Ad rationem,  
fateor rationem partis A debilitate aliquatenus  
rationem partis B, quatenus non permit-  
tit ut intellectus ea facilitate, præiente  
ratione partis B, inclinetur ad assensum partis  
A: non tamen ita debilitat, ut tollat omnem  
vim motivam; adhuc enim utraque pars manet  
verosimilis, & voluntas habet locum  
imperandi pro libito assensum A, vel B op-  
positum; ut accidit quando voluntas stat in-  
ter duo bona opposita. Hoc autem ita est  
certum, ut patet paritate voluntatis flantis  
inter duo bona opposita, & paritate judicij  
temerarij, alias qui temerè judicat, judicaret  
sine motivo, quod repugnat; ut ergo proba-  
bilioritas non tollit vim motivam à moti-  
vo judicij temerarij, nec bonum A vim moti-  
vam à bono B, ita nec æqualis probabili-  
tas A ab æquali probabilitate B.

N. 462. Ad confirmationem dico S. Thomam N.  
unicè velle, quod intellectus ex se maneat 465  
suspenus, non autem si accedat voluntas in-  
clinans. Neque voluntas infert tunc intel-  
lectui violentiam, quia non inclinat ad as-  
sensum ex motivo irrationali, sed ex ratio-  
nali probabili, inferret, si determinaret vel  
contra evidentiam, vel ut sine motivo assen-  
tiretur.

N. 463. M. Mar.

<sup>§. Tho.</sup> turetur. Sane S. Thom. 1.2. qu. 9. art. 1. & 1. p. qu. 82. art. 4. luculenter ostendit imperium voluntatis in omnes potentias, exceptis potentia anima vegetativa; & quidem imperium voluntatis in exercitium aliarum potentiarum: ergo voluntas potest imperare intellectui, non tantum ut suspendat omnem assensum, sed etiam ut exerceat suos actus, nempe assentiarum alterutri ex aequali probabilitibus, immo minus probabili.

<sup>N.</sup> Septimum est, qui judicant partem A. probabiliorum, judicat partem B minus probabilem esse magis falsam: ergo si huic adharet, adharet parti, quam judicat magis falsam. Confirmatur: quia objectum intellectus est verum; ergo debet adharet parti, quod plus veri habere videtur. Ut ergo voluntas ex medijs inaequaliter aptis ad invenit, eligere tenetur magis aptum, ita intellectus ex verosimilibus verosimilium. Ita <sup>M. Baro, & Merc.</sup> 2. p. art. 4. Sed contra 1. quia licet minus probabile videatur magis falsum, quam verum, non ideo non videtur <sup>N.</sup> 467. verumus modo licet minus bonum videatur magis malum, quam bonum, non ideo non videtur bonum. Contra 2. quia aliud est, quod judicet minus probabile esse minus simile vero, quod verum est; aliud quod judicet minus probabile esse magis falsum, quod falsum est; & propter hoc negari potest antecedens, confundunt enim Adversarij minus simile vero cum falso, aut magis falso: hoc autem est evidenter falsum, ut patet sequenti syllogismo. Per Adversarios omne minus probabile est magis falsum, & minus verum; & omne probabile est minus falsum, & magis verum: sed per Adversarios, immo omnes Philotophos, & T. T. plura falsa sunt probabiliora veris: ergo plura falsa sunt magis vera; & contra plura vera sunt magis falsa, quod implieat in terminis: ergo falsum est, omne magis probabile esse magis verum, & minus falsum; & omne minus probabile esse minus verum, & magis falsum. Addo ex Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. n. 440. eo ipso quod dicitur unam opinionem esse veriorem alteram, eo ipso loquimur non de veritate rei ut est in se, sed ut nobis appetet, & est idem ac dicere, una est probabilior altera. Alter responderet P. Card. tom. 1. d. 15. n. 307.

<sup>N.</sup> 468. Dices cum M. Mercor. 2. p. art. 4. Opinari est existimare partem A esse veram, eti cum formidine, & oppositam esse falsam; si enim una est vera, opposita est falsa: ergo si intellectus adharet opinioni minus probabili, existimabit, eti cum formidine, eam esse veram; & oppositam probabiliorem ex-

istimabit esse falsam, eti cum formidine, & hoc implicat, nam probabilior appetit magis vera, quam minus probabilis; ergo non potest adharet minus probabili, nam judicaret minus probabilem esse veram & probabiliorem, seu magis veram, esse falsam. Sed contra 1. quia solvendum est à Baro, & Mercor. tunc tibus sequendam est <sup>M. Baro, & Merc.</sup> se magis tutam, & minus probabilem: ergo tunc intellectus adharet opinioni minus vera, & magis veram, seu probabiliorem judicabit falsam. Contra 2. quia probatur, quod intellectus teneatur assentiri parti probabiliori, immo cuicunque probabili summa seorsim ab alia. In forma nego antecedens, opinans enim non affirmat esse verum, sed est simile vero; si affirmet ex maiori probabilitate, affirmit esse similius vero; si ex minori, esse minus simile; nec debet confundi similitudo veri cum veritate; nec maior, aut minor similitudo veri, illa cum veritate, hæc cum falsitate; & nego consequentiam, & subsumptum; quia licet qui probabiliiter, <sup>N.</sup> 470. aut probabilius assentitur, revera absolute affirmit; non tamen affirmit absolute verum, sed affirmit absolute simile, aut similius vero. Addo instar paritate duplicitis boni; nec enim amplectens minus bonum, & omittens maius bonum, amplectitur malum.

Ad confirm. dico, quod objectum intellectus est verum, quatenus non potest assentiri objecto nisi sub ratione veri; hinc tamen non sequitur, quod teneatur sequi omne, quod est similius vero, quia similius vero saepe non est verum, sed falsum. Ad paritatem dico, quod si verosimilius magis conduceret ad verum, & necessariò temper uniretur cum vero, tunc intellectus teneretur semper assentiri verosimiliori; quia tamen evidens est, quod verosimilius <sup>M. Baro.</sup> 471. falso sit, ideo non tenetur. Ad voluntatem dico, quod voluntas efficax finis non obligat ad medium magis aptum, si dentur alia etiam apta. Immò si tenetur ad magis aptum, est, quia supponitur magis conduceret, immo unicè conduceret ad intentum: at probet nobis Baro, quod verosimilius sit re ipsa magis, aut unico connexum cum vero.

Dices ex Mercor. 1. c. Potentia inclinat N. quantum potest in suum objectum, cum sit <sup>472.</sup> ejus perfectio; ergo horret oppositum, quā M. Mercor. tunc potest; ergo cum objectum intellectus sit verum, adharet objecto, quod magis appetit verum, ergo probabiliori; cum imperium voluntatis non sit Despoticum in bonum jubentis, sed Politicum in bonum subditorum. Addit, quod licet intellectus ex se posset assentiri minus probabili, re-

Tom. I. Hh ij pugnat

pugnat tamen ex parte voluntatis, ut imperet aſſentum circa minūs probable; eo modo quo voluntas ex dupli medio tenetur eligere, quod eft utilius fini efficaciter intento, ut docet S. Thom. 1. 2. qu. 13. art. 6.   
S. Tha. ad 1. nam p̄eclētio importat aliquid in uno medio, quod non eft in omisſo; ergo etiam intellectus: ergo cūm opinans velit efficaciter attingere veritatem, quilibet enim ex ejus amore ſtudet aſſentiri autem parti minūs probabili, minūs conduceat ad hunc finem; magis autem, aſſentiri probabiliori; hinc eft quod minūs probabilis, concurrente probabiliori, eligi non poteſt.

N. 473. M. Me. Sed contra; qua hoc eft à Merc. ſolendum, tūm quia admittit aſſentum opinonis magis tutæ, minūs probabilis, tūm quia docet iubditum debere obediſe Prælato, etſi judicet eſſe minūs probable quod p̄cipit. In formâ dico obiectum, cui intellectus neceſſariō aſſentitur, non eſſe verum, ſed evidenter verum, & in hoc ſenſu verum eſt, quod potentia inclinet, quantum poteſt, in iuum obiectum; quomodo obiectum, in quod voluntas neceſſario fertur, non eſt bonum, ſed purum bonum. Sicut autem voluntas ex dupli bono mixto eligere poteſt minūs, ut patet in peccatore, qui iiciens bonum ſupernaturale, & obſervantiam legis eſſe bonum longè maius, quam violatio, eligit tamen furtum, & reliqua minora bona; ita etiam intellectus licet inter verum, & falſum cognita ut talia non ſit liber, nec in differens; eft tamen liber inter verofimile, & verofimilius adhærere, cui placuerit. Ad additum, iuſtatur in doctrinâ Thomistarum, qui volunt quilibet per omnem voluntatis actum intendere ultimum finem; & tamen omnis peccans eligit malum, quod ſeit minūs conduceat fini ultimo. Dicere autem, quod peccans ſciat quidem furtum eſſe malum, errare tamen, quatenus tunc credit, quod non ſit minūs, immo ſit magis conduceſſe ultimo fini, eft velle quod omnis peccator ſit Hæreticus, immo ſit ſtolidus; quomodo enim judicet tunc tale opus eſſe magis aptum ultimo fini, quem ſemper in omni opere intendit, cūm evidenter ſciat quod per tale opus ſe opponat ultimo fini? Ergo, juxta Thomistas, eft multò magis falſum, quod voluntas intendens efficaciter ultimum finem tenetur neceſſariō eligere aptius, ut

Scotus. P. Suar. 2. d. 2. n. 63. Addo hoc eſſe certò falſum, nam Sæcularis eligit vitam minūs disciplinatam; & Religioſus eligit ſæpe media non ita perfecte conducentia ultimo fini, ac ſunt media omiſſa, qua media Sæcularis, & Reli-

gioſus non tantū in genere, ſed etiam reſpectu ſui, ſcīt eſte minus conducentia (conducentia tamen) ſaluti aeterna. Idem patet in eunte Romam, cui ſatis eft, ut eligat aptum non aptius medium. Itaque appetens efficaciter ultimum finem tenetur neceſſariō inter media conducentia, & non conducentia eligit conducentia ex ſuppoſitione volitionis efficacis ultimi finis: non tenetur autem ex tali ſuppoſitione inter magis, & minūs conducentia, eligit magis conducentia. Hinc paritas eft contra Contrarios, quia eodem modo intellectus inter verum, & falſum non eft liber; ſicut etiam inter media connexa, & non connexa cum vero, ex ſuppoſitione, quod velit prudenter aſſentiri, non eft liber aſſentiri medio non connexo prudenter cum vero: adhuc tamen inter media magis, & minūs connexa prudenter cum vero eft liber aſſentiri, vel medio magis, vel medio minūs connexo prudenter cum vero, quia omnia ſupponuntur, licet inaequaliter, connexa prudenter cum vero.

Instas: Saltem intellectus non poteſtit à N. voluntate fleſti ad judicium partis minūs 475. probabiliſ, ſtante judicio finali imperativo dicente, partem opoſitam eſſe probabiliſ. Nego antecedens, quidquid dicat P. Teril. de Conſ. qu. 8. n. 25. & de Reg. mor. P. Teril. qu. 2. n. 79. cūm opoſitum ſi mihi evidens; nam Hæreticus ſtante evidentiā credibilioritatis pro fide Romā, adhuc aſſentitur articulo, qui appetit minūs credibilis. Aliud ergo eft, quod ſtante aſſentu circa probabiliſ, non poſſit aſſentiri minūs probabiliſ; & hoc certum eft: aliud quod ſtante aſſentu de probabiliſtate partis A, cui tamen non aſſentior, non poſſit ſtarre aſſenſus circa partem opoſitam minūs probabilem; & hoc falſum eft. Demum tranſeat antecedens, quod non eft ad rem; ut enim tucamur, quod intellectus aſſentiri poſſit minūs probabiliſ, ſtante motivo probabiliſtate pro opoſito, non eft neceſſe, ut intellectus aſſentiri poſſit obiecto minūs probabiliſ, ſtante judicio comparativo de probabiliſtate motivo pro parte opoſitā.

## §. II.

Argumenta Palanci.

## SUMMARIUM.

Quia Arist. ait, quod ſolvere vinculum dubitationis non eft ignorantis, adeoque non poteſtit voluntas determinare intellectum, n. 476. Quia dici non poteſt, unde nam intellectus habeat ex imperio voluntatis eſſe veram partem, cui aſſentitur, n. 477. Quia

Quia intellectus nullam aliam rationem dare poterit, quam quia volo, & paritas statere, n. 478.

Plures contra hoc nostra instantie, & confundunt causa efficientis cum formalis, n. 479.

Quia intellectus non potest prudenter saltem assentiri partis aequae verae, ac falsae, n. 480.

Quia intellectus non potest serio dicere, hoc prout verum, et ob motiva opposita putem esse aequae falsum, n. 481.

Dico intellectum assentientem uni parti, inferre afferentem ex motibus ejus partiis, non ex oppositis, et ea comparaverit cum ipsis, n. 481.

Soluto reliquorum, ibid.

Dico, intellectum non dicere, iudico. A esse verum, et ob motivum B, si falsum, n. 482.

Exponitur suse exemplo voluntatis, n. 483.

Duplex genus veritatis objective diverse in intellectu, n. 484. 485.

Sicut quodlibet aequale bonum habet aliquid boni, & mali, & una bonitas equalis non energiat oppositam, ita quodlibet aequum probabile aliquid veri, & falsi, & una veritas non energiat aliam, n. 486. 487.

Quia in questione facti testes aequales se energuant, ita etiam in questione juris rationes, & Dolores aequales, n. 488.

Quia si summa est erga S. Ambros. & S. Aug. estimatio quod tuto operer juxta unum contra alium, multo maior, quod suspendam omnem judicium, n. 489.

Quia tantum solvo rationes affirmativa, eò ipso aequaliter negativa, ut probabiliori, n. 490.

Possum in questione facti afferentiri prudenter ob authoritatem aequalis, et non dicere ius, n. 491.

DD. contradicentes non amittunt authoritatem, late à n. 492.

Replica Palanci solvit, n. 493.

Ego dico, me posse sequi utrumque dividim, Palanci neutrum, ibid.

Operio justa dictamen S. Aug. non facit iniuriam S. Ambroso s cur? n. 494.

Eis solvam rationes partis affirmativa, adhuc manet aequa probabilitas, ac negativa, n. 495.

Quia imprudenter eligitur medium aequum, immo minus utile fini, quam oppositum; trahit paritatem navis, pecunia &c. n. 496.

Ali, quod dubitare non est malum intellectus, error autem est saltem malum physicum, n. 497.

Quia repugnat, ut intellectus judicet verum, quod appareat magis falsum, n. 498.

Paritates physicae nil probant, vel oppositum; cur? n. 499.

Falsitas cognita probabiliter ut veritas, non nocet, n. 500.

Tom.I.

Palanc non enervat doctrinam P. Teril. n. 501. Intellectus eque bene se habet, cuicunque afferriatur, & ad summum casualiter melius se habere potest s cur? n. 502.

Quonodo, & quando error sit malum intellectus, suse à n. 503.

Arist. & S. Thom. insinuant meliorem esse cognitionem, non tantum suspitione, sed evidenti cognitione objecti inferioris, n. 504. 505.

S. Thom. est contra Palanc, n. 506.

**E**tsi quae dicturus sum ex Contrarijs, jam dicta sint, quia tamen aliqui plus iusto ea extollunt, iisque non pauca addunt, ideo ne quid omisum à me videatur, in medium ea produco.

Objicies 1. ex Palanc. qu. 26. à n. 6. Implicat, ut voluntas per se immediate determinet, quia pars sit vera, quae falsa, hoc Palanc. enim est proprium intellectus, ut ait Arist. Ait.

3. Metaph. cap. 1. Solvere vinculum dubitacionis non est ignorantis; voluntas autem de se est caca, & ignorans: sed si tantibus motivis aequalibus voluntas imperaret intellectui afferendum partis affirmativa p̄ se negativa, voluntas in questione dubia, immediate, & per se decideret partem affirmativam esse veram, & negativam falsam: ergo, &c. Minor probatur s quia in dicto cau intellectus pro priori ad imperium voluntatis est dubius quae pars sit vera, vel falsa; & accedente imperio voluntatis assentitur affirmativa potius, quam negativa: ergo voluntas immediate decidit dubium pro parte affirmativa, cuius decisionem deinde exequitur intellectus. Confirmat 1. quia dum voluntas determinat intellectum, ut assentiatur parti affirmativa tamquam vera, dici non potest, undenam voluntas habeat, quod affirmativa potius sit vera, quam negativa; non ab intellectu, nam est dubius; ergo ex se ipa tribuit veritatem potius parti affirmativa, quam negativa, quod implicat. Confirmat 2. n. 8. Implicat, ut intellectus opinando hanc p̄ illa parte esse veram, nullam aliam rationem reddere possit, cur haec sit vera, p̄ se alia, nisi quia volo; sed hoc accedit in nostro cau, nam intellectus aequaliter habet pro utraque parte motiva, ita ut nulla sit ratio, cur potius sit vera affirmativa, quam negativa, sed unicè pro affirmativa est imperium voluntatis, quod non est pro negativa: ergo tota ratio est, quia N. volo. Confirmat 3. n. 12. quia sicut statera deficit à suo officio sibi connaturali, quoties aequaliter pondere gravida, inclinatur à manu ad unam p̄ se aliam partem; ita idem accedit in

476.

477.

478.

479.

480.

481.

482.

483.

484.

485.

486.

487.

488.

489.

490.

491.

492.

493.

494.

495.

496.

497.

498.

499.

500.

501.

502.

503.

504.

505.

506.

507.

508.

509.

510.

511.

512.

513.

514.

515.

516.

517.

518.

519.

520.

521.

522.

523.

524.

525.

526.

527.

528.

529.

530.

531.

532.

533.

534.

535.

536.

537.

538.

539.

540.

541.

542.

543.

544.

545.

546.

547.

548.

549.

550.

551.

552.

553.

554.

555.

556.

557.

558.

559.

560.

561.

562.

563.

564.

565.

566.

567.

568.

569.

570.

571.

572.

573.

574.

575.

576.

577.

578.

579.

580.

581.

582.

583.

584.

585.

586.

587.

588.

589.

590.

591.

592.

593.

594.

595.

596.

597.

598.

599.

600.

601.

602.

603.

604.

605.

606.

607.

608.

609.

610.

611.

612.

613.

614.

615.

616.

617.

618.

619.

620.

621.

622.

623.

624.

625.

626.

627.

628.

629.

630.

631.

632.

633.

634.

635.

636.

637.

638.

639.

640.

641.

642.

643.

644.

645.

646.

647.

648.

649.

650.

651.

652.

653.

654.

655.

656.

657.

658.

659.

660.

661.

662.

663.

664.

665.

666.

667.

668.

669.

670.

671.

672.

673.

674.

675.

676.

677.

678.

679.

680.

681.

682.

683.

684.

685.

686.

687.

688.

689.

690.

691.

692.

693.

694.

695.

696.

tellectui, cui fit violentia, & deest muneri judicandi inter verum, & falsum, quoties à voluntate inclinatur ad unam partem contradictionis præ aliâ æquè verâ, aut æquè falsâ; unde n. 15. subdit valde excessisse P. Elparzam, qui art. 132. auctor est exemplum flateræ, cui Contrarij nituntur, vocare, *irrationabile, indisciplinatum, & ex superficialitate vulgi.*

N. 479. Sed contra; quia hæc instantur innumeros exemplis; dicam enim, quod causa, cur oculus videat, auris audiat, pes incedat, fit voluntas, eo quia determinat ad vim potius, quam non vim; immo ad vim obiecti albi præ opposito nigro: sicut ergo in his confunditur causa imperans, vel efficiens cum causa formalis, ita in casu nostro. Verum ne recedam probabilitate, quero, quæ sit causa, cur intellectus liber immediate inter assensum, & non assensum, assentatur potius, quam non assentatur; vel econtra, non assentatur potius, quam assentatur? Informa dico causam efficientem assensum præ dissensu esse intellectum; causam imperantem (quæ solet reduci ad efficientem) esse voluntatis imperium; causam motivam esse motivam, ob quæ intellectus movetur ad assensum præ dissensu; causam formalem, cur assensus sit verus, est, quia conformatur suo objecto. Exemplum flateræ toties male libratum nec est ad rem, nec quidquam probat, & oppositum probat, ut patet ex §. 1.

N. 480. Objicies 2. Quoties adfunt motivia æqualia, toties quælibet pars æquæ appetit vera, ac falsa, nam rationes stantes pro veritate partis affirmatiæ suident negativam esse falsam; & rationes stantes pro veritate negativa suident affirmativam esse falsam: sed nullus intellectus potest prudenter saltem assentiri parti, quæ æquæ appetit vera, ac falsa: ergo intellectus considerans rationes pro utrâque parte æquales, non potest prudenter saltem assentiri uni parti præ aliâ. Nec dici potest intellectum non inferre assensum ex omnibus motivis, tam stantibus pro parte affirmativa, quam contra ipsum. Contra enim est, ait Palanco qu. 26. a. n. 19. quia vel intellectus infert assensum ex motivis pro parte affirmativa seorsum considerans, vel ex motivis pro ipsa, ut collatis cum motivis contra ipsum? Si primum; ergo non salvatur, quod intellectus actu considerans motiva contra ipsum, & pro ipsa, illi assentatur, ut veræ; sed unicè salvatur, quod intellectus considerans unicè motiva pro ipsa, possit illi assentiri ut vera, quod ego non nego, ait de se Palanco. Si secundum, contra est; quia ex motivis pro ipsa, ut collatis con-

tra ipsum, non potest intellectus assentiri illi probabiliter ut veræ; nam hæc consequentia est improbabilis: *Dantur motivæ, que collata cum motivis contra ipsum, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa est determinate vera;* ergo intellectus inferens assensum ex eo antecedenti, improbabiliter omnino assentiret huic conclusioni. Confirmat 1. n. 21. quia intellectus non potest fieri dicere, *Hanc conclusionem teneo ut veram ob hæc motivæ, est ex motivis utroque mihi appareat æquæ falsa;* ergo quoties utroque est æquæ probabilis, nulli parti potest assentiri. Hinc n. 22. ait, nos evidenter æquivocari, quatenus non distinguimus inter hoc, quod est assentiri conclusioni ex tali motivo absolute considerato, quod fieri potest; & assentiri ex eo motivo considerato comparativè cum opposito æquæ probabili, quod fieri non potest. Quis enim ex duobus principijs æquæ inclinantibus in oppositum inferat determinatè unam præ aliâ parte? hoc enim repugnat, ut pater exemplo voluntatis, quæ si sit æquæ indifferens in actu primo ad amorem, ac ad odium, non possumus nec amorem, nec odium determinare conjectari: ergo intellectus æquæ instrictus motivis tam probantibus, quam impugnantibus aliquam conclusionem, non potest probabiliter conjectare eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Confirmat 2. n. 25. quia rationes, quæ directè probant hanc conclusionem affirmativam, *Licium est pingere die festo, est veram,* cædem probant directè, & formalissime hanc negativam, *Non est licium pingere die festo, est falsam;* & econtra rationes, quæ directè probant hanc negativam esse veram, cædem probant eam affirmativam esse falsam; ergo quælibet est æquæ vera, ac est æquæ falsa.

Respondeo negando minorem. Ad replicam dico, quod intellectus assentiens uni parti ex æquæ probabilibus inferat assensum ex motivis probantibus illam partem, non autem ex probantibus oppositam, nam hoc implicat. Ad quæstum dico, quod motivi suidentibus partem A collata fuerit cum motivis suidentibus partem B oppositam: atamen aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis suidentibus partem A, ut collatis cum motivis oppositis; aliud est, quod assensus partis A inferatur ex motivis tam partis A, quam partis B. Primum est verum; secundum est falsum, & repugnans. Ad id quod addit, hanc consequentiam esse improbabilem: *Dantur motivæ, que collata cum motivis contra ipsum, non magis suadent ejus veritatem, quam opposita ejus falsitatem; ergo ipsa*

Palanco

*ipsa est determinatio vera; nego est improbabile, immo est vera; nam non aliud est, quam dicere, dantur motiva aequae probabilita ergo pars A propter motiva A est probabiliter vera.*

N. Ad 1. confirm. dico, quod eò ipso, quod intellectus ex voluntatis imperio assentitur parti A, eo ipso paratus est dissolvere motiva parti B. Quare non dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram, eti ob motiva B si mihi falsa*; non, inquam, hoc dicit, sed dicit, *Hanc conclusionem teneo ob motiva A ut veram; immo etiam ob motiva B, que paratus sum solvere, cum non sint ostendiva certò ejus falsitatis*. Sanè, qui considerat voluntatem in actu primo cum dupli motivo aequae trahente ad oppositum, voluntatem, inquam, indifferentem ad amorem, & odium jejunij, debet argumentum solvere. Quero enim, an amans jejunium ut bonum ob motivum A, dum vult jejunare, dicat, *Ego volo jejunium ut bonum ob motivum A, eti ob motivum B fit mihi malum?* Si dicat in hoc nullam esse repugnantiam, ut jejunium appearat bonum ex uno motivo, & malum ex alio motivo; seu ut sit bonum bonitate honestatis, & non sit bonum bonitate delectabilitatis; dicam ego nullam etiam esse repugnantiam, ut haec conclusio, *Licitum est pingere die festo*, appareat vera ex motivo affirmativo, & appearat falsa ex negativo: & sicut dum dico, *Volo jejunium, quia honestum, voluntas ab honestate movetur ad amplectendum jejunium; immo allecita eà honestate vincit motiva boni delectabilis retrahentia voluntatem à volitione jejunij*; ita in nostro casu, dum dico, *Licitum est pingere, intellectus ad hunc assensum movetur à motivo alliciente ad assensum; & eo motivo allecitus vincit motivum oppositum alliciens ad disensem, & retrahens ab assensu*.

Quare sicut in voluntate indifferentia duas considero bonitatem, aliam boni honestatis allientis ad jejunium, aliam boni delectabilis allientis ad ejum; & actus, quo volo jejunium, est bonus bonitate honestatis, non autem est bonus bonitate delectabilitatis, econtra actus quo possem nolle jejunium, sed ejum, est bonus bonitate delectabilitatis, non autem honestatis: ita accidit in intellectu instruendo dupli motivo aequae probabiliti, in quo ante assensum, & disensem considero duplex genus veritatis objectivae opposita: una est veritas objectiva movens ad assensum, *Licitum est pingere die festo*; alia est veritas objectiva movens ad disensem, *Non est licitum*: sicut autem nulla est repugnan-

tia, ut voluntas itans inter ea duo bona, honestum, & delectabile, aequaliter moventia, determinet se ad volendum jejunium, vel volendum ejum; ita nulla, ut intellectus itans inter duas veritates objectivas aequaliter moventes, determinetur à voluntatis imperio ad assensum, vel ad disensem, nam intellectus, itantibus motivis aequalibus, à neutro necessitatur, ergo est indifferens. Rursus, sicut voluntas, dum elicit hunc actum, *Volo jejunium, ita vult bonum honestum, ut non velit bonum delectabile, nec in hoc ulla est repugnantia*; ita nulla quoque in intellectu, dum elicit hunc assensum. Licitum est pingere; elicit enim actum probabiliter verum veritate affirmativam, non autem negativam. Hinc patet non tantum nos non aequivocari, sed aequivocari Palanco: ut enim voluntas volens jejunium, vult jejuniū non tantum ex motivo honestatis absolute considerato, sed collato cum motivo delectationis, habet enim voluntas libertatem contrarietatis, & est libera non tantum velle, & non velle jejunium, sed etiam velle jejunium, & velle ejum; & licet adhuc duo principia, seu motiva, & bona inclinatio in oppositum, adhuc tamen potest determinare velle unum bonum praetereo, ita dico de intellectu. Ad additum, quod sicut ex voluntate aequae indifferentie ad amorem, ac odium non possum determinare conjectari amorem, aut odium; ita intellectus instruens dupli motivo tam probante, quam impugnante aliquam conclusionem, facit, ut non possum probabilitate conjectari eam conclusionem esse potius veram, quam falsam. Fateor ita esse, at non est ad rem; non enim queritur quem actum elicitura sit voluntas, aut intellectus; sed queritur, an sicut voluntas tali modo in actu primo indifferens potest velle amorem potius, quam odium, & per ipsum amorem determinare se formaliter in actu secundo; ita hoc idem possit intellectus in actu primo indifferens, nempe an possit à voluntatis imperio determinari ad assensum ex motivo A, potius, quam ad disensem ex motivo B.

Ad 2. confirm. retorquetur in voluntate: *N. Rationes, quae directe probant esse jejunandum, seu quae movent voluntatem ad jejunium, credem formalissime probant nolitionem jejunij, seu volitionem ejus esse malam: & rationes, quae directe suadent volitionem ejus esse bonam, credem directe suadent volitionem jejunij esse malam: ergo quaelibet, sive volitio jejunij, sive volitio ejus, est aequae bona, ac est mala: ergo voluntas itans inter motiva aequae inclinatio ad volitionem jejunij, quam ad volitionem ejus, non poterit*

N.

486.

poterit se determinare ad voluntatem jejuniij pre voluntate eius; aut econtra. Sicut autem hoc non tenet in voluntate, ita nec in intellectu. Ratio est; quia motivum fraudens jejuniū, est bonum honestum, non autem delectabile; motivum autem fraudens eum, est bonum delectabile, non autem est bonum honestum; atque adeo motivum jejuniū non tollit a motivo eius bonitatem delectabilitatis inclinantem ad eum; nec motivum eius tollit a motivo jejuniū bonitatem honestatis inclinantem ad jejuniū. Si ergo respectu voluntatis unum motivum non tollit ab alio aequali vim inclinativam, & suavitatem; adhuc enim unum motivum collatum cum alio retinet suam vim inclinativam, nempe motivum jejuniū retinet bonitatem honestatis inclinantem voluntatem ad voluntatem jejuniū, & motivum eius retinet oppositam bonitatem delectabilitatis inclinantem voluntatem ad voluntatem eius: ita dico de motivis intellectus inclinatis in oppositis veritatis, quorum quodlibet retinet suam vim motivam diversam ab alio, & suavitatem propriactus, diversum enim est motivum a sensu a motivo diverso. In formā transeat, quod ratio movens ad hunc sensum. Licitum est pingere, sit aequaliter vera, ac falsa, non minus quam ratio movens ad jejuniū est aequaliter bona bonitate honestatis, ac mala mala opposito bono delectabili; nego tamen, quod intellectus cognoscens eam rationem esse aequaliter probabiliiter veram, ac falsam, non possit illi sensu probabiliiter ut veram, adhuc enim videt esse probabiliiter veram.

Objecies 3. ex Palanco a n. 26. Intellectus prudenter sententiam non poterit sensu aequaliter probabili, omisso probabili. Antecedens probat in questione circa factum: etiā enim duo testes ex se faciunt fidem partis, quam testantur, non tamen si pro opposito sententiam alij duo aequaliter digni; tunc enim eorum auctoritas per seorum auctoritatem impeditur: ergo a pari quoties pro utrāque parte contradictione sententiae aequaliter Doctores, neutra pars contradictionis manet prudenter opinabilis. Nec ulla dari potest disparitas, cur auctoritas duorum testium enervetur per auctoritatem aliorum duorum, adeo ut neutra pars testata digna sit prudenter sensu; sit autem eo digna quilibet pars contradictionis probata a Doctribus omnino aequalibus sensu contradicentibus. Dicere enim, quod auditis testibus aequalibus sensu contradicentibus, intellectus maneat dubius, quatenus nullam invenit rationem, ut huic potius, quam illi credat, &

sic auctoritas unius enervat auctoritatem alterius; at in questione juris discursus unius Doctoris non enervat discursum alterius, ut ait P. Carden. d. 15. n. 236. est nihil dicere. P. Card. Nam contra 1. quia potest uterque testis rationabiliter deponere oppositum; potest enim unus invincibiliter falli putando, quod Petrus occisus fuerit a Paulo, alter autem evidenter scire non sussit Paulum, & sic restari oppositum. Contra 2. quia ideo unius testimonium enervat aliud, quia est evidens alterutrum falli, vel fallere sed hoc etiam est evidens in Doctribus, quod alterutrum fallatur, vel fallat: ergo sicut in questione facta, ita etiam in questione juris suspendendum erit judicium. Contra 3. quia quod Doctores rationabiliter discurrant pro utrāque parte, alterutrum autem testis menatur, nihil facit ad rem, nam certum est alterutrum Doctorem dicere falsum, licet non ex malitia, ut alterutrum testis, sed ex ignorantia: ergo si, quia certum est alterutrum testem dicere falsum, non possum in questione facti prudenter sensu illi parti, neque potero in questione juris, quia alterutrum Doctorem dicere falsum. Nec enim est questione sensu praestando ob probitatem testium, vel Doctorem, sed de sensu praestando testimonio ut vero; alterutrum autem, sive testium, sive Doctorum testimonium, est falsum.

Similiter ( ait Palanco n. 31. ) non tenet N. altera disparitas, quod testes contradicentes

amittant auctoritatem; non autem Doctores: quis enim dicat D. Augustinum, & D.

Ambrosum, dum sensu contradicunt, amittunt auctoritatem, nec me posse sensu aequaliter prudenter conclusioni ullius? Quis enim

hoc non horret? ait P. Moya qu. 3. n. 28. P. Moy.

Contra enim est, subdit Palanco n. 32. si Palanc.

enim non est horrendum, quod possum in conscientia tunc quilibet contradicere; possum enim contra dictamen S. Augustini tunc operari; similiter tunc contra dictamen S.

Ambrosij, nec hoc horret P. Moya, immo est summa erga utrumque S. Doctorem estimatio, multo maior erit, si ob utriusque

aequali auctoritatem suspendam omne iudicium; si enim alterutri credam, eo ipso illi, cui non credo, facio injuriam.

Demum non tenet tercia disparitas allata N.

a P. Card. quod in aequalitate testium non possum deponi dubium per solutionem argumentorum oppositorum; non enim testes

probant argumentis, sed simplici dicto, & auctoritate; econtra in aequalitate opinionum solvuntur rationes oppositorum. Sed contra, ait

Palanco a n. 36. ergo Confessores gregarij, & Palanc.

omnes

orans Theologi ignari, & non potentes discernere inter rationes statas pro opinionibus aequali Doctorum numero, & qualitate munus, non poterunt deponere dubium, quatenus Doctores respectu eorum se habent ut testes, nam assentientur opinionibus praecise ob autoritatem, est autem aequalis etiam pro oppositâ opinione authoritas. Contra 2. quia vel solvuntur tantum rationes partis affirmativa, vel etiam partis negativa? Si tantum partis affirmativa rationes solvuntur, eo ipso pars affirmativa non manet aequaliter probabilis, ac negativa; immo negativa erit tunc probabilior, adeoque si assentientur negative, afflentur ei ut probabilior. Si solvuntur utriusque partis rationes, nulla est inter motiva, & testes aequales disparitas, nam alterutri motivo scis subesse fallum, ut alterutri testi, ergo nulla disparitas.

Respondeo me fatis dixi, quid in qua-

491. sione facti dicendum sit, possum enim prudenter assentiri ob autoritatem testis omnino aequalis ei, qui neget, quod Petrus Paulum occiderit, licet non possim dicere mortis sententiam in Petrum probabilitate tantum reum, certa enim est lex, & ratio ve-

492. tans, ne quis certam mortis sententiam dicat in cum, qui est tantum probabiliter reus. Deinde omitto impugnaciones, quas trahit P. Card. contra P. Card. Monco tantum, quod ficut per me Doctores contradicentes authorita-

tem non amittunt, alias nulla esset utriusque Scholae Thomisticae, & Scotisticae au-

thoritas apud illos, qui utramque Scholam aequali authoritatis putant, quod puto non sapere modeliam: ita dico quod neque te-

stes contradicentes authoritatem amittant,

etsi regulariter alterutri testis mentiatur,

non autem pure dicat falsum; neuter autem

Doctor, etsi fibi contradicunt, mentitur, li-

cet unus dicat falsum. Monco 2. nullam ef-

fectum Palanci replicam contra P. Moyam. Af-

493. Moy. scit P. Moya, & merito, videri fibi hor-

rendum dicere, quod S. Ambrosius, & S.

Augustinus in eo, quo fibi contradicunt,

omni authoritate careant. Afferit Palanco,

quod ficut non est horrendum dicere, quod

ego possum tutâ conscientia operari contra

cuiuslibet dictamen, ita nec est horrendum

dicere, quod tunc debeam suspendere omne

judicium, sic enim neutri fit injuria.

Sed contra 1. quia hic non queritur an

possum suspendere judicium, quoties S. Au-

gustinus, & S. Ambros. fibi contradicunt;

me enim hoc licite posse, non est dubium;

sed queritur an debeam; quod autem de-

beam, afferit Palanco, quatenus nulla est

(ait n. 32.) utriusque S. Doctoris, dum fibi

contradicunt, authoritas; hoc autem mode-  
stia tolerare refutat. Contra 2. quia eo ipso  
quod teneor suspendere judicium, eo ipso  
utriusque S. Doctori contradico, & injurius  
sum; econtra dum sequor ex gr. dictamen  
S. Augustini contra dictamen S. Ambrosij,  
ad summum ago injuriam S. Ambrosio, non  
S. Augustino. Contra 3. quia dum tutâ con-  
scientia operor juxta dictamen S. Augusti- 494.  
ni, non sum injurius D. Ambrosio, tunc  
quia non teneor sequi S. Ambrosium; tunc  
quia ita operor juxta dictamen S. Augustini,  
ut judicem me potuisse licite sequi dictamen  
S. Ambrosij: econtra, juxta Palanco, neu-  
trius dictamen non tantum licite, sed nec  
physice sequi possum; unde vera est haec  
propositio. Non possum licite sequi, nec  
S. Ambrosium, nec S. Augustinum, quo-  
ties fibi contradicunt; que propositio aliena  
est ab omni cultu, & reverentia, adeoque ab  
omni veritate.

Dixi, me sequentem dictamen S. Augu-  
stini non esse injurium D. Ambrosio, eo modo,  
quo qui aliquam Religionem ingredi-  
tur, non est injurius alteri Religioni, quam  
deficit, seu non ingreditur, eti utramque  
putet aequali doctrinâ, & sanctitate florere;  
tunc quia non facit contra jus illius, quam  
non ingreditur, cum hec nullum habeat jus,  
sicut nec habet illa, quam ingreditur, tunc  
quia dum unam ingreditur, judicat simul se  
licite, & cum aequali honestate potuisse in-  
gredi oppositam, quam non ingreditur.  
Quare nulla est injuria operari contra dicta-  
men alterius, nisi in isto adsit jus, ut operer  
juxta dictamen illius; hoc autem jus ferè  
numquam adest: (alias actum erit de cuius-  
libet Scholae, & Doctorum authoritate, cum  
semper sint regulariter aequaliter cōtradicentes)  
nulla ergo injuria est operari contra dicta-  
men alterius; dummodo qui ita operatur,  
similiter fibi etiam licitum fuisse sequi  
dictamen alterius contra quod operatur: in-  
juria esset, si ita operaretur, ut judicaret se  
non posse licite sequi dictamen oppositum,  
ut docent omnes Probabilioristæ obligantes  
ad probabilius, & omnes, qui dicunt sus-  
pendendum esse judicium, quoties utraque  
authoritas, aut ratio est aequalis; eo quia tunc  
nulla est omnis authoritas, & nulla est om-  
nis ratio, ut docet Palanco, P. Thyr. P.  
Eliz. & alij.

Ad id quod Palanco ait n. 36. querens, at P. Thyr.  
dum uni assentior ex aequaliter probabilitibus, sol-  
vam tantum rationes contrarias faventes dis-  
sensui, an etiam faventes assentui: dico me  
solvare tantum faventes dissensui, non au-  
tem assentui, etsi cognoscam, has quoque  
esse

N.  
495.

esse probabiliter solubiles. Quod autem ait: ergo pars negativa non manet aequè probabili, ac affirmativa, nam rationes faventes parti negativa solvo: nego consequentiam, adhuc enim pars negativa manet aequè probabilis, ac affirmativa, quam exerceit amplector, et si solvam rationes partis negativa, & non solvam rationes partis affirmativa, quia video rationes quoque partis affirmativa esse probabiliter solubiles. Itaque utraque est aequè probabilis, licet exerceit una approbetur, non alia. Addo hoc argumentum probari, quod opinio probabilior fit minus probabilis ei, qui solvit ejus rationes, & non solvit rationes opinionis minus probabilis, quod implicat in terminis.

N.  
496.

Palanc.

Objicies 4. ex Palanco §. 4. à n. 41. quia dato, quod intellectus posset alterutri ex aequè probabilibus ex voluntatis imperio asseri, talis asserens est imprudens: 1. quia imprudenter eligit medium ad finem obtinendum, quod est aequè oppositum, ac utile tali fini; ita in ordine ad celebrandum contractum pecuniarium imprudenter eligerem pecuniam, quæ non minus appetet falsa, quam vera; in ordine ad navigandum imprudenter eligerem ex dupli navigio alterutrum, quo aequè probabiliter sciens me peritum, ac non peritum, imprudenter sumerem cibum, quorum alterutrum scio esse veneno infectum: ergo sicut prudenter in diëtis casibus dictat, abstinentiam ab electione operis ratione periculi insiti alterutri parti, ita etiam prudentia dictat abstinentiam ab asseru, cuiusvis aequè probabilis, quatenus asseriendo uni aequè vere, & falsa, ac est opposita, expono me periculo falsitatis, & erroris, qui sunt vulnus, venenum, & naufragium intellectus. Hoc argumentum adeo celebratur à Palanco, ut n. 45. dicat, quod si in Scholis dantur demonstrationes, hoc demonstrativum sit; totusque est contra P. Terillum dicentem qu. 8. de Conf. prob. n. 40. asserum illum fore prudentem, quatenus in quamlibet partem intellectus voluntate flectatur, flectitur semper in partem, de cuius veritate attingendâ spes magna, & præsens affulget; hoc enim est utramque partem esse probabilem; ubi autem ea veritatis spes affulget, judicium prudenter elicetur. Addit P. Teril. exempla non esse ad rem, quia per electionem cibi, & navis homo sine necessitate se conjicit in probabile mortis periculum; homo autem flectens intellectum ad opinionis probabilis asserum, per hunc melius se habet, quam si omne judicium suspenderet, hæceret enim instar stipitis.

Palanc.  
P. Teril.

Sed contra hæc vociferatur Palanco n. 47. dicens de P. Teril. *Quot verba profert, in tantis errat, & fallitur*: primò, quia quando utraque pars contradictionis est aequè probabilis, non est maior spes inveniendi veritatem, quam falsitatem, quia pars, cui asseritur, est aequè probabiliter falsa, ac vera. Ait 2. exempla est ad rem; si enim stulte eligitur cibus aequè probabiliter fanus, ac noxius, quia homo se conjicit in periculum probable mortis, sequitur quod itulè etiam asseri, quia se conjicit in periculum erroris. Ait 3. falsum esse, quod intellectus melius se N. habeat cum periculo errandi, quam suspendinge omnem asserum, nam tunc non se habetur ut stipes, stipes enim non est capax suspenderi asserum ex eo quod aequalis ratio proponatur pro utrâque parte dubij, ut accidit in hoc casu respectu intellectus. Ait 4. quia falsum etiam est, quod suspensio omnis asserum, seu dubitatio sit maius malum intellectus, quam asserum cum proximo erroris periculo; falsum, inquit, tum quia dubitare non est malum intellectus, sed tantum est actus nondum consummatum perfectus; error autem, cuius periculo se committit, est saltus malum physicum intellectus; ergo dum asseri, peius se habet, quia eligit incurrire proprium malum, quam dum dubitabat, quia suspendit tantum proprium bonum.

Ait 5. falsum esse, quod errare cum spe probabilis veritatis sit juxta inclinationem intellectus humani, licet sit juxta fragilitatem intellectus humani; siquidem error est invincibilis, est malum physicum intellectus, non minus ac cæcitas, & infirmitas sunt malum physicum corporis, & oculorum; & opus materialiter malum, est malum physicum voluntatis, ut docuit D. Thom. s. Th. qu. 18. de Veritate art. 6. in corp. *Sicut verum est bonum ipsius intellectus, ita falsum est malum ipsius*; licet enim error sit juxta fragilitatem intellectus, non tamen juxta ejus inclinationem; quo modo peccata sunt juxta fragilitatem voluntatis humanæ, non juxta inclinationem. Ait 6. licet verum sit, quod eligens opinionem certò probabilem libertetur à morte peccati; non ita eligens cibum in se veneniferum, esti putet probabiliter non esse venenum, liberetur à morte; attamen semper verum est, quod licet liberetur à morte peccati, quatenus voluntas tunc non peccaret, adhuc tamen semper eligit malum physicum intellectus, seu mortem veritatis. Immo ait n. 56. quod non liberaretur à morte peccati, quia qui se exponit voluntariè

tarie periculio erroris , culpabiliter errat: ergo loquens opinionem probabilem , si forte est falsa , errat culpabiliter ; ergo peccat.

N. 498. Ex his infert Palanco §. 5. quod si impli-  
cat , ut intellectus prudenter iactem affer-  
mantur alterutri æquè probabili , multò ma-  
gis ut minus probabili ; tunc ob argumenta  
adducta , tunc quia , qui uni parti afferuntur ,  
putat eam esse veram , & oppositam falsam;  
id implicat , ut intellectus putet minus pro-  
babilem esse veram , & probabilitatem esse  
falsam , ut docet Mercurius ; implicat enim ,  
ut judicet verum id , quod omnibus inspec-  
tis appareat sibi magis falsum ; & esse falsum  
id , quod omnibus inspectis appareat sibi ma-  
gis verum: tunc quia nulla est solutio P. Ter-  
ril. dicens qu. 8. n. 24. de Conf. prob. in-  
tellectum non posse afferiri opinioni , quæ  
sibi appareat magis falsa , & minus vera con-  
sequenter ad affectum voluntatis , & pro-  
prium afferum ; posse tamen afferiri op-  
pinioni , quæ sibi appareat ante affectum vo-  
luntatis , & proprium afferum magis falsa ,  
& minus vera : nulla , inquit a. 62. est lo-  
lutio , tunc quia per voluntatis affectum non  
apparet nova ratio , aut motivum pro objec-  
to: ergo post voluntatis affectum non po-  
test objectum apparere magis verum: tunc  
quia intellectus , & voluntas querunt per se  
in objecto , quod in illo est ante proprios  
motus , non autem post illos; tunc quia con-  
tingere posset , quod motivum , quod ante  
voluntatis affectum erat leve , sit grave post  
eum affectum.

N. 499. Respondeo tantum abesse ut sit demon-  
stratio , quin toto Cælo aberrant , qui con-  
tra nostram doctrinam physicas paritates  
trahunt ; ut enim dixi , si quid probant , pro-  
bant nos sequi non posse probabilem: esti  
enim probabilitus putem cibum , & navim  
A est utiles vita , si tamen in re ita non sit ,  
naupragio , & veneno peribo. Ratio est: quia  
cognitio non mutat esse physicum , seu na-  
turam physicam rei , mutat tamen esse mo-  
rale , & dat ei moralitatem , seu honestatem:  
cum ergo vita conservatio pendaat ab esse  
physico salubritatis cibi ; si ite in re sit ve-  
nenum , nihil prodest , quod ego probabilis-  
simè , & non tantum probabiliter , aut pro-  
babilius putem non esse venenum ; nihil , in-  
quam , prodest ad physicam vitam conserva-  
tionem ; hac enim pendaat ab esse cibi ut est  
in re , non ut est in cognitione. Idem dico  
de alijs physicis paritatibus. Econtra volitio-  
nem esse honestam moraliter , vel inhono-  
stam , non pendaat ab objecto ut est in re , seu  
secundum esse , quod habet à parte rei , sed  
ab objecto ut est in mente ; & verosimilitu-

do actus non pendaat ab objecto ut est in re ,  
hæc enim est veritas , sed a gravitate funda-  
mentorum: sicut etiam veritas practica actus  
non sumitur a conformitate actus cum ob-  
jecto ut est in re , hæc enim est veritas logi-  
ca sed a conformitate actus , & objecti cum  
regulis prudentiae , & morum. In formâ con-  
cedo , quod eligens medium æquè utile , ac  
inutile fini , cingat imprudenter ; at nego ,  
quod utraque ex æquè probabilibus sit æquè N.  
utilis , ac inutile fini ; nam fini non nocet 500.  
falsitas cognita probabiliter ut veritas , sed  
cognita ut falsitas : nemo autem afferens  
aliqui opinioni probabili , afferunt illi ut  
false , sed ut probabiliter vera ; & ut talis  
eligitur , & est utilis fini , qui est veritas; alias  
nec poterimus afferiri probabili , quia  
hæc fæpe etiam est falsa.

Ad rationes , quas a. n. 45. trahit contra N.  
P. Teril. fateor me non sequi definitionem 501.  
probabilis traditam à P. Teril. nempe quod N. Tala.  
fit illud , quod plerumque contingit : at fi-  
mul fateor , quod Palanco non encratat do-  
ctrinam P. Terilli ; nam semper verum est ,  
quod afferens alterutri ex æquè probabi-  
libus afferuntur parti , de cuius veritate at-  
tingendâ spes magna , (non autem maior , in  
quo decipitur Palanco) affulget ; nam ratio  
motiva , cui nititur pars , quam amplector ,  
est ex illis , quæ plerumque solent esse veræ ;  
& quilibet propositio simili gravi ratione  
fulta , solet plerumque esse vera ; hoc est  
quod dicit P. Teril. non implicat autem , ut  
duplex contradictione æquè probabilis ,  
quantum est ex vi rationis , cui nititur ,  
apparet plerumque vera. Omitto crismum  
circa alias Palanci impugnaciones ; pro-  
bant enim suspendendum etiam esse judi-  
cium circa probabilitus , nam potest esse fal-  
sum ; & sic intellectus afferendo probabili-  
or peius se habet , quia fæpe errat , quam  
suspensu omni afferum ; quomodo Palanco  
dicit peius se habere intellectum , dum af-  
ferunt alterutri ex æquè probabilibus , quæ  
suspensu omni judicio ; atque adeo non nisi  
evidentiâ prestant ferendum erit à nobis ju-  
dicium , hoc autem est certo falsum.

Addo 1. quod intellectus afferens inter æquè N.  
probabilia , æquè bene se habet , sive affer-  
mantur parti re ipsa vera , sive parti re ipsa fal-  
sum , nam tunc est impossibilis illi veritas , quæ  
semper manet obscura , & nescitur in qua  
parte sit determinata: quod autem tunc pos-  
sibile est , non est nisi probabilitas veritatis ; a  
autem utrius contradictione convenit , nam  
utraq. est probabiliter vera ; ergo loquen-  
do cum respectu ad id quod intellectui tunc  
est possibile , æquè bene se habet , cuicum-  
que

que assentiatur; et si enim assentiendo parti, que non tantum est probabiliter, sed etiam est in se vera, habeat veritatem in se, habet tamen quod non fecit, & per accidens, & casualiter, neque tamen per hoc est magis contentus, quia bonum possit, si non cognoscatur, non quietat; ita ignorans se citè divitem, vel nobilem, cum sit dives, & nobilis, non est contentus. Immo ut contra Palanco utar paritate, quam ex D. Thom. 1. ad Timoth. 6. in ea verba, *Hac doce, & exhortare, trahit n. 104. sicut in corpore sanitatis est quaedam equalitas humorum, ita veritas est quaedam equalitas in intellectu, quia veritas est quaedam adequatio rei, & intellectus.* Ecce, ut paritate D. Thomae utar, si quis revera sit fanus, putet tamen, aut ignoret se esse fanum, non ideo est quietus, et si sit fanus, ita et si quis dicat verum ut est in re, si tamen ignoret se verum dicere, immo ex errore putet se dicere errorem, non ideo ejus intellectus erit quietus; alias si quis imprudentissime dicere verum ut est in se, ejus intellectus est magis quietus, quam si dixisset prudentissime falso: ergo non veritas praecipue ut est in se, est bonum intellectus, sed cognita ut talis: ergo si falsitas ex gravi fundamento appareat ut veritas, & putetur veritas, intellectus erit in eo catu contentus, eo modo, quo tunc esse potest.

Ad 2. quod licet error sit malum physicum intellectus, attamen nisi cognoscatur, non est de eo curandum; alias nullus assentiri poterit nisi rei evidenti, nulli autem quantumcum que probabili, quia potest in re esse falso, & esse malum physicum intellectus; ergo non tenemur hoc malum physicum vitare, nisi certo cognoscatur; ergo possumus assentiri utrique scorsim ex aequo probabilibus, quia licet alteruter assensus sit error in se, attamen non cognoscitur determinate ut error, immo ut veritas.

Ad 3. tantum abesse ut circa aequum probabilia teneamus suspendere omne judicium, ne sit periculum erroris, qui oppositum memini me docuisse ex Aristotele, & S. Thom. dicentibus prestantiorem esse cognitionem probabilem de re cælesti, quam evidenter de re infimâ. Ecce Aristoteles, & S. Thom. præferunt cognitionem probabilem, quamvis possit esse falsa, si sit de re summâ cognitioni evidenti, quia non potest esse falsa, de re infimâ; quod dicere non possem, si teneremur suspendere omne judicium probabiliter falso: ergo si Aristoteles, & S. Thom. laudant probabiliter opnamentem, et si possit falso opinari; quomodo intrudatur obligatio fugiendi omnem errorem, &

propter hujus periculum suspendendi omne judicium, quoties utraque pars est aequum probabilis?

Ad 4. esse germanam D. Thomæ doctrinam, quod judicium nixum motivo minus probabili possit esse prudens, ut dixi. <sup>D. Tho.</sup> 5. agens de judicio temerario s. fac enim ut quis iter inter duo motiva; unum minus grave pro bonitate proximi, alia longe gravius pro malitia, ecce ite tenetur judicare proximum bonum: ergo judicium nixum motivo longe minus gravi potest esse prudens, & honestum. Similiter dixi. <sup>Ar. Rhet.</sup> 6. ex Arist. lib. 1. Rhet. obiectum intellectus <sup>Ar. Rhet.</sup> non tantum esse verum, sed verosimile: sed judicium nixum motivo minus probabili est verosimile; ergo non est, cur non sit prudens. Urgeo: Si judicium falsum potest esse prudens, cur non judicium probabile? plus enim opponitur prudentia falsitas, quam probabilitas. Vid. n. 300.

Ad 5. locum D. Thomæ ex qu. 18. art. N. 6. in corp. esse contra Palanco; nam S. Thom. postquam dixit, *Sicut verum est bonum intellectus, ita falsum malum ipsum.* subdit; <sup>S. Tho.</sup> prop. <sup>Palanc.</sup> ter quod habens opinacionis non est virtus intellectus, quia eo contingit falsum dicere. Ecce si textus est ad rem, nemo poterit assentiri probabiliori, quia hoc etiam potest esse falso; quod tamen omnes negant. Fator ergo falso esse malum intellectus, & obligatur ad illud vitandum, si cognoscatur ut falso, non si putetur verum, ut accidit in assentiente cuiilibet ex quæ, immo minus probabili.

### §. III.

#### Argumenta P. Thyrsi.

#### SUMMARIUM.

*Quia intellectus non potest judicare judicium evidenter verosimilius esse falso, n. 507.*  
*Quia nemo experitur in se hunc actum, ego credo hoc, sed video, oppositum esse probabile, n. 508.*

*Trahit plures alios actus, quos vocat impossibilis, n. 509-510-511.*

*Nostra instantia, n. 512.*

*Supponit probabilitatem necessarii correcti cum veritate, n. 513.*

*Quia intellectus manet necessario dubius; & trahit S. Thomam, n. 514.*

*Dico, dubium non esse rationum equalitatem, sed suspensionem omnis actus; & traho Doctores, n. 515-516.*

*Quia implicat, ut intellectus judicet utramque partem esse probabilem, & uni assentiar, n. 517.*

*Quia*

Quia intellectus non potest judicare verum ob-  
jectum, quod ei videtur falsum, n. 518.

Nego, & do disparitatem, n. 519.  
Quia implicat, ut rationes, quae ligant, sol-  
vunt intellectum, n. 520.

Dico, quod intellectus solvit effienter a se,  
& a voluntate, formaliter per ipsum actum,  
n. 521.

Quia summa est disparitas inter voluntatem, &  
intellectum, n. 522.

Dico, quod sicut voluntas invenit in utroque ra-  
tionem boni, ita intellectus in utroque ratio-  
nem verosimilis; immo paritas efficaciter ur-  
getur, n. 523.

Arist. ait, verum, & verosimile esse eiusdem fa-  
cilitatis, & eum ad probabilitatem secundum bene-  
se habere, qui bene ad veritatem, n. 524.

Quia bonum opponitur bono, verum non oppo-  
nitur vero. Negatur, & retorquetur, num.  
525.

Quia in materia facti, si testes sunt aequales, ju-  
dices manet dubius; idem accidit in foro. Sol-  
vo, n. 526.

Dicit, quod se Probabilis limitasset suam  
sententiam, ut P. Esparza, Theologia mora-  
lis non patet laxitas, quas ad aliquibus

Probabilis patitur, n. 527.

Retorquetur; qui enim laxam docuit, fuit Pro-  
babiliorista, quia cuique, ait P. Thrysus, sua  
opinio est probabilior, n. 528.

Trahit, & rejicit doctrinam P. Esparza, num.  
529. 530.

Quia voluntas non est libera inter bona aequalia  
omnino similia, est tamen inter aequalia dis-  
versa; intellectus autem, inquit, non est lib-  
er inter motiva aequalia diversa; cur? num.  
531. 532. 533.

Et quia, si eliget, non daretur cur objecti-  
vum, n. 534.

Quia nostra sententia, quod uterque testis aequa-  
lis si fide dignus, pugnat cum iure Canonico,  
Civilis, experientia, ratione, n. 536.

Immo neuter Doctor est fide dignus, quia alter-  
uter, vel fallit, vel fallitur, n. 537.

Alio P. Thrys pro hoc ipso rationes, n. 538.

Hinc insert, opinionem D. Augustini non esse fi-  
de dignam apud eum, qui scit D. Hieronymum  
iueri oppositum, si uterque apud eum sit  
equalis autoritatis; & hoc est reverentia er-  
ga utrumque Sanctum; cur? n. 539.

Solvo: mirisque testimonium apparet directe ve-  
rum ratione fai, & indirecte falsum ratione  
alterius, n. 540.

Male a falsitate indeterminata insertur, neu-  
trum esse fide dignum, n. 541.

S. Thom. aperie docet aequalia motiva movere,  
n. 542.

Tom.I.

Non est idem non eligere, ac contemnere, num.  
543.

Abfûda, si nulla est authoritas contradicen-  
tium, n. 544.

Ut alius prudenter credam, satis est, ut dicat  
probabilissime, non autem certo verum, n.  
545.

Non est idem sapientia, ac veritas, & qui af-  
serit falsum ex magnâ ratione, adhuc est sa-  
piens. Paritas, n. 546.

Contradiccio, ibid. & n. 547.

**A** Rgit 1. dis. 3. a n. 12. Intellectus N.  
tendit sub ratione veri; ergo non po-  
test assentiri sibi minus verosimili, pricipue  
fi excessus oppositi fit evidens. Conseguen-  
tia probatur: quia eò ipso quod evidenter  
cognoscit maiorem veritatem, videt se  
vehementius impelli a rationibus suadentibus  
verosimilitudinem illius extremi, quam  
a rationibus oppositis; ergo non potest judi-  
care illud extremum evidenter verosimilius  
esse falsum & oppositum evidenter minus  
verosimile judicare non potest esse verum;  
sed hoc praestaret, si assentiretur extremo  
minus verosimili, nam assentiri alicui extre-  
mo est illud censere verum, & oppositum  
falsum. Confirmat 1. ex C. Pallav. Nemo  
experitur in se hunc actum, Ego credo hoc sed  
video contrarium esse probabilem. Confirmat 2.  
C. Pallav. 508.

quaia qui exercit, vel signat, experitur unum  
extremum esse evidenter verosimilius suo  
contradictorio, implicat, ut ex hac supposi-  
tione judicet illud extremum esse falso;  
sed judicaret esse falso, si contradictorio  
minus verosimili assentiretur; sicut qui judi-  
cat colorum. A esse similiorem albâ, quam  
nigro, implicat ut stante eo iudicio, pro po-  
steriori judicet eundem colorum. A esse ni-  
grum, tunc enim opposita virtualiter hoc iu-  
dicia: Color A est similior albo, quam nigro; N.  
Color A non est albus, sed niger: similem autem  
oppositionem habent haec duo iudicia: Ex-  
tremum A est evidenter similius vero, quam  
falso; extremum A non est verum, sed falso.

Confirmat 3. n. 13. Hic actus includit N.  
contradiccionem: Eisi judicem extremum A  
esse evidenter verosimilius extremo B, nihilomi-  
nus iudico extremum A esse falso, & extre-  
num B esse verum: ergo intellectus assentiri  
non potest extremo evidenter minus verifi-  
mili, nam haberet illum actum. Confirmat N.  
4. n. 14. Qui aliquid affirmat, credit se ve-  
rum dicere, & credit falsum dicere eos, qui  
id negant; ergo credit se niti maiori funda-  
mento, quam negantes; ergo implicat, ut  
simil credat oppositum esse verosimilius: Ego  
li quidem

quidem iudice contrarium *A esse usurarium, & falli* Autores id negantes; nihilominus sator eorum fundamenta *esse urgentera*: & est stultus, qui afficeret, *Sententia affirmans contrarium A esse usurarium, est vera, & ideo absolu-*

*te judice illum contrarium esse illicitum; & attamen sententia contraria habet meliora fundamenta*: ergo numquama potest intellectus affentiri aluci parti contradictionis, & cum amplecti ut veram, quin ipsi appareat ut magis verisimilis, quam contradictoria.

N. 512. Sed contra; quia argumentum instatur paritate voluntatis, quae experitur se longe magis trahi a maiori bono, & tamen sive amplectitur minus bonum; sicut ergo voluntas licet inter bonum, & malum sit determinata ad bonum, attamen inter bonum maius, & minus non est determinata ad maius, sed potest eligere minus; ita in casu nostro, licet intellectus inter verum, & falsum sit determinatus ad verum, non tamen inter magis, & minus verum est determinatus ad magis verum. Contra 2. Sicut voluntas amplectens minus bonum non habet duos actus voluntatis, unum quo dicit, *volo furtum*, aliud quo dicit, *nolo Deum*, sed unum tantum, nempe, *volo furtum*, ad quem actum subsequitur privatio Divinae gratiae; atque adeo non dicit signata, & expresse, *nolo Deum summum bonum*, sed exercit, quatenus exercet id, ad quod sequitur privatio Divinae gratiae: ita in intellectu, dum dicit, *licitum est pingere*, (quod supponit esse minus probabile) non dantur duo actus, unus, verum est quod licet pingere; alter, falsum est quod non licet; immo revera neque datur hic actus, verum est, quod licet pingere, sed unicè datur iste. Licet pingere, qui exercit approbat ut verus, ac proinde oppositus, non licet, reprobatur ut falsus: ergo omnia iudicia, quae trahit argumentum, revera non dantur, & gratis supponuntur. Contra 3. quia argumentum supponit probabilitatem necessario connectum cum veritate, quod est evidenter falso; nulla enim sive probabilitas, sive probabilitas est necessario connexa cum veritate; alias utraque contradictionia, quia una ab uno, alia ab alio putatur probabilior, est vera, quod repugnat. Addo in judicante temere dari plures ex ijs.

N. 513. Arguit 2. dis. 7. quia intellectus in cursu opinionum, contradictionium, &que probabilitum manet necessario dubius, ut ait S. Thom. qu. 14. de Verit. art. 1. corp. dicens: *Quandoque intellectus noster non inclinatur ad unum, quam alind ... vel propter apparentem aequalitatem eorum*, (id est rationum)

que movent ad utramque partem; & ista est dubitantis dispositio: idem aut Sylvester, & alij M. Syl. dicentes dubium esse contrariarum rationum aequalitatem. Sed contra; quia aliud N. est, quod quoties datur rationum aequalitas, 515. detur dubium; aliud, quod dubium in aequalitas rationum. S. Thomas non dicit quod quoties datur aequalitas rationum, detur dubium, nam potest ea aequalitas adesse, & non dari dubium, quatenus potest tolli per assensum; sed dicit, quod quando datur dubium, datur aequalitas rationum. Idem dico de S. Antonino, Sylvestr. & alijs, quos S. Anton. P. Thyrus citat, immo hoc ipsum explicat P. Vatq. 1. 2. d. 62. n. 9. P. Suar. tom. 5. in P. Suar. 3. p. 40. scilicet 5. n. 2. immo ipse P. Thyr. P. Thyr. fus dis. 10. n. 110. 112. 117. (ut supra dixi scilicet 6. §. 1.) nempe dubium dicere suspencionem omnis iudicij; ergo licet detur rationes aequales, si non detur suspensio utriusque iudicij circa utramque partem, non dabitur dubium; ergo falsum est, quod quoties adest aequalitas rationum, detur necessario dubium, nam omnes præterea requirunt suspensionem intellectus; ergo tantum absit, quod velint, quod quoties datur aequalitas rationum, detur dubium, seu suspensio intellectus, quin dicunt, quoties datur aequalitas rationum, & intellectus manet suspensio, datur dubium; ergo potius supponunt, quod posit dari aequalitas rationum, & non dari suspensio intellectus. Si enim ad rationum aequalitatem sequitur necessario dubium, seu suspensio intellectus, non dixissent dubium confidere in suspensione intellectus, sed in rationum aequalitate; sed M. Sylvester, S. Antonius, P. Vatq. P. Suar. P. Sanch. immo P. Thyrus dicunt P. Sanc. dubium confidere in suspensiōne intellectus non posse rationum aequalitatem: ergo non quoties datur aequalitas rationum, datur necessario dubium, & ideo scilicet dixit S. Thom. S. Th. rationum aequalitatem esse dubitantis dispositionem; id est, disponit, non autem est dubium.

Arguit 3. & n. 4. quia intellectus tendit N. sub ratione veri, implicat, ut ferat sententiam pro una præ alia contradictionis parte P. Thyr. &que verisimili, quin appareat ratio preponderans pro illa: ergo intellectus assentiri non potest alterutri ex aequali probabilitibus. Antecedens probat: Si rationes motivae sunt aequales, potest intellectus super eas refutet dicere, *Et que probabilis est una, ac alia pars*; sed hoc posito, non potest ne quidem ex voluntatis imperio assentiri uni præ altera; nam assentiens uni parti judicat illam veram, ejusque motivum verum, & oppositam falso,

falsum, ejusque motivum falsum, implicat autem, ut intellectus simul judicet motivum A est æquè verisimile, ac motivum B, atramen motivum A est falsum, & motivum B est verum. Respondeo negando antecedens; ad probationem, conceitā majori, negotio minorem; ad hujus probationem nego maiorem; ut enim voluntas dicere potest de duobus bonis æqualibus, sed diversis, bonum A habet honestatem, & non delectabilitatem, licet sint æqualia in gradu bonitatis; bonum B habet delectabilitatem, non honestatem: ita in casu nostro motivum A, & B, sunt æquales in gradu virtutis motivæ, non tamen in modo movendi, sunt enim diversa motiva, & unum movet ad probabilem assensum veri, & non ad probabilem assensum falsi; aliud movet ad probabilem assensum veri, non ad probabilem assensum falsi: non ergo æqualitas vis motivæ confundenda est cum diverso movendi modo.

Arguit 4. n. 10. Voluntas non potest imperare intellectui ut judicet verum esse objectum, quod ei apparet falsum; ergo neque ut judicet verum objectum, quod ipsi apparet æquè falsum; licet enim quodlibet ex illis motivis æqualibus seorsim sumptum falsi est ad inclinandum intellectum, sicut unus homo falsi est ad trahendum pondus verius Orientem, si alter æqualium virium abefet, qui illud trahit ad Occidentem; & sicut pondus A falsi est inclinare brachium dexterum bilancis, si abefet æquale pondus in brachio sinistro; ita, inquit, in casu nostro, licet motivum A aptum est inclinare intellectum ad alienum, si abefet motivum B, non tamen præcente motivo B æque inclinante in oppositum. Confirmat: Ut enim, juxta nos, motivum probabile habet tantum vim suavissimam assensus, quando intellectus non cognoscit evidenter oppositum esse verum; ita (ait n. 12.) motivum probabile non habet vim conciliandi assensum, nisi quando intellectus caret motivo æquali, aut maiori pro opposito.

Respondeo, conceitio antecedenti, negando consequentiam; quia quando objectum apparet æquè falsum, apparet simul æquè verum; ergo tunc voluntas potest imperare assensum: econtra quando apparet tantum falsum, non apparet verum; ergo non potest imperare assensum. Paritates unicè probant intellectum ex eis non satis esse, ut se determinet ad alterutrum, quoties utrumque est à quæ probable, quod ultro damus; non autem probant, quod à voluntate superveniente determinari nō possit eo modo, quo ab altero homine determinari potest, ut

Tom. I.

moveatur in Orientem homo, qui antè moveri non poterat; atque adeo paritates sunt contra P. Thyrsum. Ad confirm. fateor motivum probabile carere omni vi motivæ, quoties intellectus cognoscit evidenter oppositum, quia evidentia tollit omnem vim motivam à motivo opposito; non ita probabilitas tollit vim motivam à motivo probabili opposito.

Arguit 5. n. 13. Implicat ut rationes, quæ N. ligatum tenent intellectum, eundem solvant: sed æqualitas rationum ligat intellectum: ergo implicat, ut intellectus solvant à dubio per rationes, quibus sit dubius.

520.

Confirmat: Dubium rationale non solvitur nisi per rationem, ut enim rationes ligant intellectum, ita ratio, non autem voluntas debet illum solvere. Addit experientiam testari hoc ipsum, dum enim Magistri expendentes momenta sententiarum, ut inter illas eligant, experiuntur æqualem efficaciam in

fundamentis oppositis, nullam illarum præferunt alteri, donec nova lux superveniat, quæ fundamenta unius partis appareant facilis solubilia. Hæc P. Thyrus. Respondeo P. T. yr. intellectum solvi à voluntate, præente ta N. men motivo vero, adeoque voluntas solvit 521.

efficienter, intellectus autem se solvit formiter per ipsum assensum formalem. Ad confirm. plura dabimus infra contra P. Eliz. Hoc tantum adverto, videri quod P. Thyr. dicat contradictionem; nam in verbis paulo antè citatis docet, quod eidem intellectui utrumque motivum apparet simul probabile; & tamen dīb. 6. negat simultatem probabilitatis utriusque motivi respectu ejusdem intellectus. Addo quod sicut experientia constat, Magistros dubios hærente, quoties utraque sententia est æquè probabilis; ita constat, quod si post diligens examen neutrā videatur probabilior, Magister se determinat ad unam præ alia, ex solo libito voluntatis absque alia novâ ratione.

Arguit 6. §. 4. à n. 15. summam esse inter N. voluntatem, quæ potest eligere inter bona 522. æqualia, & intellectum, qui non potest ex voluntatis imperio assentiri alterutri ex motivis æqualibus, summam, inquit, esse differentiam: quia voluntas in utroque bono opposito invenit rationem boni; intellectus autem in utroque extremo non invenit rationem formalem veri, immò evidenter scit alterutram ex contradictorijs esse falsam, si altera sit vera. Sed contra; quia, ut dixi ex P. Muniesia 5im. 6. à n. 103. in utroque ex- 523. tremo intellectus invenit rationem verisimili- N. lis, et si enim sciat unum tantum esse verum in re, scit tamen utrumque esse verosimile;

ii ij quo-

quomodo voluntas, licet sciat unum tantum esse verum bonum, scit tamen utrumque esse apparenter bonum, & esse simile vero bono: ergo sicut voluntas inter duo bona, ita etiam intellectus inter duo probabiliter vera eligere potest. Immò si voluntas determinate ieiens bonum delectabile, & in honestum non esse verum bonum, potest illud eligere omislo summo bono; multò magis intellectus, qui non scit determinate quoniam extremum sit verum, aut falsum ex aequo probabilibus, potest eligere inter illa. Audi P. Mumieslam l. c. Sicut voluntas non solum fertur in bonum re tale, sed etiam in falso apparet tale; ita intellectus non solum in verum in re tale, sed etiam in apparet verum, seu in verisimile: & sicut voluntati proponitur ut bonum, quod in re non est bonum, & sic amplectitur affectivè bonum apparet, seu bonisimile; sic intellectui per apprehensiones præbias proponitur ut verum, quod in re verum non est, & sic amplectitur affectivè verum apparet, seu verisimile, ut dixit Aristoteles 1. Rhet.

Aristot.

N.

524.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

525.

N. vult P. Elparza. Instat 2. quia numquām rationes opinionum contradictiorum sunt ejusdem speciei, nisi quando tota probatio est authoritas, ut in quæstionibus facti, ibi cùm probationes, seu testes videntur omnino finiles, & æqualis; si autem probatio fūatur a ratione, implicat, ut rationes, quæ inadent conclusiones oppositas, sint ejusdem speciei; quomodo enim ratio fraudens aſſenſum, sit omnino similiſ similiſ fraudentiſ diſſenſum? Inſtat 3. n. 36. nec in quæſtione facti æqua- lia mouit esse omnino similia; licet enim duo testes affirmantur aequalis authorita- tis cùm duobus negantibus, adhuc tamen in unis datur affirmatio, in alijs negatio homi- cidiij, adeoque authoritas duorum, ut con- juncta cum affirmatione homicidiij, est unum motivum; & authoritas aliorum duorum, ut conjuncta cum negatione, est aliud; ergo neque in quæſtione facti, etiæ motiva fint æqualia, sunt similia quoad vim movendis: ergo tota doctrina de motivis æqualibus omni- no similibus, & de motivis æqualibus, sed dissimilibus, (at P. Thyrus) habet tantum locum in voluntate, quæ non est libera eli- gore alterutrum ex bonis æqualibus omnino similibus, ut docet S. Thom. 1.2. qu. 13. art. 6. et tamen libera eligere alterutrum ex bo- nis æqualibus diversis; non autem locum habet in intellectu, cuius motiva opposita sunt ſemper diſverſa, etiæ fint æqualia, nam diſverſum est motivum aſſenſum à motivu diſſenſu.

N. 31. Inſtat 4. n. 38. quia ſtantibus motivis æqualibus, & diversis, neutra pars appetet potius vera, quam falſa, nam in utraque æquæ appetet veritas, ac falſitas; implicat autem, ut intellectus aſſentiat objecto, in quo non minus appetet veritas, ac falſitas, ut patet in materia facti, in qua unum moti- vum elidit aliud, & ideo intellectus ma- net dubius. Quod autem in quæſtione juris motivæ æqualia ſunt magis diſverſa, quam in quæſtione facti, et pura diſſentia, que de materiali ſe habet; nam unicè attenditur ad efficiam motivam, que ſe habet de forma- li, & hæc est æqualis. Rurſus, quia quod unum motivum excedat aliud quoad ſuam diſſentiam ſpecificam, nil refert, quia hoc non est excedere quoad vim reddendi magis veriſimilem opinionem illam, quam oppo- litam: ergo quoties opiniones contrariae ap- parent ut quæ veriſimiles, neceſſe eſt ut in- tellectus maneat ſuſpensus, ſive motivæ ſint similia, ſive diſverſa. Licet ergo voluntas in- ter bona æqualia diſverſa poſit eligere, in- tellectus tamen non poſteſt aſſentiri alterutri ex motivis æqualibus inter ſe diſverſis. Ra-

N. 32. Tom. I.

530. 531. 532.

533. 534.

tio eſt, (ait n. 40. & 41.) quia licet ea bona equaliter moventur, non tamen ſunt diſverſa potest voluntas dare rationem, cur amet po- tius unum, quam aliud, nempe quia unum habet bonitatem honestatis, qua caret bo- num delectabile. Hæc autem ratio non val- let in motivis diſverſis æqualiter moventibus ad aſſenſum, ac ad diſſenſum, quia cùm mo- tivum aſſenſum non moventur, non quatenus detegit convenientiam prædicati cum ſu- jecto; motivum diſſenſum non moventur, non quatenus detegit convenientiam talis convenientiæ; fane, ſi ſunt omnino æqualia quoad vim detegendi convenientiam, & detegendi ca- rentiam talis convenientiæ, non poſteſt in- tellectus unum præferre alteri, licet in val- dè diſverſa; ſi enim præferret, non poſteſt af- ſignare cur obiectum, ſeu rationem ob- jecti. Etiam prælations: rogatus enim cur aſſenſiat potius, quam diſſentiat tali objecto; dicere non poſteſt, quia mihi appetit potius verum, quam falſum. Dicere autem, quod ideo aſſenſum ſit potius, quam diſſenſum ei objecto, quia motivum aſſenſum eſt diſverſum à motivu diſſenſu, non eſt ratio ob- jectiva, non enim illi diſverſitati motivi intel- lectus aſſentiat, ſed objecto materiali.

Fatcor 1. plura eſſe in hoc argumento in- N. genita & plura, quæ à me ſolvi non de- 535. bunt, nempe ea, in quibus ego nō diſcrepo à P. Elparza, non diſcrepo autem in hoc, quod motivum aſſenſum, & diſſenſum, licet eſſe poſ- ſint æqualia, ſint ſemper diſverſa, immo hoc mihi certum eſt. Hinc ad 1. inſtantiam dico dari diſſenſum, ſive motivum ſint diſverſa, ſive non, iſque dum non accedit voluntatis imperium. Ad 2. dico, me ex hoc iplo quod motivum aſſenſum, & diſſenſum ſint ſemper diſverſa, inſerre, quod intellectus ſit ma- tto magis liber, ut alterutri ex motivis æqualibus diſſentiat. Ad 3. tranſmittit illam, que quod magis vera eſt, eo magis verum eſt, quod intellectus non tantum in quæſtione juris, ſed etiam facti aſſentiri poſſit alterutri ſive ex rationibus, ſive ex au- thoritatibus inter ſe æqualibus; quia ſicut ratio diſſert ab aliâ ratione, ita authoritas affirmans eſt diſverſa ab authoritate negante. Ad 4. tranſeat quod neutra pars appetat po- tius vera, quam falſa, quando motivum ſunt æqualia; at hoc non eſt neceſſe, ſatis enim eſt, ut utraque appetat vera, utraque ap- petat falſa, ut intellectus aſſentiat, cui maluerit, talis autem utraque appetat, quando motivum ſunt æqualia. Quod ait ex eo quia unum motivum diſſert ſpecie ab alio, non ideo eſt veriſimilius illo, fateor ita eſſe; ſed nihil inde contra nos. Ad ultimum, quo

ii iij compa-

comparat voluntatem cum intellectu, dico, quod sicut dari potest ratio ex parte objecti, cur voluntas præferat honestum delectabili, nempe quia unum est honestum, aliud est delectabile; ita dico dari posse rationem cur intellectus assentatur potius, quam dissentiat, quia videri convenientiam prædicati cum subiecto, licet autem videat carentiam etiam talis convenientiam, hoc probat, quod æque poterat dissentiri. Addo non esse necesse cur objectivum ex parte intellectus, immo implicat tale cur, quando motiva sunt æqualia, tale, inquam, cur magis assentatur, quam dissentiat; hoc enim magis non datur ex parte objecti, nam motiva sunt æqualia, licet detur ex parte objecti verisimilitudo, quæ est motivum intellectus. De hoc plura infra.

N. Arguit 9. contra nos, & alios Probabilias, inter quos P. Tambur. lib. 1. in Decal. 536. P. Tab. cap. 3. qui nobiscum sentiunt non tantum in questione juris, sed etiam in questione facti posse intellectum prudenter assentiri alterutri ex authoritatibus æqualibus, cui maluerit. Contra hoc itaque ait 1. P. Thyrus §. 7. à n. 42. quia hic modus discurrendi, quod uterque testis contradicens adhuc maneat fide dignus, quia in ratione fide digni constituitur ex sapientia, & virtute, quas nullus perdit, eo quia alter alteri contradicit: hic, inquit, modus pugnat tum cum jure Civili, tum cum Canonico, tum cum experientia, tum cum ratione. Pugnat cum Canonico, ut patet ex 2. libro Decretalium, titulo de Probationibus per totum. Pugnat cum Civili, ut patet ex textu in cap. Ex literis de Probationibus, ubi dicitur, quod si ambarum partium testes sunt æquæ idonei, professoris testes preferuntur, cum promptiora sint iura ad absolvendum, quam ad condemnandum, ubi Glorla: *Quod hic dicitur & in similibus, locum habet in dubiis, & in obscuris: ergo quoties testes facti sunt æqualis authoritatis, res manet dubia. Pugnat cum ratione, quia implicat me credere alicui, quoties ejus testimonium æquè apparet verum, ac falsum, ut accidit quoties pro opposita parte adest testimonium æqualis authoritatis. Pugnat cum experientia, quia constat rem æquè manere dubiam, sive testes oppositi sint omnes rustici, sive omnes sint sapientes: ergo quoties probations sunt æquales, res manet dubia; quare licet quilibet sit dignissimus fide, quando scorsum à contradictione alterius rem affirmat; non tamen est dignus fide, quando oppositum testatur vir æqualis authoritatis; quia sicut dignus non est, ut ego credam alterum virum æqualis authoritatis*

errare, ita dignus non est, ut ego in illis circumstantijs illi fidem præficiam; nam illi fidem præfari, est credere alterum errare ex ignorantia, vel malitia. Quare ait n. 43. in N. illo eventu, in quo viri ejusdem authoritatis sibi 537. invicem contradicunt, & alter affirmat, alter negat, non est utrumque fide dignum; ac proinde neutrum esse fide dignum in ordine ad rem illam. Probat; quia si vir summe sapientia, & sanctitatis dote insignitus aliquid testetur, ego tamen sciam evidenter cum errare, tunc apud me non est fide dignus, quia ut ejus authoritas me movere posset, neccesse est, ut caream evidentiâ de errore illius: ergo licet illi duo viri sint maximæ authoritatis, non est uterque fide dignus apud me, quia evidenter scio alterum errare.

Confirmat 1. Hæc propositio est evidens. Alteruter ex illis contradicentibus fallit, aut fallitur: ergo uterque non est simul dignus fide, similitate dignitatem, non dignitate similitatis alienius cum dissensu: ergo non est in mea potestate eligere inter utrumque, ut huic, aut illi prudenter credam, nam hæc electio supponit utrumque dignum fide simul, similitate dignitatem in actu primo. Primam consequentiam probat; nam si est evidens alterum falli, aut fallere, dicere non possum, Uterque est fide dignus: dum enim iudico Petrum esse fide dignum in aliquo dicto, iudico eum nec falli, nec fallere; nam dignitas fidei consistit in sanctitate, quæ non decipiatur, & in scientia, quæ non decipiatur; ego autem in eo casu non possum dicere: In hoc dicto nec Petrus fallit, aut fallitur; nec Paulus fallit, aut fallitur; nam mihi evidens est alterutrum falli, aut fallere; ergo non possum pronuntiare, Uterque est fide dignus: ergo non est in mea manu eligere, quem maluero, ut ei prudenter credam. Hinc n. 45. ait nullam esse in argumento fallaciæ, nam hæc propositio: Alteruter ex sibi contradicentibus fallit, aut fallitur: non facit suppositionem confusam, & vagam, sicut facit hæc: Alteruter ex oculis est necessarius ad videndum; sed facit determinatam, sicut hæc, *Aliqua ex contradictionijs est determinata falsa: nam in suppositione confusa non valet consequentia à negatione unius extremi ad affirmationem alterius; & ideo non valet, Sed non requiritur sibi; ergo requiritur dexter: at in suppositione determinata bene valet: ergo conclusio, quod Petrus, vel Paulus, sibi contradicentes, fallit, aut fallitur, bene (inquit) valet, Sed Petrus nec fallit, nec fallitur, ergo Paulus vel fallit, vel fallitur. Cū ergo à me ignoretur, quinam sit, qui nec fallit, nec fallitur,*

fallitur, neuter apud me est fide dignus, sed teneor iuspendere assensum neutri credédo. N. Confirmat 2. n. 46. Ut sim proximè potens credere viro gravi, non satis est, ut sciam eum esse virum gravem, sed necesse est, ut non sciam eum certò decipi: ergo ut sim proximè potens credere Petro, aut Paulo, non satis est, ut sciam eis viros graves, sed necesse est, ut nesciam alterum ex his decipi, sed scio alterum decipi, dum contradictoria dicunt: ergo tunc non sum proximè potens alterutri credere; ergo neutri debo credere, sed iudicium suspendere. Hinc n. 47. ait, non esse absurdum, sed esse verissimum, quod opinio D. Augustini non sit digna assensu apud eam, qui fecit D. Hieronymum afferre oppositam, si utriusque autoritas sit omnino N. equalis apud ipsum, quia alterutri errat: ergo in illo eventu neutri potest prudenter alementari, & neutra opinio est prudenter credibilis. Subdit n. 48. Non tantum non est injuria Augustini, sed reverentia erga Hieronymum, nè quis assentiat Augustino, dum ei contradicit Hieronymus: nec est injuria Hieronymi, sed reverentia erga Augustinum, ne quis assentiat Hieronymo dum ei contradicit Augustinus. Dat rationem; quia si quis assentiat opinione Augustini, judicat opinionem Hieronymi esse falsam, & hujus autoritatem quodam hanc assertiōnem contemnit: & econtra, si assentiat opinione Hieronymi, judicat opinionem Augustini esse falsam, & hujus autoritatem contemnit: dum autem iudicium suspendit, reveretur aequaliter utrumque. Dēnum concludit n. 50. Quoties in meo intellectu stant due opiniones contrarie, & quae vēsimiles, neutra tunc est apud me digna assensu, quia cūm evidens sit unam esse falsam, nec potior sit præsumptio pro una, quām pro aliā, nulla est ratio prudens, cur unū p̄c aliā assentiar. N.

Respondeo nihil horum me movere, 1. quia in casu duorum contradicentium, utrumque testimoniūm apparet directè probabilit̄ verum, quia utrumque immediate constare videtur prærogativis, quibus constituitur testimonium probabilit̄ verum: rursus utrumque testimoniūm apparet indirectè probabilit̄ falsum, quia si testimoniūm A est verum, sequitur quod B sit falsum, & econtra si B est verum, A est falsum; quodnam autem sit in re verum, vel in re falsum, nescimus. Secundo, quia testimoniūm non & quae apparet verum, ac falsum, sed directè apparet verum ratione fui, & indirectè falsum ratione alterius. Tertio, argumentum transit ab evidentiā falsitatis indeterminatē, & vagē ad negandam probabilit̄

tatem utriusque, confundendo falsitatem cum improbabilitate: quārō enim à P. P. Thyr. Thyrso, an hāc consequentia sit bona: Alterutri me judice dicit evidenter falsum, ergo neuter est fide dignus: si est bona, ergo N. hāc etiam erit bona: Alterutri me judice evidenter dicit verum, ergo uterque est fide 541. dignus: ficut autem male a veritate indeterminatā infertur autoritas utriusque affirmantis, & negantis; ita malè etiam à falsitate indeterminatā infertur negatio autoritatis utriusque affirmantis, & negantis. Cur autem, nisi quia confunditur veritas cum probabilitate, & falsitas cum improbabilitate? ut latē dixi contra P. Eliz. qui late hoc P. Eliz. argumentum produxit, & alij amplexi sunt. Quartō, dico, quod uterque testis dicit probabilit̄, & prudenter verum, etiā neuter dicat infallibiliter verum, quia uterque, ut supponitur, loquitur ex gravi fundamento. Quinto, dico, quod tota h̄c doctrina unico D. Thomae textu qu. 14. de Verit. art. 1. N. rejicitur; nam explicans dubium ait: *Quandoque intellectus noster non inclinatur magis ad unum, quam ad aliud: ecce non negat quod aequalia motiva moveant, sed negat quod magis moveant, ait enim, non inclinatur magis, quod verum est: ergo aequalia motiva inclinant, sed non magis; ergo non se elidunt; & utraque statere pars aequiponderans inclinat ad centrum, etiā non magis; & uterque aequalis trahens trahit, etiā non magis; & uterque testis probat, etiā non magis.* Sextō, quia urget voluntatis paritas eligens N. inter aequalia, & diversa bona, quae non ideo 542. contemnit bonum, quod non eligit, non enim idem est non eligere, ac contemnere: ergo qui credit D. Augustino, non contemnit S. Hieronymum, cui non credit.

Septimō, argumentum probat nullam est N. se omnium Scholarum autoritatem, suppono enim esse aequalis doctrinæ, & sapientie: ergo nulla erit in Ecclesiâ Catholicâ Scholarum autoritas, quoties sibi contradicunt, ut accidit in plurimis probabilibus; nulli fidendum erit Doctori: qui enim ex. gr. Matriti petit consilium hominis doctissimi, evidenter scit dari alios aequū doctos ei contradicentes; quid ergo facere debebit? Non corum rationes ponderare; nam est incapax: non doctrinam; nam est idiota: non sequiturius; tūm quia ad hoc necessarium non erat consilium; tūm quia sicut dantur Doctores, qui ad hoc obligant, ita aequales, qui deobligant; quid ergo ei faciendum erit? Sane felicior erit, qui deserto in loco vivit, ubi unus Parochus, & utinam fāpē mediocriter doctus, instar omnium est; talis enim est, ut omnes

omnes ejus Dicecessis, ejus dictamen sequi possunt: ianè Parochus ite superior erit toti Scholæ Thomisticae, & toti Scotisticae, quia cùm utraque sit summa, & æqualis auctoritatis, per hoc ipsum neutra est fide digna, neutri credere possum & potest autem idiota vulgari Parocho ex toto credere. Ecce quo dechancant, qui argumentum fatis ordinarium solvere vel noisunt, vel nequeunt. Argumentum autem est: Alteruter æqualis auctoritatis fallitur, aut fallit, seu falluntur: ergo neutri possum prudenter credere: nam concessio antecedenti, nego consequiam; ut enim alicui prudenter credam, iacit est, quod verum probabilissime dicat, sed uterque dicit probabilissime verum; ergo utriusque possum disjunctivè credere; licet enim evidens sit alterutrum errare, non ideo neuter est fide dignus, nam error non minuit sapientiam dicentis, si error ille sit ex magna veritatis apparentia; nec sapientia humana est quoad omnia à te astuta infallibilis, sed sècè fallibilis; nec sapientia idem est cum veritate; alius qui casu dicit verum, eslet sapiens & tñ ergo vir sapiens aliquando fallatur, non ideo in eo non est sapiens, si illud ex magno fundamento afferat; quo modo non definit esse vir sanctus, qui invincibiliter violat Dei legem, nec peccatum illud materiale contra legem obstat eis sanctitati; immò si opus illud materialiter malum commisit ex invincibili errore, quod daretur præceptum, est ob illud laudabilis, & sanctus; ergo error fundatus in magna veritatis apparentia non obstat sapientiam humana. Dénun videtur contradic̄io; nam dis. 7. ad s. 7. inclusivè, totus est in afferendo, quod quoties utraque opinio est æquè probabilis, si pendendum sit omne judicium, nam his verbis claudit s. 7. *Debo circa unumque assensum suspenderi*: inde s. 8. n. 51. vult, quod quoties utraque opinio est æquè probabilis, tenet ad tutiorem; quomodo autem possum hanc sequi, nisi prius formam judicium directum de veritate tertioris quomodo autem formare potero judicium directum de veritate tertioris, si adest æquale fundamentum pro veritate non tertioris? Ergo licet possum ob alias rationes formare judicium reticuum de obligatione sequendi tertiorem, non tamen potero eam sequi, quia ex P. Thyrso nullam sequi possum opinionem, nisi illam judicem directe veram: sed in casu quo utraque est probabilis, non potest tertiior judicari à me directe vera; ergo eam sequi non possum; ergo ex una parte datur obligatio sequendi tertiorem, nam hoc affirmat P. Thyrus s. 8.

N.  
545.N.  
546.N.  
547.

ex alia parte datur impossibilitas sequendi tertiorem, quia ex codem omnis opinio, antequam eam sequar, debet judicari directe vera; & ex codem nulla æquè probabilis potest judicari directe vera, sed necessariò suspendendum omne judicium: ergo datur obligatio sequendi tertiorem, quoties opinio magis, & minus tuta fuit æquè probabiles, & simul datur impossibilitas eam sequendi.

Omitto alia infra solvenda, ubi de lito usu opinionis æquè, aut minus probabilis stant pro libertate.

## §. IV.

Argumenta P. Elizalde.

## SUMMARIUM.

*Quia dubitare, aut solvere dubium, non est nobis liberum*, n. 548.

*Quia dubium solvit per inventionem veritatis; ergo implicari, ut rationes, que faciunt dubium, illud solvant*, n. 549.

*Quia regule juris sunt solutiones dubiorum, haec autem nesciunt alteri rationi*, n. 550.

*Quia dubitans nil habet tunc, quo tollat dubium*, n. 551.

*Quia ad nihil plus obligaretur judicans, quam dubitans*, n. 552.

*Quia solvens debet habere cur*, n. 553.

*Quia dubium ex Arist. est nodus, nodus autem solvi non potest per quod implicatur, ibid.*

*Quia conscientia dubia per alind principiū deponitur; ergo ut dubium solvatur, debet dari nova ratio*, n. 554.

*Ait, neminem sibi opponi, excepto Caetano, quem impagnat*, ibid.

*Quia, que habent æquales rationes, non solent dici probabilita, sed dubia, & plus requiriunt ad probabilitatem, quam ad dubium*, n. 555.

*Definio dubij ex S. Thom.*

*Inferi, centrum contra centrum facere rem dubiam, non autem credibilem, vel opinabilem*, n. 556.

*Alius illatus*, ibid.

*Arguit Palanco ijs ferè argumentis, quibus P. Eliz. n. 558.*

*Potest solvi dubium sine nova ratione*, n. 559.

*Confundit dubium cum probabilitate*, n. 560.

*Eadem ratio, qua constituit, solvit dubium*, n. 561.

*Nemo dicit, quod dubitatio tollatur formaliter per rationem dubitandi, nam tollitur per assensum*, n. 562.

*P. Eliz. qui totus est contra Reflexistas, uituit argumento reflexo*, n. 563.

*Confundit sensum divisum cum compagno, & dubium objectum cum formalis*, n. 564.

*Ad plus*

Ac plus ex parte aetatis obligatur solvens, nec quod satis est ad dubium, satis est ad solutionem, & alia discrimina expono, n. 565. 566.

Dubitantis cur, solventis cur, n. 567.

Nodus non solvitur per quod implicatur, immo retorquetur, n. 568.

DD. citati a P. Eliz. docent evidenter oppositum, nempe dubium deponi physicè posse sine novâ ratione, immo ut licite deponatur, non est necessaria nova ratio, n. 569. 570.

Mirabile est, quod ait de dubio negativo, n. 571.

Æ qualitas rationum, & DD. reddit rem dubiam, id est, non certam, reddit tamen probabilem, n. 572.

Rex ex se, nec est dubia, nec certa, & à quo talis sit, n. 573.

Plus requirit probabilitas objectiva, & formalis, quam dubium, & dubitatio, n. 574.

Probabilitas non sumitur a contingentia, n. 575.

DD. citati a P. Eliz. defenduntur, n. 575.

Juxta me dubitatio non est sola suspensio judicij directi, sed etiam dicit judicium reflexum de insufficiencia utriusque motivo, n. 576.

Decem graves contra decem graves faciunt rem probabilem; cur? n. 577.

Solvo argumentum Palanci, n. 578.

Non est idem, quod inclinat ad dubium, ac ad solutionem, n. 579.

Quod non agitatur eo sensu, quo Palanco intelligit, n. 580.

N. I Ngeniosus P. Eliz. à longè impossibili-  
tatem absentiendi æquè, aut minus proba-  
bili derivare auctor fuit; ait enim quod si nobis non est liberum dubitare, nec liberum erit solvere dubium; & si hoc non est liberum, nec illud: sed stante motivo dubitationis, non est liberum solvere dubium, ni si nova ratio accedit: ergo stante eo motivo, non est liberum dubitare. Quare ut ejus methodum sequar, traham prius, quæ lib. 4. in quo agit de dubitatione, disertè tradit, dicendo quod dubitare non sit nobis liberum, nec dubium solvi posse per dubitandi rationem; immo hæc duo mutuo se inferre, non est liberum dubitare, ergo nec solvere dubium; non est liberum hoc, ergo nec illud. Itaque qu. 3. §. 2. pag. 211.

N. Arguit 1. ex Aristotele 7. Ethic. cap. 2. & ex communi proverbio, Dubitatio solvitur per inventionem veritatis, sive veram, sive ex-  
istimatam: si vera sit inventio, bona est so-  
lutione; si existimata, mala est: ergo nisi nova  
ratio, vel authoritas accedit pro solutione,  
intelligi non potest sublata dubitatio; ergo  
rationes dubitandi non sunt satis ad dubium

solvendum: quomodo enim per illud, per quod constituitur dubium, tollatur dubium? sed constituitur per rationes dubitandi; ergo per has tolli non potest.

Secundo, quia regulæ juris in re dubiâ N.  
sunt solutiones dubiorum; sed illæ regulae 550.

nituntur semper alii rationi particulari fa-  
venti parti, cui favent, non autem ex li-  
bito; & alii regulae contradictioneæ escent  
æquè rationales; & sicut statuit reo fa-  
vendum, cùm jura partium sunt obscura,  
meliorem esse in re dubiâ conditionem pos-  
sidentis; & quæ rationabiliter statui posset op-  
positum, nempe in dubijs deteriorum esse  
conditionem possidentis, & favendum acto-  
ri, & standum contra pupillum, & Eccle-  
siam: ergo illæ regulae sunt ex speciali ratio-  
ne, non ex puro libito.

Tertio, quia objecto æquè se habente ad N.  
verum, & falsum non est quidquam enun-  
tiare mentaliter; sed omnis dubitans ob-  
rationes contrarias hinc inde trahentes habet  
objectum indifferens ad verum, & falsum,  
& sic ex D. Thom. & alijs, dubitatio defini-  
tur, Motus super utriusque parte contradictionis  
dubitans enim ob contrarias rationes, quæ ve-  
ra, quæ falsa sit: ergo dubitans nil habet,  
quo tollat dubium.

Quarto, si quod sufficit ad dubitandum, N.  
sufficeret ad solvendum, non ad plus obli-  
garetur judicans, quâm dubitans: sed dubi-  
tans non obligatur has rationes bonas facere,  
& contrarias solvere: ergo nec judicans; sed  
hoc est contra leges Scholarum, fori, libro-  
rum; ergo & illud.

Quinto, ratione, quam vocat ostensivam; N.  
nam solutio dubij fit per inventionem veri-  
tatis, seu per affirmationem, aut negationem:  
ergo omne dubium solvitur affirmatione, vel  
negatione: ut enim omnis dubitans, nec af-  
firmat, nec negat, ita omnis solvens dubium,  
vel affirmat, vel negat, sive actu scientie,  
sive fidei, sive alio: ergo dubitans, & sol-  
vens non habet easdem rationes. Sicut ergo  
implicat, ut dubitans non habeat cur, seu  
rationes dubitandi; ita implicat, ut solvens  
non habeat cur, seu rationes solvendi. Dice-  
re autem, quod ratio solvendi sit ipsa ratio Aristot.  
dubitandi, est idem, ac dicere, nodum per  
idem solvi, & implicari; nam dubitatio ex  
Aristot. est nodus: ergo omnis solvens du-  
bium debet habere rationem, cur pro hac  
parte solvat, & non pro contraria; in ratio-  
nibus autem dubitandi hoc non habet: ergo  
sola ratio dubitandi non est satis ad dubij  
solutionem.

Sexto, qu. 3. §. 1. ita argui potest: Ferè N.  
omnium TT. sententia est, quod ut confici-  
entia.

entia dubia deponatur, necessitatem principium distinctum à rationibus dubitandi, cui dictamen conscientiae de non peccato nitatur: ergo non potest solvi dubium per rationes dubitandi. Rursum communisima est, quod ut speculativè dubitans possit practicè non dubitare, debet assumere aliam speciem rationem: ergo pro dubij solutione nova requiritur ratio. Demum certum est, quod ut solvatur dubium, tencamur diligenter scrutari veritatem: ergo dubium non solvitur per id, per quod constituitur, alias nulla diligentia est nec necessaria, sed satis efficit velle non dubitare. Hinc subdit se nullum inventum in hoc puncto sibi contrarium, pra-

C. Caiet.

ter Caiet. 1. 2. qu. 19. art. 5. dicentem dubium deponi posse sine novâ ratione, per solum velle; quod idem docet de dubio negativo qu. 65. art. 4. ita ut velit, quod quis inne illâ ratione presente judicare possit altra esse paria; quod falso est, alias possemus vētura judicare pro libito sine ratione. Sicut ergo non potest solvi dubium negativum, nūi adveniat ratio, ita nec positivum, nūi nova accedit, nam ubi rationes sunt aequales, per nullam earum solvi potest dubium, quia objectum aequè apparet verum, ac falso, & rationes se clidunt, & se habent, sicut nulla ratio: ergo dubium solvi non potest sine novâ ratione.

Septimò qu. 4. & 5. arguit; quia aequalitas rationum, vel autoritatum facit rem dubiam: ergo sicut ita aequalitate rationum opinari non possum, ita nec solvere dubium, & econtra. Antecedens probat tūm autoritate; Doctores enim communisimè dicunt dubia ea, quae pro utrāque parte habent rationes, vel autoritates aequales; ergo quae habent rationes aequales, non sunt probabilia. Tūm quia DD. plus requirunt ad probabilitatem, quam ad dubium; ad illam enim requirunt, ut sit plerumque contingens, & verum, ut docent Arist. S. Thom. C. Pallav.

Aristot. S. Thom. C. Pallav. sed quae habent rationes, vel autoritates aequales, ut talia sunt, non habent contingere magis, quam non contingere, nam aequè se habent ad contingere, & non contingere: ergo &c. Tūm quia quotquot docent non esse opinari circa aequem, aut minus probabilia, ut Arist. S. Thom. P. Suar. C. Pallav. P. Suar. P. Leffius, P. Layman, & alij; omnes isti P. Leff. P. Laym. excludunt à probabilitate ea, quae habent utrumque rationes aequales: ergo omne tale, si non est opinabile, nec est probabile; atque adeo omnes, qui afferunt aequem, & minus probabilia esse verè probabilia, & tamen negant esse opinabilia, sibi contradicunt. Tūm S. Thom. quia S. Thom. qu. 14. de Verit. exp̄s̄it ait:

Intellectus quandoque non inclinatur in unam partem magis, quam aliam .... vel propter equitatem rationum, que movent in utramque partem, & ista est dispositio dubitantis, quae fluctuat inter duas partes contradictionis; & idem in 3. dist. 37. definit dubitationem, motum rationis super utrāque parte: ergo dubium objectivum ex S. Thom. confitit in aequalitate rationum; sed dubio objectivo non respondet ex parte actus, nisi dubium formalis, tēu dubitatio; ergo respondere non potest opinio formalis, aut probabilitas formalis: ergo quando motiva sunt aequalia, objectum non est opinabile, & multo minus est probabile, sed purè dubium. S. Thomam, iubedit, tequi Summistas Sylvest. Ang. Caiet. M. Syl. Cordub. Conrad. Sot. & Pallav. 1. 2. d. 9. Arg. qu. 4. art. 3. n. 1. P. Suar. 1. 2. d. 12. dist. 5. Caiet. & alios, quos citat. Hac P. Eliz. qui q. 4. §. M. Sot. 4. pag. 215. inferit 1. decem Doctores contra decem, aut centum contra centum, facere propriissimè rem dubiam, nullatenus autem credibilem, vel opinabilem; si autem non faciunt opinabilem, consideretur, quām tūtū casus conscientiae resolvantur, dicendo adesse tot Authores; si enim Authores hinc inde (idem dic de rationibus) sunt aequales, eò ipso res manet dubia, tot enim sunt contra legem, quām pro lege: ergo cūm omnis operans in dubio contra legem peccet, omnis sequens contra legem aequè probabilem opinionem peccabit. Infert 2. q. 5. nullum conscientiae dubium solvi per aequem, aut minus probabile; tūm quia ait §. 1. hoc probabile non est inventio veritatis, cūm intellectus aequale habeat fundamentum pro non veritate; tūm quia, ait §. 2. hoc probabile erat etiam in dubitante, cūm habeat aequalem probabilitatem objectivam; tūm quia, ait §. 3. solutio dubij per hoc probabile oritur, quia ignoratur natura dubitationis; nam licet dentur rationes, & Doctores graves pro utrāque parte dubij, earum gravitas non dat nisi dubitare, nam dubium est, quando ad sunt rationes aequales, non tantum leves, sed etiam graves, ut constat ex praxi Doctorum, qui pro ratione dubitandi proponunt rationes graves: ergo tota ea gravitas non facit probabile; & qui dixerunt quod fundet probabile, ignorarunt dubitationis naturam, quae adhuc persistit stante rationum gravitate.

Octavò argui potest ex Palanc. q. 17. a. n. N. 2. Solvere dubium semper est cum ratione, non autem pro puro voluntatis libito: ergo ut dubium solvatur, necessaria est nova ratio, vel quoad substantiam, vel quoad modum. Consequentia probatur: quia im-

plicat,

plicat, ut quæ est ratio prudenter dubitandi, ab-  
cadem invariata sit ratio prudenter assenti-  
endi, seu solvendi dubium, alias manifesta  
est imprudentia manere in dubio, dum  
adest ratio assentiendi prudenter, seu solven-  
di dubium: ergo ut dubium prudenter sol-  
vatur, requiritur ratio nova saltem formaliter,  
& quoad modum. Confirmat 1. quia im-  
plicat, ut eadem ratio prorsus invariata  
inclinat prudenter ad oppositum: sed dubi-  
tare, & solvere dubitationem, seu affirmare,  
vel negare, sunt actus oppositi: ergo impli-  
cat, ut eadem ratio prorsus invariata, quæ  
movet intellectum ad dubitandum, sit fatis  
ad dubium solvendum. Confirmat 2. quia si  
rationes dubitandi sunt rationes sufficietes  
assentiendi, cur statim ac dubitamus, non  
assentiamur? immo plerique sapientes in  
magis dubijs suspendunt judicium: ergo tan-  
tum abeat, ut rationes prudenter dubitandi  
sunt sufficietes ad solvendum prudenter  
dubium, quin esse non possunt, ut docet ex-  
perientia. Hinc §. 3. an. 12. at solutionem  
dubij fieri semper per inventionem verita-  
tis, vel veram, vel putatam veram; quia du-  
bium non solvit nisi affirmatio, vel ne-  
gando id, de quo dubitatur: sed omnis affir-  
matio, vel negatio ejus, de quo dubitatur,  
est inventio veritatis, vel vera, vel putata,  
nam affirmatio est actus, quo judicatur vera  
pars affirmativa; negatio est actus, quo ju-  
dicatur vera pars negativa: sed judicare ut  
veram partem affirmativam, est invenire in  
illâ veritatem verè, aut putativè; sicut ju-  
dicare veram partem negativam est invenire in  
illâ veritatem verè, vel putativè: ergo af-  
firmatio, vel negatio ejus, de quo dubitatur,  
est inventio veritatis vera, vel putativa. Quare §. 4. an. 17. concludit æqualita-  
tem rationum, & authoritatum pro utrâque  
parte contradictionis non posse sufficere ad  
solvendum dubium, immo potius ea æqua-  
litas ad dubium propriè revocatur, quod  
adeo certum est, ut omnes Antiqui hoc po-  
tius supposuerint, quam disputarint. *Hæc*  
*Palanc. vel potius P. Eliz. in Palanc.*

559. Respondet 1. univerfaliter ad hæc omnia,  
quod cum mihi certum sit intellectum esse  
liberum libertate contrarietatis ad assenti-  
endum ex imperio voluntatis non tantum al-  
terutri ex motiis æquè probabilibus, seu  
ex rationibus dubitandi gravibus, sed etiam  
ad assentiendum motivo minus, immo nullo  
modo probabili, stante motivo opposito va-  
lidissimo, obsecrè tamen proposito, ut patet  
in Heretico, & in temere judicante; con-  
sequenter intellectus erit etiam liber ad sol-  
vendum dubium, assentiendo ex imperio

voluntatis alterutri motivo dubitandi, ab-  
que eo quid nova ratio pro solutione, seu  
pro illo assentu accedat. Porro arguens con-  
fundit dubium, & probabilitatem; illæ enim 560.  
rationes dubitandi, sive æquales, sive inae-  
quales, quia non cogunt ad assentum, relin-  
quunt intellectum, usquedum omne judi-  
cium directum suspendit, dubium positivè  
circa objectum; si tamen accedat voluntatis  
imperium, ut assentiatuni uni præ altera par-  
te, & ratio, vel authoritas, ob quam assen-  
titur, sit gravis absolute, & respectivè, eo  
ipso solvit dubium, & datur probabili-  
tas formalis. Sanè ut alia omittam, Catholi-  
cus per solas rationes fidei sufficienter pro-  
positas movetur ad solutionem dubij contra  
fidem, derivati a rationibus oppositis ipsi fi-  
dei: sicut igitur hæc rationes contra fidem,  
& illæ pro fide, generant dubium contra fi-  
dem; ita illæ pro fide omnino invariante, 561.  
nullæ alia novâ additâ ratione, satis sunt ad  
tollendum illud dubium: ergo eadem ratio,  
quæ constituit dubium, satis est ad illud tol-  
lendum, accidente imperio voluntatis.  
Idem patet in voluntate stante inter bona  
æqualia diversa, que licet reddant suspen-  
sam voluntatem, attamen quolibet corum  
satis est, ut accidente volitione hujus, vel  
illius boni, voluntas sine novo bono super-  
veniente amplectatur hoc præ illo; ita hoc  
idem accidit in intellectu. Deinde, ut singu-  
lis satisfaciā,

N.  
562. Ad 1. dico certum prorsus esse, quid du-  
bitatio non tollatur formaliter per rationem  
dubitandi, nec ullus potest hoc somniare;  
tollitur enim formaliter per assentum, &  
assentum; quapropter evidens est, quid ar-  
gumentum nihil probet, nam unicè probat,  
quid dubium formaliter non tollatur per id,  
per quod formaliter constituitur, quod ve-  
rum est, nec de hoc potest esse quaestio, non  
autem probat, ut probare deberet, quid si-  
ne novâ alia ratione intellectus non possit  
præbere alterutri parti assentum, per quem  
formaliter tollatur dubium; ergo nihil pro-  
bat. In formâ translat antecedens, & nego  
consequentiam; immo dico, quid et si no-  
va ratio accederet, non ideo formaliter tol-  
leretur dubium, quia dubium non solvit  
per motivum, sed solvit per actum judi-  
cij. Vel, si placet, distinguo: sola ratio du-  
bitandi, immo nec nova addita ratio non suf-  
ficit ad tollendam dubitationem per modum  
causæ formalis, concedo consequentiam; so-  
la ratio dubitandi, accidente, ex voluntatis  
imperio, judicio affirmativo, vel negativo, N.  
nego consequentiam.

563. Ad 2. oporteret ut P. Eliz. qui tantum P. Eliz.  
contra

contra Probabilistas Reflexitas invenitur, meminisset hujus argumenti, quod reflexum est, nam quoties ad has juris regulas appellamus, non solvit directe quæstio, sed reflexe, nam adhuc directe incertus sum, an res sit Perri possidentis, an non, licet deinde quæstionem reflexe solvam per regulam reflexam, quod in dubio melior sit conditio possidentis. Quare argumentum peccat 1. quia non est ad rem; queritur enim, an fine novâ ratione possim directe solvere dubium? P. Elizalde negat, & ut probet, trahit juris regulas, per quas reflexe, non autem directe solvit quæstio: ego autem affirmo posse directe fine novâ ratione solvi dubium. Peccat 2. quia vel eas juris regulas putat certas, vel dubias? Si certas, ut revera sunt, consequenter, sicut ita datur, quod in dubio favendum sit reo, ita non potest statui opposita regula, In dubio non est favendum reo, cum eo ipso, quod illi sit certò bona, hæc sit certò mala: vel putat dubias, & tunc fallitur. In formâ concedo totum, quod non est ad rem.

N. 564. Ad 3. nego maiorem, si accedat voluntatis imperium. Monco autem nè confundat sensum divisum cum composito, nego enim, quod actu dubitans possit, stante dubitacione, componere judicium de alterutra parte; & affirmo, quod possit in sensu diviso. Quare dubitans in sensu diviso ab actuali dubitatione, (ita loquor, ut loquar cum arguente, alias non video, quomodo suspensio omnis actus sit actus dubitandi) stantibus tamen ijsdem omnino dubitationis motivis, potest enuntiare, quod voluerit, affirmando, aut negando; nihil autem enuntiare potest stante actuali dubitatione. Rursus, ne confundat dubium objectivum, seu motiva dubitationis actualis cum ipsa dubitatione actuali; judicium stare potest cum dubio objectivo, seu cum omni dubitationis motivo, non autem cum actuali dubitatione.

N. 565. Ad 4. distinguo maiorem: si quod sufficit ad dubium, sufficit ad solutionem, judicans ad nihil plus obligaretur, quam dubitans, ad nihil plus ex parte objecti, concedo, ex parte actus, nego maiorem, & concessam minori, nego consequentiam. Hoc etiam argumentum peccat 1. quia supponit nos dicere, quod idem quod sufficit ad dubitandum, sufficiat ad tolendum, quod falsum est, ut dixi, nam ad dubitationem requiritur suspensio omnis judicij directi circa questionem; ad solutionem autem requiritur enuntiatio directa de eadem questione. Peccat 2. quia licet, si sermo sit de dubio objectivo, seu de motivis dubitandi, & de motivis solvendi, licet, in-

quam, verum sit, quod non requiratur necessario (nam res est, an necessario requiratur) maius motivum, ut solvatur, quam ut dubitetur; sicut enim, ut dubium sit prudens, requiritur ut motiva dubij sint gravia, ita ut solutio sit prudens, requiritur ut motivum sit grave, rursus, sicut, ut dubium sit imprudens, satis est, ut motivum pro una faltem contradictionis parte sit leve; ita, ut solutio sit imprudens, satis est si eidem motivo levi nitatur; licet, inquam, certum mihi sit, quod non requiratur maius motivum pro enuntiacione, ac pro dubio, ex hoc tamen non sequitur, quod enuntians non tenetur ad plus, quam dubitans: eo enim ipso quod assentitur uni parti ut vere, tenetur oppositas rationes solvere, & oppositum repudiare ut falsum, ad quod non tenetur dubitans; quo modo non plus requiritur ex parte motivi ut voluntas amet Petrum potius, quam Paulum, satis enim est, ut in utroque detur bonitas; postquam tamen determinavit amare Petrum, ad plura tenetur, quam si eum non amaret, vel amaret Paulum.

N. 566. Ad 5. concessio antecedenti, nego consequentiam; dico enim, quod tam dubitans, quam solvens, habent cur. Dubitans cur, sunt utriusque partis contradictionis motiva, sive aequalia, sive inaequalia. Solventis cur, est motivum alterutrius partis, quod bene ponderatum, et si sit certò grave, movere potest ad assensum, vel diffensum gravem, & prudentem. Quod autem ait, quod si ratio solvendi est ipsa eadem ratio dubitandi, sequitur, quod nodus per idem solvatur, per quod implicatur, nego sequelam ex triplici capite: 1. quia dubitatio, seu nodus non solvit formaliter per ipsam rationem, seu motivum, sed per judicium affirmativum, vel negativum; adeoque arguens iterum confundit solutionem objectivam, seu motivum, cum solutione formalis: 2. quia motivum dubitandi, vel sunt ambo motivi, si duo dantrur, considerata ambo ut vera, & ut falsa; vel est unum motivum, si unum tantum datur, consideratum ut verum simus, & falsum: econtra motivum solvendi est unum tantum motivum, nempe consideratum ut verum, cui intellectus ex voluntatis imperio assentitur, & oppositum consideratum ut falsum, cui non assentitur: 3. quia paritas nodi est evidenter contra P. Eliz. vel enim loquitur de solutione formalis nodi, & in hoc sensu implicat, ut nodus per idem formaliter solvatur, per quod formaliter innodatur: in casu autem nostro dubium solvit formaliter per formalem affirmacionem

tionem, aut negationem; & innodatur per dubitationem formalem: vel loquitur de solutione quasi efficienti, & tunc nodus per illud ipsum, per quod efficienter innodatur, potest efficienter solvi; nam unus ex. gr. innodatur, & solvit efficienter ab eadem manu.

N. Ad 6. fateor omnes, quos citat, evidenter docere oppositum faltum quoad potentiam physicam intellectus; si enim communissima tentatio docet peccare illum, qui sine novâ ratione dubium depositum; ergo evidens est, quod potest illud, et si temere, & imprudenter, deponere; ergo evidens est, quod sine novâ ratione possit, imprudenter latenter, deponere dubium. Similiter si communissima tentatio docet, quod ut practicè seu licite deponatur dubium speculativum, debet supervenire aliud principium; ergo evidens est, quod sine novo principio possit illicite faltum deponi. Demum si ut dubium licite solvatur, tenemur ad diligens veritatis examen; ergo evidens est, quod faltum cum peccato deponi possit dubium sine novâ veritatis investigatione. Ecce igitur quam irrito conatu armet contra nos Theologos, qui potius supponunt ut evidens oppositum, nempe supponunt dubium posse faltum physicè solvi sine novâ ratione. Quod si P. Eliz. dicat se loqui de licitè, & prudenti, non autem pure physicè depositione dubij, & sic Theologos unanimiter docere, quod tunc requiratur nova ratio: Dicam 1. quod si hoc dicat, longe aliud dicet ab eo, quod tractat; nam l. c. duplice quæstione probat impossibilitatem physicam intellectus, ut deponat dubium, nisi nova ratio accedat: ergo nostra refutatio, quæ ex unanimi Theologorum mente probamus, quod poslit, et si illicite, & cum peccato, deponi, totam ejus doctrinam exvertit. Dicam 2. ne quidem ad prudentem dubij depositionem requiri ex mœte Theologorum novam rationem, nisi quando motiva dubitandi non sunt certè gravia; si enim certè gravia sint, tunc potero sine novâ ratione, ex alterutro motivo moveri prudenter ad prudentem dubij solutionem. Loquor autem de depositione dubij practicè; si enim dubium sit speculativum, certum est quod ut practicè deponatur, accedere debet principium practicum: at hoc non est ad rem, quia tunc nullum motivum est sufficiens, nisi ad formandum judicium speculativum; nullum autem adest pro judicio practicò. Mirabile autem est, quod ait, quod sicut dubium negativum solvi non potest, nisi nova ratio accedat, ita nec positivum; mirabile, inquam, 1. quia dubium negati-

Tom. I.

vum tunc datur, quando nulla adest ratio; ergo ratio, quæ accedit, est quidem nova, sed non est alia nova, nam non supponit aliam: 2. quia nemo ambigit, quod cum solutio dubij fiat per judicium, omne autem judicium supponat motivum, quod debet accedere motivum: ergo dubium negativum solvi non potest, nisi accedit motivum. Econtra cùm dubium positivum supponat motivum, sive realiter, sive aequivalenter diversa, consequenter non est necesse, ut motivum accedit; tatis est, ut sicut intellectus cùm dubitat, non tantum suspendit omne judicium, sed apprehendit motiva tali tendendi modo, ut non sint apta ad questionis solutionem; ita ad hoc, ut solvat, tatis est, ut intellectus ex voluntatis imperio ita feratur in alterutrum cognitum ut certò grave, ut exercitè judicet sufficiens ad eam dirimendam.

Ad 7. concedo quod æqualitas rationum, N. vel Doctorum reddat rem dubiam, seu non 572. reddat certam; non autem ita reddit rem dubiam, ut si sit gravis, non reddit probabilem; reddit enim, adeo ut possim prudenter directe solvere dubium opinando alterutram partem. Ad 1. probationem, nego quod quæ habent rationes æquales, non possint esse probabilia; possunt enim esse, tunc purè dubia, seu non probabilia, si rationes sint leves; tunc probabilia, si graves; rursus possunt esse tunc dubia, tunc probabilia: dubia, quatenus dubium denominatur à suspensione omnis actus; probabilia, quatenus probabilitis est denominatio orta ab actu opinionis certò gravi; res enim in se sunt certæ, & determinatae; & motiva in se sunt connexa, vel non connexa cum re: si ergo intellectus ten- N. dat in ea motiva gravia per puram appre- 573. hensionem, & suspendat omne judicium, tunc dabatur dubium, & res dicitur dubia à suspensione omnis judicij directi, suppositis alijs ad dubium necessarijs; si autem tendat in aliquod ex dictis gravibus motivis, tamquam verum, & abud repudiet ut falsum, tunc à judicio opinativo prudenti, res dicitur probabilis. Ad 2. fateor plus requiri ad probabilitatem, sive objectivam, sive for- N. malem, quæ ad dubitationem, sive objec- 574. tivam, sive formalem; nam omnis probabilitas practica, si loquamus, ut debemus, requirit semper pro motivo fundamentum certò grave; non ita omnis dubitatio objectiva: similiter omnis probabilitas formalis est, vel affirmatio, vel negatio ita tendens in unum motivum tamquam verum, ut repudiet aliud indirecè ut falsum; omnis autem dubitatio formalis est suspicio omnis judicij

Kk dire.

directi, et si aliquando supponat reflexum supra motiva, judicans quodlibet esse simul verum, & falso, & ideo insufficiens ad judicium directum. Nego autem quod omne probabile debeat esse plerumque contingens, quia rei probabilitas non sumitur a contingentia, vel non contingentia rei; nam de re, quae semel tantum contingere potest, immo de re impossibili, quae numquam contingere potest, dari potest probabilitas; & econtra de re necessaria, quae semper eodem modo est, potest dari non probabilitas: ergo probabilitas non sumitur a contingentia rei. Nec puto quod P. Eliz. quoad hoc dissentiri possit; licet enim definat probabile per plerumque contingens, hoc non est intelligendum de re, sed ad iustum de ejus motivo, ita ut illud motivum sit probabile, quod plerumque connectitur cum veritate. Verum, hoc adhuc admissum, argumetum non tenet; dico enim in causa, quo utrumque motivum sit aequum grave, utrumque esse plerumque verum, atque adeo admissa etiam ejus definitione, utrumque esse probabile, quia utrumque ob suam gravitatem est tale, ut plerumque uniat veritati, et si hic, & nunc posse non uniri; ex gr. centum unanimes testes in genere considerati sunt gravis authoritas, quia plerumque contingit, ut sit verum, quod dicunt; & raro contingit, ut falsum dicant, et si hic, & nunc alterutri ex centum falsum dicant: similiter vix contingit, ut ratio mixta motivo gravi sit falsa, et si hic, & nunc, dato, quod utraque contradictionis sit probabilis, alterutri ratio sit falsa, aut ex ea non sequatur illatio. Ad 3. nego Doctores ab eo citatos dicere nos non posse opinari minus, aut aequum probabile; immo licet hoc dicentes, intelligendi esent, non posse nos opinari minus, aut aequum probabile, nisi accedat imperium voluntatis. Ad 5. do, et si docerent nos nec ex imperio voluntatis opinari posse minus, aut aequum probabile; adhuc sine contradictione docere posse, nos posse sequi minus, aut aequum probabile: quando enim dicunt nos posse sequi minus, aut aequum probabile, non dicunt nos posse directe assentiri minus, aut aequum probabile, nam in hoc sensu dicentes contradictionem; sed dicunt nos posse concipere judicium reflexum moraliter certum, quod licet sequi minus, aut aequum probabile; & ideo dixi, quod, siue admittatur sententia philosophica affirmans intellectum posse assentiri directe objecto minus, aut aequum probabile, siue sententia negans quod possit directe assentiri, adhuc licet sequi minus, aut aequum probabile, quatenus possum conci-

pere judicium reflexum non tantum probabile, sed etiam mihi certum, quod licet sequi minus, vel aequum probabile, est enim longe probabile, licet, quam non licere, ut circam. Ad 4. dico verum dicere S. Thomam, quod aequalitas rationum pro utraque parte moveat ad dubitationem formalem; qui autem hoc affirmat, non ideo negat, quod si una ex illis consideretur ut vera, & altera ut falsa, non posse movere ad probabilitatem formalem. Addo ut dicam ubi de conscientia dubia, quod cum dubitatio non. s. Tk. fieri in sola suspensione utriusque judicij di- 576. recti circa motiva aequum gravia contradictionia, & circa questionem, cuius sunt motiva, sed etiam in judicio reflexo, quod ea motiva non videantur sufficientia, quia quodlibet appareat simul verum, & falso, sequitur tantum, quod stante eo judicio reflexo, neutri motivo potero assentiri ut probabili; at quis dicit, quod eo judicio reflexo deposito, & considerato utroque motivo ut certo gravi, non posse intellectus ex voluntatis imperio attentiri uni ut vero, & dissentiri alteri ut falso? In forma transeat antecedens, & nego consequiam, si enim stricte loquamur, falsum est, quod ad dubium objectivum requiratur aequalitas rationum, licet enim sint inaequales, vel prouia tantum contradictionis parte detur levis ratio, & nulla pro alia, adhuc dabitur dubium objectivum. Similiter transeat, quod aequalitas rationum generet dubitationem formalem, hoc non impedit quin generare possit probabilitatem formalem, nam in se sunt graves, & habent probabilitatem objectivam. Ad Doctores, quos citat, dico unicè docere, quod stante dubitatione formalis, haberi non posse probabilitatem formalis; at non docent quod ea secludi non possit.

Ad illationes dico ad 1. quod decem contra decem Doctores, si sint ut oportet omni exceptione maiores, & decem rationes contra decem, si sint graves, facere rem hinc inde probabilem, nam, ut dixi, plerumque est verum, quod dicunt decem omni exceptione maiores; ergo licet alterutri ex illis decem per accidens errent, attamen utriusque plerumque verum dicunt; ergo tam decem dicentes dari legem, faciunt existentiam legis probabilem, quam decem negantes dari legem, faciunt legis non existentiam probabilem; quod totum est ad hominem contra Eliz. quare nego, quod qui sequitur, vel hos decem, vel illos decem, operetur in dubio. Ad 2. dico dubium conscientiae solvi posse assentiendo directe objecto aequum, aut minus probabili; tum quia in actu secundo ascen-

assentior illi ut vero, & inveni, ut debui, veritatem; veritas enim, quae certo constat, non potest, satis est ut probabiliter constet: & hæc ex parte actus primi, seu ante assentium detur maius fundamentum pro non veritate, illud tamen solvo probabiliter, & tantum abest, ut tunc appareat verum, quin appareat probabiliter, & rejiciunt exercite ut falsum: tunc quia licet illud probabile obiectivum sit etiam in dubitante, non tollit quin movere possit ad probabiliterem formalem; ut patet in voluntate, cuius motiva sunt sepe in luspendente omnem actum voluntatis, & tamen moyent ad hanc, vel illam formalem voluntatem: tunc quia solutio dubij per probabile judicium non oritur ex ignorantia essentiae dubitationis, immo ex clara notitia dubitationis, clara probabiliteris, clara intellectus circa sumum obiectum, & voluntatis supradicti intellectum quoad probabilia. Vid. P. Ter. de Reg. mor. q. 50. 51. 52. N. — Ad 8: sumptum ex Palanico patet respondere: dubium enim solvit formaliter per Palanico, vel assentium, qui, si sint ex ratione valde gravi, solvunt prudenter, si autem sint ex ratione imprudenti, ut accidit in temere judicante, vel in Infidelis, cui nostra fides appareat evidenter credibilior, propria autem appareat prudenter incredibilis, adhuc tamen proprie assentiat, tunc dubium solvit imprudenter. Hoc dupli exemplo sumpto ex imprudenti assentiu hominis temere judicantis, & hominis Infidelis evidenter conflat, quod sicut non requiritur nova ratio, ut dubium solvatur imprudenter, sed latissima, ut ex prudenti ratione assentiat, si enim ratio levissima, stante opposita gravissima, est ratio sufficiens solvendi, et imprudenter dubium; ita si utraque ratio dubij sit vel æquæ, vel inæqualiter gravis, dummodo utraque sit gravis, erit ratio sufficiens solvendi prudenter dubium, quod solvit per ipsum formalem assentium. Ad 1. confirm. nego maiorem; non enim est omnino idem id, quod inclinat ad dubium, ac quod ad solutionem; nam quod constituit, & inclinat ad dubium, est utraque ratio, quod ad solutionem, est una: si enim solutio est per assentium, est sola ratio, quae movet ad assentium; si per dissensum, est sola, quae movet ad dissensum; neque enim assentius, & dissensum simul stant, et si simul stent motiva utriusque constituentia dubium. Ad 2. ideo non statim assentimur, quia sola evidenter cogit intellectum; unde sicut potest

Tom. I.

suspendi tunc assentius, tunc dissensum, ita intellectus potest ex voluntatis imperio concipere prudenter hunc præ illo. Ad reliqua patet ex dictis.

Dices ex Palanico. eo ipso quod solvo rationem dubitandi facientem ex. gr. opinioni 580. neganti licere contractum A, eo ipso ratio movens ad assentium opinionis affirmantis licere, transit de impedita ad expeditam: ergo non est eadem ratio invariata movens ad solutionem dubij, ac quæ movebat ad dubium: ergo ad solutionem dubij necessaria est nova ratio. Sed contra, quia si per novam rationem non intelligit, nimirum quod solvatur opposita, hoc nemo negat; at quis in hoc sensu querere potest, an intellectus, stante motivo quæ probabilis, assentiri possit alterutri? immo eo ipso dicit, quod nos. Contra 2. quia possum assentiri prius opinioni affirmanti licere contractum, quam solvam rationem facientem opinioni neganti licere; in hoc autem casu eadem ratio, quæ partialiter constituebat dubium, eadem est totale motivo assentium, qui est formalis solutio dubij.

## §. V.

Reliqua P. Eliz. argumenta.

## SUMMARIUM.

Quia equalitas rationum ex S. Thom. facit dubium strictum, n. 581.

Quia nemo experitur hunc actum, Credo hoc, sed video contrarium esse probabilius, n. 582.

Quia equalis ratio est, sicut nulla ratio, n. 583.

Quia strinque idem periculum falsitatis, & spes veritatis, n. 584.

Quia sicut, ut voluntas amet, non satis cur subiectivum, sed neceſſe cur obiectivum; ita in codem intellectu, n. 585.

Quia possumus qualibet momento mutare prudenter opinionem, n. 586.

Quia daretur hinc inde bellum rationis iustum, n. 587.

Quia ex Aristot. opinari non est liberum, n. 588.

Solvuntur: S. Thom. non est contra nos, n. 589.

Ille actus non implicat, non tamen est neceſſarius, n. 590.

Paritas fidem est contra Eliz. n. 591.

Nulla ratio non movet, equalis movet, n. 592.

Est congruum, ut intellectus in incertis subdatur voluntari, n. 593.

Minus probabile est semper apparet verum, & sepe in re verum, n. 594.

Voluntas est magis libera circa bona equalia similia, quam circa diversa, tantum abest, ut non sit libera, n. 595.

Kk ij Semper

Semper datur cur subjectivum, & objectivum  
in voluntate, & intellectu, n. 596.

Solvendum, quod intellectus posset omni instanti  
mutare opinionem; per me nec physicè, nec  
prudenter potest, fuse, n. 597.

Defendens non potest tunc mutare prudenter op-  
inionem, n. 598.

Potest in incertis dari bellum utrumque formalis-  
ter iustum, n. 599.

Quo sensu possum prudenter contradicere alteri,  
prudenter, & recte opinantem, n. 600.

Bene dixit Arist. quod opinari non est liberum  
intellectui, n. 601.

Falsum, quod opinans non potest se dicere verum,  
n. 602.

Non solvit paritatem voluntatis, n. 603.

Sicut sphaera voluntatis est bonum, vel reale, vel  
apparens, ita intellectus verum, tam reale,  
quam apparens, ibid.

Æquivocum P. Eliz. n. 604.

N. **T**rahit hæc in Append. de Naturâ opini-  
581. onis, quæ est post finem libri 4. Di-  
P. Eliz. cit igitur 1.9.2. §.3. pag. mibi 249. ex S. Thom.  
S. Tho. qu. 14. de Verit. art. 1. qualitatem rationum  
facere dubium fieri tè tale.

N. Secundò ex C. Pallav. quia nemo in se ex-  
582. peritur hunc actum, Ego credo hoc, sed video  
C. Pall. contrarium esse aque probabile, vel probabilis;  
ut enim nemo sine peculiari ratione potest  
imperare assensum circa paritatem stellarum,  
quia singulis numeris paribus respondent  
tot impares; ita in casu nostro, proba-  
bili motivo A respondet probabile B.

N. Tertio, quia æqualis ratio in ordine ad  
583. movendum intellectum est sicut nulla ratio;  
hæc non sufficit, nec ex imperio voluntatis;  
ergo neque illa. Maior constat ex statu  
æqualiter hinc inde onusta.

N. Quarto, quia stantibus æqualibus motivis  
584. non covenit intellectui in hanc præ illâ par-  
te moveri, quia utrumque eadem spes veri-  
tatis, & idem periculum falsitatis appetit;  
ergo cùm æque trahatur, & dividi non pos-  
sit, manebit immobilis.

N. Quinto, voluntas est immobilis inter bo-  
585. na æqualia omnino similia, ut docet S. Thom.  
ut enim voluntas amet, non satis est cur sub-  
jectivum, id est, quia vult, sed neccesse est  
cur objectivum, seu ratio, cur hoc præ illo  
amet; si enim satis esset cur subjectivum,  
possent Beati cessare ab amore Dei, non  
enim egent ratione ex parte objecti, sed sa-  
tis est cur subjectivum, seu quia volunt cef-  
fare: ergo ad summum voluntas eligere po-  
test inter bona æqualia dissimilia; ergo mul-  
tò minus poterit intellectum flectere, nam  
voluntas plus potest in se, quam in intelle-

ctum: ergo intellectus inter motiva æqua-  
lia, & multò magis in minus probabile ma-  
net necessario immobilis.

Sexto dicit qu. 1. §. 1. pag. 246. Si intel-  
lectus posset ex voluntatis imperio prude-  
ter assentiri æquè, aut minus probabili, po-  
femus quolibet momento mutare opini-  
onem, & modo affirmare propter motivum A,  
modo negare propter motivum B, singula-  
riter dum disputamus. Rursus in hinc inde N.  
opinabilibus daretur bellum rationis utrum  
que justum, nam tam affirmans, quam ne-  
gans, si motiva sint æqualia, prudenter affir-  
mat, & prudenter negat; sed hoc est ablu-  
dum, quia, ut ait pag. 246. & pag. 251. qu.  
2. §.4. recte, & prudenter dicenti, nec recte,  
nec prudenter contradicunt; omnis enim  
aliquid mentaliter dicens, sicut putat se ve-  
rum dicere, ita putat fibi contradicentem  
dicere falsum; ergo alter non recte dicit,  
quomodo quoties itamus inter litigantes,  
supponimus unum tantum recte dicere. De-  
num quia nemo in probabilibus recte dis-  
putaret contra Adversarium, quia ille cum  
habeat motivum, sive æquè, sive minus pro-  
bable, recte judicat: ergo male disputas con-  
tra illum; si enim bene disputas, probare de-  
bes, quod ille male dixerit.

Septimo, opinari ex Arist. non est nobis N.  
liberum, nec est in nobis, quia (ait qu. 2. §. 588.  
4.) ita se habet intellectus ad verum, ut vo-  
luntas ad bonum; ergo sicut hæc non potest  
amando ferri, nisi sub ratione boni, ita nec  
intellectus assentiendo, nisi sub ratione veri;  
ergo flecti non potest ad opinandum æquè,  
aut minus probabile, sic enim opinando non  
magis crederet se verum dicere, quam fal-  
sum, quia se sit oppositum esse æquè, aut ma-  
gis fundatum, quam quod affirmat. Hæc  
Eliz.

Respondeo hæc nihil me movere; nam S. N.  
Thom. recte dicit, quod æquales rationes  
faciunt dubium, quia intellectus tunc non  
necessitatur ad assensum alterutrius partis;  
potest tamen non esse dubius, si imperium  
voluntatis accedit. Addo S. Thom. docere,  
quod nos, ut patet ex locis ex co. citatis.

Ad 2. dico ad summum probare, quod N.  
cum judicio de probabilitate partis B non 589.  
possum assentiri parti A minus probabili; non  
autem quod non possum, omisso eo judicio  
comparativo, assentiri exercite ipsi parti A,  
accidente imperio voluntatis. Addo nullam  
in eo actu esse repugnantiam, immo experi-  
entia stat pro me, ut patet tum in Infidelis,  
tum in temere judicante, qui vident oppo-  
situm evidenter probabilius, & tamen assen-  
tiuntur minus probabili: ergo nulla est in  
hoc

N. 591. hoc actu repugnantia, Video B esse probabile, & A esse minus probabile, volo tamen assentiri ipsi A, quia adhuc habeo fundatum sufficium ad prudentem assentim. Paritas syderum est evidenter contra Elizald, quia nulla nec pro paritate, nec pro non paritate adest tunc ratio motiva, ut supponitur; nam tunc adest tantum objectum materiae fine objecto motivo: in nostro autem casu adest, ut supponitur, motivum sive aequum, sive non aequum probabile pro utraque parte. Rotundè autem negamus, quod non possit intellectus aliquid affirmare, nisi adit maior ratio, satis enim est gravis ratio, sive magis, sive minus gravis.

N. 592. Ad 3. nego maiorem; quia nulla ratio non movet ad aitentum, quod enim non est, movere non potest; in casu autem nostro, quia adit motiva aequalia, tantum abest, ut fint nulla ratio, quin sunt duplex ratio: ergo non mirum si possit intellectus ex voluntatis imperio assentiri. Paritas statim probat intellectum necessitari ad probabilem, quod falsum est; & si aliquid probat, unice probat quod intellectus ex se non necessitetur ad unum praetulio, non autem quod non possit, si voluntas accedit.

N. 593. Ad 4. dico convenire intellectui, ut in obscuris subordinetur voluntati, cum enim tunc ab objecto determinari non possit, congruum est, ut a voluntate determinetur, alias nulli rei incerte assentiri posset. Quare licet pars metus falsitatis, ac ipsis veritatis in actu primo, attamen accidente voluntatis imperio, per ipsum assentum exercitetur praeferunt pars alteri, & quidem ut vera, nam illi assentitur ut vera. Nec dicas, quod cum intellectus sit naturaliter ad verum, non poterit moveri ad minus probabile, quia appetit minus verum. Contra enim M. Th. 594. est; quia, ut scitè P. Teril. qu. 30. de Reg. mor. qui omnia fuisse, & solidè solvit n. 26. verum quidem est, quod sit minus conveniens intellectui ferri in minus probabile, non tamen est disconveniens; tunc quia in idem minus probabile tendit sub ratione veri; tunc quia saepe minus probabile est in re verum; immo si intellectus potest ex imperio voluntatis flecti in improbabile prudenter, & in prudenter incredibile, ut sunt omnia iudicia temeraria, & omnes heres, quanto magis in minus probabile, quod tamen est certo probabile?

N. 595. Ad 5. dico, quod voluntas eò magis est libera, quod minus datur ex parte objecti, quod tollat ejus indifferentiam: sed quoties bona sunt omnino aequalia, & similia, nihil datur ex parte objecti, quod tollat ejus in-

Tom. I.

differentiam, nihil enim est ex parte unius boni, quod non sit in altero: ergo tunc est magis libera: si autem tunc est magis libera, quomodo tunc non poterit eligere? In hoc N. autem casu non tantum datur cur subjecti- 596.

vum, seu quia vult, sed etiam cur objectivum, quod est bonitas objecti electi, quae licet sit equalis, & omnino similia objecto non electo, non ideo definit esse ratio motiva. Deinde gratis do, voluntatem non esse liberam inter objecta omnino aequalia, & omnino similia; gratis quoque do, hoc sentire S. Thomam; erit tamen libera inter objecta omnino aequalia, & dissimilia, ut est certum de fide: ergo etiam intellectus ex imperio voluntatis poterit moveri inter objecta aequalia, dummodo sint dissimilia: sed quoties intellectus stat inter opiniones aequum probabiles, motivum opinionis A, licet quoad vim motivam sit omnino aequalis motivo opinionis B, est tamen dissimile motivo opinionis B, nam motivum A, movet ex gr. ad affirmandum licere; motivum B, ad negandum licere, & vis suavis utriusque, ut constat ex actibus oppositis, quos causat, est omnino diversa: ergo intellectus ex imperio voluntatis poterit tunc flecti ad quamcumque opinionem aequum probabilem, licet enim motiva sint aequalia, sunt tamen diversa. Paritas Beatorum non est ad rem; quia summum bonum clare videntur necessitat voluntatem ad amorem: ergo Beatus non potest velle non amare; aut non velle amare illud. Quare tò volo, quia volo, locum tantum habet, quoties voluntas est libera: sed stans inter bona aequalia, sive similia, sive dissimilia, voluntas est libera: ergo tunc habet locum, volo, quia volo, ita tamen, ut dixi, detur bonitas motiva aliciens, sive aequalis, & omnino similia alteri, sive aequalis, & dissimilia, sive inaequalis, & similis bonitatis.

Ad 6. contra est: quero enim, an voluntas in eo, in quo est libera, possit quilibet momento mutare actus? Contra 2. quia cum in casu nostro intellectus determinetur a voluntate ad dissensum praesentum, vel econtra, consequenter non potest mutare judicium, nisi voluntas mutet imperium; quero autem, an quilibet instanti voluntas prudenter possit mutare imperium? Certe nec potest, nec prudenter potest: non potest, quia hoc ipsum probat experientia, quia dum aliquid liberè amamus, aliquo tempore amamus, & saepe non nisi difficulter, & post aliquam temporis moram voluntas potest odire, quod amavit: non potest pru-

Kk iij denter,

denter, quia non est viri prudentis quolibet instanti mutare imperium, præfertim si sit maturè conceptum: ergo intellectus nec poterit phyzice, nec poterit prudenter, mutare quolibet momento judicium, præfertim cùm, postquam alicui objecto assensu est, regulariter accedere solcane novæ rationes, quibus suum opinatum videatur ei probabilius, quam antea, & dispareat motivum æquè probabile oppositum, quod assensum aliquiliter difficultabat. Addo solvendum à P. Elizalde, nam de fide est voluntatem inter bona æqualia dissimilia in bonitate esse libera. **Hinc** conflat nullam esse sequelam, quod quis posset inter disputandum mutare sententiam; nulla, inquam, est, tūm quia ad ejus solutionem tenetur; eo quia auctor intellectus posse sequi minus probabile ex speculativis quæstionibus; tūm quia vel mutat convictus argumentis oppositis, & tunc bene mutat, & non pure pro libito; vel mutat non convictus, tunc autem ut mutet, mutandum prius est voluntatis imperium, quod non est adeò facile; tūm quia eti daretur esse facile, haberetur ut ridiculus, qui opinionem mutaret; nam qui aliquam opinionem defendendam suscipit, non debet eam mutare, nisi convincatur, ne infametur dicendi, eum sine ullâ ratione illi dedisse assensum; si autem non convictus certa ratione, vel ratione tantum probabili convictus opinionem mutaret, ostenderet se nec confidens rationem tue opinionis, nec rationem opinionis oppositæ; atque adeò se temerè assensum dedisse propriæ opinioni. Ad aliam sequelam dico in incertis dari posse bellum utrumque formaliter justum, licet bellum utrumque materialiter justum dari non possit. Addo hoc ab Eliz. solvendum, quoties uterque contradicens putat propriam opinionem esse certam: immo in omni sententia solvendum est; quæro enim, an inter P. Eliz. & nos, qui plerumque ei adversamur, detur bellum formaliter utrumque justum? si datur, ergo nulla sequela: si non datur, quæro, an bellum illius contra nos, an nostrum contra illum sit formaliter injustum? **Hinc** conflat, quam falsum sit, quod recte, & prudenter dicenti, non possit alter recte, & prudenter contradicere: si enim per rectum, & prudens, intelligat verum reale, & ut est in se, verum dicit, sed falsum supponit: si autem per rectum, & prudens veniat rectitudo moralis, & conformitas opinionis cum regulâ rationis, falsum prorsus dicit. Confundit itaque P. Eliz. verum Logicum cum vero Morali. **Hinc** patet ad 3.

**Aristot.** Ad 7. acutè dixit Arist. quod opinari non

fit nobis liberum, sed tantum imaginari; tūm quia opinari non est liberum intellectui ratione sui, sed ratione voluntatis, a cuius imperio determinatur ad opinandum; tūm quia cùm intellectus sit ad verum, veritas autem logica non conveniat omni opinioni, consequenter non est liberum intellectui opinari; liberum autem nobis est imaginari, quia imaginari possumus tūm verum, quam falsum, cognitum etiam ut falsum. Paritas voluntatis probat evidenter oppositum: ut enim voluntas non tendit nisi sub ratione boni, sive hoc sit in re bonum, sive sit tantum apparet bonum, adeoque voluntas potest velle bonum non tantum reale, sed etiam apparet ut reale, eti in re tali non sit; ita intellectus non tendit in objectum, nisi sub ratione veri, sive hoc in re sit verum, sive apparet esse in re verum, eti in re sit falsum, adeoque potest non tantum assentiri prudenter vero, in re vero, sed etiam falso putato in re vero, eti in re sit falsum. Nego autem quod dum quis opinatur, credat se opinando, non magis dicere 602. verum, quam falsum, nam putat se dicere verum. Neutiquam autem P. Eliz. in Appendix. qu. 3. solvit paritatem voluntatis, di- 603. cens quod voluntas eligens inter bona æqua- sphaeram, quia utrūque est bonum; econtra non potest intellectus inter opiniones, quia egredetur suam sphaeram, nam una est falsa: non, inquam, solvit, immo paritas in suo vigore persistit: ut enim voluntas sepe inter bona eligit id, quod tantum est apparet, nec tamen tunc suam sphaeram egreditur, quia illud idem bonum apparet proponitur ut bonum reale; ita intellectus eligens inter æquæ probabiles illam, quæ in re est falsa, non egreditur suam sphaeram, quia illa falsa proponitur ut vera. Sicut ergo sphaera voluntatis est bonum, sive reale, sive apparet tale, ita sphaera intellectus est verum, sive reale, sive apparet tale: ergo licet ex probabilibus contradictorijs una tantum in re sit vera, quia tamen utraque apparet vera, poterit utraque eligi divisi.

Reliqua argumenta dilucidè solvit P. N. Teril. qu. 30. 31. & 33. in quâ iterum ostendit, qualiter nobis sit liberum opinari, & n. 20. declarat ingens P. Elizalde æquivocum, qui vult fidem non esse liberam quoad specificationem, quia Catholicus in sensu composito judicij de incredibilitate Calvinismi, non potest assentiri Calvinismo, hallucinatur enim in hoc; quia ut fides Catholicus sit libera quoad specificationem, non est necesse, ut cum judicio de incredibilitate Calvinis-

Calvinismi, vel cum actu fidei de veritate Catholicæ fidei componat actum fidei circa articulos Calvini, sed satis est, ut possit in sensu diviso ab eo iudicio, & in sensu diviso ab eo actu fidei de veritate Catholicæ Religionis.

## S E C T I O VII.

*Solutio difficultatis Theologica.*

## S U M M A R I U M .

*Adhuc dato, quod intellectus non possit directe assentiri minus probabili, licet usus opinionis minus probabili; cur?* n. 605. 606.

*Quomodo tunc omne peccati dubium excludi possit?* n. 607.

*Si sequens directe probabiliorem non peccat, nec sequens reflexe probabiliorem, n. 608.*

*Quomodo dubium excludi possit, n. 609.*

*Partis iustitiae de re directe dubia, n. 610.*

possit à voluntate flecti ad assensum directum alterutrius contradictriorum, quæ probabili; & multò minus possit ad assensum directum contradictriorum minus probabili; adhuc tamen in casu æqualis, immò minoris probabilitatis directe pro libertate, quam

pro lege, potest intellectus formare iudicium N.

practicum reflexum, non tantum probabile, aut probabili, sed moraliter certum

de licentia operationis, quo iudicium reflexo

tollatur omne dubium peccati, hoc modo:

Quoties est certò, si æquè, sive minus pro-

babili, aliquam actionem non esse vetitam,

toties mihi reflexè certum est ob posse

rem libertatis, & ob legem non iatis inti-

matam, eam actionem esse permisam: sed

hic, & nunc est mihi certò probabile, et si

minus, hanc actionem non esse vetitam: er-

go mihi est reflexè certum, eam esse permis-

am: ergo eam exequens operabor cum bo-

nâ fide honestatis reflexâ, excludente om-

ne dubium de peccato. Ratio à priori est; N.

quia ad operandum sine peccato, non est 607.

necessarium iudicium directum de non pec-

catu, sed satis est iudicium reflexum de non

peccato: sed in casu æqualis, immò maioris

objectivæ probabilitatis pro peccato, possum

habere iudicium reflexum certum de non

peccato, tollens omne dubium peccati, fun-

datum in hoc principio reflexo. Non obli-

gor ad directe probabili, quia non da-

tur lex obligans ad directe probabili: ergo

&c. Est & aliud principium reflexum, cui

nisi potest dictamen de non peccato, & ita

formari potest ad hominem contra Proba-

bilioritas: Teneor ad probabili, sed mi-

hi longè probabili est licere operari ex

opinione minus probabili de licentia ope-

rationis: ergo hoc operando non peccabo. Si

enim non peccat qui operatur ex assensu

directe probabili, neque qui operatur

ex dictamine reflexo probabili; de quo

plura infra.

Hinc transmitto, quod intellectus non

possit à voluntate determinari ad assensum

directum unius partis præ aliâ æquè pro-

babili; & multò minus, quod possit ad as-

SENSUM directum partis minus probabili;

poteſt tamen concipere iudicium reflexum

de non peccato, vel de honestate, quo

omne peccati dubium excludatur: cùm au-

tem hoc iudicium reflexum nitatur motivis,

& rationibus reflexis, quibus probatur licitus

usus opinionis minus probabili, consequēter

intellectus tunc reflexè assentitur probabili,

quia longè probabili, immò certa-

tunt rationes, quibus probatur licitus usus

opinionis directe minus probabili, quam

fint

N. 602.

603.

604.

605.

606.

607.

608.

N.

Moy, tomo. 2. qu. 2.

n. 31. dicens: Licet daretur, quod, quando

fundamenta sunt æquæ gravia, intellectus

non possit ex voluntatis imperio assentiri

uni parti contradictionis præ aliâ, adeoque

maneat necessarium suspensus, hoc tamen ve-

rum non est quoad iudicium de probabilita-

te fundamentali, & conlusionum; licet

verum est quoad absolutum assensum de

veritate conclusionis. Hæc ferè P. Moya.

Ego autem dixi suprà ad hoc quæsumus, an

dato quod voluntas non possit flectere intel-

lectum ad assensum directum unius partis

præ aliâ, stante æquali pro utrâque parte

motivo; & multò magis non possit ad assen-

suum directum partis minus probabili; an,

inquam, stante hæc æquali probabilitate ob-

jectivâ pro libertate, ac pro lege, intellectus

maneat dubius de peccato. Dixi autem

hoc esse fallum, quia licet intellectus non

N.  
610. fint rationes, quibus negatur: eo modo quo in exemplo, quod in materia justitiae passim admittitur, in dubio directo, an res sit Petri, vel Pauli, statur pro possidente; ita ut propter rationem reflectentem supra positionem, quam Petrus habet, & Paulus non habet, decernitur pro Petro, non pro Paulo; licet directe loquendo,

æquè dubium sit, an sit Petri, an Pauli. Idem accidit in casu nostro, in quo accidentibus reflexis principijs, quibus evincitur licitus usus opinionis directe minus probabilis, licet cum sequor, & judicio illud reflexum, quo licitum judico usum opinionis directe minus probabilis, non tantum est probabilius, sed moraliter certum.

## DISPUTATIO IX. DIGRESSIO THEOLOGICA.

*An nostræ Fidei mysteria sunt non tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?*

### SUMMARIUM.

*Occasio hujus digressionis; & quid libertas exercitij, & specificationis? n. 1.*

N. 1.



CCASIONEM huic digressioni dat mihi, tam id quod diximus pro possibilitate peccati infidelitatis, five potuſe, five negativæ, tum id quod diximus

M. Mer.

contra M. Merorum supra, ubi reponit Adversariorum reuimus, negantem intellectui habentem evidenter signorum, seu credibilitatis, negantem, inquam, libertatem exercitij; si enim probaverimus mysteria nostræ fidei non esse evidenter moraliter vera, utique probabimus intellectum esse liberum, tum ut credit, aut non credit nostram fidem, quæ est libertas exercitij, tum ut credit nostram fidem, aut ut credit articulos falsos, quæ est libertas specificationis; quæ utraque libertas exercitij, & specificationis vocari communiter solet contradictionis, & contrarietatis. Hoc autem ipso multò magis vera erit sententia philosophica affirmans, quod intellectus possit afflentiri, aut non afflentiri, aut afflentiri opposito, ex voluntatis imperio, five sit æquè, siue minus credibile, & probabile.

### SECTIO I.

*Advertenda, & vera sententia.*

#### §. I.

*Advertenda.*

### SUMMARIUM.

*Credibile quid? n. 2.*

*Motiva credibilitatis possunt multipliciter se*

*habere ad intellectum, n. 3.*

*Judicium evidens, & prudens credibilitatis, & credenditatis quid? Ibid.*

*Falsum, nil credi posse, nisi sit evidenter credibile, n. 4.*

*Potum duo contradictionia esse evidenter simul credibilita, non credenda, cur? n. 5.*

*Evidentia obiectiva, alia est absoluta, alia respectiva; quid? n. 6.*

*Non requiruntur eadem motiva credibilitatis, ut idiota credat, que ut sapiens credit; DD. n. 7.*

*M. Soto ait, quod certitudo moralis conflat ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sicutum, n. 8.*

*Quod uni est evidens, potest non esse alij: acuta paritas Richardi, n. 9.*

*Quod uni ad certitudinem satis est, non satis alteri, ibid.*

*Si idiota habere deberet evidenteriam absolutam credibilitatis, raro teneretur credere, ibid.*

*Ut quis teneatur obediere, satis est certitudo moralis, n. 10.*

*Certitudo moralis saepe ex unius testimonio conflat, ibid.*

*Valde differunt, est evidenter credibilis revelatio, & mysteria; est evidens revelatio, & mysteria, n. 11.*

*Certum est nostram fidem esse evidenteriam absolutam credibilem, n. 12.*

*Motiva credibilitatis, & DD. n. 13.*

*Quid evidenteria scientifica stricta? n. 14.*

*Obiectio, n. 15.*

*Premisse unde ego infero hanc consequentiam, mysteria sunt prudenter credibilia, ibid.*

*Principium Ethicae Christianæ, n. 16.*

*Mysteria*